Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

ani et Leonis

Tactica Gr. Lat.

1 | 6 | 587

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

1. 6. 587

10.6

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

XIX

AELIAN

et

LEON

Tact G L

MEURS

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

CL. AELIANI, ET LEONIS IMP. TACTICA, SIVE De instruendis aciebus;

Græce & Latine.

Quorum hic Græcè primum opera IOHANNIS MEURSII, ille ex SIXTI ARCERII noua interpretatione Latina: ambo autem NOTIS & ANIMADVERSIONIBUS illustriores in lucem exeunt.

Accedunt PRÆLIORUM ALIQUOT DESCRIPTIONES, *& nonnulla alia; additis* TABULIS ÆNEIS, *&* MODESTI *libello de vocabulis militaribus.*

LUGDUNI BATAVORUM
Apud LUDOVICUM ELZEVIRIUM,
ANNO CIↃ. IↃ CXIII. 25

Amice Lector,

CVM clarissimi viri Johannes Meursius & Sixtus Arcerius, alter Leonis Imperatoris, alter Æliani Tactica nuperrimè edidißet, visum est, vtrumque Scriptorem commodè coniungi posse. Idque in eorum gratiam, qui aut vtroque auctore, aut vtroque ex hac editione destituuntur. Vterque Græcè scripsit, vterque in eodem ferè subiecto versatus est: nec vterque coniunctus, iustam voluminis molem excedit. Adde quod nihil magis aut delectat aut iudicium format, quam si in eodem argumento componuntur inter se scriptores, qui aut eodem ferè modo, aut, quod est præcipuum, optimè ac maximè accuratè id sunt persecuti. Prodeunt itaque iunctim duo præstantissimi DE RE MILITARI Scriptores, meliores, &, vt in frontispicio dixi, illustriores. Atque hic libri titulus vt vt sit ingentis illecebræ, mendax tamen minimè est. Introspice Hospes, nam & hîc Dij habitant. Resplendent, ecce, Æliani Tactica nouâ V. C. Sixti Arcerij interpretatione Latinâ; quæ tam neceßaria erat, quàm quod maximè. sine quâ vtique a plerisque Græcæ linguæ ignaris, & viris Martialibus, quorum maximè intererat hæc scire, vix

intelligi potuit auctor optimus & utilissimus. Veteres huius Scripti interpretes duos habemus, Theodorum Gazam & Franciscum Robertellum, quorum hunc Latinæ quàm Græcæ, illum Græcæ quàm Latinæ linguæ peritiorem fuisse, doctos non fugit. Quam autem in hoc opere Latinitate donando, uterque passim hallucinatus sit, ex diligenti comparatione palam fiet. Quid præterea in Æliano præstitum sit, loquuntur ipsæ Notæ Arcerianæ. Imperator Leo suâ nunc liguâ de re militari disserit, cùm hactenus per interpretem tantùm loquutus sit. Nam ignorare non potes Leonis Tactica (siue de Bellico apparatu, ut inscribitur) e Græco in Latinum conuersa, Iohanne Checo Cantabrigiensi interprete, vulgò tantùm circumferri, Basileæ Anno CIↃ.IↃLIIII. *excusa. & quidem sic satis mutila. Quæ nunc Græcè integra, diligentiâ & studio accuratissimi Meursij prodeunt, exceptis paucis paragraphis, è tribus codicibus imperfectis, quorum unum Regis Galliarum, alterum Electoris Palatini, tertium Ioannis Pistorij, viri ad literas iuuandas promptissimi, Bibliotheca suppeditauit. Regius in principio & fine mutilus erat, Palatinus in medio & fine, Pistorianus tantùm in medio. In Palatino erant duntaxat Constitutiones* XI. *priores cum* XIV. XV. XVI. *&* XIX. *Itaque è Pistoriano suppeditatæ sunt* XVII. XVIII. XX. *&* XXI. *Iam restabant* XII. *&* XIII. *quæ in neutro comparebant; eas diligentissimus, quem dixi, Meursius è Regio codice descripsit; unde & lacunas plurimas suppleuit, quæ passim erant in* X. XI. *& posterioribus illis, quas è Pistoriano acceperat. Vellem vidisset etiam Anglicanum exemplar, è quo versionem suam adornauit Checus. quam hic unà exhibeo, ne quid desideri-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

desiderares. Alibi ille tribus codicibus Meursianis melior fuit; alibi rursum illo Meursiani meliores. Vt singulatim id indicarem, non visum operæ pretium; quod facilè ipse atque obiter animaduersurus esses inter legendum, si contuleris. Loca item inuenies nonnulla satis deprauata, quæ è Checi codice certò emendari potuissent: quem quia ad manum non habuit, à diuinatione incertâ abstinere satius putauit. Quædam tamen, quorum correctio obuia, dum typographo operam nauat, emendauit, & ad calcem subiecit. His tu vtere ac fruere, eo candore, quo tecum communicantur. Vale, Amice Lector, & conatibus nostris faue. Lugduni Batauorum, XII Martij. cIↃ. IↃ CXIII.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

DE AELIANO,

Ex Philostrato De Vitis Sophistarum, lib. II.

ΑἸΛΙΑΝΟ'Σ δὲ, Ρωμαῖος μὲν ἦν, ἠττίκιζε δὲ ὥσπερ οἱ ἐν τῇ μεσογείᾳ Ἀθηναῖοι. ἐπαίνου μοι δοκεῖ ἄξιος ὁ ἀνὴρ οὗτος· πρῶτον μὲν ἐπειδὴ καθαρὰν φωνὴν ἐξηπόνησε, πόλιν οἰκῶν ἑτέρᾳ φωνῇ χρωμένην. ἔπειθ' ὅτι προσρηθεὶς σοφιστὴς ὑπὸ τῶν χαριζομένων τὰ τοιαῦτα, οὐκ ἐπίστευσεν, οὐδὲ ἐκολάκευσε τὴν ἑαυτοῦ γνώμην, οὐδὲ ἐπήρθη ὑπὸ τοῦ ὀνόματος οὕτω μεγάλου ὄντος, ἀλλ' ἑαυτὸν εὖ διασκεψάμενος ὡς μελέτῃ οὐκ ἐπιτήδειον, τὸ συγγράφειν ἐπέθετο καὶ ἐθαυμάσθη ἐκ τούτου. ἡ μὲν ἐπίπαν ἰδέα τοῦ ἀνδρὸς, ἀφέλεια, προσβάλλουσά τι τῆς Νικοστράτου ὥρας· ἡ δὲ ἐνίοτε, πρὸς Δίωνα ὁρᾷ, καὶ τὸν ἐκείνου τόνον. ἐντυχὼν δέ ποτε αὐτῷ Φιλόστρατος ὁ Λήμνιος βιβλίον ἔτι πρόχειρον ἔχοντι, καὶ ἀναγιγνώσκοντι αὐτὸ σὺν ὀργῇ καὶ ἐπιτάσει τοῦ φθέγματος, ἤρετο αὐτὸν, ὅ, τι σπουδάζοι. καὶ ὃς, ἐκπεπόνηταί μοι, ἔφη, κατηγορία τοῦ Γύννιδος. καλῶ γὰρ οὕτω τὸν ἄρτι καθήμενον τύραννον, ἐπειδὴ ἀσελγείᾳ πάσῃ τὰ Ῥωμαίων ᾔσχυνε. καὶ ὁ Φιλόστρατος, ἐγώ σε,

ÆLIANVS licet genere Romanus esset, non minus scite tamen Attice, quam vel mediterranei Athenienses locutus est. Et sane laude dignus vir ille mihi videtur: primum, quod cum habitaret in vrbe, quæ sermone prorsus diuerso vtebatur, Græcanicæ linguæ puritatem sit consecutus: deinde quod oblato sibi (ab iis qui huiusmodi titulos conferre solent) Sophistæ nomine, nullam de se fiduciam aut adulationem sui, aut superbiam ex tanti nominis honore conceperit: quin potius cum suas ipse vires expendisset, easque declamatoriæ pælæstræ impares iudicasset, ad scribendum animum appulit, & admirationem inde consequutus est. Dictio eius omnino pura, simplex & inaffectata est, vt Nicostrati elegantiæ lepôrem quendam adhibeat. Est quando Dionem, eiusque dicendi genus & tonũ imitatur. Hunc olim Lemnius Philostratus librum adhuc manibus tractantem, indignanterque & concitate lectitantem reperit. & cum instituti eius rationem quæreret, Gynnidis (hoc est effæminati hominis) accusationem a se conscriptam dixit. Sic autem vocare se tyrannum, qui paulo ante Romano imperio infamiæ labem lasciuia sua inussisset. Cui Philostratus,

tus,

εἶπεν, ἐθαύμαζον ἄν, ζῶντος κατηγόρησας. εἶναι γὰρ δὴ τὸ μὲν ζῶντα τὸν τύραννον ἐπικόπτειν, ἀνδρός: τὸ δὲ ἐπεμβαίνειν κειμένῳ, παντός. ἔφασκε δὲ ἀνὴρ οὗτος μήδ᾽ ἀποδεδημηκέναι πῃ τῆς γῆς ὑπὲρ τὴν Ἰταλῶν χώραν, μηδὲ ἐμβῆναι ναΐ, μηδὲ γνῶναι θάλατταν. ὅθεν καὶ λόγου πλείονος κατὰ τὴν Ῥώμην ἠξιοῦτο, ὡς τιμῶν τὰ ἤθη. Παυσανίου μὲν οὖν ἀκροατὴς ἐγένετο. ἐθαύμαζε δὲ τὸν Ἡρώδην ὡς ποικιλώτατον ῥητόρων. ἐβίω δὲ ὑπὲρ τὰ ἑξήκοντα ἔτη. καὶ ἐτελεύτα οὐκ ἐπὶ παισί. παιδοποιΐαν γὰρ παρῃτήσατο, τῷ μὴ γῆμαί ποτε. τοῦτο δὲ εἴτε εὔδαιμον, εἴτε ἄθλιον, οὐ τοῦ παρόντος καιροῦ φιλοσοφῆσαι.

tus, *Admirarer* (inquit) *si viuentem accusasses: siquidem viuentem tyrannum perstringere, viri opus censeo: functum vero fato lacessere, cuiusuis.* Prædicabat de se Ælianus nunquam se fines Italiæ egressum: nauem nunquam conscendisse, neque nouisse mare. quare in magna erat auctoritate, veluti patrii moris studiose obseruans. Docentem audiuit Pausaniam. Herodem vero tanquam scitissimum, & vario sermonis artificio præstantissimum inter rhetores admiratus est. viuendo annum sexagesimum excessit, & sine liberis defunctus est, cum matrimonio neglecto, procreationem prolis spreuisset: quod quidem felicius an miserius sit, disceptare nunc tempestiuum non est.

DE

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

DE ÆLIANO, *Ex Suidâ.*

Α'Ιλιανὸς ἀπὸ Πραινεστοῦ τῆς Ἰταλίας, ἀρχιερεὺς καὶ σοφιστὴς, ὁ χρηματίσας Κλαυδίω, ὃς ἐπεκλήθη Μελίγλωσσος ἢ Μελίφθογγος. καὶ ἐσοφίστευσεν ἐν Ῥώμῃ αὐτῇ ἐπὶ τῶν Ἀδριανοῦ χρόνων.

AELianus Præneste in Italiâ natus, Pontifex & Sophista, prænomine Claudius, cognominatus verò Meliglossus vel Meliphtongus (*ob suauiloquentiam*) post Adriani tempora Romæ Rhetoricam docuit.

Isaacus Casaubonus ad Polybium.

AElianus, homo eruditissimus, qui Traiani & Hadriani temporibus vivebat, præstans eius doctrinæ auctor, quæ Tactice appellatur, & pars quasi quædam Historiæ est; certè ita illi coniuncta, vt neque hæc sine illa possit rectè intelligi; neque illa sine hac doceri rite queat.

DE LEONE, *Ioannes Checus.*

COntinet hic liber propter antiquitatem, summam dignitatem: propter studium, maximarum rerum cognitionem: propter peritiam, omnia consilia molitionésque belli: quæ quanquam rerum flexu ac commutatione in aliam longe formam versa sint, permulta tamen memorabilia sunt, quæ ad omnes vsus belli, & omnes quasi tempestiuitates rerum agendarum, adhiberi possunt. Etenim cum Leonis huius tempore, quem Quintum fuisse arbitror, quia Basilio Macedone patre fuit, vt ipse sæpe hoc in libro commemorat, multa Saracenorum impetu, quorum vis permagna tum fuerat, perculsa prostrataque bello delerentur: ad eorum ferociam comprimendam, ad disciplinam imperatoriam melius constituendam, ad Christi religionem, quam hic profitebatur, aduersus Saracenos defendendam, hunc librum conscripserat, & quæcunque ingenio, scientiâ, vsu colligere potuerat, ea conquisite ac scienter ita tradidit, vt neque ad cognoscendum obscuritas, neque ad conandum multitudo ac varietas consiliorum retardaret.

Iustus Lipsius de Militiâ Rom. lib. v.

LEo Imperator, cuius vtilem bonumque libellum De militia habemus.

CLAV-

CLAVDII
ÆLIANI
TACTICA:

SIVE

De Aciebus conſtituendis,

AD

Adrianum Imperatorem.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

ΚΛΑΥΔΙΟΥ ΑΙΛΙΑΝΟΥ ΤΑΚΤΙΚΑ.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ πρὸς ΑΔΡΙΑΝΟΝ αὐτοκράτορα.

Τὴν παρὰ τοῖς Ἕλλησι τακτικὴν θεωρίαν ἀπὸ τῶν Ὁμήρου χρόνων τὴν ἀρχὴν λαβοῦσαν, αὐτοκράτορ καῖσαρ υἱὲ Θεοῦ Ἀδριανὲ σεβαστέ, πολλοὶ τῶν πρὸ ἡμῶν συνέγραψαν οὐκ ἔχοντες ἣν ἡμεῖς ἐν τοῖς μαθήμασιν ἐπιστεύθημεν ἕξιν ἔχειν. ἐμαυτὸν δὲ πείθων ἐβουλήθην ταύτην συντάξαι τὴν θεωρίαν, ὅπι τοῖς ἡμετέροις οἱ μεθ' ἡμᾶς περὶ τῶν ἀρχαιοτέρων προσέξουσι συγγράμμασι. τὸ δὲ παρὰ Ῥωμαίοις τὸ μέρος τοῦτο δυνάμεως καὶ ἐμπειρίας οὐκ ἔχων γνῶσιν· δεῖ γὰρ ὁμολογεῖν ἀληθῆ· ὄκνῳ κατειχόμην περὶ συγγράφειν, καὶ παραδιδόναι τὸ μάθημα τοῦτο ὡς ἀπημαυρωμένον, καὶ πάλαι μηδὲν ἔτι χρήσιμον τῷ βίῳ, μετὰ τὴν ἐφευρεθεῖσαν ὑφ' ὑμῶν δι-
a vobis doctrinam iam obsoleta,

CLAVDII ÆLIANI TACTICA.

PRÆFATIO AD ADRIANVM Imperatorem.

Scientiam Tacticam quæ sumpto ab Homeri temporibus primordio apud Græcos in vsu fuit; multi, Diue Adriane Cæsar Auguste, ante nos conscripsêre, qui non eam habebant disciplinarum cognitionem, quâ nos pollere res ipsa fidem fecit. Quare scientiæ huius præcepta componere atque in ordinem redigere volui, quod mihi persuaderem, posteros nostra præ antiquiorum hac de re scriptis probaturos. Quia vero ignorabam (nam verum fatendum est) quanta fuisset hac in parte Romanorum & facultas, & peritia; torpore corripiebar conscribendæ, ac tradendæ huius disciplinæ, vt quæ post inuentam atque olim non amplius vsum in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

communi vitâ habitura esset. At posteaquam cum Deo patre tuo Nervâ super eo contuli, ac Formiis transactis aliquot diebus apud Frontinum, e clarissimis Consularibus virum, quique peritiæ bellicæ laudem asportauit, collatis cum eo quoque sermonibus comperi, non minore illum studio teneri disciplinæ Græcis vsitatæ: cœpi non amplius, quod de conscribendis Tacticis conceperam, vilipendere: autumans haud tantum in eâ studii, operæque positum iri a Frontino, siquidem videretur Romanorum instructione deterius quid, minusve continere. Itaque datâ aliquando a me scripto rudiore formâ, quæ tamen editioni nondum apta foret; tuâ, Imperator, fortitudine, ac peritiâ summa, queis omnes simul excellis, quotquot vnquam belli Duces exstitêre, impulsus sum hanc operam perficere non perpulchram modo, sed quæ etiam apud eos, qui in hac scientiâ operam diligentem posuêre, priscorum Græcorum commentarios eleuare poterit. nam perspicuitatis ratione affirmanter aio, eos, qui in hoc scriptum incident, maiorem ex huius institutione profectum facturos, quam ex antiquiorum commentationibus, quod nimirum hîc singula ordine explicata sint. Equidem tibi, Imperator, tantorum bellorum Duci mittere hoc scriptum non sum au-

διδασκαλίαν. ἐπεὶ δὲ τῷ θεῷ πατρί σου Νέρουᾳ συμβαλὼν περὶ Φροντίνῳ τῶν ἐπισήμων ὑπατικῶν ἐν Φορμίαις ἡμέρας τινὰς διέτριψα, δόξαν ἐπενεγκαμένῳ περὶ τὴν ἐν τοῖς πολέμοις ἐμπειρίαν, συμβαλὼν τ' ἀνδρὶ εὗρον οὐκ ἐλάττονα σπουδὴν ἔχοντα εἰς τὴν παρὰ τοῖς Ἕλλησι τεθεωρημένην μάθησιν, ἠρξάμην οὐκ ἔτι περιφρονεῖν τῆς τῶν τακτικῶν συγγραφῆς, οὐκ ἂν σπουδάζεσθαι παρὰ Φροντίνῳ δοκῶν αὐτήν, εἴπερ τι χεῖρον ἐδόκει τῆς Ῥωμαϊκῆς διατάξεως περιέχειν αὐτήν. πεποιηκὼς οὖν πώποτε συγγράμματος διατύπωσιν, μήπω δὲ πρὸς ἔκδοσιν ἑτοίμην ἦν, διὰ τὴν σὴν ἀνυπέρβλητον, Αὐτοκράτορ, ἀνδρείαν τε καὶ ἐμπειρίαν δι' ὧν πάντας ἁπλῶς τοὺς ποτε γενομένους κατὰ πόλεμον στρατηγοὺς ὑπερβάλλεις, παρωρμήθην τελεῖν τὴν πραγματείαν καλὴν σφόδρα, καὶ τοῖς ἐσπουδακόσι περὶ ταύτην τὴν θεωρίαν παραγκωνίσασθαι δυναμένην τὰ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων συντάγματα. σαφηνείας γὰρ ἕνεκεν βεβαιούμενος λέγω, τοὺς ἐντευξομένους τῇ δὲ τῇ συγγραφῇ ἔνθεν μᾶλλον, ἢ παρὰ τῶν πρεσβυτέρων στοιχειωθήσεσθαι, διὰ τὸ κατὰ τάξιν ἕκαστα δεδηλῶσθαι. οὐκ ἐθάρρησα μέντοι πέμψαι σοι τὸ σύγγραμμα τηλικούτων πολέμων στρατηγῷ, μήπως εὐτελέστερα φανῇ τὰ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

δι' ἡμᾶς ὑφηγούμενα. ἂν δὲ ταῖς ἐπινοίαις σου ταῦτα παραβάλῃς, ὡς ἑλληνικὴν θεωρίαν, ἐν ᾗ καὶ τοῦ Μακεδόνος Ἀλεξάνδρου τὴν ἐν ταῖς παρατάξεσιν ἐπιβολὴν θεωρήσεις, ψυχαγωγίαν παρέξει σοι τὸ σύγγραμμα. διὰ μέντοι τὰς ἀχολίας προέγραψα τὰ κεφάλαια τῶν ἀποδεικνυμένων, ἵνα πρὸ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ βιβλίου τὸ ἐπάγγελμα τοῦ συγγράμματος δι' ὀλίγων κατανοήσῃς, καὶ οὓς ἂν ἐπιζητήσεις ἀναγνωσθῆναι τόπους ῥᾳδίως εὑρίσκων τοὺς χρόνους μὴ τρίβῃς.

ſus, veritus ne forte tenuiora videantur, quæ a nobis traduntur. Quod ſi tamen hæc ita tecum reputes, vt cogites eſſe Græcanicam ſcientiam, ac vt elegantem, ita iucundam hiſtoriam, in quâ etiam Alexandri Macedonis ſtudium in acierum conſtructionibus contemplabere, recreationem nonnullam animo tuo præbebit hoc ſcriptum. Atqui propter negotia, quibus iugi occuparis, eorum quæ demonſtrantur, ſumma capita præſcripſi, vt prius quam lecturæ libri te applices, paucis quid promittat ſcriptum intelligas, & quæcunque loca legenda quæres, facile ea ſine magno temporis diſpendio inuenire poßis.

FINIS PROOEMII.

CAPITVM, Quæ in his AEliani Tacticis tractantur, CONSPECTVS.

CAP. I. De autoribus, qui Tacticos, & Strategicos libros conscripsêre. De libro hoc, & quod horum disciplina sit omnium utilissima.

CAP. II. Apparatuum belli integrorum diuisio.

CAP. III. De singularum Phalangum Constitutionibus, Præfecturis, Ordinibus, Numero conuenienti, Nominibus. & Tactica Definitione.

CAP. IV. Decuria quid sit, & e quot constet viris.

CAP. V. De Decuriæ dispositione.

CAP. VI. De Syllochismo, seu Decuriarum coniunctione.

CAP. VII. De Phalange, eiusq; Longitudine, & Altitudine. Iugare quid, & Versare. Quomodo diuidatur Phalanx in cornua per Altitudinem. & aliter per Longitudinem. De ordinatione Peditum grauis armaturæ, Velitum, atque Equitum.

CAP. VIII. De numero Peditum grauis armaturæ, Velitum atque Equitum ad agminum transformationes conuenienti.

CAP. IX. Nomina Decuriarum, quæ duplicatæ procedunt semper vel

ΚΕΦ. α΄. Περὶ συγγραφέων τῶν τακτικὰ, καὶ στρατηγικὰ βιβλία συνταξαμένων. περὶ τῆς παρούσης βίβλου· καὶ ὅτι τὸ τούτων μάθημα πάντων χρειωδέστατον.

ΚΕΦ. β΄. Τῶν εἰς τοὺς πολέμους τελειῶν παρασκευῶν διαίρεσις.

ΚΕΦ. γ΄. Περὶ τῶν καθ' ἑκάστην φάλαγγα συστημάτων, ἡγεμονιῶν, τάξεων, ἀριθμοῦ ἐπιτηδείου, ὀνομάτων, καὶ τοῦ τῆς τακτικῆς ὁρισμοῦ.

ΚΕΦ. δ΄. Λόχος τί· καὶ ἐκ πόσων συνέστηκεν ἀνδρῶν.

ΚΕΦ. ε΄. Περὶ τῆς τοῦ λόχου διατάξεως.

ΚΕΦ. ς΄. Περὶ συλλοχισμοῦ.

ΚΕΦ. ζ΄. Περὶ φάλαγγος, καὶ τοῦ κατ' αὐτὴν μήκους τε καὶ βάθους. ζυγεῖν, καὶ στοιχεῖν τί. πῶς διαιρεῖται ἡ φάλαγξ εἰς κέρατα δι' ὅλου τοῦ βάθους, καὶ ἄλλως διὰ τοῦ μήκους. περὶ τῆς τῶν ὁπλιτῶν, καὶ ψιλῶν, καὶ ἱππέων τάξεως.

ΚΕΦ. η΄. Περὶ τοῦ τῶν τε ὁπλιτῶν, καὶ ψιλῶν, καὶ ἱππέων ἀριθμοῦ, τοῦ πρὸς τοὺς μετασχηματισμοὺς τῶν ταγμάτων ἐπιτηδείου.

ΚΕΦ. θ΄. Ὀνόματα λόχων, ὧν τὰ τάγματα ἀεὶ διπλωθέντα προχωροῦσι

(ἤγουν

(ἤγουν κατὰ λόχους δύο, τέτταρας, ὀκτὼ, ἑκκαίδεκα, καὶ οὕτως ἐφεξῆς) καὶ πόσοι καθ' ἕκαστα ταγμάτων ἄνδρες, καὶ λόχοι, καὶ ἡγεμόνων ὀνόματα.

ΚΕΦ. ι'. Περὶ τάξεως τῶν Φαλαγγαρχῶν, Μεραρχῶν, Τελεαρχῶν, καὶ ἄλλων ἡγεμονιῶν κατὰ τὴν τῆς ἑκάστου ἀρετῆς διαφοράν.

ΚΕΦ. ια'. Περὶ διαστημάτων, ὧν ἀπ' ἀλλήλων ἀφεστᾶσιν οἱ ὁπλῖται, καὶ ἁπλῶς τεταγμένοι, καὶ πεπυκνωμένοι, καὶ συνησπικότες. πύκνωσις, καὶ συνασπισμός τι.

ΚΕΦ. ιβ'. Περὶ ὁπλίσεως τῆς φάλαγγος ἀσπίσι, καὶ δόρασι.

ΚΕΦ. ιγ'. Ποίους δεῖ εἶναι τοὺς λοχαγοὺς τοῦ πρώτου ζυγοῦ. εἶτα καὶ τοὺς ἐπιστάτας τοῦ δευτέρου, καὶ τρίτου, καὶ τῆς ἐφεξῆς.

ΚΕΦ. ιδ'. Περὶ Μακεδονικῆς φάλαγγος, καὶ τοῦ τῶν Σαρισσῶν μήκους.

ΚΕΦ. ιε'. Περὶ τῆς τῶν ψιλῶν συντάξεως.

ΚΕΦ. ις'. Περὶ ὀνομάτων καὶ τάξεων τῶν ψιλῶν.

ΚΕΦ. ιζ'. Περὶ ἀκοντιστῶν, τοξοτῶν, καὶ πάντων ἀκροβολιζόντων, τῆς τε αὐτῶν χρείας.

ΚΕΦ. ιη'. Πῶς τοὺς ἱππεῖς συντακτέον, Ῥομβοειδῶς, Ἐμβολοειδῶς, ἢ ἐν σχήματι τετραγώνῳ.

ΚΕΦ. ιθ'. Διά τι αἱ τῶν ἱππέων τάξεις Ῥομβοειδεῖς παρειληφθήσαν. καὶ ὅπως αὐτὰς διαφόρως οἱ παλαιοὶ ἐσχημάτισαν, ὥστε τὰς μὲν στοιχεῖν ὁμοῦ, καὶ ζυγεῖν· τὰς δὲ, οὔτε στοιχεῖν, οὔτε ζυγεῖν· ἄλλας πάλιν στοιχεῖν μόνον, οὐ ζυγεῖν, καὶ ἄλλας ζυγεῖν μὲν, οὐ στοιχεῖν.

per binas, vel per quaternas, vel octo; vel sedecim: atque ita deinceps. Quot in singulis agminibus sint viri, quot Decuriæ, & quæ Ducum nomina.

CAP. X. *De ordinatione Phalangarcharum, Merarcharum, Tetrarcharum; & aliarum Præfecturarum secundum virtutis cuiusque præstantiam.*

CAP. XI. *De interuallis, quibus inter se distant Pedites grauis armaturæ, tum alias simpliciter nimirum ordinati, tum condensati, ac constipati: Quid sit Densatio, & Synaspismus, seu Constipatio.*

CAP. XII. *De Phalangis armatura, quæ constat clypeis & hastis.*

CAP. XIII *Quales oporteat esse Lochagos primi iugi: deinde Epistatas secundi, tertij, & reliquorum deinceps.*

CAP. XIV. *De Macedonica Phalange, & Sarissarum longitudine.*

CAP. XV. *De Velitum coordinatione.*

CAP. XVI. *De nominibus, & ordinibus Velitum.*

CAP. XVII. *De Iaculationibus, Arquutibus, & omnibus, qui telis eminus vtuntur, deq; eorum vsu.*

CAP. XVIII. *Quomodo Equites in Rhombi-formam, Cunei, aut Quadratam construendi.*

CAP. XIX. *Quare acies Equitum Rhombi formes in vsum admissæ. & quomodo veteres varys formis eas instruxerint, ita vt aliæ & Versarent simul, & Iugarent: aliæ neq; Versarent, neque Iugarent: aliæ rursus Versarent tantum, non Iugarent quidem, non etiam Versarent.*

Cap. XX. *De ordinatione Turmarum, deq; earundem nominibus, atque Equitum, qui in singulis numero.*

Cap. XXI. *Quod ad formas Acierum, earumq; transformationes multum studij, exercitationisq; requiratur.*

Cap. XXII. *De Currum atq; Elephantorum Constructione, deque singulorum vsitatis olim appellationibus.*

Cap. XXIII. *De quibusdam nominibus ad Formarum motiones vtilibus cum in Armorum exercitijs, tum in ipsis certaminibus.*

Cap. XXIV. *De Inclinatione, ac Immutatione, vtrâq; vel in Hastam, vel in Clypeum, siue ab hoste, vel in hostem. De Conuersione, Reuersione, Perispasmo, & Ecperispasmo.*

Cap. XXV. *Versare quid, & Iugare. & quid In rectum restitui.*

Cap. XXVI. *De Euolutionibus, quod earum duo sint genera: vnum per Versus, per Iuga alterum. de earum differentiâ, quâ alia Macedonica, alia Laconica, alia Chorea dicitur.*

Cap. XXVII. *De modis, quibus Euolutiones fiunt.*

Cap. XXVIII. *De Duplicationibus, quod earum duo sint genera, vel secundum Iuga, vel secundum Altitudinem. quomodo vtrumque genus duplicetur, vel Numero, vel Loco. & vt rursum restituatur.*

Cap. XXIX. *De Phalange Transuersâ, Rectâ, & Obliquâ.*

Cap. XXX. *De Interiectione, Præpositione, Postpositione, Adpositione, Impositione, & Subiunctione.*

Cap. XXXI. *Quomodo Agmina sint conuertenda, inflectenda, & circumflectenda, idq; in Hastam, vel in Clypeum.*

ΚΕΦ. κ΄. Περὶ τῆς τῶν ἰλῶν τάξεως, καὶ ὀνομασιῶν, καὶ ἱππέων ἐν ἑκάσταις ἀριθμοῦ.

ΚΕΦ. κα΄. Ὅτι περὶ τὰ σχήματα τῶν τάξεων, καὶ τοὺς αὐτῶν μετασχηματισμοὺς πολλῆς σπουδῆς, καὶ γυμνασίας δεῖται.

ΚΕΦ. κβ΄. Περὶ τῆς τῶν ἁρμάτων τε, καὶ ἐλεφάντων συντάξεως, καὶ τῶν ἐν ἑκάστοις ὀνομασιῶν.

ΚΕΦ. κγ΄. Περὶ τινῶν ὀνομάτων, ὧν πρὸς τὰς τῶν σχημάτων κινήσεις ἔν τε ταῖς ἐξοπλισίαις, καὶ αὐτοῖς ἀγῶσιν, ἡ χρῆσις σύμφορος.

ΚΕΦ. κδ΄. Περὶ κλίσεως, καὶ μεταβολῆς, ἑκατέρας τῆς τε ἐπὶ δόρυ, καὶ τῆς ἐπ᾽ ἀσπίδα, ἢ ἀπὸ πολεμίων, καὶ ἐπὶ πολεμίους. περὶ Ἐπιστροφῆς, Ἀναστροφῆς, Περισπασμοῦ, καὶ Ἐκπερισπασμοῦ.

ΚΕΦ. κε΄. Στοιχεῖν τι, καὶ ζυγεῖν, καὶ ἐπ᾽ ὀρθὸν ἀποδοῦναι.

ΚΕΦ. κϛ΄. Περὶ Ἐξελιγμῶν, ὅτι δύο αὐτῶν γένη, τὸ μὲν κατὰ λόχους, τὸ δὲ κατὰ ζυγά. περὶ διαφορᾶς αὐτῶν, καθ᾽ ἣν ὁ μὲν Μακεδὼν, ὁ δὲ Λάκων, ὁ δὲ Χορεῖος.

ΚΕΦ. κζ΄. Περὶ τρόπων, καθ᾽ οὓς οἱ ἐξελιγμοὶ γίνονται.

ΚΕΦ. κη΄. Περὶ Διπλασιασμῶν, ὅτι δύο αὐτῶν γένη, ἤτοι κατὰ ζυγὰ, ἢ κατὰ βάθος. πῶς καθ᾽ ἑκάτερον τὸ γένος ἡ φάλαγξ διπλασιάζεται, ἢ τῷ ἀριθμῷ, ἢ τῷ τόπῳ. καὶ πῶς πάλιν ἀποκαθίσταται.

ΚΕΦ. κθ΄. Περὶ φάλαγγος πλαγίας, ὀρθίας, καὶ λοξῆς.

ΚΕΦ. λ΄. Περὶ Παρεμβολῆς, Προτάξεως, Ἐπιτάξεως, Παρατάξεως, Εντάξεως, καὶ Ὑποτάξεως.

ΚΕΦ. λα΄. Πῶς τὰ Συντάγματα δεῖ ἐπιστρέφειν, καὶ περισπᾶν, καὶ ἐκπερισπᾶν, καὶ ἕκαστον τούτων ἐπὶ δόρυ, ἢ ἐπ᾽ ἀσπίδα.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

ἀσπίδα· καὶ πῶς ἀποκαταστῆσαι εἰς τὴν προϋπάρχουσαν τάξιν.

ΚΕΦ. λβ΄. Πῶς δεῖ πυκνῶσαι τὴν φάλαγγα ἐπὶ κέρας ἑκάτερόν τε, καὶ ἐπὶ τὸ μέσον· καὶ πῶς ἀποκαταστῆσαι εἰς τὴν ἐξ ἀρχῆς τάξιν.

ΚΕΦ. λγ΄. Περὶ τῆς τῶν εἰρημένων Μεταβολῶν, Ἐπιστροφῶν, Περισπασμῶν, Ἐκπερισπασμῶν· καὶ Ἀποκαταστάσεων χρείας· τῆς τε τῶν Ἐξελιγμῶν χρείας ὁμοῦ καὶ διαφορᾶς.

ΚΕΦ. λδ΄. Ὅτι δεῖ δυνάμεις τάς τε πεζικὰς, καὶ ἱππικὰς ἐθίζειν, τὰ μὲν φωνῇ, ἢ διὰ σάλπιγγος, τὰ δὲ διὰ σημείων ὁρατῶν.

ΚΕΦ. λε΄. Περὶ πορειῶν τοῦ στρατοῦ· περὶ ὀρθίας ἐν αὐταῖς Ἐπαγωγῆς, καὶ Παραγωγῆς, ἢ ἐν δεξιᾷ, ἢ ἐν εὐωνύμῳ. καὶ ὅτι πρὸς ὀρθίαν Ἐπαγωγὴν ἀντιτάττεται ὁ Κοιλέμβολος, ὥσπερ, καὶ πρὸς τοῦτον ἡ Τριφαλαγγία.

ΚΕΦ. λϛ΄. Περὶ Παραγωγῆς δεξιᾶς τε, καὶ εὐωνύμου.

ΚΕΦ. λζ΄. Περὶ Ἀντιστόμου Φάλαγγος.

ΚΕΦ. λη΄. Περὶ Ἀμφιστόμου φάλαγγος.

ΚΕΦ. λθ΄. Περὶ Ἀντιστόμου Διφαλαγγίας, καὶ ἀντιμαχομένης αὐτῇ ἱππικῆς ἴλης Ἐμβολοειδοῦς.

ΚΕΦ. μ΄. Περὶ Ἀμφιστόμου Διφαλαγγίας, καὶ Περιστόμου.

ΚΕΦ. μα΄. Περὶ Ὁμοιοστόμου Φάλαγγος, καὶ ἀντιτεταγμένου αὐτῇ Πλινθίου· καὶ περὶ Ὁμοιοστόμου Διφαλαγγίας.

ΚΕΦ. μβ΄. Περὶ Ἑτεροστόμου Φάλαγγος.

ΚΕΦ. μγ΄. Περὶ ἱππικῆς Ῥομβοειδοῦς ἴλης, καὶ ἀντιτεταγμένης αὐτῇ

peum: & ut denuo in priorem ordinem restituenda.

CAP. XXXII. *Quomodo densare Phalangem oporteat ad dextrum sinistrumque cornu, vel in medio: & quomodo in priorem ordinem restituere.*

CAP. XXXIII. *De dictarum Immutationum, Conuersionum Inflexionum, Circumflexionum, & Restitutionum vsu: deq; eodem Euolutionum simul, & Differentia.*

CAP. XXXIV. *Quod copias tam pedestres, quam Equestres tum voce, aut tubâ, tum signis visibilibus adsuefacere oporteat.*

CAP. XXXV. *De modis, quibus in itineribus incedit Exercitus. de rectâ in ijs Epagoge, & Paragoge, eâq; vel in Dextra, vel in Sinistra. Quod rectæ Epagoge opponatur Cœlembolus, seu Cuneus cauus; & quod huic Triphalangia.*

CAP. XXXVI. *De Paragoge dextrâ, & sinistrâ.*

CAP. XXXVII. *De Antistomo Phalange.*

CAP. XXXVIII. *De Amphistomo Phalange.*

CAP. XXXIX. *De Antistomo Diphalangia, & quæ aduersa illi pugnat, Turmâ Equestri Cunei-formi.*

CAP. XL. *De Amphistomo Diphalangia, & Peristomo.*

CAP. XLI. *De Homœostomo Phalange, & quæ illi opponitur, Plinthio. & de Homœostomo Diphalangia.*

CAP. XLII. *De Heterostomo Phalange.*

CAP. XLIII. *De Equestri Turmâ Rhombi-formi, & oppositâ ei Phalange*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

Luni-formi.

CAP. XLIV. *De Turmâ Equitum oblongâ, & quæ illi opponitur, Phalange Peditum Transuersâ.*

CAP. XLV. *De alterâ Turmâ Rhombiformi, quæ versat quidem, non etiam iugat: & de oppositâ ei Acie Pedestri, quæ Inflexa Antrorsum vocatur.*

CAP. XLVI. *De Pedestri Phalange, Inflexâ retrorsum, & quæ illi opponitur, Incuruâ, seu Gibbâ.*

CAP. XLVII. *De Turmâ Equitum formâ quidem Oblonga, sed non Numero: & de Phalange, quæ ei opponitur, Embolo, seu Cuneo.*

CAP. XLVIII. *De Plæsio: & quæ ei opponitur, Acie Implexâ.*

CAP. XLIX. *De Hyperphalangisi, Hypercerasi, & Leptysmo.*

CAP. L. *De modis, quibus Impedimenta ducuntur, quodq; ij sint quinq;.*

CAP. LI. *De Præceptis Imperatorijs, quod & breuia ea esse oporteat, & non ambigua.*

CAP. LI *Quod ante omnia silentium imperari debeat: & vt ad id quod præcipietur, attenti sint milites.*

CAP. LII. *Varia præcepta imperatoria quomodo enuntientur. Præsentis scripti Epilogus.*

φάλαγγος μηνοειδοῦς.

ΚΕΦ. μδ΄. Περὶ ἴλης ἱππέων ἑτερομήκους, καὶ ἀντικειμένης αὐτῇ πεζικῆς φάλαγγος πλαγίας.

ΚΕΦ. με΄. Περὶ ἑτέρας ἴλης ἱππέων ῥομβοειδοῦς, ἥτις στοιχεῖ μὲν, οὐ ζυγεῖ. καὶ ἀντικειμένης αὐτῇ πεζικῆς τάξεως, Ἐπικαμπίου ἐμπροσθίας.

ΚΕΦ. μς΄. Περὶ πεζικῆς φάλαγγος, Ἐπικαμπίου, Ὀπισθίας, καὶ περὶ Κυρτῆς ἀντικειμένης αὐτῇ.

ΚΕΦ. μζ΄. Περὶ ἴλης ἱππέων τετραγώνου μὲν τῷ σχήματι, ἀλλ᾽ οὐ τῷ ἀριθμῷ. καὶ ἀντικειμένης αὐτῇ Ἐμβόλου φάλαγγος.

ΚΕΦ. μη΄. Περὶ Πλαισίου· καὶ ἀντιτεταγμένης αὐτῷ τάξεως πεπλεγμένης.

ΚΕΦ. μθ΄. Περὶ Ὑπερφαλαγγίσεως, Ὑπερκεράσεως, καὶ Λεπτυσμοῦ.

ΚΕΦ. ν΄. Περὶ τῆς τῶν σκευοφόρων ἀγωγῆς, καὶ ὅτι τρόποι αὐτῆς πέντε.

ΚΕΦ. να΄. Περὶ παραγγελμάτων ἡγεμονικῶν, ὅτι δεῖ αὐτὰ σύντομά τε εἶναι, καὶ μὴ ἀμφίβολα.

ΚΕΦ. νβ΄. Ὅτι πρὸ πάντων παραγγελτέον σιωπὴν, καὶ κελευστέον, προσέχειν τῷ παραγγελλομένῳ.

ΚΕΦ. νγ΄. Παραγγέλματα ἡγεμονικὰ παντοῖα πῶς προφέρεται. καὶ τοῦ παρόντος συγγράμματος ἐπίλογος.

Finis capitum conspectus.

ΚΕΦ Α-

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ α΄.

Περὶ συγγραφέων τῶν τακτικὰ καὶ στρατηγικὰ βιβλία συνταξαμένων. περὶ τῆς παρούσης βίβλου καὶ ὅτι τὸ τούτων μάθημα πάντων χρειωδέστατον.

Πρῶτος μὲν ὧν ἴσμεν, δοκεῖ τὴν τακτικὴν θεωρίαν Ὅμηρος ἐπεγνωκέναι, θαυμάζειν δὲ τοὺς ἐπιστήμονας αὐτῆς, ὥσπερ Μνησθέα·

Τῷ δ᾽ οὔτις μὲν ὅμοιος ἐπιχθόνιος γένετ᾽ ἀνὴρ,
Κοσμῆσαι ἵππους τε, καὶ ἀνέρας ἀσπιδιώτας.

Inter mortaleis erat illi nemo secundus,
Formaret qui acies melius Peditumque Equitumque.

Καὶ περὶ τῆς καθ᾽ Ὅμηρον τακτικῆς ἐντύχομεν συγγραφεῦσι, Στρατοκλεῖ τε Ἑρμείᾳ, καὶ Φροντῶνι τῷ καθ᾽ ἡμᾶς ὑπατικῷ ἀνδρί. ἐξειργάσαντο δὲ τὴν θεωρίαν Αἰνείας τε διὰ πλειόνων καὶ στρατηγικὰ βιβλία ἱκανῶς συνταξάμενος ὧν ἐπιτομὴν ὁ Θεσσαλὸς Κινέας ἐποίησε· Πύρρος τε ὁ Ἠπειρώτης τακτικὰ συνέγραψε, καὶ Ἀλέξανδρος ὁ τούτου υἱὸς, καὶ Κλέαρχος. ἔτι δὲ Παυσανίας, Εὐάγγελός τε, καὶ Πολύβιος ὁ Μεγαλοπολίτης, ἀνὴρ πολυμαθὴς, Σκιπίωνι συγγενόμενος, Εὐπόλεμός τε καὶ Ἰφικράτης. ὁ δὲ στωϊκὸς Ποσειδώνιος καὶ τέχνην τακτικὴν ἔγραψεν. ἄλλοι τε πλείους οἱ μὲν εἰσαγωγὰς, ὡς Βίων, οἱ δὲ καὶ τοπικὰς πραγματείας ἐξέδωκαν οἷς πᾶσιν ἐγκυρήσας ἀπειρόκαλον ἡγοῦμαι πάντων μεμνῆσθαι. ἐπέγνων δὲ, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τοὺς συγγραφεῖς, ὡς εἰδόσι τὰ πράγματα

CAPVT I.

De autoribus, qui Tacticos, & Strategicos libros conscripsêre. De libro hoc, & quod horum disciplina sit omnium utilissima.

PRimus omnium, quod quidem scimus, cognitionem habuisse scientiæ Tacticæ videtur Homerus, eiusque peritos laudasse vt Mnestheum:

Ac de Tacticâ Homeri tempore visitatâ legi Scriptores, Stratoclem, Hermiam, ac Frontinum, virum nostro tempore consularem. In tradendâ autem, hac scientiâ pluribus elaborauit cum Æneas, qui quoque quamplurimos Strategicos libros composuit, quos in compendium postea redegit Cineas Thessalus: tum Pyrrhus Epirota, eiusque filius Alexander, ac Clearchus, qui etiam Tactica conscripsêre: Pausanias insuper, & Euangelus, & Polybius Megalopolitanus, vir multifariæ eruditionis, & qui cum Scipione versatus est: Eupolemusq;, ac Iphicrates. Posidonius etiam Stoicus artem Tacticam scripsit. Quin & aliorum complurium quidam Isagogas, vt Bion, quidam tractatus Topicos edidere. Sed vt omnes commemorem, quos videre, ac legere contigit, ineptum arbitror. Vt tamen verbo, quod res est, dicam, comperi plerosque istorum autorum conscripsisse res illas non ad

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

rudiorum hominum captum, sed eorum, qui eas iam callebat. Quod igitur, cum primum desiderio cognoscendæ huius rei teneremur, nobis accidit, nec, qui eam nos docerent, inuenientibus, nec tamen autumantibus ea, quæ ante nos edita erant, tradendæ huic disciplinæ sufficere; idem ne alijs quoque vsu veniat, pro virili conabimur. Quotiescunq; verò in expositione præceptorũ sermo mihi deficiet, ad exprimendas res descriptionem figurarum in subsidium assumam, vt ita visum intellectui adiutorem adhibeam. & quidem ijs vti vocabulis annitar, quæ apud quemque veterum occurrunt; vt qui huic scripto, tanquam primis rudimentis, addicti erunt, tum in nominibus, tum in consuetudine nominum, quæ ab ipsis vsurpantur, coëxercitati, ipsi quoque ijsdem vti nominibus adsuescant, quæ apud Scriptores Tacticos in vsu sunt: neu peregrinum, & insolens quid ipsis videatur, cum in eorum scriptis versabuntur. Arbitror autem eum, qui semel per has, quæ a nobis traduntur vias, introductus sit, facili etiam negotio veterum scripta intellecturum. Porro autem Disciplinam hanc omnium esse vtilissimam vel ex eo quis deprehendat, quod Plato lib. De legibus dicat: Cretensium Legislatorem scripsisse Leges hominibus, tanquam semper ad bellum præparatis. Esse namque omnibus, ac singulis ciuitatibus natura bellum inter se mutuo occultum. Quomodo itaque Disciplinam aliam æstimabit aliquis potiorem?

τοῖς ἀνθρώποις συντεταγότας. ὅπερ οὖν αὐτοὶ πρῶτοι ἐφιέμενοι τῆς γνώσεως τοῦ πράγματος ἐπάθομεν, μήτε τοὺς ὑφηγησομένους εὑρίσκοντες, μήτε ἀποχρώντως πρὸς παράδοσιν ἀποβάλλοντες τὰς τῶν πρὸ ἡμῶν ἐκδόσεις ἔχειν, πειρασόμεθα καθ' ὅσον οἷόν τέ ἐστι, μὴ ἄλλοις τὸ αὐτὸ παθεῖν ποιῆσαι. ὁσάκις δ' ἄν μοι ὁ λόγος ἐξανήσῃ ἐν τοῖς πῶς παραστῆσαι, τὴν τῶν θεωρημάτων, ἐπίκουρον παραλήψομαι ἐπὶ καταγραφῆς τῶν σχημάτων διατύπωσιν, τὴν ὄψιν τῇ νοήσει συλλήπτορα παραλαβών. αὐταῖς μέντοι πειράσομαι καὶ ταῖς ἀρχαίαις χρῆσθαι ἑκάστου λέξεσιν, ἵνα καὶ τοῖς ὀνόμασιν, καὶ τῇ συνηθείᾳ τῶν πολλάκις παρ' αὐτοῖς λεγομένων ὀνόμασι συγγυμνασθέντες οἱ τῇδε τῇ γραφῇ καθάπερ εἰσαγωγῇ προσέχοντες ἐν ἔθει γένωνται τοῖς εἰρημένοις ὀνόμασι παρὰ τοῖς τακτικὰ συντάξασι, καὶ μὴ ξενίζωνται, ὅταν τοῖς ἐκείνων ἐντυγχάνωσιν. οἶμαι δὲ τοὺς ἅπαξ εἰσαχθέντας ταῖς ὑφ' ἡμῶν παραδιδομέναις ὁδοῖς εὐμαρῶς καὶ τὰ τῶν πρεσβυτέρων κατανοῆσαι. Ὅτι μέν τοι τὸ μάθημα τοῦτο πάντων ἐστὶ χρειωδέστατον, λάβοι τις ἂν ἐξ ὧν ὁ Πλάτων ἐν τοῖς νόμοις φησί. τὸν γὰρ Κρητῶν νομοθέτην τοὺς νόμους τεθεικέναι ὥσπερ εἰς πόλεμον αἰεὶ τῶν ἀνθρώπων παρεσκευασμένων. εἶναι γὰρ φύσει πάσαις ταῖς πόλεσι πρὸς ἁπάσας πόλεμον ἀκήρυκτον. πῶς

οὖν.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

τοῦν ἄλλο τις ἡγήσεται προυργιαίτερον μάθημα, ἢ τὸ βιβλίον χρειωδέστερον τούτου;

ΚΕΦ. β'.

Τῶν εἰς τοὺς πολέμους τελειῶν παρασκευῶν διαίρεσις.

Λεκτέον δέ μοι πρῶτον περὶ τῶν εἰς τοὺς πολέμους τελείων παρασκευῶν. διτταὶ δὲ εἰσὶ τούτων δυνάμεις. ἡ μὲν πεζική· ἡ δὲ, ναυτική. καὶ πεζικὴ μὲν, ἡ τῶν ἐπὶ γῆς μαχομένων. ναυτικὴ δὲ, ἡ τῶν κατὰ θάλασσαν, ποταμοὺς ἐν ναυσὶ παραταττομένων. καὶ περὶ μὲν τῶν ἐν ναυμαχίαις συντάξεων ὕστερον ἐροῦμεν. τὰ δὲ πρὸς τὴν πεζικὴν στρατείαν συντείνοντα νῦν ἀφηγησόμεθα. τὸ ἐπὶ τοὺς πολεμίους τοίνυν ἀθροιζόμενον τὸ πλῆθος, τὸ μέν ἐστι μάχιμον. τὸ δὲ κατὰ τὰς τούτου χρείας συνερχόμενον, ἄμαχον. καὶ μάχιμον μέν. τὸ παραταττόμενον ἐν τοῖς ἀγῶσι, καὶ δι' ὅπλων ἀμυνόμενον τοὺς πολεμίους. ἄμαχον δὲ, τὸ λοιπόν· οἷον, ἰατρῶν, ἀγοραίων, ὀτύλων, καὶ ἄλλων. ὅσοι διὰ τὰς ὑπηρεσίας ἐπακολουθοῦσι. τοῦ δὲ μαχίμου, τὸ μὲν ἐστὶ πεζικὸν, τὸ δὲ ἐπ' ὀχημάτων. τὸ μὲν ἰδίως πεζὸν, τὸ ἐπὶ γῆς βεβηκός. τοῦ δὲ ἐπὶ τῶν ὀχημάτων, τὸ μὲν ἐφ' ἵππων φέρεται, τὸ δὲ ἐπ' ἐλεφάντων. τοῦ δὲ ἐφ' ἵππων, τὸ μὲν ἐφ' ἁρμάτων, τὸ δὲ ἐπ' αὐτῶν ἵδρυται τῶν ἵππων. τῶν μὲν γένει τοσαῦται γίνονται διαφοραί. τοῖς δὲ εἴδεσιν, ἥτε πεζικὴ διακόσμη-

aut quem librum hoc vtiliorem, vel magis necessarium?

CAP. II.

Apparatuum belli integrorum diuisio.

Cæterum primò dicendum mihi de integris belli apparatubus. Horum duplices sunt copię: alię Terrestres, Nauales aliæ. ac Terrestres quidem eorum, qui terrâ præliantur: Nauales eorum, qui in mari, aut fluminibus classe concurrunt. Sed vt in Naualibus conflictubus instruatur Classis, aliàs dicemus, nunc relaturi, quæ ad pedestrem exercitum pertinent. Eorum igitur, qui ad bella colliguntur, pars ad pugnandum comparata est, pars non, eorum scilicet, qui ad vsus istorum conueniunt, Illa est, quæ ad prælium instruitur, hostesque armis a se repellit: Hęc multitudo cætera, vt, Medicorum, Mercantium, Famulorum, aliorumque quotquot exercitum ministerij causâ sequuntur. Eorum, qui pugnandi causâ veniunt, alij pedites sunt, alij vehuntur. Qui propriè Pedites sunt, ij terram pedibus premunt. Qui vehuntur, alij ab equis, alij ab elephantis feruntur. Qui ab equis feruntur, eorum quidam currubus insident, quidam ipsis equis. Atque hæ Generales sunt horum differentiæ. Particulatim cum peditatus, tum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

equitatus instructio multifaria est. Quæ vero in elephantis, ac curribus vsu venit, vtraque vniformis. Constructio igitur pedestris trifariam diuiditur. Eius enim quidam Hoplitæ, quidam Peltastæ, quidam sunt Leues. Hoplitæ vtuntur armaturâ inter cunctos grauissimâ, more Macedonico, clypeis nimirum rotundis, ac hastis prælongis. Leues contra omnium leuissimo vtuntur apparatu, vt qui neque loricas, neque tibialia, neque scuta, aut clypeos grauiores habent: sed iaculis vtuntur, quæ vel eminus arcu emittunt, vel manu; aut lapides e fundâ euibrant, manuve eijciunt. Ad hoc genus etiam Argili armatura refertur. Peltastæ qui dicuntur, ipsi quoque Armaturam habent Macedonico apparatui similem, arma tamen, quam illi leuiora, (his enim Pelta, Scutum leue est, atque exiguum) ac hastas ad Sarissarum longitudinem breuiores. Videtur autem horum armatura medium obtinere ordinem inter Leues, & eos, qui proprie Hoplitæ dicuntur, cum grauior sit, quam est Leuium, Leuior vero, quam est Hoplitarum. Quamobrem plerique & hos cum velitibus collocant. Equestrium copiarum, quæ in Turmas instruuntur, quasque a cornubus discriminauimus, pars Cataphracta est, pars non Cataphracta. Quæ Cataphracta dicitur, ea tum viros, tum equos loricis vndique circumtegit. Quę vero Cataphracta non est, eius equites quidam sunt Doratophori, seu Hastati, quidam Acro-

στης πολυμερής ἐστι, καὶ ἡ ἱππική. ἡ γὰρ τῶν ἐλεφάντων μονοειδής ἐστι, καὶ ἡ τῶν ἁρμάτων. ἡ μὲν οὖν πεζικὴ σύνταξις τριχῆ διῄρηται. ἡ μὲν γάρ ἐστιν ὁπλιτῶν, ἡ δὲ πελταστῶν, τρίτη δὲ ψιλῶν. καὶ ἡ μὲν τῶν ὁπλιτῶν, βαρυτάτῃ παρὰ πάντας τοὺς πεζοὺς κέχρηται καθοπλίσει κατὰ τὸν Μακεδονικὸν τρόπον, ἀσπίσι περιφερέσι καὶ δόρασι περιμηκεστέροις. τὸ δὲ τῶν ψιλῶν πάντων κουφοτάτῃ κέχρηται παρασκευῇ, μήτε θώρακας ἔχον, μήτε περικνημίδας, μήτε θυρεοὺς, ἢ ἀσπίδας βαρείας, ἀλλὰ τοῖς ἑκηβόλοις χρώμενον τοξεύμασιν, ἀκοντίοις, ἢ λίθοις ἐκ σφενδόνης, ἢ ἐκ χειρός. εἰς τοῦτο δὲ τὸ γένος καὶ τὸ τοῦ Ἀργίλου ὅπλον κατατάττεται. καὶ αὐτὸ μὲν ἔχει τὸν ὁπλισμὸν ἐμφερῆ τῇ Μακεδονικῇ παρασκευῇ, κουφότερον δὲ ἐκείνης τὸν καθοπλισμόν. τούτοις γὰρ πέλτης μικρόν ἐστι, καὶ ἐλαφρὸν ὅπλον. καὶ τὰ δόρατα πολὺ τῶν σαρισσῶν μεγέθη λειπόμενα. δοκεῖ δὲ τούτων ἡ ὅπλισις μέσην ἔχειν τάξιν τῶν ψιλῶν, καὶ τῶν ἰδίως λεγομένων ὁπλιτῶν. βαρυτέρα μὲν οὖσα τῶν ψιλῶν, κουφοτέρα δὲ τῶν ὁπλιτῶν. διὸ καὶ οἱ πλεῖστοι τούτους μετὰ τῶν ψιλῶν συντάττουσι. τῆς δὲ ἱππικῆς δυνάμεως, ἣν ἐχωρίσαμεν ἀπὸ τῶν ἁρμάτων, ἐν ταῖς ἴλαις κατατασσομένης, ἡ μέν ἐστι κατάφρακτος· ἡ δέ, οὐ κατάφρακτος. κατάφρακτος μὲν, ἡ τοὺς ἵππους καὶ τοὺς ἄνδρας θώραξι πάντοθεν σκέπουσα· τῶν δὲ μὴ καταφράκτων, οἱ μὲν, εἰσὶ δορατοφόροι, οἱ δὲ ἀκροβολισταί. δορατοφόροι μὲν

οὖν

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

οὖν εἰσιν, οἱ ἀπὸ τῶν ἵππων τοῖς πολεμίοις συμπλεκόμενοι, καὶ πλησίον δόρασι μαχόμενοι. τούτων δὲ, οἱ μὲν θυρεοὺς ἔχουσι, καὶ καλοῦνται θυρεαφόροι, οἱ δὲ χωρὶς θυρεῶν αὐτῶν μόνον δόρασι μάχονται, οἱ καὶ ἰδίως δορατοφόροι καλοῦνται, ὑπὸ ἐνίων δὲ ξυστοφόροι. ἀκροβολισταὶ δὲ τῶν ἱππέων λέγονται οἱ πόρρωθεν βάλλοντες. τούτων δὲ, οἱ μὲν δορατίοις χρῶνται, οἱ δὲ τόξοις. καὶ δορατίοις μὲν, οἱ καλούμενοι ταραντῖνοι. τῶν δὲ ταραντίνων δύο εἰσὶ διαφοραί· οἱ μὲν γὰρ δορατίοις πόρρωθεν βάλλοντες ἱππακοντισταὶ καλοῦνται, ἰδίως δὲ ταραντῖνοι λεγόμενοι. τινὲς δὲ τῶν ταραντίνων ἐλαφροῖς δορατίοις χρῶνται, ἅπαξ τε, ἢ δὶς προεξακοντίσαντες τὸ λοιπὸν συμπλέκονται τοῖς πολεμίοις ἔγγυθεν ἀπομαχόμενοι παραπλησίως τοῖς εἰρημένοις δορατοφόροις. οὗτοι δὲ καλοῦνται ἐλαφροί. ὥστε τῶν ταραντίνων, τοὺς μὲν ἰδίως καλεῖσθαι ταραντίνους, πόρρωθεν ἀκοντίζοντας, τοὺς δὲ ἐλαφροὺς λέγεσθαι, τοὺς πλησίον μαχομένους. οἱ δὲ τῶν ἱππέων τόξοις χρώμενοι, ἱπποτοξόται λέγονται, ὑπὸ ἐνίων δὲ Σκύθαι. Τοσαῦται μὲν οὖν εἰσι τῶν ἐν τοῖς στρατοπέδοις διαφοραὶ τοῦ μαχίμου πλήθους, τὸν ἀριθμὸν ἐννέα. ὁπλιτῶν, πελταστῶν, ψιλῶν ἱππέων, δορατοφόρων ἱππέων, ἀκοντιστῶν ἱππέων, τοξοτῶν ἱππέων, καταφράκτων, ἁρμάτων, ἐλεφάντων.

boliſtæ. Doratophori ſunt iſti, qui ex equis cum hoſtibus manus conſerunt ac comminus haſtis pugnant. Horum autem alij Scuta habent, vocanturq; Scutati, alij haſtis ſolis ſine Scutis pugnant, qui etiam propriè Doratophori vocãtur, atq; a nonnullis Xeſtophori. Equites Acroboliſtæ dicuntur, qui eminus hoſtem petunt, atque horum alij miſſilibus vtuntur, alij arcubus. Miſſilibus vtuntur illi, qui propriè vocantur Tarentini. at Tarentinorum duplex eſt differentia. nam qui ex illis eminus ſpicula iaculantur, Hippacontiſtæ dicuntur, ac propriè Tarentini: quidam vero Tarentinorum leuibus miſſilibus vtuntur, ac primò ſemel iterumque eiaculati, confeſtim exinde cum hoſtibus congredientes cominus prælium ineunt. propemodum atque illi, quos Doratophoros ante diximus. atque hi vocantur Leues. ita vt inter Tarentinos propriè Tarentini dicantur ij, qui eminus in hoſtem eiaculantur. Leues autem appellentur, qui cominus pugnant. Quos ante equites Arcubus vti diximus, ij nominantur Hippotoxotæ, & a quibusdam etiam Scythæ. Tot igitur ſunt differentiæ eorum, qui in exercitibus arma ad pugnandum geſtant, numero ſcilicet nouem, Hoplitarum, Peltaſtarum, Leuium, Equitũ Doratophororum, Equitum Sagittariorum, Equitum arcubus vtentium, Equitum Cataphractorum, Curruum, Elephantorum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

CAP. III.

De singularum Phalangum Constitutionibus, Præfecturis, Ordinibus, Numero conuenienti, Nominibus. & Tactica Definitione.

SEd cum vnaquæque prędictarum Phalangum, Constitutiones, Præfecturas, Ordines, Numerum conuenientem, ac Nomina complectatur, propter ea, quæ præcipiuntur cum in exercitatione quotidianâ, ac mutuâ, tum reapse in ipsis prælijs, de singulis istis seorsim verba facere necesse est. Eius ergo est, qui Instruendę Aciei præest, ex assumptâ virorum inordinatâ multitudine idoneos eligere, eosque quo decet quemque loco constituere. hoc est: in Decurias distribuere, easque coniungere, totiusque Multitudinis numerum definire mediocrem, ac bello accommodum. Etenim instructum esse exercitum tum in itineribus, tum in Castris, inque ipsis adeo conflictibus vtilissimum est. Comperimus enim magnas copias ordinis expertes cæsas sæpenumerò, ac concisas a paucis, qui ordinem seruare simul didicerant. Porro Tacticam hanc definiere, Æneas quidem, *Quod sit scientia bellicorum motuum*; Polybius vero ita: si quis ordinandam multitudinem assumens, eam cum iudicio indecurias disponat, easque simul iuxta se mutuo collocet, ac militem istum edoceat ea, quæ ad vsum belli conducibilia sunt.

ΚΕΦ. γ'.

Περὶ τῶν καθ' ἑκάστην φάλαγγα συστημάτων, ἡγεμονιῶν, τάξεων, ἀριθμοῦ ἐπιτηδείου, ὀνομάτων, καὶ τοῦ τῆς τακτικῆς ὁρισμοῦ.

ΕΚάστης δὲ τῆς εἰρημένης φάλαγγος συστήματα, καὶ ἡγεμονίας, καὶ τάξεις, καὶ ἀριθμὸν ἐπιτήδειον περιεχούσης, καὶ ὀνόματα, χάριν τῶν παραγγελλομένων εἴς τε τὴν καθημερινὴν γυμνασίαν, καὶ συνάσκησιν, καὶ ἐπὶ τῆς ἀληθείας ἐν αὐτοῖς τοῖς ἀγῶσιν, ἀναγκαῖον περὶ ἑκάστης εἰπεῖν. τοῦ μὲν οὖν ἐν τῇ τακτικῇ πρωτοστατοῦντός ἐστι, παραλαβόντα πλῆθος ἀνδρῶν ἄτακτον, τοὺς ἐπιτηδείους ἐκλεξάμενον, καθ' ἣν ἕκαστον προσήκει χώραν συντάξαι, τουτέστι, καταλοχίσαι, καὶ συλλοχίσαι, ἀριθμόν τε τοῦ παντὸς πλήθους ὁρίσαι σύμμετρον, καὶ εὐχρήστως ἔχοντα πρὸς τὸν κατὰ τὸν πόλεμον. τὸ γὰρ συντετάχθαι τὸ στράτευμα ἔν τε πορείαις, καὶ στρατοπεδείαις, ἐν αὐταῖς τε ταῖς παρατάξεσιν, ὠφελιμώτατόν ἐστι. εὑρίσκομεν γὰρ πολλάκις μεγάλας δυνάμεις συντετριμμένας διὰ τὴν ἀταξίαν ὑπ' ὀλίγων συντεταγμένων. Ὅρον δὲ αὐτῆς ἔθεντο, Αἰνείας μέν, ἐπιστήμην εἶναι πολεμικῶν κινήσεων. Πολύβιος δέ, ἄν τις πλῆθος τακτικὸν παραλαβὼν τοῦτο συγκρίνῃ, καὶ καταλογίσας συλλοχίσῃ, παιδεύσῃ τε χρησίμως τὰ πρὸς τὸν πόλεμον.

ΚΕΦ. δ'.

Λόχος τί· καὶ ἐκ πόσων συνέστηκεν ἀνδρῶν.

Τὸ μὲν οὖν καταλογίσαι ἐστὶ, τὸ ποιῆσαι λόχους. ὁ δὲ λόχος ἐστὶν, ἀριθμὸς ἀνδρῶν ἀπό τινος ἡγουμένου, καὶ τῶν μετ᾽ αὐτοὺς ὄπισθεν ἑπομένων μέχρι τοῦ τελευταίου. τὸν δὲ ἀριθμὸν τοῦ λόχου, οἱ μὲν ὀκτὼ ἀνδρῶν ἐποίησαν, οἱ δὲ, δώδεκα, οἱ δὲ, δεκαέξ. ἔστω δὲ νῦν ἑκκαίδεκα ἀνδρῶν ὁ λόχος. συμμέτρως γὰρ ἔχει πρός τε τὸ μῆκος τῆς φάλαγγος καὶ ἐάν τε διά τινας χρείας διπλασιάζηται τὸ βάθος, ὥστε ἐπὶ τριάκοντα δύο ἄνδρας γίνεσθαι, ἢ συναιρῆται, καὶ ἐπ᾽ ὀκτὼ ἄνδρας βαθύνηται, οὐδὲν ἐμπόδιον γενήσεται τοῖς ὄπισθεν τασσομένοις ψιλοῖς. εἴτε γὰρ ἀκοντίζουσιν, ἢ σφενδόναις χρῶνται, ἢ τοξεύμασιν, εὐκόλως ὑπερωθήσουσι ταῖς βολαῖς τὸ τῆς φάλαγγος βάθος.

CAP. IV.

Decuria quid sit, & e quot constet viris.

Est igitur Decuriare, Decurias facere. Decuria autẽ est, numerus virorum ab aliquo præcedente, & ijs, qui illum subsequuntur, ad postremum vsque. Numerum Decuriæ alij fecere virorum octo, alij duodecim, alij sedecim. Sed esto nunc XVI virorum Decuria. iustam enim habet numerus iste mediocritatem, & ad Phalangis longitudinem, & siue ob vsus aliquos duplicetur Altitudo, vt ea fiat virorum triginta duûm, siue contrahatur, ac in octo viros redigatur, nullum impedimentum dabitur pone collocatis Velitibus. Seu namque illi iaculentur, seu fundis, aut arcubus vtantur, facili labore iactus eorum Phalangis altitudinem superabunt.

ΚΕΦ. ε'.

Περὶ τῆς τοῦ λόχου διατάξεως.

Ὁ μὲν οὖν ἄριστος ἑκάστου λόχου, πρῶτος καὶ ἡγούμενός ἐστι, ὃς καὶ λοχαγὸς ἐπονομάζεται, καὶ ἡγεμὼν, καὶ πρωτοστάτης. ὁ δὲ τελευταῖος τοῦ λόχου, οὐραγὸς καλεῖται. ὁ λόχος δὲ ὅλος, καλεῖται στίχος. ὀνομάζεται δὲ καὶ δεκανία. ὑπό δέ τινων, ἐνωματία. τινὲς δὲ τὴν ἐνωμοτίαν, τέταρτον τοῦ λόχου μέ-

CAP. V.

De Decuriæ dispositione.

Optimus igitur cuiusque decuriæ est primus, & qui præcedit. qui etiam Lochagus, seu Decurio & Dux, & Protostata cognominatur. Postremus autem Decuriæ, Vragus seu Tergidux appellatur. Tota vero Decuria, Versus dicitur. qui quoque Decuria, atque a nonnullis Enomotia vocatur. Quidam tamen Enomotiam, quartam Decuriæ partem dixere, atque Du-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

cem Enomotiæ, Enomotarcham. Duas autem Enomotias, Dimœriam vocarunt, eiusque Ductorem, Dimœritam. Ita vt ſemidecuria, etiam Dimœria vocetur, ac Semi-decurio, Dimœrita. eſt autem is Decuriæ Epiſtata. Et qui poſt Lochagum conſtitutus eſt, vocatur Epiſtata. qui vero pone hunc, ſimiliter Protoſtata. quique hunc adhuc pone ſequitur, Epiſtata. Ita vt totus verſus e Protoſtatis, & Epiſtatis alternatim collocatis conſtitutus ſit. Neceſſe autem eſt, Lochagum virtute cæteros præcellere. ab hoc dein eos, qui Hemilochias ducunt, vt ſunt Tergiductores. Decuriam vero definiunt, quod ſit, verſus ex Epiſtatis ſub Lochago pro cuiusque virtute conſtitutus.

ρος ἀπεφήναντο, καὶ τὸν ἡγούμενον τῆς ἐνωμοτίας, ἐνωματάρχην. τὰς δὲ δύο ἐνωμοτίας, διμοιρίας ἐκάλεσαν, καὶ τὸν ἡγούμενον αὐτῆς, διμοιρίτην. ὥστε τὸ ἡμιλόχιον, καὶ διμοιρίαν καλεῖσθαι, καὶ τὸν ἡμιλοχίτην, διμοιρίτην. οὗτος δέ ἐστιν, ὁ τοῦ λόχου ἐπιστάτης. καὶ ὁ μὲν τοῦ λοχαγοῦ ὀπίσω τεταγμένος, καλεῖται ἐπιστάτης. ὁ δὲ τούτου κατόπιν, ὁμοίως πρωτοστάτης. ὁ δ᾽ ἐπὶ τούτου κατόπιν, ἐπιστάτης. ὥστε ὅλον τὸν στίχον ἐκ πρωτοστατῶν, καὶ ἐπιστατῶν συντετάχθαι παραλλὰξ τεταγμένων. δεῖ δὲ τὸν λοχαγὸν διαφέρειν τῶν ἄλλων. μετὰ δὲ τούτους ἤδη, τοὺς τῶν ἡμιλοχίων, ὥσπερ οὐραγούς. ὁρίζονται δὲ τὸν λόχον οὕτω· στίχον ἐξ ἐπιστατῶν κατ᾽ ἀρέτην ὑπὸ λοχαγῷ τεταγμένων.

Cap. VI.

De Syllochiſmo, ſeu Decuriarum coniunctione.

SYllochiſmus eſt, cum primæ Decuriæ ſecunda adiungitur: nimirum primi verſus Lochago, ſecundi verſus Lochagus: ac primum Lochagum ſequenti Epiſtatæ, ſecundæ Decuriæ Epiſtata. ac ſic deinceps. Paraſtata autem vocatur, quisquis iugat. vt, cum primæ Decuriæ Lochago ſecundę Decuriæ Lochagus a latere adſtat: ac ſimiliter primæ decuriæ Epiſtatæ etiam ſecundæ decuriæ Epiſtata. atq; ita deinceps. Quum igitur iuxta ſecundam decuriam tertia aut quarta, ac ſic porro reliquæ iunguntur, id Syllochiſmus vocatur.

ΚΕΦ. ς΄.

Περὶ συλλοχισμοῦ.

ΣΥλλοχισμὸς δέ ἐστιν, ὅταν τῷ πρώτῳ λόχῳ ἕτερος παραζευχθῇ. τῷ μὲν τοῦ πρώτου στίχου λοχαγῷ, ὁ λοχαγὸς τοῦ δευτέρου στίχου. τῷ δὲ ὄπισθεν ἐπιστάτῃ τοῦ πρώτου λοχαγοῦ ὁ τοῦ δευτέρου λόχου ἐπιστάτης, καὶ κατὰ τὸ ἑξῆς. παραστάτης δὲ καλεῖται πᾶς ὁ ζυγῶν, οἷον τῷ τοῦ πρώτου λόχου λοχαγῷ, ὁ τοῦ δευτέρου λόχου λοχαγός. καὶ ὁμοίως τῷ τοῦ πρώτου λόχου ἐπιστάτῃ, καὶ τοῦ δευτέρου λόχου ἐπιστάτης, καὶ κατὰ τὸ ἑξῆς. ὅταν οὖν κατὰ τὸν δευτέρον λόχον τρίτος ταγῇ, ἢ τέταρτος, καὶ οὕτως κατὰ τὸ ἑξῆς οἱ λοιποὶ, τὸ τοιοῦτο συλλοχισμὸς καλεῖται.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

ΚΕΦ. ζ΄. Περὶ φάλαγγος, καὶ τοῦ κατ᾽ αὐτὴν μήκους τε καὶ βάθους. ζυγεῖν, καὶ στοιχεῖν τί. πῶς διαιρεῖται ἡ φάλαγξ εἰς κέρατα δι᾽ ὅλου τοῦ βάθους, καὶ ἄλλως διὰ τοῦ μήκους. περὶ τῆς τῶν ὁπλιτῶν, καὶ ψιλῶν, καὶ ἱππέων τάξεως.

Τὸ δὲ ὅλον σύστημα τοῦ πλήθους τῶν λόχων, φάλαγξ καλεῖται. ἧς μῆκος μὲν, τὸ πρῶτον τῶν λοχαγῶν τάγμα· τοῦτο δὲ μέτωπον, καὶ πρόσωπον, καὶ παράταξις, καὶ ζυγὸν, καὶ στόμα, καὶ ἡγεμόνες, καὶ πρωτοστάται, καὶ πρωτολοχία καλεῖται. τὸ δὲ κατόπιν τοῦ μετώπου πᾶν μέρος τῆς φάλαγγος μέχρι τῶν οὐραγῶν, βάθος καλεῖται. λέγεται δὲ τὸ μὲν κατὰ μῆκος ἐπ᾽ εὐθείας εἶναι τοῖς πρωτοστάταις, ἢ τοῖς ἐπιστάταις, ζυγεῖν. τὸ δὲ κατὰ βάθος ἐπ᾽ εὐθείας εἶναι τοῖς οὐραγοῖς καὶ λοχαγοῖς, στοιχεῖν. Διαιρεῖται δὲ ἡ φάλαγξ οὕτως, εἰς μὲν ὁλοσχερῆ μέρη, ἀπὸ τοῦ μετώπου διχοτομίας δι᾽ ὅλου τοῦ βάθους. ὧν τὸ μὲν ἥμισυ, δεξιὸν καλεῖται κέρας καὶ κεφαλὴ, τὸ δὲ λοιπὸν, εὐώνυμον λέγεται κέρας, καὶ οὐρά. αὕτη δὲ ἡ διχοτομία τοῦ μήκους, ὀμφαλὸς προσαγορεύεται, καὶ στόμα, καὶ ἄραρος. μετὰ δὲ τὴν τῶν ὁπλιτῶν φάλαγγα κατόπιν τάσσεται τὸ τῶν ψιλῶν τάγμα. τούτου δ᾽ ἔπι κατόπιν τὸ τῶν ἱππέων. ὅταν μέντοι αἱ χρεῖαι ἀπαιτῶσιν ἐν ἑτέροις τόποις τάσσονται οἵ τε ψιλοὶ, καὶ οἱ ἱππεῖς, ὡς προελθόντες ἐροῦμεν. πόσον δὲ δεῖ τὸν ἀριθμὸν τῶν τε ὁπλιτῶν εἶναι, καὶ πόσον τῶν ἱππέων, δηλώσομεν. καὶ πῶς ἕκαστον δεῖ τετάχθαι. καὶ πρὸς τὰς ἐπάγουσας

Cap. VII. *De Phalange, eiusq́; Longitudine, & Altitudine. Iugare quid, & Versare. Quomodo diuidatur Phalanx in cornua per Altitudinem, & aliter per Longitudinem. De ordinatione Peditum grauis armaturæ, Velitum, atque Equitum.*

Tota autem coagmentatio ex pluribus decurijs, Phalanx dicitur. Cuius longitudo primus Lochagorum ordo est. Hæc vero & Frons & Facies & Acies, & Iugum, & Os, & Duces, & Protostatæ, & Protolochia vocatur. Cætera autem post Frontem pars Phalangis tota vsque ad Tergiductores, Altitudo appellatur. Stare directè in longitudine Protostatas, aut Epistatas, id Iugare dicitur: Stare directè in Altitudine Tergiductores, & Lochagos, Versare. Diuiditur porro Phalanx in duas partes summas facta bissecatione a Fronte per totam altitudinem quarum dimidia pars altera, Cornu dextrum, & Caput vocatur, reliqua, Cornu sinistrũ, & Cauda. Hæc autem Longitudinis bissecatio, Vmbilicus, Os, & Firmitudo nuncupatur. Post Hoplitarum Phalangem pone Leuium acies constituitur, atque huic inde Equitum acies substituitur. quamquam etiam alijs in locis statuantur & Velites, & Equites poscente vsu, sicut in progressu dicturi sumus. Quantus vero debeat esse Hoplitarum numerus, & quantus Equitum, exponemus. vtque singulos ordinari oporteat. Tum explicabimus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

etiam, quomodo ingruente necessitate ordines magnâ cum celeritate sint transformandi. quibus vltra adiungemus Doctrinam, quæ in singulorum ordinum motionibus erit obseruanda.

Cap. VII.

De numero Peditum grauis armaturæ, Velitum, atque Equitum ad agminum transformationes conuenienti.

Equidem numerum Exercitus definire, nec facile, nec certum est. nam qualis cuiusque Tacticorum apparatus est, talem multitudinis numerum præscribi oportet. Sciendum interim, tales eligendos esse numeros, qui ad ordinum transformationes sint idonei, hoc est, siue Phalangis longitudinem duplicare, siue multiplicare velimus, aut eandem contrahere. hanc ob causam tales numeros excogitauere, qui ad vnitatem vsque æqualiter possent diuidi. Vnde pleriq; eorum, qui Tactica conscripsere, Hoplitarum Phalangem sedecim mille trecentorum octoginta quatuor fecere. huius autem subduplam Leuium; tum subduplam adhuc huius Equitum. nam XVI.M.CCC.LXXXIV. numerus in duo ad vnitatem vsq; bis secatus diuiditur. quare formæ atque exempli causa numerus talis decernitur. quoniam igitur Decuriam, XVI. virorum proposuimus, Decuriæ esse debebunt, M.XXIV.

χρείας πῶς δεῖ μετὰ πολλοῦ τάχους τὰς τάξεις μετασχηματίζειν, δηλωθήσεται. καί τις ἡ διδαχὴ τῆς περὶ ἕκαστον τάγμα κινήσεως γενήσεται, παραστήσομεν.

ΚΕΦ. ή.

Περὶ τοῦ τῶν τε ὁπλιτῶν, καὶ ψιλῶν, καὶ ἱππέων ἀριθμοῦ, τοῦ πρὸς τοὺς μετασχηματισμοὺς τῶν ταγμάτων ἐπιτηδείου.

Ὁρίζειν μὲν οὖν τὸν ἀριθμὸν τοῦ στρατεύματος ἀπίθανον. πρὸς γὰρ ἣν ἕκαστος ἔχει παρασκευὴν τῶν τακτικῶν, δεῖ ὑπογραμμὸν τιθέναι τοῦ πλήθους. ἤδη μέντοι δεῖ γινώσκειν, ὅτι τοιούτους ἀριθμοὺς ἐκλέγεσθαι δεῖ, οἵτινες ἐπιτηδείως ἕξουσι πρὸς τοὺς μετασχηματισμοὺς τῶν ταγμάτων. τουτέστι, ἐὰν τὸ μῆκος τῆς φάλαγγος διπλασιάσαι βουληθῶμεν, ἢ πολυπλασιάσαι, ἢ τὸ μῆκος συνελεῖν. διὰ γὰρ ταύτην τὴν αἰτίαν ἀριθμοὺς ἐπενόησαν μέχρι μονάδος εἰς ἥμισυ διαιρεῖσθαι δυναμένους. ὅθεν οἱ πλείους τῶν τακτικῶν συγγραψάντων, μυρίων ἑξακισχιλίων τριακοσίων ὀγδοηκοντατεσσάρων τὴν τῶν ὁπλιτῶν φάλαγγα ἐποίησαν. ταύτης δὲ ἡμίσειαν τὴν τῶν ψιλῶν. ἔτι δὲ ταύτης ἡμίσειαν τὴν τῶν ἱππέων. ὁ γὰρ τῶν ά ς΄ π΄ δ΄ ἀριθμὸς μέχρι μονάδος δίχα διαιρεῖται. τύπου οὖν καὶ διδαχῆς ἕνεκα ὁ τοιοῦτος ἀριθμὸς ἐγκρίνεται. ὥστε ἐπεὶ τὸν λόχον δεκαὲξ ἀνδρῶν ὑπεθέμεθα, δεήσει χιλίους καὶ κδ΄ εἶναι λόχους.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

ΚΕΦ. θ'.

ὀνόματα λόχων, ὧν τὰ τάγματα ἀεὶ διπλωθέντα προχωροῦσι (ἤγουν κατὰ λόχους δύο, τέτταρας, ὀκτὼ, ἑκκαίδεκα, καὶ οὕτως ἐφεξῆς) καὶ πόσοι καθ' ἕκαστα ταγμάτων ἄνδρες, καὶ λόχοι, καὶ ἡγεμόνων ὀνόματα.

Ὅτι δὲ μεμερισμένοι εἰς τὰ τάγματα, ὧν ἑκάστῳ καὶ ὀνόματα κεῖται. οἱ μὲν γὰρ δύο λόχοι, διλοχία καλοῦνται ἀνδρῶν λβ'. καὶ ὁ τούτου τοῦ τάγματος ἡγούμενος, διλοχίτης λέγεται. οἱ δὲ τέσσαρες λόχοι, τετραρχία, καὶ ὁ τούτου τοῦ τάγματος ἡγούμενος, τετράρχης, ἀνδρῶν ἑξηκοντατεσσάρων ἔξαρχος. αἱ δὲ δύο τετραρχίαι, καλοῦνται τάξις, ἀνδρῶν ρκ', λόχων η', καὶ ὁ τούτων ἀφηγούμενος, καλεῖται ταξίαρχος. αἱ δὲ δύο τάξεις καλοῦνται, σύνταγμα, λόχων ιϛ', ἀνδρῶν δὲ σνϛ', καὶ ὁ τούτων ἀφηγούμενος, συνταγματάρχης. ὑπ' ἐνίων δὲ τὸ σύνταγμα τῶν σνϛ' ἀνδρῶν, ξεναγία καλεῖται, καὶ ὁ τούτου τοῦ τάγματος ἀφηγούμενος, ξεναγός. καθ' ἕκαστον τῶν σνϛ'. ἀνδρῶν σύνταγμα ἔκταρχοι ἄνδρες ὑπάρχουσι πέντε· σημειοφόρος, οὐραγὸς, σαλπιγτὴς, ὑπηρέτης, στρατοκῆρυξ. δοκεῖ δὲ τὸ σύνταγμα τετράγωνον σχῆμα ἔχειν, δεκαὲξ μήκους, ἐπὶ δεκαὲξ βάθος. τὰ δὲ δύο συντάγματά ἐστιν ἀνδρῶν φιβ', λόχων λβ', καὶ ὁ τούτων ἀφηγούμενος, πεντακοσιάρχης. αἱ δὲ δύο πεντακοσιαρχία καλοῦνται χιλιαρχία, ἀνδρῶν χιλίων

CAP. IX.

Nomina Decuriarum quæ duplicatæ procedunt semper, vel per binas, vel per quaternas, vel octo vel sedecim: atque ita deinceps. Quot in singulis agminibus sint viri, quot Decuriæ, & quæ Ducum nomina.

HÆ autem in suos ordines dispertitæ sunt, quorum singulis sua etiam nomina posita. Etenim duæ Decuriæ, Dilochia vocantur, virorum XXXII, quique huic ordini præest, Dilochita dicitur. Quatuor decuriæ, Tetrarchia dicuntur, quique hunc ordinem ducit, Tetrarcha, virorum LXIV. præfectus. Duæ Tetrarchiæ vocantur, Taxis, virorum CXXVIII, decuriarum VIII, horumq ductor Taxiarcha dicitur. Duæ Taxeis vocantur, Syntagma, Decuriarum XVI, viror. CCLVI, horumq ;Dux, Syntagmatarcha. A quibusdam vero Syntagma, virorum CCVI. Xenagia, huiusque ordinis ductor, Xenagus nominatur. In virorum CCLVI ordinibus singulis viri extraordinarij sunt quinque: Signifer, Tergidux, Tubicen, Minister, Præco. Euidenter autem Syntagma quadratam habet figuram, cum sint XVI viri in longitudine iuxta atque in altitudine. Duo Syntagmata virorum sunt D.XII, Decuriarum XXII, & qui hos ducit, Pentacosiarcha dicitur. Duæ Pentacosiarchiæ vocantur, Chiliarchia, virorum. M.XXIV, Decuriarum LXIV,

atque horum dux, Chiliarcha. Duæ Chiliarchiæ vocantur, Merarchia, virorum bis mille, XLVIII, Decuriarum CXXVIII, huiusque partis Dux dicitur, Merarcha. A quibusdam etiam hæc pars, Telos vocatur, & qui hanc ducit Teleiarcha. Duæ Teleiarchiæ vocantur, Phalangarchia, virorum, IV. MXVI, Decuriarum CCLVI, horumque ductor Phalangarcha. A nonnullis quoque hoc agmen, Strategia dicitur, ductorque, Strategus. Duæ Phalangarchiæ dicuntur Diphalangarchia, virorum VIII M.CXCII, Decuriarum.D.XII. a quibusdam etiam hoc agmen dicitur, Meros, nonnunquam etiam Cornu. Duæ Diphalangarchiæ, Tetraphalangarchia vocantur, Decuriarum M.XXIV, virorum XVI. M CCC LXXXIV. Ita vt in totâ phalange ſint Cornua duo, Phalangarchiæ IV, Merarchiæ VIII, Chiliarchiæ XVI, Pentacoſiarchiæ XXXII, Syntagmatarchiæ LXIV, Taxiarchiæ CXXVIII, Tetrarchię CCLVI, Dilochiæ D.XII, Decuriæ M.XXIV.

κδ', λόχων ξδ'. αἱ δὲ δύο χιλιαρχίαι, μεραρχία καλεῖται, ἀνδρῶν β μή, καὶ ὁ μέρους τούτου ἡγούμενος, καλεῖται μεράρχης. λόχων ρκή. τοῦτο δὲ τὸ μέρος ὑπ' ἐνίων, τέλος καλεῖται, καὶ ἀφηγούμενος αὐτοῦ, τελειάρχης. αἱ δὲ δύο τελαρχίαι, φαλαγγαρχία καλεῖται, ἀνδρῶν δ ι ϛ', λόχων σ ν ϛ', καὶ ὁ τούτου ἀφηγούμενος, φαλαγγάρχης. ὑπ' ἐνίων δὲ καλεῖται τοῦτο τὸ τάγμα, στρατηγία, καὶ ὁ τούτου ἀφηγούμενος, στρατηγός. αἱ δὲ δύο φαλαγγαρχίαι, διφαλαγγαρχία, ἀνδρῶν σ μ ρ δ β', λόχων φ ι β'. ὑπ' ἐνίων δὲ τὸ τάγμα τοῦτο καλεῖται, μέρος. ἐστὶ δὲ καὶ κέρας. αἱ δὲ δύο διφαλαγγαρχίαι, τετραφαλαγγαρχία, λόχων α κ δ'. ἀνδρῶν α ς τ π δ'. ὥστε γίνεσθαι ἐν ὅλῃ τῇ φάλαγγι κέρατα μὲν δύο, φαλαγγαργίας δὲ δ', μεραρχίας ή, χιλιάρχους ιϛ', πεντακοσιάρχους λ β', συνταγματάρχους, ξ δ', ταξιάρχους δὲ ρ κ ή, τετράρχας δὲ σ ν ϛ', διλοχίτας δὲ φ ι β', λόχους δὲ, α κ δ'.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

ΚΕΦ. ι.

Περὶ τάξεως τῶν Φαλαγγαρχῶν, Μεραρχῶν, Τελεαρχῶν, καὶ τῶν ἄλλων ἡγημονιῶν κατὰ τὴν τῆς ἑκάστου ἀρετῆς διαφοράν.

Καὶ ὁ μὲν ἄριστος τῶν φαλαγγαρχῶν ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ κέρατος τέτακται. ὁ δὲ δευτερεύων, ἐπὶ τοῦ εὐωνύμου. ὁ δὲ κατ' ἀρετὴν τρίτος μετὰ τῆς δευτέρας εἰς ἀριστερὸν, εἰς πρὸς τὴν μέσην ἀποτομήν. ὁ δὲ τέταρτος μετὰ τῆς τρίτης εἰς δεξιὸν, καὶ αὐτῆς ὡς πρὸς τὴν μέσην ἀποτομήν. ὥστε τὴν πρώτην καὶ τετάρτην Φαλαγγαρχίαν ἡγουμένους ἔχειν κατ' ἀρετὴν πρώτην δύναμιν ἔχοντας καὶ τετάρτην. τὴν δὲ δευτέραν καὶ τρίτην Φαλαγγαρχίαν ἡγουμένους ἔχειν κατ' ἀρετὴν τάξιν ἔχοντας δευτέραν καὶ τρίτην. δείξομεν δὲ, ὅτι ἡ πρώτη, καὶ τετάρτη δύναμις ἴση ἐστὶ τῇ δευτέρᾳ καὶ τρίτῃ, ὥστε τοὺς ἡγεμόνας ἰσοδυναμεῖν. οἱ δὲ μεράρχαι καὶ αὐτοὶ τάσσονται οὕτως, ὥστε τὸν μὲν πρωτεύοντα τάσσεσθαι τῆς πρώτης Φαλαγγαρχίας ἐπὶ τοῦ εὐωνύμου, τὸν δὲ δευτερεύοντα, ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ τῆς δευτέρας Φαλαγγαρχίας, τὸν δὲ τρίτον ἐπὶ τοῦ εὐωνύμου τῆς τρίτης φάλαγγος. ὁ δὲ τέταρτος ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ τῆς τετάρτης φάλαγγος τάσσεται. ὁμοίως δὲ καθ' ἑκάστην τετραρχίαν οἱ λοχαγοὶ οὕτως τάσσονται, ὥστε τὸν τοῦ πρώτου λόχου λοχαγὸν κατ' ἀρετὴν διαφέρειν. τὸν δὲ τοῦ τετάρτου λόχου λοχαγὸν δευτερεύειν τῇ δυνάμει. οὕτω γὰρ ἰσοδυναμοῦσιν αἱ διλοχίαι κατ' ἀρετήν. ἡ

Cap. X.

De ordinatione Phalangarcharum, Merarcharum, Tetrarcharum & aliarum Præfecturarum secundum virtutis cuiusque præstantiam.

Atque optimus Phalangarcharum ad dextrum cornu collocatur, secundus ab hoc ad sinistrum. qui virtute tertius est, cum secundo ad Læuum mediam versus secturam. quartus cum primo ad dextrum, & ipse quoque mediam versus secturam ita vt prima, & quarta Phalangarchia Duces habeant, qui virtute præstent, primasque & quartas vires habeant, Secunda autem, & tertia ductores habeant, qui virtute secundum, tertiumque ordinem teneant. Demonstrabimus autem, primas quartasque copias secũdis ac tertijs æquales esse, ita vt Duces æquipolleant. Merarchæ & ipsi quoque ita ordinantur, vt nimirum qui præstat in prima Phalangarchia collocetur ad Læuam: qui vero ab hoc secundus est, ad dextram secundæ Phalangarchiæ: qui tertius ab isto, ad Læuam tertiæ Phalangis: & ab hoc quartus, ad dextram quartæ phalangis statuatur. Eodem modo in singulis quoque Tetrarchijs Lochagi ita ordinantur, vt primæ Decuriæ Lochagus virtute præstet, ac quartæ Decurię Lochagus viribus secundum locum teneat. Sic enim secundum virtutem Dilochiæ viribus pares sunt.

nam prima Dilochia primum virtute, ac quartum habet: secunda vero secundum virtute, ac tertium. In Mathematicis autem disciplinis demonstratur: Cum in quatuor magnitudinibus proportiones sunt, quod a primâ & quartâ prouenit, id esse æquale ei, quod a secundâ & tertiâ exsurgit. Quoniam vero in quoq; Syntagmate quatuor sunt Tetrarchiæ, eadem proportione Syntagmata quoque instruemus, vt in vnoquoque Syntagmate primæ Tetrarchiæ Tetrarcha ad dextram colloçetur, ac virtute primus sit: quartæ Tetrarchiæ Tetrarcha a sinistrâ sit, ac virtute secundus: Tertiæ Tetrarchiæ Tetrarcha dextrum occupet locum, ac virtute tertius sit: Secundæ Tetrarchiæ Tetrarcha Læuam teneat, ac virtute quartus sit. Eandem proportionem ad istas habent etiam maiores præfecturæ.

γὰρ πρώτη διλοχία τὸ πρῶτον κατ' ἀρετὴν ἔχει καὶ τὸ τέταρτον. ἡ δὲ δευτέρα τὸ δεύτερον καὶ τρίτον κατ' ἀρετήν. δείκνυται δὲ ἐν τοῖς μαθήμασιν· ὅταν ὦσιν ἐν τέτρασι μεγέθεσιν ἀναλογίαι, τὸ ὑπὸ τοῦ πρώτου καὶ τετάρτου, ἴσον γινόμενον τῷ ὑπὸ δευτέρου καὶ τρίτου. Ἐπεὶ δὲ ἐν ἑκάστῳ συντάγματι τέσσαρες εἰσὶ τετραρχίαι, τῇ αὐτῇ ἀναλογίᾳ καὶ τὰ συντάγματα διακοσμήσομεν. ὥστε ἐν ἑκάστῳ συντάγματι τὸν τῆς πρώτης τετραρχίας τὸν τετράρχην ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ τετάχθαι, καὶ πρωτεύειν κατ' ἀρετήν. τὸν δὲ τῆς τετάρτης τετραρχίας τετράρχην, εὐώνυμον εἶναι, καὶ δευτερεύειν κατ' ἀρετήν. τὸν δὲ τῆς τρίτης τετραρχίας τετράρχην, δεξιὸν εἶναι, καὶ τρίτον κατ' ἀρετήν. τὴν δὲ δευτέραν τετραρχίαν, εὐώνυμον ἔχειν τὸν τετράρχην, καὶ τέταρτον κατ' ἀρετήν. τὴν δ' αὐτὴν ἀναλογίαν ἔχουσι καὶ αἱ μείζονες ἡγεμονίαι πρὸς αὐτάς.

CAP. XI.

De interuallis, quibus inter se distant Pedites grauis armaturæ, tum alias simpliciter nimirum ordinati, tum condensati, ac constipati: Quid sit Densatio, & Synaspismus, seu Constipatio.

ΚΕΦ. ια.

Περὶ διαστημάτων, ὧν ἀπ' ἀλλήλων ἀφεστᾶσιν οἱ ὁπλῖται, καὶ ἁπλῶς τεταγμένοι, καὶ πεπυκνωμένοι, καὶ συνησπικότες. πύκνωσις, καὶ συνασπισμός τι.

NVnc vero etiam de interuallis, quibus inter se distant Hoplitæ tum in Longitudine, tum in Altitudine, explicabimus. Sunt autem eorum tres differentiæ. Etenim primum

Νῦν δὲ καὶ περὶ τῶν διαστημάτων, ὧν ἀπ' ἀλλήλων ἀφεστᾶσιν οἱ ὁπλῖται, κατά τε μῆκος, καὶ κατὰ βάθος, δηλώσομεν. Διαφοραὶ δέ εἰσι τρεῖς. πρῶτον μὲν γὰρ τάσσονται ἐν

ἀραι·

ἀραιοτέροις διαστήμασιν ἐνίων χάριν χρειῶν. τεταγμένος μὲν οὖν ὁ ἀνὴρ κατέχει πήχεις τέσσαρας. πεπυκνωμένος δὲ κατέχει πήχεις δύο. συνησπικὼς δὲ κατέχει πῆχυν. Ἔστι δὲ πύκνωσις, ὅταν ἐκ τῶν ἀραιοτέρων διαστημάτων ἐλάσσονα τὰ διαστήματα ποιήσας πυκνώσῃ κατὰ παραστάτην καὶ ἐπιστάτην, τουτέστι κατὰ μῆκος, καὶ κατὰ βάθος, οὕτως μέντοι, ὥστε ἐπιδέχεσθαι μεταβολήν. Συνασπισμὸς δέ ἐστιν, ὅταν ἀπὸ τῆς προειρημένης πυκνώσεως ἔτι μᾶλλον ἡ φάλαγξ πυκνώσῃ κατὰ παραστάτην. ὥστε διὰ τὴν συνέχειαν τοῦ στρατοῦ μὴ χωρεῖν κλίσιν, μήτε ἐπὶ τὰ δεξιὰ, μήτε ἐπὶ τὰ εὐώνυμα. Γίνεται δὲ ἡ πύκνωσις, ὅταν ὁ στρατηγὸς βουληθῇ ἀπάγειν τὴν φάλαγγα ἐπὶ τοὺς ἐναντίους. ὁ δὲ συνασπισμὸς πρὸς τὸ, τῶν πολεμίων ἔφοδον πεφραγμένως ὑποστῆναι. ἐπεὶ οὖν εἰσὶ χίλιοι καὶ κδ΄ οἱ κατὰ μέτωπον τεταγμένοι λοχαγοὶ, δῆλον, ὅτι τεταγμένοι μὲν καθέξουσιν πήχεις τετρακισχιλίους ἐνενηκονταὲξ τοῦ μήκους, τουτέστι, στάδια δέκα, καὶ πήχεις ἐνενήκοντα ἕξ. πεπυκνωκότες δὲ καθέξουσι σταδίους ε΄. καὶ πήχεις μη΄. Συνησπικότες δὲ καθέξουσι σταδίους δύο, καὶ ἥμισυ, πήχεις κη΄.

rarioribus distantijs ob vsus aliquos ordinantur. Itaque (simpliciter) ordinatus vir cubitos quatuor complectitur: densatus occupat cubitos duos: constipatus vnum continet cubitum. Est autem Densatio, cum quis e rarioribus distantijs minora faciens spatia agmen contractius reddit, secundum Parastatam, atque Epistatam, hoc est, in Longitudine, atque Altitudine, ita tamen, vt immutationem adhuc admittat. Synaspismus, seu Constipatio est, cum tota Phalanx adhuc magis prædictâ Densatione secundum Parastatam atque Epistatam contrahitur, ita vt propter contiguitatem nec dextrorsum, nec sinistrorsum inclinationem exercitus admittat. Fit vero Densatio, cum in aduersarios Duci phalangem inducere consilium est: Constipatio autem, vt irruentis hostis impetus firmiter sustineri possit. Quoniam igitur in fronte Phalangis M XXIV Lochagi constituti sunt, manifestum est, quod ordinati ijdem continebunt cubitos IV M XCVI in Longitudine, hoc est, stadia decem, ac cubitos XCVI: Densati tenebunt stadia V, ac cubitos XLVIII. Constipati occupabunt stadia duo & semis, ac cubitos XXVIII.

CAP. XII.

De Phalangis armatura, quæ conſtat clypeis & haſtis.

ARmatura phalangis conſtat clypëis & haſtis. Atenim Clypeus optimus, eſt æneüs, Macedonicus, non admodum cauus, octo palmarum in diametro: Haſta vero, non breuior octo cubitis, longiſſima tanta, vt tractanti eam viro ad vſum facilis ſit.

ΚΕΦ. ιβ

Περὶ ὁπλίσεως τῆς φάλαγγος ἀσπίσι, καὶ δόρασι.

Ἡ δὲ ὅπλισίς ἐστι τῆς φάλαγγος ἀσπίσι, καὶ δόρασιν. ἀσπὶς μὲν οὖν ἐστιν ἀρίστη χαλκῆ, Μακεδονικὴ, οὐ λίαν κοίλη, ὀκταπάλαιστος. δόρυ δὲ μὴ ἔλαττον ὀκταπήχεος. τὸ δὲ μήκιστον, μετὰ τοῦ δύνασθαι ἄνδρα κρατοῦντα χρῆσθαι εὐμαρῶς.

CAP. XIII.

Quales oporteat eſſe Lochagos primi iugi: deinde Epiſtatas ſecundi, tertij, & reliquorum deinceps.

CÆterum oportet Lochagos, vtpote Decuriarum in Phalange duces, omnium eſſe optimos, ita vt & magnitudine, & robore corporis alios antecellant, & peritia militari præ alijs probati ſint. hoc enim iugum Phalangem integram continet, ſummumque vſum exhibet. Vt enim Enſis acie ſuâ vim præſtat, ex mole incumbentis ferri grauitatem, ac pondus accipiens: eodem modo exiſtimandum, aciem Phalangis eſſe Lochagorum ordinem, molem vero, & pondus, grauitatiſque additamentum, pone ſubſequenter poſitam turbam. Habenda conſequenter & ſecundi Iugi cura. nam harum quoque virorum haſtæ ſimul cum præceden-

ΚΕΦ. ιγ΄.

Ποίους δεῖ εἶναι τοὺς λοχαγοὺς τοῦ πρώτου ζυγοῦ. εἶτα καὶ τοὺς ἐπιστάτας τοῦ δευτέρου, καὶ τρίτου, καὶ τῆς ἐφεξῆς.

ΔΕῖ δὲ τοὺς λοχαγοὺς, ὡς ἂν ἡγεμόνας τῶν ἐν τῇ φάλαγγι λόχων ἀρίστους εἶναι πάντων. ὥστε μεγέθει τε καὶ ῥώμῃ τῶν ἄλλων διαφέρειν, ἐμπειρίᾳ τε προκεκρίσθαι. τοῦτο γὰρ τὸ ζυγὸν συνέχει τὴν φάλαγγα, καὶ τὴν μεγίστην χρείαν παρέχει. ὥσπερ γὰρ μάχαιρα τῷ ἑαυτῆς στόματι βάρος καὶ σήκωμα τὸν τοῦ ἐπικειμένου σιδήρου ὄγκον προσλαβοῦσα τὴν αὐτῆς δύναμιν παρέχει· τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ φάλαγγος ὑποληπτέον στόμα μὲν εἶναι τὸ τῶν λοχαγῶν τάγμα, ὄγκον δὲ καὶ σήκωμα, καὶ βάρους πρόσθεσιν, τὸν κατὰ νώτους τασσόμενον ὄχλον. Φροντιστέον δὲ καὶ ἐκδεχομένων καὶ δευτέρου ζυγοῦ. συνεπεκτείνεται γὰρ τὸ δόρυ καὶ τούτων τῶν ἀνδρῶν, καὶ πλησίον συντεταγμένου

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

μένον παρεδεύει χρείαν ἐν πολλοῖς παρεχόμενον. καὶ πεσόντος ἢ τραυματισθέντος τοῦ λοχαγοῦ προελθὼν εἰς τὸ πρόσθεν συνέχει τὴν τάξιν ἄρραγῆ. τὸ δὲ τρίτον ζυγὸν, καὶ τὰ ἑξῆς ἐκ τοῦ πρὸς λόγον καθὸ τῇ δυνάμει ὑποβέβληκεν,

tium hastis protenduntur, ac proximè illos constitutum hoc jugum adsistit in multis vsum præstans atque occumbente, aut sauciato Lochago hinc in eius locum succedens aliquis ordinem integrum continet. Tertium etiam Iugum, & quæ illud sequuntur, pro ratione virium, ac virtutis subijciuntur.

ΚΕΦ. ιδʹ.

Μακεδονικῆς φάλαγγος, καὶ τοῦ τῶν Σαρισσῶν μήκους.

CAP. XIV.

De Macedonicâ Phalange, & Sarißarum longitudine.

Ἡ δὲ Μακεδονικὴ φάλαγξ τοῖς πολεμίοις ἀνύποιστος ἐδόκει διὰ τὴν ἐν ταῖς τάξεσι κατασκευήν. ὁ γὰρ ἀνὴρ ἵσταται σὺν τοῖς ὅπλοις κατὰ τὰς ἐναγωνίους πυκνώσεις ἐν πήχεσι δύο. τὸ δὲ τῶν σαρισσῶν μέγεθός ἐστι κατὰ μὲν τὴν ἐξ ἀρχῆς ὑπόθεσιν ἑκκαίδεκα πηχῶν. κατὰ δὲ τὴν ἀλήθειαν δεκατεσσάρων· τούτων δὲ δύο πήχεις ἀφαιρεῖται τὸ μεταξὺ τοῖν χεροῖν διάστημα τῆς προσβολῆς. αἱ δὲ λοιπαὶ δεκαδύο πήχεις προπίπτουσι πρὸ τῶν σωμάτων. ἐκ τούτων οἱ ἐν τῷ δευτέρῳ ζυγῷ πήχεις δέκα. οἱ δὲ ἐν τῷ τρίτῳ ζυγῷ ὑπεραίρουσιν τοὺς πρωτοστάτας πήχεις ή. οἱ δὲ ἐν τῷ δʹ, ἕξ. οἱ δὲ ἐν τῷ έ, πήχεις δʹ. οἱ δὲ ἐν τῷ ςʹ, βʹ. καὶ πάντες οἱ κατόπιν οὐκ ἔχουσι τὰς σαρίσσας τῶν τοῦ πρώτου ζυγοῦ ὑπερεχούσας. διὸ καὶ καθ' ἕκαστον τῶν ἐν τῷ πρώτῳ ζυγῷ τεταγμένων σάρισσαι έ, ή, καὶ ςʹ προβεβλημέναι, οἵαν εἰκὸς, ὄψιν πολεμίοις παρέχουσι, καὶ ἰσχὺν δὲ τοῦ ἀνδρὸς ἑ,

Macedonica Phalanx hostibus intollerabilis videbatur propter constructionem quæ in ordinibus seruabatur. Vir enim cum armis suis, quoties imminente prælio densatio fit, in spatio duorum cubitorum consistit. Sarissarum vero longitudo e veteri, & primario instituto sedecim erat cubitorum, at ex rei veritate est quatuordecim. ab his autem in protensione duos cubitos aufert intercapedo, quæ est inter vtramque manum, vt reliqui duodecim cubiti pro corporibus præmineant. Vnde qui in secundo Iugi Protostatis succedunt ablatis cubitis IV Sarissam habent prominentem supra armatos in Phalange primi Iugi cubitis. X. qui in tertio sunt Iugo supereminentem eam Protostatis habent cubitis VIII: qui in quarto, VI: qui in quinto, IV cubitis: qui in sexto II: ac quotquot post hos sunt, eorum nulli Sarissas habent, quæ primum iugum superent. Quamobrem cum singulis in primo iugo constitutis v,

vel etiam VI Sarissæ protendantur, verisimile est, id hostibus terribile videri, roburque viro V aut VI Sarissis obsepto, auctisque viribus innixo addi. Et qui ordine post sextum iugum positi sunt, etiam si illi Sarissis suis nihil efficiant, attamen pondere corporum suorum incumbentes phalangis vim adaugent, ac fugæ spem Protostatis adimunt. Nonnulli vero hastas hoplitarum posteriorum longiores priorum hastis effecere, vt, qui adusque tertium, quartumve iugum positi sunt, eorum quoque cuspides æqualiter cum prioribus in aduersarios proferri possint. Porro Tergidux in quolibet Syntagmate extraordinarius, prudens sit, atque peritus, quique toti agmini prospiciat, vt inter se versent, & iugent: quique milites vel metu, vel alia de causa se subducentes in ordinem redire compellat: qui etiam in Synaspismis, postulante id vsu, cogat milites quam possunt arctissimè sibi mutuo inniti. id enim est, quod agmini robur addit. vt nimirum non in Fronte solum, sed in Tergo etiam agminis prædictas ob causas sit qui præfecti vicem sustineat.

ἢ καὶ ς´, πεφραγμένου, ὅπερ ἐστὶ σκεπεῖν. καὶ οἱ μετὰ τὸ ς´ ζυγὸν, κἂν μὴ ταῖς σαρίσσαις ἐνεργῶσι, τῷ βάρει τῶν σωμάτων ἐπιβελθόντες ἰσχυροτέραν ποιοῦσι τὴν δύναμιν, καὶ τοῖς πρωτοστάταις ἀνέλπιστον φυγεῖν. ἔνιοι δὲ τὰ τῶν ὀπίσω τεταγμένων ὁπλιτῶν, δόρατα μακρότερα τῶν ἔμπροσθεν κατεσκεύασαν, ἵνα καὶ ὁ μέχρι τρίτου ζυγοῦ, ἢ τετάρτου τεταγμένοι τὰς αἰχμὰς ἐξ ἴσου τοῖς ἀντιπαρατεταγμένοις ἐπιφέρωσιν. ὁ δὲ καθ' ἕκαστον σύνταγμα ἔκτακτος οὐραγὸς ἔστω συνετὸς, ὅλου τοῦ συντάγματος προνοούμενος, ἵνα στοιχῶσι, καὶ ζυγῶσιν ἀλλήλοις, τούς τε ἀναδυομένους διὰ δειλίαν, ἢ δι' ἄλλην τινὰ αἰτίαν κωλύων εἰς τάξιν καθιστᾶναι, ἔν τε τοῖς συνασπισμοῖς, ἐάν τις χρεία γένηται, ἀναγκάσῃ συνερείδειν τοὺς ἄνδρας ὅτι μάλιστα ἀλλήλοις. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ τὴν ἰσχὺν τῷ τάγματι παρεχόμενον, ἵνα μὴ μόνον ἐν τῷ μετώπῳ, ἀλλὰ καὶ ἐπ' οὐρᾶς τοῦ τάγματος κύριός τις ὑπάρχῃ τῶν προειρημένων ἕνεκεν αἰτιῶν.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

ΚΕΦ. ιέ.

Περὶ τῆς τῶν ψιλῶν συντάξεως.

Ὑπάρκως δὲ εἰρηκότες περὶ τοῦ καταλοχισμοῦ τῶν ἐν τῇ φάλαγγι ὁπλιτῶν, νῦν καὶ περὶ τῶν ψιλῶν δηλώσομεν. ταγήσονται δὲ ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ πρὸς τὰς τῶν πολεμίων παρασκευάς, ὅταν μὲν προτασσόμενοι, ὅταν δὲ ὀπίσω τῆς φάλαγγος, ὡς ἂν ἀπαιτῇ τὸ πρᾶγμα. νῦν δὲ συντετάχθωσαν οὕτως. λόχους μὲν καὶ ἐν τοῖς ψιλοῖς τάξομεν χιλίους κδ΄, τοὺς ἴσους τῶν ἐν τῇ φάλαγγι. ὥστε ὑπὸ τὸν πρῶτον τῶν ὁπλιτῶν τὸν πρῶτον λόχον τῶν ψιλῶν τετάχθαι, καὶ ὑπὸ τὸν δεύτερον, καὶ ὁμοίως κατὰ τὸ ἑξῆς. οὐ μέντοι δέκα ἑξ ἀνδρῶν εἶναι δεῖ, ἀλλὰ τοὺς ἡμίσεις ἐξ ὀκτὼ ἀνδρῶν ὥστε τοὺς χιλίους κδ΄ λόχους ἀνδρῶν εἶναι, ή ρ ἐννενήκοντα δύο.

CAP. XV.

De Velitum coordinatione.

CÆterum cum satis superque de Catalochismo Hoplitarum, qui in Phalange sunt, dixerimus, nunc etiam de velitibus, vt illi sint ordinandi, exponemus. Statuentur autem illi a belli Duce, pro vt hostilis acies instructa est, modò ante Phalangem, modò post, vt nimirum necessitas ipsa exigit. Nunc construantur ita: Velitum quoque Decurias M XXIV ordinabimus, pares scilicet numero armatorum. vt sub primâ hoplitarum decuriâ prima etiam Velitum decuria ordinetur, sub secundâ secunda, ac sic deinceps. Horum tamen decuriæ haud sedecim virorum esse debent, sed dimidium tantum, nempe octo ita vt M. ac XXIV decuriæ constent c virorum octo millibus CXII.

ΚΕΦ. ιϛ΄.

Περὶ ὀνομάτων καὶ τάξεων τῶν ψιλῶν.

Ὀνόματα δὲ αὐτῶν καὶ τάξεις εἰσὶν αἱ ὑποτεταγμέναι. οἱ τέσσαρες λόχοι τῶν ψιλῶν καλοῦνται, σύστασις, ἀνδρῶν λβ΄. αἱ δὲ δύο συστάσεις, πεντηκονταρχία, ἀνδρῶν ξδ΄. αἱ δὲ δύο πεντηκονταρχίαι ἑκατονταρχία ἀνδρῶν ρκή. καθ᾽ ἑκάστην δὲ ἑκατονταρχίαν ἔκτακτοι ἄνδρες ἔσονται έ, Σημειοφόρος, οὐραγὸς, Σαλπιγκτής,

CAP. XVI.

De nominibus, & ordinibus Velitum.

NOmina, ordinesque eorum sunt, qui subijciuntur, & sequuntur. Velitum quatuor Decuriæ vocantur, Systasis, virorum XXXII: Duæ Systases, Pentecosiarchia, virorum LXIV: Duæ Pentecosiarchiæ, Hecatontarchia, virorum CXXVIII. In quâque autem Hecatontarchiâ extraordinarij viri erunt, Signifer, Tergidux, Tubicen, Famulus, Præco: Ὑπηρέτης, Στρατοκήρυξ. αἱ δὲ δύο

Duę Hecatontarchiæ, virorum CCLVI, dicuntur, Psilagia: Duæ Psilagiæ, Xenagia, virorum D.XII: Duæ Xenagiæ, Systema, virorum M.XXIV: Duo Systemata, Epixenagia, virorum bis MXLVIII: Duæ Epixenagiæ, Stichus, virorum IV M XCVI: Duo Stichi, Epitagma, decurias continens M.XXIV, viros octo mille. Debent vero & his esse viri extraordinarij octo. quorum quatuor erunt Epixenagi, quatuor Systematarchæ.

ἑκατονταρχίαι εἰσὶ μὲν ἀνδρῶν σνς´· καλεῖται δὲ, ψιλαγία· αἱ δὲ δύο ψιλαγίαι, ξεναγία, ἀνδρῶν φιβ´. αἱ δὲ δύο ξεναγίαι, σύστεμμα ἀνδρῶν ακδ´. τὰ δὲ δύο συστέμματα, ἐπιξεναγία, ἀνδρῶν βμή. αἱ δὲ δύο ἐπιξεναγίαι, στίφος, ἀνδρῶν δ´ ἐνηνήκοντα δύο. τὰ δὲ δυο στίφη, ἐπίταγμα, λόχων μὲν ακδ´, ἀνδρῶν δὲ ηρ, ἐνηνήκοντα δύο. δεῖ δὲ καὶ τούτοις ὑπάρχειν ἄνδρας ὀκτὼ ἐκτάκτους. ὧν οἱ μὲν τέσσαρες ἔσονται ἐπιξεναγοὶ, οἱ δὲ τέσσαρες συστεμματάρχαι.

CAP. XVII.

De Iaculationibus, Arquutibus, & omnibus, qui telis eminus vtuntur. deq; eorum vsu.

QVicumque iaculis, arcu, aut telis eminus vtitur, vtilis est, & ad inchoandum prælium; & ad prouocandum hostem; & ad arma confringenda; & ad vulnera infligenda, stragesque ex aliquo interuallo faciendas; & ad ordines disturbandos; & ad equitem repellendum; & ad eos retrocedere cogendos, qui procursantes ferire prius student, & ad suspecta locorum exploranda; & ad insidias struendas: atque vt summatim dicam, hi & ante conflictum dimicantes, & simul cum cæteris depugnantes multam, magnamque in prælijs operam præstant.

ΚΕΦ. ιζ´.

Περὶ ἀκοντιστῶν, τοξοτῶν, καὶ πάντων ἀκροβολιζόντων, τῆς τε αὐτῶν χρείας.

Οἱ δὲ ἀκοντιστὴς, καὶ ὁ τοξότης, καὶ πᾶς ὁ ἀκροβολιστικοῖς χρώμενος πρὸς τὸ κατάρξασθαι, καὶ ἐκκαλέσασθαι, καὶ τὰ ὅπλα κατακόψαι, καὶ τραύματα, καὶ πλώματα ἐκ διαστήματος ποιῆσαι, καὶ τὰς τάξεις διαλῦσαι, καὶ ἵπων ἀποκρούσασθαι, καὶ τοὺς προκατειλημένους βάλλοντας ὑποχωρεῖν ἀναγκάσαι, καὶ τοὺς ὑπόπτους τῶν τόπων ἐρευνῆσαι, καὶ ἐνέδρας παρασκευάσαι. τὸ δὲ ὅλον εἰπεῖν, αὐτοὶ καὶ προαγωνιζόμενοι, καὶ συναγωνιζόμενοι πολλὰ, καὶ μεγάλα κατεργάζονται περὶ τὰς μάχας.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

ΚΕΦ. ιή.

Πῶς τοὺς ἱππεῖς συντακτέον, Ρομβοειδῶς, Εμβολοειδῶς ἢ ἐν σχήματι τετραγώνῳ.

Τὰς δὲ τῶν ἱππέων τάξεις ἤτοι τετραγώνους, ἢ ἑτερομήκεις, ἢ ῥομβοειδεῖς, ἢ ἐμβολοειδεῖς οἱ πρὸ ἡμῶν συνέταξαν. οὐδεὶς δὲ ὡς ἔπος εἰπεῖν, σαφῶς ἡμῖν παρέδωκε τὸ βούλημα. διόπερ ἡμεῖς καὶ ἐπὶ καταγραφῆς τὰ σχήματα τάξομεν, ὅπως εὐσύνοπτα γένηται. ταῖς μὲν οὖν ῥομβοειδέσι δοκοῦσι Θεσσαλοὶ κεχρῆσθαι ἐν ἱππικῇ πολὺ δυνηθέντες, Ἰάσονος σφίσι πρώτου τὸ σχῆμα τοῦτο ἐπινοήσαντος, ὡς ἐπιτηδειότατον πρὸς πάσας τὰς χρείας, καὶ τάχιστα μὲν πρὸς ἑκάστην ἐπιφάνειαν στρέφεσθαι δυναμένων τῶν ἐν τῷ σχήματι τούτῳ τεταγμένων ἵππων, ἥκιστα δὲ κατὰ νώτου, καὶ πλαγίων ἁλίσκεσθαι. τούς τε γὰρ ἀρίστους τῶν ἱππέων ἐπὶ τῶν πλευρῶν τοῦ ῥόμβου τάσσεσθαι, καὶ κατὰ τὰς γωνίας τοὺς ἡγεμόνας. ἐπὶ μὲν τῆς ἔμπροσθεν γωνίας τὸν ἰλάρχην. ἐπὶ δὲ τῆς δεξιᾶς καὶ εὐωνύμου γωνίας τοὺς καλουμένους πλαγιοφύλακας, ἐπὶ δὲ τῆς λοιπῆς τὸν οὐραγόν. ταῖς δὲ ἐμβολεειδέσι Σκύθαι δοκοῦσι κεχρῆσθαι. καὶ Θρᾷκες, καὶ Μακεδόνες ἐχρήσαντο, Φιλίππου τοῦτο εἰσηγησαμένου. τὴν γὰρ χρείαν ἐνεργεστέραν ταύτας ἔχειν μᾶλλον τῶν τετραγώνων ὑπέλαβον, διὰ τὸ κύκλῳ τοὺς ἡγεμόνας τετάχθαι, τὸ δὲ μέτωπον βραχύ τι γινόμενον, καὶ τὴν

CAP. XVIII.

Quomodo Equites in Rhombi-formam, Cunei, aut Quadratam construendi.

Equitum acies vel Quadratas, vel oblongas, vel Rhombi-formes, vel Cunei-formes autores nobis superiores construxere. nemo tamen eorum, vt verbo dicam, quid vellet clarè nobis tradidit. Quare nos in descriptione etiam figuras adiungemus, vt facilè ex ipso intuitu intelligi possint. Aciebus ad Rhombi-similitudinem efformatis videntur vsi fuisse Thessali, qui equitatu plurimum valuêre, a Iasone primum ipsis formâ istâ excogitatâ, velut ad omnes vsus accommodissimâ, cum in eâ collocati equites in quemuis aspectum celerrimè se vertere, ac minimè a tergo, aut lateribus capi possint. optimos namque equitum a lateribus collocari, duces autem in angulis, atque in priore quidem angulo Ilarcham, in dextro ac sinistro angulo, qui Plagiophylaces, h.e. laterum custodes dicuntur, in reliquo Tergiductorem. Cunei formis vsi videntur Scythæ, & Thraces. vsi sunt etiam Macedones introducente eas Philippo. autumabat enim has vsum habere Quadratis efficaciorem, quod vndique Duces circumpositi sint, cumque Frons breuis fiat, equitationem etiam huc illuc facilem vel per quodvis interuallum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

reddere; adhæc & Reuersionem, & Conuersionem compendiosam, quod difficiles non habeant circumductiones, quemadmodum Quadratæ. Quadratis vsi sunt tum Persæ, tum Siculi, ac Græcorum plerique, persuasum habentes, eas & constructionem habere faciliorem, & coequitationem, vsumque adeo reliquis multo meliorem. faciliorem quippe constructionem obtinere, cum per versus, & iuga ordinentur. cui accedit, quod in his solis omnes pręfecti simul in hostes confertim irruant. Sunt vero inter eas omnium optimæ, quæ numerum duplo maiorem habent in Longitudine, quam in Altitudine; vt, VIII in Longitudine, IV in Altitudine: vel X in Longitudine, V in Altitudine. atque hæ numero quidem sunt oblongæ, attamen figura Quadratæ fiunt. Equi namque a capite ad caudam Longitudine ad eiusdem latitudinem collata plures esse debeat, qui in iugis, quam qui in versibus ordinantur. Quidam triplum fecere Longitudinis numerum ad Altitudinem, hoc modo figuram Quadratam effecturos se rati. videtur enim tripla omnino esse Longitudo equi ad armorum Latitudinem vnde nouem in fronte constituentes, in Altitudine tres collocant. nec enim multitudo posteriorum equitum eundem præstat vsum, quem in Peditibus Altitudo pone innitentium. nihil enim conferunt ad vehementiam renixus, cum neque

δύπτωσιν εὔχρηστον ποιεῖν διὰ τὸ τυχὸν τὸ διάστημα, καὶ τὴν ἀναστροφὴν, καὶ ἐπιστροφὴν σύντομον. οὐ γὰρ ἔχειν δυσκόλους τὰς περιαγωγὰς, ὥσπερ τετραγώνους. τοῖς μέντοι τετραγώνοις ἐχρήσαντο Πέρσαι τε καὶ Σικελοὶ, καὶ τῶν Ἑλλήνων οἱ πλεῖστοι, πεπεισμένοι ὅτι τὴν σύνθεσιν ἔχειν εὐχερεστέραν, ὅτι τὴν συνίππευσιν, καὶ τὴν χρείαν πολλῷ βελτίω. τήν τε γὰρ σύνταξιν εὐχερεστέραν κατά τε στίχον, καὶ κατὰ ζυγὸν τεταγμένων, ὅτι μόνων τούτων πάντας τοὺς ἡγεμόνας ἀθρόως ἐμπίπτειν τοῖς πολεμίοις. Κράτισται δέ εἰσιν, αἱ διπλάσιον τὸν ἀριθμὸν τὸν ἐν τῷ μήκει ἔχουσαι, ἤπερ ἐν τῷ βάθει. οἷον, ὀκτὼ μὲν τὸ μῆκος, τέσσαρας δὲ τὸ βάθος. ἢ δέκα μὲν τὸ μῆκος, πέντε δὲ τὸ βάθος. αὗται δὲ τῷ μὲν ἀριθμῷ εἰσὶν ἑτερομήκεις, τῷ δὲ σχήματι γίνονται τετράγωνοι. τὸ γὰρ ἵππου ἀπὸ κεφαλῆς ἐπὶ οὐρὰν μῆκος πρὸς τὸ πλάτος συγκρινόμενον, τοὺς κατὰ ζυγοὺς τασσομένους τῶν κατὰ τοὺς στίχους πλείονας ἔχειν ὀφείλει. ἔνιοι δὲ τριπλάσιον ἐποίησαν τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐν τῷ μήκει τεταγμένων παρὰ τοὺς ἐν τῷ βάθει, οὕτως δοκοῦντες τετράγωνον ποιήσειν τὸ σχῆμα. δοκεῖ γὰρ τριπλάσιον ὡς ἐπίπαν εἶναι τὸ μῆκος τοῦ ἵππου τοῦ κατὰ τοὺς ὤμους πλάτους. ὅθεν ἐννέα ἐν τῷ μετώπῳ τάσσοντες τρεῖς ἐν τῷ βάθει ποιοῦσιν. οὐδὲ γὰρ τὸ πλῆθος τῶν ὄπισθεν ἱππέων τὴν αὐτὴν ὠφέλειαν παρέχει, ἣν ἐπὶ τῶν πεζῶν τὸ βάθος ὄπισθεν ἐπερείδοντες. οὐδὲν γὰρ συμβάλλον-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

λονται, πρὸς τὴν σφοδρότητα τῆς ἀντερείσεως. οὐδὲ γὰρ ἐπωθοῦσιν οὐδὲ συνέχουσι τοὺς πρὸ ἑαυτῶν, τοῦ σύμπαντος πλήθους ἕν τι βάρος ἀποτελοῦντος. ἐπιβάλλοντες δὲ τοὺς πρὸ ἑαυτῶν κακοποιήσουσιν ἑαυτοὺς μᾶλλον τῶν ἐναντίων ἐκταράξαντες τοὺς ἵππους διόπερ ἀεὶ συμβαίνει, ὅταν ἴσος ἀριθμὸς τῶν ἱππέων ὁ τοῦ μήκους πρὸς τὸ βάθος τυγχάνῃ, τὸν μὲν ἀριθμὸν τετράγωνον γίνεσθαι, τὸ δὲ σχῆμα ἑτερόμηκες, τοῦ βάθους μείζονος ὄντος, ἢ τοῦ μήκους. ὅταν δὲ τὸ σχῆμα τῆς ἴλης τετράγωνον ᾖ, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἱππέων γίνεται ἑτερόμηκες.

propellant, nec contineant anteriores, haud efficiente totâ multitudine vnum pondus. Quin si priores impellantur, conturbatis equis plus sibi noxæ inferent, quam aduersarijs. Quare semper, cum numerus equitum æqualis tam in Longitudine, quam Altitudine existit, numerus quidem Quadratus, at Forma fit oblonga, at cum Turmæ forma Quadrata fuerit, equitum numerus fit altera parte longior.

λ λ λ λ λ λ λ λ
λ λ λ λ λ λ λ λ
λ λ λ λ λ λ λ λ
λ λ λ λ λ λ λ λ

λ λ λ λ λ λ λ λ λ λ
λ λ λ λ λ λ λ λ λ λ
λ λ λ λ λ λ λ λ λ λ

λ λ λ λ λ λ λ λ λ
λ λ λ λ λ λ λ λ λ
λ λ λ λ λ λ λ λ λ
λ λ λ λ λ λ λ λ λ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

CAP. XIX.

Quare acies Equitum Rhombiformes in vsum admißæ. & quomodo veteres varijs formis eas instruxerint, ita vt aliæ & Versarent simul, & Iugarent: aliæ neq; Versarent, neque Iugarent: aliæ rursus Versarent tantum, non Iugarent quidem, non etiam Versarent.

Rhombiformis figura in vsum admissa videtur, quod maximè necessaria habita sit. Cum enim Ilarcha primus collocetur, qui vtrimque constituuntur equites, non æqualiter debent cum Ilarchâ iugum facere, sed ita succedere, vt horum equina capita iuxta armum equi, cui insidet Ilarcha, statuantur; vtque distantias a se mutuo seruent equites, tam qui a dextris & sinistris sunt, quam qui vicissim pone sequuntur, ne contiguitas ordinem turbet: quod nonnulli equi, ijque natura ferociores, calcitrationibus frequenter offendāt: neve equus, oblongum cum sit animal, in conuertendo calcitrans in equos sibi proximos vulnera prœliantibus infligat. Eorum porro, qui equitatum in Rhombi formam ordinarunt, nonnulli ita instruxere, vt equites & versus, & iuga simul facerent: alij, vt versus tantum, non etiam iuga: alij, vt iuga, non versus facerent. Singulorum autem ordo ita se habet. Qui Rhombos versare, & iugare simul voluere, maximum totius Turmæ iugum ex impare numero medium or-

ΚΕΦ. ΙΘ΄.

Διά τι αἱ τῶν ἱππέων τάξεις Ρομβοειδεῖς παρειλήφθησαν. καὶ ὅπως αὐτὰς διαφόρως οἱ παλαιοὶ ἐσχημάτισαν, ὥστε τὰς μὲν στοιχεῖν ὁμοῦ, καὶ ζυγεῖν· τὰς δὲ, οὔτε στοιχεῖν, οὔτε ζυγεῖν· ἄλλας πάλιν στοιχεῖν μόνον, οὐ ζυγεῖν, καὶ ἄλλας ζυγεῖν μὲν, οὐ στοιχεῖν.

Δοκεῖ δὲ Ρομβοειδὲς σχῆμα ἀναγκαιότατον παρειλῆφθαι. τοῦ γὰρ ἰλάρχου πρώτου τασσομένου οἱ ἐξ ἑκατέρου μέρους τασσόμενοι ἱππεῖς οὐκ ἐξ ἴσου τῷ ἰλάρχῃ ζυγεῖν ὀφείλουσιν, ἀλλὰ ὑποβεβηκέναι, ὥστε τὰς κεφαλὰς τῶν ἵππων αὐτῶν κατὰ τὸν ὦμον τοῦ ἵππου τοῦ ἰλάρχου τετάχθαι, διαστήματά τε ἀπ' ἀλλήλων τοὺς ἱππέας ἔχειν τούς τε ἐκ δεξιῶν, καὶ εὐωνύμων ὄντας, καὶ τοὺς ὀπίσω ἐν τοῖς μέρεσι τεταγμένους, ἵνα μὴ ἡ συνέχεια τάραχον ἐμποιῇ, λακτίσμασι τινῶν περιπιπτόντων πολλάκις τῶν ἱππέων καὶ τραχυτέρων τὰς φύσεις ὄντων. ἔν τε τῷ ἀναστρέφειν ἵνα μὴ παραμήκες ὂν τὸ ζῶον εἰς τοὺς πλησίον ἵππους ἐκλακτίσαν τραῦμα τοῖς ἀγωνιζομένοις παρέχηται. τῶν μὲν ἐν τοῖς ρομβοειδέσι σχήμασι τὴν ἵππον συνταξάντων, οἱ μὲν οὕτως ἔταξαν, ὥστε τοὺς ἱππέας, καὶ στοιχεῖν καὶ ζυγεῖν, οἱ δὲ στοιχεῖν μὲν, οὐκ ἔτι δὲ ζυγεῖν, οἱ δὲ ζυγεῖν μὲν, οὐ στοιχεῖν δέ. ἑκάστη δὲ τάξις οὕτως ἔχει· οἱ μὲν τοὺς ρόμβους καὶ στοιχεῖν, καὶ ζυγεῖν βουληθέντες ἔταξαν τὸ μέγι-

μέγιστον ἐν τῇ ἴλῃ ζυγὸν μέσον ἐξ ἀριθμοῦ περιττοῦ. οἷον ἕνδεκα τρίτου, ἢ δεκαπέντε, ἐφ' ἑκάτερα δὲ τούτου τοῦ ζυγοῦ ἔταξαν, ὃν μὲν ἔμπροσθεν, ὃν δὲ ὄπισθεν, ἕκαστον δ' αὐτῶν δυσὶ τοῦ προτέρου λειπόμενον. οἷον, εἰ ὁ μέγιστος ζυγὸς ἱππέων ἦν δεκαπέντε, ἕκαστον τὸν ἐφ' ἑκάτερα αὐτοῦ δεκατρεῖς ἱππεῖς ἔχειν. τοὺς δὲ μετὰ τούτους ἐφ' ἑκάτερα ἕνδεκα. καὶ ἀεὶ δυσὶ λειπομένους, ἕως εἷς καταλειφθῇ, καὶ ἡ ὅλη ἴλη γίνηται ἱππέων ἑκατὸν δεκατριῶν.

dinauere, vt vndecim, tredecim, aut quindecim: ab vtraque vero huius iugi parte aliud posuere anterius, aliud posterius, binario vtrumque priori minus. Vt si, exempli causa, maximum Iugum sit equitum xv, vtrumque ab eo alterum XIII habebit equites: quæ vero ab his vtrimq; sequuntur iuga, XI: ac sic deinceps semper binario minora erunt, donec vnus eques supersit, ac tota equitum Turma fiat, CXIII.

Rhombi versantes & iugantes simul.

Τὸ δὲ ἥμισυ τοῦ ῥόμβου, ἔμβολος καλεῖται, εἰς τρίγωνον μετασχηματιζόμενον, ὥστε ἐν ταυτῷ δεδήλωται καὶ τὸ ἐμβόλου σχῆμα.

Dimidium autem Rhombi, Rostrum seu Cuneus vocatur, in triangulum efformatum; ita vt & Rostri forma iam in Rhombo explicata sit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

l

l l l

Rostrum, seu l l l l l ἔμβολος.

Cuneus. l l l l l l l

l l l l l l l l l

l l l l l l l l l l l

l l l l l l l l l l l l l

l l l l l l l l l l l l l l l

Alij Rhombum ita instruxere, vt in Rhombi formâ ordinati Equites neque versarent, neque iugarent; hac in formâ & conuersiones; & equitum transitiones faciliores esse arbitrati, vt quæ neque a dextris, neque a sinistris, nec pone vllum impedimentum habeant. Collocant autem primum Ilarcham, deinde similiter Ilarchæ vtrimque & a dextris, & a sinistris succedentes, ita vt, quemadmodum antea diximus, equina horum capita iuxta armos præpositi equi existant. Ac primum ordinem statuunt ex equitum impare numero, puta, vndecim, Ilarcha in medio constituto, quinque ei vtrimque succedentibus: ita vt hoc iugum duo Rhombi latera cõtineat. post Ilarchã vero collocetur Zygarcha, seu Iugi præfectus, cui similiter vtrimque alii succedant. deficit autem totus numerus sequentis nimirum Iugi binario a priori: ita, vt ab vtraque Zygarchæ parte quatuor positi sint: sitque totus numerus secundi ordinis, nouem. Atque hoc iugum duobus prioribus lateribus

Ἄλλοι δὲ οὕτως συνέταξαν, ὥστε τοὺς ἐν ῥόμβῳ κατατεταγμένους ἱππέας μήτε στοιχεῖν, μήτε ζυγεῖν. εὐχερεστέρας ἐν τούτῳ τῷ σχήματι τὰς ἐπιστροφάς, καὶ διιππασίας ὑπολαβόντες, μήτε ἐκ τῶν δεξιῶν, ἢ εὐωνύμων, μήτε ἐκ τοῦ ὄπισθεν ἐμπόδιόν τι περιεχούσας. τάσσουσι δὲ πρῶτον μὲν τὸν ἰλάρχην, εἶτα τοὺς ἐκ δεξιῶν τοῦ ἰλάρχου, καὶ ὁμοίως τοὺς ἐξ εὐωνύμων ὑπεσταλκότας, ἵνα, ὡς εἴπομεν, αἱ κεφαλαὶ τῶν ἵππων τούτων κατὰ τοὺς ὤμους τῶν προτεταγμένων ἵππων τυγχάνωσι. καὶ τὸ μὲν πρῶτον τάγμα ἐκ περισσοῦ ἀριθμοῦ ἱππέων, οἷον, ἕνδεκα, τοῦ μὲν ἰλάρχου μέσου τεταγμένου, πέντε δὲ ἐφ᾽ ἑκάτερα ὑποβεβηκότων. ὥστε τοῦτο τὸ ζυγὸν τὰς δύο τοῦ ῥόμβου πλευρὰς περιέχειν, ὀπίσω δὲ τοῦ ἰλάρχου τετάχθαι τὸν ζυγάρχην. εἶτα ἐφ᾽ ἑκάτερα τούτου ὁμοίως ὑποβεβηκότας. ὅλον δὲ τοῦ ἑξῆς οἱονεὶ ζυγοῦ ἀριθμὸν δυάδι τοῦ προτέρου λείπειν. ὥστε ἐφ᾽ ἑκάτερα τοῦ ζυγάρχου τέσσαρας τετάχθαι, καὶ τὸν ὅλον τοῦ δευτέρου τάγματος ἀριθμὸν ἐννέα εἶναι. καὶ τοῦτο

δὲ τὸ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

δὲ τὸ ζυγὸν ὡσανεὶ τῶν πρώταις δυσὶ πλευραῖς τοῦ ῥόμβου παραλλήλους δύο πλευρὰς ποιεῖ. τὸ δὲ τρίτον ἑπτά· καὶ οὕτω μέχρι ἑνός, καὶ γίνεται ἡ ἴλη αὕτη ἱππέων λϛʹ. τούτῳ δὲ τῷ σχήματι τῆς ἴλης κέχρηται Πολύβιος, ἀνδρῶν μέντοι ξδʹ, ἐν σχήματι τοῦ Λ στοιχείου.

Rhombi duo alia velut parallela facit. Tertium Iugum e septem constat, ac sic deinceps ad vnum vsque. Fitque hæc Turma equitum XXXVI. Vsus autem est hac Turmæ formâ Polybius, sed virorum LXIV, in formam litteræ Græcorum, Λ.

Ἴλη Ῥομβοειδής, ἥτις οὔτε στοιχεῖ, οὔτε ζυγεῖ.

λ

λ λ

λ λ λ

λ λ λ λ

λ λ λ λ λ

λ λ λ λ λ λ

λ λ λ λ λ

λ λ λ λ

λ λ λ

λ λ

λ

Turma Rhombiformis, quæ neque versat, neque iugat.

Ἄλλαι δέ εἰσιν, αἵπερ συνίστανται ἐκ στιχούντων μέν, οὐκέτι δὲ καὶ ζυγούντων, αἵτινες οὕτω συντάττονται. στίχον ἐποίησαν ἐξ ὅσων δήποτε ἱππέων, ὧν ὁ μὲν ἡγούμενος, ἰλάρχης ἐστίν, ὁ δὲ ἔσχατος οὐραγός, ἐφ' ἑκάτερα ἄλλους στίχους τάξας ἔκ τε τῶν δεξιῶν, καὶ εὐωνύμων μερῶν ἐν ἀριθμῷ λειπομένους, οὗ κατὰ μέσα τὰ διαστήματα ἀφέστηκεν ἐν τῷ πρώτῳ στίχῳ ἱππεὺς ἀπὸ ἱππέως, τοὺς ἐφ' ἑκάτερα παραστῆσαι. κἂν ὦσιν οἷον ἐπὶ τῷ πρώτῳ στίχῳ δέκα ἵπποι, ἐν τῷ ἐφ'

Sunt etiam aliæ Rhombi formæ, quę ex versantibus, non autem iugantibus constituuntur, eaq; ita instruuntur. Fecere versus e quantocumque Equitum numero, quorum Dux & primus est Ilarcha, vltimus Tergidux. ej vtrimque alios versus adiunxere & a dextris, & a sinistris partibus vno minores priori. Quorum circa media interstitia eques in primo versu tantum ab equite distat, quantum is, qui vtrimque adsistit. Et si sint, exempli causa, primo versu equites decem,

In ijs, qui vtrimq; adiunguntur, nouē æqualiter erunt: quique & his inde vtrimque accedunt, singuli octo: atque ita semper in reliquis versibus ad vnum vsque. Sic enim eueniet, vt inter se versent equites, non etiam iugent. Atque hoc ipsum facilem etiam vsum habet ad Inclinationes, quæ in vtrumque latus fiunt. Vocatur autem in dextram quæ fit, In hastam inclinatio, in læuam quæ fit, In habenas.

ἑκάτερα ἀνὰ ἐννέα ἔσονται. οἱ δὲ ἐν τοῖς ἔτι ἐφ' ἑκάτερα ἀνὰ ὀκτὼ, καὶ οὕτω μέχρι ἑνὸς, ἀεὶ δὲ ἐν τοῖς ἐφεξῆς στίχοις. οὕτω γὰρ συμβήσεται στοιχεῖν μὲν ἀλλήλους τοὺς ἱππέας, μηκέτι δὲ ζυγεῖν. εὔχρηστον δὲ καὶ τοῦτό ἐστι πρὸς τὰς εἰς τὰ πλάγια γινομένας κλίσεις. καλεῖται δὲ ἡ μὲν εἰς τὰ δεξιὰ κλίσις, ἐπὶ δόρυ, ἡ δὲ εἰς τὰ εὐώνυμα, ἐφ' ἡνίαν.

Rhombus qui versat, non iugat.

γ
γ γ
γ γ γ
γ γ γ γ
γ γ γ γ γ
γ γ γ γ γ γ
γ γ γ γ γ
γ γ γ γ
γ γ γ
γ γ
γ

Ἴλη ῥομβοειδής, ἡ στοιχεῖ μὲν, οὐ ζυγεῖ.

Quod si quidem Turma ex Iugantibus, non autem Versantibus construenda erit, ordinabimus eam hoc modo: Maximum totius Turmæ Iugum medium ex impare faciemus numero: reliqua vtrimque iuga iuxta media interstitia efficiemus, quemadmodum in Versantibus ordinauimus fietque Turma ex Iugantibus, non autem Versantibus.

Ἐὰν δὲ ἡ ἴλη ἐκ ζυγούντων μὲν, μὴ στοιχούντων δὲ γένηται, τάξομεν αὐτὴν οὕτως. τὸ μέσον ὅλης τῆς ἴλης μέγιστον ζυγὸν περιττοῦ ἀριθμοῦ ποιήσομεν, τοὺς δὲ ἐφ' ἑκάτερα ζυγοὺς κατὰ τὰ μέσα διαστήματα ποιήσομεν, ὡς ἐπὶ στοιχούντων ἐτάξαμεν, καὶ γενήσεται ἡ ἴλη ἐκ ζυγούντων μὲν, οὐκ ἔτι δὲ στοιχούντων.

ἴλη

Ἴλη ῥομβοειδὴς, ἡ ζυγεῖ μὲν, οὐ στοιχεῖ.

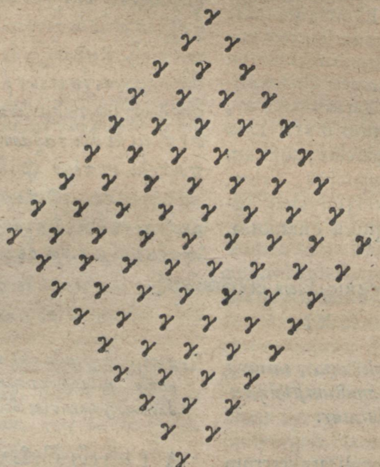

Rhombum qui iugat, non versat.

ΚΕΦ. κ΄.

Περὶ τῆς τῶν ἰλῶν τάξεως, καὶ ὀνομασιῶν, καὶ ἱππέων ἐν ἑκάσταις ἀριθμοῦ.

Τάσσονται δὲ αἱ ἶλαι, ὥσπερ τὰ ψιλὰ, ποτὲ μὲν πρὸς τῆς φάλαγγος, ποτὲ δὲ δεξιῶν καὶ εὐωνύμων, ποτὲ δὲ ὀπίσω τῶν ψιλῶν ἐλάχθησαν. καὶ ἡ μὲν πρώτη ἴλη τῶν ἱππέων ἔσω, ξδ΄, καὶ τὸ μὲν πρῶτον ζυγὸν, ἱππέων ιε΄. τὸ δὲ ἑξῆς, ιγ΄. τὸ δὲ μετὰ ταῦτα ἕνδεκα, καὶ ἀεὶ τὰ ἑξῆς ζυγὰ δυσὶ τῷ ἀριθμῷ λειπόμενα μέχρι ἑνός. Ση-

CAP. XX.

De ordinatione Turmarum, deque earundem nominibus, atque Equitum, qui in singulis numero.

STatuuntur porro Equitum turmæ quemadmodum Velites, modò ante Phalangem, modò a dextris, & sinistris. Sed nonnunquam etiam post velites constitutæ sunt. Sit autem prima Turma equitum LXIV, eiusque primum Iugum equitum XV, secundum XIII, quod sequitur XI, quæque inde sequuntur deinceps iuga, semper binario minora singula, donec ad

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

vnum deuentum sit. Signum feret is, qui in secundo iugo Zygarchæ a læuâ adstat. Erunt vero omnes simul Turmæ numero LXIV, Equites quatuor. M.XCVI. Cæterum duæ Turmæ vocantur, Epilarchia, Equitum CXXVIII: Duæ Epilarchiæ, Tarantiarchia, equitum CCLVI: Duæ Tarantinarchiæ, Hipparchia, Equitum D.XII: Duæ Hipparchiæ, Ephipparchia, equitum MXXIV: Duæ Ephipparchiæ, Telos, equitum bis. M.XLVIII: Duo Tele, epitagma, eqitum quatuor M. XCVI.

μεσοφορήσει δὲ ὁ ἐν τῷ δευτέρῳ ζυγῷ παρεστηκὼς ἐκ τῶν εὐωνύμων τῷ ζυγάρχῃ. ἔσονται δὲ αἱ πᾶσαι ἶλαι ξδ΄, ἱππεῖς δὲ τετρακισχίλιοι ἐνενήκοντα ἕξ. Καλοῦνται δὲ αἱ δύο ἶλαι, ἐπιλαρχία, ἱππέων ρκη΄. αἱ δὲ δύο ἐπιλαρχίαι, ταραντιναρχία, ἱππέων σνϛ΄. αἱ δὲ δύο ταραντιναρχίαι, ἱππαρχία. ἱππέων φιβ΄. αἱ δὲ δύο ἱππαρχίαι, ἐφιππαρχία, ἱππέων ακδ΄. αἱ δὲ δύο ἐφιππαρχίαι, τέλος ἱππέων βμη΄. τὰ δὲ δύο τέλη, ἐπίταγμα, ἱππέων τετρακισχιλίων ἐνενήκοντα ἕξ.

CAP. XXI.

Quod ad formas Acierum, earumque transformationes multum studij, exercitationisque requiratur.

SVnt igitur iam explicata veterum circa Turmarum ordines instituta omnia, qua formâ singuli has instruxerint, ac quibus de causis alij alijs vsi sint. Debet autem horum traditio non magis esse extemporanea, atque est negotiorum, in quibus de summâ rerum controuertitur. Verum vbi per quotidiana exercitia singulas formas quis probârit &, quæ ex illis facilior, vtiliorque sit, cognôrit, tunc seriò in rebus ipsis vsum eius inire demum oportet. Stultum enim est, cum deprehendantur homines de rebus minutioribus studiose anquirere, ac plurimum ambigere, de his non prius exactissimum examen instituere, ac tum demum ad ipsa cer-

ΚΕΦ. κα΄.

Ὅτι περὶ τὰ σχήματα τῶν τάξεων, καὶ τοὺς αὐτῶν μετασχηματισμοὺς πολλῆς σπουδῆς, καὶ γυμνασίας δεῖται.

ΑἹ μὲν οὖν ἐπιβολαὶ τῶν ἀρχαίων περὶ τὰς τάξεις τῶν ἰλῶν δεδηλωμέναι εἰσὶ πᾶσαι, καθ᾽ ὁποίου σχηματισμοῦ ἕκαστοι ταύτας ἔταξαν, καὶ δι᾽ ἃς αἰτίας ἄλλοι ἄλλαις ἐχρήσαντο. δεῖ δὲ ὡς ἐν πράγμασι περὶ τῶν ὅλων διαφέρουσιν οὐκ ἀπεσχεδιασμένην γίνεσθαι τὴν παράδοσιν, ἀλλ᾽ ἐν τοῖς καθημερινοῖς γυμνασίοις ἕκαστον τῶν σχημάτων πολλάκις δοκιμάσαντα, καὶ τὸ εὐχερέστερον, καὶ τὸ ὠφελιμώτερον γνόντα, τότε καὶ ἐπὶ τῆς ἀληθείας χρήσασθαι. εὔηθες γὰρ μὲν τῶν ἐλαττόνων πραγμάτων, ἐπ᾽ ἀκριβὲς τοὺς ἀνθρώπους εὑρίσκεσθαι διαπορουντας πολλὰ, καὶ ἐξετάζοντας, περὶ δὲ τούτων μὴ πρότερον τὴν ἐντελεστάτην βάσανον λαβόντας τότε πρὸς

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

τοὺς ἀγῶνας πορεύεσθαι. ἔξεστι μέντοι καὶ μείζονας, καὶ ἐλάσσονας τὰς ἴλας ποιεῖν.

tamina se conferre. Est vero in cuiusque arbitrio, Turmas & maiores & minores facere.

ΚΕΦ. κβ΄.

Περὶ τῆς τῶν ἁρμάτων τε, καὶ ἐλεφάντων συντάξεως, καὶ τῶν ἐν ἑκάστοις ὀνομασιῶν.

Περὶ δὲ τῆς τῶν ἁρμάτων συντάξεως, καὶ τῶν ἐλεφάντων εἰ καὶ τὴν χρῆσιν αὐτῶν σπανίζουσαν εὑρίσκομεν, ὅμως πρὸς τὸ τέλειον τῆς γραφῆς τὰς ὀνομασίας ὑποθησόμεθα, αἷς κατεχρήσαντο οἱ πρὸ ἡμῶν. ἐπὶ γὰρ τῆς ζευκτικῆς τὰ δύο ἅρματα, ζυγαρχίαν ἐκάλεσαν. τὰς δὲ δύο ζυγαρχίας, συζυγίαν. τὰς δὲ δύο συζυγίας, ἐπισυζυγίαν. τὰς δὲ δύο ἐπισυζυγίας, ἁρματαρχίαν. τὰς δὲ δύο ἁρματαρχίας, κέρας. τὰ δὲ δύο κέρατα, φάλαγγα. ἔξεστι δὲ πλείοσι φάλαγξιν ἁρμάτων χρῆσθαι ταῖς αὐταῖς ὀνομασίαις καθ' ἑκάστην φάλαγγα συγχρωμένοις. τοῖς δ' ἅρμασι, οἱ μὲν ψιλοῖς κατεχρήσαντο, οἱ δὲ δρεπανοφόρα κατεσκεύασαν. ἐπὶ δὲ τῶν ἐλεφάντων, ὁ μὲν ἑνὸς ἐλέφαντος ἄρχων, ζώαρχος καλεῖται· ὁ δὲ τῶν δύο, θήραρχος, καὶ τὸ σύστημα, θηραρχία. ὁ δὲ τῶν δ΄, ἐπιθηράρχης, καὶ τὸ σύστημα, ἐλεφανταρχία ὁ δὲ τῶν η΄, ἰλάρχης, καὶ τὸ σύστημα, ἰλαρχία. ὁ δὲ τῶν ις΄, ἐλεφαντάρχης, καὶ τὸ σύστημα ἐλεφανταρχία. ὁ δὲ λβ΄, κεραντάρχης, καὶ τὸ σύστημα, κεραταρχία. τὸ δὲ ἐκ τῶν ξδ΄ συνεστηκὸς, φάλαγγα ὀνομά-

Cap. XXII.

De Curruum atq; Elephantorum Constructione, deque singulorum vsitatis olim appellationibus.

DE Cururum, atq; Elphantorum constructione quãquam rarum eorum inueniamus vsum: tamen, vt ne quid huic scripto desit, appellationes subiungemus, quibus autores ante nos in ijs vsi fuere. In coniunctione curruum, quam ζευκτικὴν vocabant, duos currus, Zygarchiam appellabant: Duas Zygarchias, Syzygiam: Duas Syzygias, Episyzygiam: Duas Episyzygias, Harmatarchiã: Duas Harmatarchias, Ceras: duo Cerata, Phalangem. Licet autem pluribus curruum Phalangibus vti, atque eadem nomina in quaque Phalange cum istis vsurpare. Currubus vero alij Leuibus vsi, alij Falcatos confecere. In Elephãtorum ordinationibus, qui vni præest Elephanto, Zoarchus vocatur: qui duobus, Therarchus, ac Systema eorũ, Therarchia: qui IV, Epitherarcha, ac eorum Systema Epitherarchia: qui VIII, Ilarcha, ac eorum systema, Ilarchia: qui XVI, Elephantarcha, ac Systema eorum, Elephantarchia: qui XXXII, Ceratarcha, eorumque Systema, Ceratarchia: quæ vero e LXIV cõstat Elephantis, eam, Elephantorum

Phalangem nominamus. ac si quis cornuum præfecto nomen velit imponere, Phalangarcha dicatur.

ζομεν ἐλεφαντάρχην. καὶ ἄν τις τὸν τῶν κεράτων ἡγούμενον βούληται προσονομάζειν φαλαγγάρχην.

Cap. XXIII.

De quibusdam nominibus ad Formarum motiones vtilibus cum in Armorum exercitijs, tum ipsis certaminibus.

ΚΕΦ. κγʹ.

Περὶ τινῶν ὀνομάτων, ὧν πρὸς τὰς τῶν σχημάτων κινήσεις ἔν τε ταῖς ἐξοπλισίαις, καὶ αὐτοῖς ἀγῶσιν, ἡ χρῆσις σύμφορος.

SPecies igitur copiarum, quæ perfectum exercitum constituunt, ac nomina, quæ singulis eius agminibus imposita sunt, in hunc modum se habent. Quibus consideratis vtile deinceps fuerit, de nominibus quibusdam loqui, vt, cum Imperator aliquid fieri præceperit, assuefacti milites in armorum exercitiis tum vocabulis, tum formarum motionibus facilè imperata facere valeant. Est, quod dicitur, Inclinatio, atque ea vel in hastam, vel in clypeum. Est etiam, quod Metabole dicitur, & Epistrophe, & Anastrophe, & Perispasmus, Iugare, & Versare: & In rectum reddi: & Euoluere: & Duplicare: item Epagoge: & dextra Paragoge: & sinistra Paragoge: & transuersa Phalanx: & recta Phalanx: & obliqua Phalanx: & Entaxis: & Hypotaxis: & Epitaxis: & Prostaxis. Quid autem singula istorum nominum designent, breuiter explicabimus. nec interim ignoro, apud omnes Tacticos præcepta non esse ijsdem nominibus exposita.

ΤΑ μὲν οὖν εἴδη τῆς τελείας δυνάμεως, καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ἐν τούτοις συστημάτων τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον. ὧν τεθεωρημένων ἑξῆς περὶ τῶν ὀνομάτων χρήσιμον εἰπεῖν, ὅπως ὅταν ὁ στρατηγὸς παραγγείλῃ τι γίνεσθαι συνεθισθέντες ἐν ταῖς ἐξοπλισίαις τοῖς τε ὀνόμασι, καὶ ταῖς τῶν σχημάτων κινήσεσι ῥαδίως τὰ προσταττόμενα ποιεῖν δύνωνται. λέγεται δὲ τὸ μὲν, κλίσις. καὶ τῆς κλίσεως, ἡ μὲν ἐπὶ δόρυ ἡ δ᾽ ἐπ᾽ ἀσπίδα. λέγεται δέ τις καὶ Μεταβολὴ, καὶ Ἐπιστροφὴ, καὶ Ἀναστροφὴ. καὶ Περισπασμὸς, στοιχεῖν τε καὶ ζυγεῖν· καὶ ἐπ᾽ ὀρθὸν ἀποδοῦναι· καὶ ἐξελίσσειν καὶ διπλασιάζειν· λέγεται δὲ ἐπαγωγή· καὶ δεξιὰ παραγωγή· καὶ εὐώνυμος παραγωγή· καὶ πλαγία φάλαγξ· καὶ ὀρθία φάλαγξ, ἡ λοξὴ φάλαγξ καὶ παρεμβολή· καὶ πρόταξις· καὶ ἔνταξις· καὶ ὑπόταξις καὶ ἐπίταξις· καὶ πρόσταξις. ἑκάστου δὲ ὀνόματος τὴν σημασίαν διὰ συντόμου δηλώσομεν. οὐκ ἀγνοῶ δὲ, ὅτι παρὰ πᾶσι τοῖς τακτικοῖς τὰ παραγγέλματα ταῖς αὐταῖς ὀνομασίαις δεδήλωται.

ΚΕΦ. κδ΄.

Περὶ κλίσεως, καὶ μεταβολῆς, ἑκατέρας τῆς τε ἐπὶ δόρυ, καὶ τῆς ἐπ᾽ ἀσπίδα, ἢ ἀπὸ πολεμίων, καὶ ἐπὶ πολεμίους. περὶ Ἐπιστροφῆς, Ἀναστροφῆς, Περισπασμοῦ, καὶ Ἐκπερισπασμοῦ.

Κλίσις μὲν οὖν ἐστι, ἡ κατ᾽ ἄνδρα κίνησις, ἢ ἐπὶ δόρυ ἐπιστρέφαντος τοῦ ὁπλίτου, τουτέστιν, ἐπὶ τὰ δεξιὰ μέρη, ἢ ἐπ᾽ ἀσπίδα, τουτέστιν, ἐπὶ τὰ εὐώνυμα μέρη. ὅπερ γίνεται εὔχρηστον πρὸς τὰς ἐκ τῶν πλαγίων ἐπιφανείας τῶν πολεμίων ὑπερκεράσεως χάριν, ἢ ἀντιπορείας, καὶ ἑτέρων χρειῶν, αἳ καθ᾽ ἕκαστον πρᾶγμα δηλωθήσονται. αἱ δὲ δύο ἐπὶ τὸ αὐτὸ γινόμεναι κλίσεις ἐπὶ τὴν κατὰ νώτου ἐπιφάνειαν τὴν ὄψιν τοῦ ὁπλίτου μετατιθέασι. καὶ τὸ τοιοῦτο, καλεῖται μεταβολή. γίνεται δὲ καὶ αὕτη, ἡ μὲν ἐπὶ δόρυ, ἡ δὲ ἐπ᾽ ἀσπίδα.

CAP. XXIV.

De Inclinatione, ac Immutatione, vtrâq; vel in Hastam, vel in Clypeum, siue ab hoste, vel in hostem. De Conuersione, Reuersione, Perispasmo, & Ecperispasmo.

CLisis igitur, seu Inclinatio, est motus, qui fit viritim, aut In hastam se conuertente milite, hoc est, in dextras partes, aut In clypeum, h.e. in sinistras. quod facilè, atque vtiliter fit, cum hostes ab alterutro latere apparent, vt vel altero cornu superiores sint, vel vt in itinere aduersum ijs eatur, vel alios ob vsus, qui in singulis istarum rerum exponentur. Duæ quę fiunt eandem versus partem inclinationes aspectum armati in contrarium transponunt, h.e. a tergo atque illud Metabole seu Immutatio vocatur. Fitque & hæc vel In hastam, vel In clypeum.

Prima ante inclinationem statio militis. d d

In clypeum prima Inclinatio. ɑ p *In hastam prima inclinatio.*

In clypeum secunda Inclinatio, qua & Immutatio dicitur. P P *In hastam secunda inclinatio, qua etiam Immutatio dicitur.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

Est enim Immutatio, Inuersio, quæ fit viritim in auersam partem. Quodque Immutatio est in singulis armatis, id in toto agmine Perispasmus. Sunt autem duæ Immutationum differentiæ, ab Hostibus vna, in Hostes altera. Definitur autem Immutatio, translatio aspectus prioris in aspectum posteriorem, vel ab hoc in contrarium. Ab Hostibus fit Immutatio, bis in Hastam inclinantibus; in Hostes, bis in clypeum.

Μεταβολὴ γάρ ἐστιν, ἡ εἰς τὰ ὀπίσω κατ' ἄνδρα στροφή. ὅπερ δέ ἐστι καθ' ἕνα ὁπλίτην ἡ μεταβολὴ, ἐστὶ καὶ εἰς τὸ πᾶν σύνταγμα ὁ περισπασμός. δύο δέ εἰσι διαφοραὶ μεταβολῶν. ἡ μὲν, ἀπὸ τῶν πολεμίων, ἡ δὲ ἐπὶ τοὺς πολεμίους. ὅρος δέ ἐστι τῆς μεταβολῆς, μετάληψις τῆς προϋπαρχούσης ἐπιφανείας εἰς τὴν κατ' οὐρὰν ἐπιφάνειαν, ἢ ἀπὸ ταύτης ἐπὶ τὴν ἐναντίαν. Καὶ ἡ μὲν ἀπὸ τῶν πολεμίων μεταβολὴ, δὶς ἐπὶ δόρυ κλινάντων, γίνεται, ἡ δ' ἐπὶ τοὺς πολεμίους, δὶς ἐπ' ἀσπίδα.

2 d d

I I

P P 2

Immutatio ab hoste, bis in hastam inclinantibus militibus.

Immutatio in hostem, bis in clypeum inclinantibus militibus.

Epistrophe, seu Conversio est, cum densato agmine, quod viritim aut Inclinationem, aut Immutationem propter densationem facere non potest, totum agmen coniunctim, tanquam nauigium, atque vnum corpus transpositum, manent tamen ordine integro, conuertitur. cumque in hastam fit Conuersio, præcipimus, extremum ad dextram Lochagum immotum stare instar ianuæ cardinem; reliquum vero totum agmen, tanquam ianuam, circa Lochagum istum circumductum Cōuersionem facere. similiter & in clypeum fit Conuersio. Vel, Conuersio est, cum densato agmine, ...

Ἐπιστροφὴ δ' ἐστιν, ὅταν πεπυκνωμένου ὄντος τοῦ συντάγματος, καὶ μὴ δυναμένου κατ' ἄνδρα ἢ κλίσιν, ἢ μεταβολὴν ποιήσασθαι διὰ τὴν πύκνωσιν, ἐπιστροφῇ ὅλον τὸ σύνταγμα ἡνωμένως, ὥσπερ πλοῖον, καὶ ἓν σῶμα μετακινούμενον, ἀδιαλύτου μενούσης τῆς τάξεως. καὶ ὅτι μὲν ἐπὶ δόρυ στρέφεται, παραγγέλλομεν τὸν τῆς δεξιᾶς ἄκρας λοχαγὸν ἑστάναι ἀμετακίνητον, οἷον στρόφιγγα θύρας, τὸ δὲ λοιπὸν ἅπαν σύνταγμα περιερχόμενον, ὥσπερ θύραν, τὸν τοιοῦτον λοχαγὸν ποιεῖσθαι τὴν ἐπιστροφήν. οὕτω δὲ καὶ ἐπ' ἀσπίδα ἡ ἐπιστροφὴ γίνεται. ἀποστροφή ἐστιν, ὅταν πυκνώσαντες τὰ

συντάγματα κατὰ παραστάτην καὶ ἐπιστάτην ὅλον τὸ σύνταγμα, ὡς ἑνὸς ἀνδρὸς σῶμα, ἢ ἐπὶ δόρυ, ἢ ἐπ' ἀσπίδα κλίνωμεν, ὥσπερ περὶ κέντρον τὸν πρῶτον λοχαγὸν ὅλου τοῦ τάγματος περιενεχθέντος, καὶ μεταβαλόντος τόπον μὲν τὸν ἔμπροσθεν ἐπιφάνειαν δὲ τὴν ἐκ δεξιῶν, διαμενόντων ἑκάστων τῶν ἐπιστατῶν καὶ παραστατῶν ὅπερ πῶς γίνεται, δηλώσομεν.

Ἀναστροφὴ δέ ἐστιν, ἀποκατάστασις ἐπιστροφῆς εἰς ὃν προκατεῖχε τὸ σύνταγμα τόπον πεπυκνωμένον πρὸ τοῦ γενέσθαι ταύτην τὴν ἐπιστροφήν.

mine ſecundum Paraſtatas, atque Epiſtatas totum agmen, tanquam vnius viri corpus, aut in haſtam inclinamus, aut in Clypeum, circa primũ Lochagum, tanquam centrum, toto agmine circumducto, quod locum quidem priorem, ſed aſpectum a dextris accipiat, permanentibus ſingulis Paraſtatis, atque Epiſtatis quod quo pacto fiat, declarabimus infra.

Anaſtrophe, ſeu Reuerſio eſt, Conuerſionis reſtitutio in locum eundem, quem agmen denſatum tenebat, priuſquam hæc Conuerſio fieret.

pppppp pppppp *Prima Conuerſio in haſtam.*

dddddd dddddd

Prima ſtatio aciei *Secunda Conuerſio ſimiliter.*

Περισπασμὸς δέ ἐστιν, ἐκ δυσὶν ἐπιστροφοῖν τοῦ τάγματος κίνησις, ὥστε μεταλαμβάνειν τὸν ὀπίσω τόπον.

Periſpaſmus, ſeu Inflexio eſt, motio agminis e duabus conuerſionibus, ita vt priorem locum cum poſteriore commutet.

pppppp pppppp *Prima in clypeum Conuerſio.*

dddddd pppppp

Ecperispasmus ; seu Circumflexio est, e tribus continuis agminis conuersionibus motio, ita vt si in hastam fiat, aspectus translatus sit in sinistram, si in Clypeum, in dextram.

Ἐκπεριεσπασμὸς δέ ἐστι, ἡ ἐκ τριῶν ἐπιστροφῶν τοῦ τάγματος κίνησις. ὥστε μεταλαμβάνειν, ἐὰν ἐπὶ δόρυ γένηται, τὴν ἐξ ἀριστερῶν ἐπιφάνειαν, ἐὰν δ' ἐπ' ἀσπίδα, τὴν ἐκ δεξιῶν.

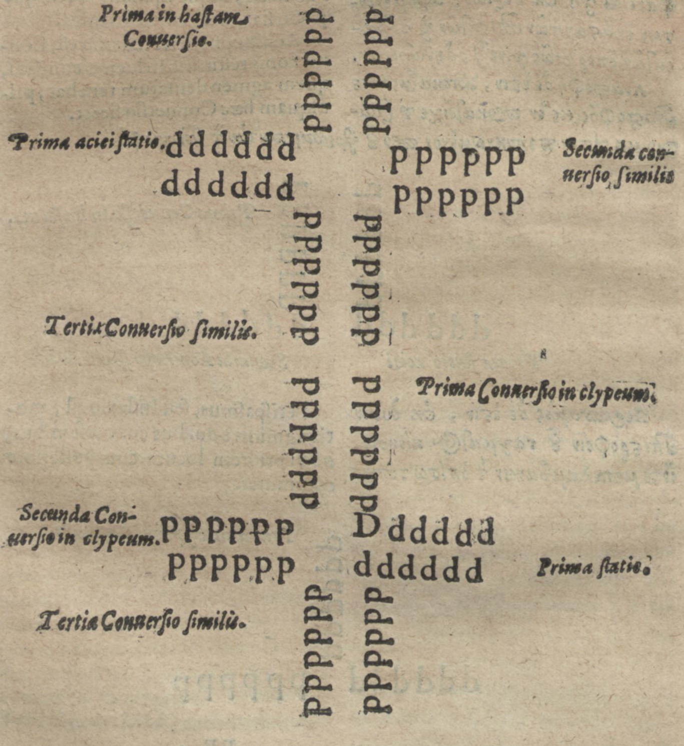

ΚΕΦ. κέ.

Στοιχεῖν τί, καὶ ζυγεῖν, καὶ ἐπ' ὀρθὸν ἀποδοῦναι.

Στοιχεῖν δὲ λέγεται, ἕκαστον ἄνδρα ἐν τῷ ἑαυτοῦ λόχῳ, τὸ ἐπ' εὐθείας εἶναι τῷ λοχαγῷ, καὶ τῷ οὐραγῷ, φυλάσσοντας τὰ ἴσα ἀπ' ἀλλήλων διαστήματα. ζυγεῖν δέ, τὸ ἐπ' εὐθείας εἶναι κατὰ μῆκος τὸν ἐν λόχῳ, τῷ ζυγοῦντι αὐτῷ, οἱ λοχαγοὶ πάντες. τῷ δὲ τοῦ λοχαγοῦ ἐπιστάτῃ, οἱ τῶν ἄλλων λοχαγῶν ἐπιστάται καὶ κατὰ τὸ ἑξῆς οὕτως. ἐπ' ὀρθὸν δὲ ἀποδοῦναι ἐστί, τὸ εἰς τὴν προκαθεστῶσαν ἀπ' ἀρχῆς τοῦ ὁπλίτου ἐπιφάνειαν ἀποκαταστῆσαι τὴν ὄψιν. οἷον ἐάν τε ἐπὶ τοὺς πολεμίους τεταγμένος κελευσθῇ ἐπὶ δόρυ κλῖναι, εἶτα παραγγείλῃ εἰς ὀρθὸν ἀποκαταστῆσαι, δεήσει πάλιν ἐπὶ τοὺς πολεμίους τετράφθαι.

CAP. XXV.

Versare quid, & Iugare. & quid In rectum restitui.

Versare dicitur, cum singuli viri in suâ Decuriâ rectâ serie consistunt, a Lochago, & Tergiduce æqualia inter se spatia seruantes. Iugare vero, cum recto ordine in Longitudine consistunt ij, qui sunt in Decurijs. Iugant ergo omnes Lochagi, ac primi Lochagi Epistatæ aliorum Lochagorum Epistatæ. ac sic deinceps. In rectum reddere est, faciem armati in aspectum restituere, quem primò tenuit. Vt, si armatus hostibus oppositus iubeatur, In hastam inclinare: ac deinde præcipiatur, In rectum se restituere; debebit is rursum in hostes se conuertere.

ΚΕΦ. κς'.

Περὶ Ἐξελιγμῶν, ὅτι δύο αὐτῶν γένη, τὸ μὲν κατὰ λόχους, τὸ δὲ κατὰ ζυγά. περὶ διαφορᾶς αὐτῶν, καθ' ἣν ὁ μὲν Μακεδών, ὁ δὲ Λάκων, ὁ δὲ Χορεῖος.

Ἐξελιγμῶν δέ ἐστι γένη δύο, τὸ μὲν κατὰ λόχους, τὸ δὲ κατὰ ζυγούς. εἴδη δὲ αὐτῶν ἑκάστου τρία. καλεῖται γάρ, ὁ μὲν Μακεδών, ὁ δὲ Λάκων, ὁ δὲ Χορεῖος. ὁ δ' αὐτὸς Περσικός. Μακεδὼν μὲν οὖν ἐστιν, ὁ μεταλαμβάνων

CAP. XXVI.

De Euolutionibus, quod earum duo sint genera: vnum per Versus, per Iuga alterum. de earum differentiâ, quâ alia Macedonica, alia Laconica, alia Chorea dicitur.

Euolutionum duo sunt genera: vnum per versus, per iuga alterum. Vtriusque tres sunt species. Vocatur enim alia Macedonica, alia Laconica, alia Choréa, quæ etiam Persica dicitur. Est autem Macedonica, quæ priorem Phalangis locum transfert,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

ac frontem in contrarium deducit aſpectum. Laconica eſt, quæ Phalangis poſteriorem locum accipit, ac aſpectum ſimiliter poſteriorem pro priore. Perſica, quæ & Cretica, & Chorea, hæc eundem Phalangis locum retinet, ſingulis particulatim armatis pro locis, quæ prius tenebant, alia occupantibus: vt, Lochago in Tergiductoris locum ſe transferente, ac pro aſpectu aduerſo auerſum faciente. Euolutiones per iuga fiunt, cum ad intermedias Phalangum ſectiones cornua quis velit ſtatuere. & vice verſa ſecturæ proximos in locum cornuum, vt partes mediæ corroborentur ac ſimiliter dextræ ſiniſtris, ac ſiniſtræ dextris. Qui cauent, cum in propinquo ſunt hoſtes, euolutiones in maioribus partibus fieri, ij in ſingulis agminibus eas faciunt.

τῆς φάλαγγος τοῦ ἔμπροσθεν τόπου, ἀντὶ δὲ τῆς κατὰ πρόσωπον ἐπιφανείας, τὴν ὄπισθεν. Λάκων δὲ, ὁ μεταλαμβάνων τῆς φάλαγγος τὸν ὀπίσω τόπον, ὁμοίως δὲ ἀντὶ τῆς ἔμπροσθεν ἐπιφανείας, τὴν ὄπισθεν. ὁ δὲ Περσικὸς, καὶ Κρητικὸς, καὶ χορεῖος οὗτος δὲ τὸν αὐτὸν τόπον ἐπέχει τῆς φάλαγγος τῶν κατὰ μέρος ὁπλιτῶν, ἀνθ᾽ ὧν προκατεῖχον τούτων ἑτέρους μεταλαμβανόντων, τοῦ μὲν λοχαγοῦ τὸν τοῦ οὐραγοῦ, ἀντὶ δὲ τῆς κατὰ πρόσωπον ἐπιφανείας, τὴν ὄπισθεν. οἱ δὲ κατὰ ζυγοὺς ἐξελιγμοὶ γίνονται, ὅταν ἐπὶ τῶν ἀποτομῶν βούληταί τις τὰ κέρατα καθιστάνειν, τὰς δὲ ἀποτομὰς ἐπὶ τῶν κεράτων, χάριν τοῦ τὰ μέσα ἰσχυροποιεῖσθαι. καὶ ὁμοίως τὰ δεξιὰ τοῖς εὐωνύμοις, καὶ τὰ εὐώνυμα τοῖς δεξιοῖς. οἱ δὲ φυλασσόμενοι κατὰ μείζονα μέρη τοὺς ἐξελιγμοὺς ποιεῖσθαι ἐγγὺς ὄντων τῶν πολεμίων κατὰ τὰ συντάγματα.

CAP. XXVII.

De modis, quibus Euolutiones fiunt.

QVibus vero modis fieri Euolutiones oporteat, demonſtrabimus. Euolutio, quæ Macedonica dicitur, fit, cum Lochagus immutatur, reliqui vero omnes in Clypeum ſuccedendo eum cum Tergiductore ſequuntur, ac redeuntes in eundē, quem prius Phalanx tenuerat, locum, ſeruatis ordinibus ſubſiſtunt, donec Tergiductor ipſe reſtitutus ſit. quamobrem fugæ ſpeciem hoſtibus pone

ΚΕΦ. κζ'.

Περὶ τρόπων, καθ᾽ οὓς οἱ ἐξελιγμοὶ γίνονται.

Τοὺς δὲ τρόπους τῶν ἐξελιγμῶν ὡς δεῖ γίνεσθαι, ἀποδείξομεν. Μακεδὼν λέγεται, ὅταν ὁ λοχαγὸς μεταβάλληται, οἱ δὲ λοιποὶ πάντες ἀντιπαρέλθωσιν αὐτῷ ἐπ᾽ ἀσπίδα σὺν τῷ οὐραγῷ καὶ πρὸς ὃν εἶχεν ἔμπροσθεν ἡ φάλαγξ τόπον τὸ πρότερον ἀπελθόντες ὦσι συντεταγμένως εἰς τὴν τοῦ λοχαγοῦ αὐτοῦ ἀποκατάστασιν. διὸ καὶ τὴν φυγῆς φαντασίαν παραδείκνυσι τοῖς ὄπισθεν ἐπιφανεῖσι πολεμίοις. ὁ μὲν οὖν κατὰ στίχον ἐξ-

ελιγ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

ἐλιγμὸς Μακεδὼν προσαγορευόμενος γίνεται, ὅταν ὁ λοχαγὸς μεταβάληται, οἱ δὲ ὀπίσω ἐκ δόρατος παραπορευόμενοι ἐφεξῆς ἀλλήλων ἵστανται. ὁ δὲ Λάκων γίνεται, ὅταν ὁ οὐραγὸς μεταβάλληται, οἱ δὲ λοιποὶ πάντες καὶ αὐτοὶ μεταβαλλόμενοι, καὶ ἀντιπαρελθόντες μετὰ τοῦ λοχαγοῦ ταχθῶσιν εἰς ὃν πρότερον ἡ φάλαγξ τόπον ὄπισθεν εἶχεν. διὸ ἐπιδιώξεως φαντασίαν ἐμποιεῖ τοῖς ἐπιφανεῖσι πολεμίοις. Λάκων δὲ αὖ, ὅταν ὁ λοχαγὸς μεταβαλλόμενος ἐκ δόρατος ὅλον τὸν λόχον μεταλλάξῃ εἰς ἄλλον αὐτῷ ἴσον τόπον, οἱ δὲ λοιποὶ ἀκολουθοῦντες ἐφεξῆς αὐτῷ τάσσονται· ἤ, ὅταν μὲν ὁ οὐραγὸς μεταβάλληται, ὁ δὲ ὀπίσω αὐτοῦ τεταγμένος ἐκ δόρατος τοῦ οὐραγοῦ παραπορευόμενος προτάσσεται τοῦ οὐραγοῦ, καὶ οἱ λοιποὶ ὁμοίως ἀκολουθοῦντες ἄλλος πρὸ ἄλλου τάσσηται, ἕως ἂν ὁ λοχαγὸς πρωτοστατήσῃ. ὁ δὲ χορεῖος γίνεται, ὅταν ὁ λοχαγὸς μεταβαλλόμενος ἐκ δόρατος προάγῃ τοῦ λόχου, οἱ δὲ λοιποὶ ἐπακολουθῶσιν, ἕως ἂν ὁ λοχαγὸς σχῇ τὸν τοῦ οὐραγοῦ τόπον, ὁ δὲ οὐραγὸς τὸν τοῦ λοχαγοῦ. καὶ οὗτοι μὲν κατὰ λόχους γίνονται. τῷ αὐτῷ τρόπῳ καὶ οἱ κατὰ ζυγὰ γίνονται, ἐάν τε κατὰ τάγμα ἐξελίσσειν τις βούληται, ὥστε ὁποιονδηποτοῦν τάγμα, ἢ τὸν ἐν αὐτῇ τῇ βάσει τόπον κατέχον ἐξελίσσεσθαι, ἢ τὸν τοῦ ἐν δεξιᾷ τάγματος μεταλάβῃ τόπον, ἢ τὸν τοῦ ἐξ εὐωνύμων. οὐδὲν γὰρ τῶν προειρημένων διοίσει.

apparentibus oſtendit. Macedonica ergo per verſum euolutio fit, cum Lochagus immutatur, quiquę pone ſequuntur in haſtam conuerſi ſuccedentes ordini inter ſe gradum ſiſtunt. Laconica fit, cum Tergidux immutatur, ac reliqui etiam omnes immutati, ac ſuccedentes cum Lochago conſtituuntur eodem loco, quem prius Phalanx poſteriorem tenuit. Vnde hæc perſecutionis ſpeciem hoſtibus pone apparentibus exhibet. Vel rurſus, Laconica eſt, cum in haſtam immutatus Lochagus totam decuriam in alium ipſi æqualem locum transmutat, reliqui autem ſequentes ordine poſt eum ſtatuuntur. Vel, cum Tergidux immutatur, ac qui pone eum conſtitutus eſt Tergiduci ex haſta ſuccedendo præteriens ante Tergiducem conſtituitur: reliqui vero ſimiliter ſubſequentes, alius ante alium ſtatuitur, donec Lochagus primum locum occupet.

Choréa euolutio fit, cum immutatus Lochagus ab haſtâ decuriam præcedit, reliqui vero ſebſequuntur, donec Lochagus Tergiducis locum, Tergidux contra Lochagi locum habeat, atque hæ Euolutiones per Decurias fiunt. Eodem modo etiam per iuga Euolutiones fiunt, vel, ſi etiam agminatim euoluere quis velit, ita vt agmen qualecunque, aut e loco, quem in primâ ſtatione tenuit, euoluat, aut in locum tranſeat agminis dextri, vel ſiniſtri. nihil enim a prædictis differet.

CAP. XXVIII.

De Duplicationibus, quod earum duo sint genera, vel secundum Iuga, vel secundum Altitudinem. quomodo vtrumque genus duplicetur, vel Numero, vel Loco. & vt rursum restituatur.

Duplicationum duo sunt genera. aut enim in Longitudine, aut in Altitudine duplicatur. atque horum quodq; aut Numero fit, aut loco. Numero duplicatur Longitudo, si quæ antea erat M.XXIV decuriarum, eam bis M.XLVIII facere velimus, interiectis eodem Longitudinis loco ex Altitudine epistatis in armatorum interualla. Fit vero hoc, cum densare Longitudinem voluerimus. Restituere cum placebit, euoluere eos iubebimus, qui post impositi sunt Longitudini, in eadem loca, quæ prius tenebant. Sed nonnulli duplicationes huiusmodi improbant, & maxime cum in propinquo sunt hostes, ac potius velites, atque equites ad vtrumque cornu extensione factâ collocantes, ita duplicationis speciem fieri præcipiunt, absque duplicatione phalangis, quæ aliàs ita construi solet. Duplicatur autem Longitudo Phalangis, cum vel superare altero cornu hostes consilium est, vel ab ijs altero cornu superatum se iri exspectatur. Altitudo duplicatur, cum primæ Decuriæ secunda imponitur, ita vt secundæ Decuriæ Lochagus post primæ Decuriæ Lochagum collocetur;

ΚΕΦ. κη'.

Περὶ Διπλασιασμῶν, ὅτι δύο αὐτῶν γένη, ἤτοι κατὰ ζυγὰ, ἢ κατὰ βάθος. πῶς καθ' ἑκάτερον τὸ γένος ἡ φάλαγξ διπλασιάζεται, ἢ τῷ ἀριθμῷ, ἢ τῷ τόπῳ. καὶ πῶς πάλιν ἀποκαθίσταται.

Διπλασιασμῶν δέ ἐστι γένη δύο, ἤτοι κατὰ ζυγὰ, ἢ κατὰ βάθος. τούτων δὲ ἕκαστον, ἢ τῷ ἀριθμῷ διπλασιάζεται, ἢ τῷ τόπῳ. ἀριθμῷ μὲν γὰρ διπλασιάζεται τὸ μῆκος, ἐὰν τὸ χιλίων κδ' λόχων, β μ η' ποιῆσαι βουλόμεθα ἐν τῷ αὐτῷ τῷ τόπῳ τοῦ μήκους παρεμβάλλοντες εἰς τὰ μεταξὺ τῶν ὁπλιτῶν διαστήματα ἐκ τῶν ἐν τῷ βάθει ἐπιστατῶν. τοῦτο δὲ γίνεται, ὅταν πυκνῶσαι τὸ μῆκος βουληθῶμεν. ἀποκαταστῆσαι δὲ ὅταν βουληθῶμεν, παραγγελοῦμεν ἐξελίσσειν τοὺς μεταπεπλαγμένους εἰς οὓς προεῖχον τόπους. ἔνιοι δὲ τοὺς τοιούτους διπλασιασμοὺς ἀποδοκιμάζουσι, καὶ μάλιστα ἐγγὺς ὄντων τῶν πολεμίων. τοὺς δὲ ψιλοὺς ἐφ' ἑκάτερα τῶν κεράτων ἐπεκτείνοντες, καὶ ὁμοίως τοὺς ἱππέας, τὴν ὄψιν τοῦ διπλασιασμοῦ οὕτως γίνεσθαι παραγγέλλουσι, χωρὶς διπλασιασμοῦ τῆς φάλαγγος οὕτω συντασσομένης. διπλασιάζεται δὲ τὸ μῆκος τῆς φάλαγγος, ὅταν ἤτοι ὑπερκεράσαι τοὺς πολεμίους βούλονται, ἢ αὐτοὶ ὑπερκερασθῆναι προσδοκῶσι. τὸ δὲ βάθος διπλασιάζεται, τοῦ δευτέρου λόχου τῷ πρώτῳ ἐπιτασσομένου, ὥστε τὸν τοῦ δευτέρου λόχου λοχαγὸν ὀπίσω τάσσεσθαι ἐν τῷ πρώτῳ λόχῳ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

λόχῳ λοχαγοῦ. τὸν δὲ ἐν τῷ δευτέρῳ δεύτερον τοῦ πρώτου λόχου τέταρτον ταγῆναι. τὸν δὲ τοῦ δευτέρου γ' τοῦ πρώτου λόχου ς' ταγῆναι. καὶ οὕτως κατὰ τὸ ἑξῆς, ὡς ἂν ὅλος ὁ δεύτερος λόχος κατὰ τὸν πρῶτον ταγῇ καὶ ὁμοίως ὁ τέταρτος λόχος εἰς τὸν τρίτον, καὶ πάντες οἱ ἄρτιοι λόχοι εἰς τοὺς περιττούς. καὶ οὗτος μὲν ὁ διπλασιασμὸς γίνεται, ἐὰν ἐξελιγμὸς γένηται, ἤτοι τῶν παραπιθέντων ἐξελιξάντων εἰς τὸν ὀπίσω τόπον ἀπὸ τοῦ ἔγγιστα τῷ οὐραγῷ παραπιθέντος, καὶ τῶν ἄλλων τῶν ὁμοίως παραπιθέντων ἐπακολουθούντων, ἢ καὶ διαμένοντος τοῦ ἐξ ἀρχῆς ἀριθμοῦ τοῦ στίχου, οἱ ἡμίσεις ἐξελίξαντες τὸν τοῦ βάθους τόπον διπλασιάζωσιν. ἀποκαταστῆσαι δὲ ὅταν βουλώμεθα, εἰς τὰς προούσας τάξεις τοὺς ἐπεντεταγμένους ἀνακαλεσόμεθα εἰς τοὺς ἰδίους λόχους.

quique in secundâ Decuriâ secundus est, quartus in primâ Decuriâ ponatur: & qui secundæ tertius est, sextus in primâ sit decuriâ; atque ita deinceps, donec tota secunda decuria primæ sit inserta: ac similiter quarta decuria tertiæ, atque omnes decuriæ tertiæ, atque omnes decuriæ pares imparibus. Fitque hæc Duplicatio, si per euolutionem aut iuxta positi euoluant in locum posteriorem ab eo, qui proximè Tergiduci adstat, atque alij, qui eodem modo adiuncti sunt, consequantur: aut manente versus numero, qui ab initio erat, dimidia eius pars euoluens locum Altitudinis duplicet. Cum vero in ordines priores restituere volumus, istos post impositos ad proprias decurias reuocabimus.

ΚΕΦ. κθ'.

Περὶ φάλαγγος πλαγίας, ὀρθίας, καὶ λοξῆς.

Πλαγία δέ ἐστι φάλαγξ, ἥτις ἔχει τὸ μῆκος τοῦ βάθους πολλαπλάσιον. ὀρθία δέ, ὅταν ἐπὶ κέρας πορεύηται πολλαπλάσιον ἔχουσα τὸ βάθος τοῦ μήκους. καθόλου δὲ παράμηκες λέγεται πρᾶγμα, ὃ ἂν τὸ μῆκος ἔχῃ πλεῖον τοῦ βάθους· ὄρθιον δέ, ὃ ἂν τοῦ μήκους τὸ βάθος. ὡσαύτως δὲ καὶ φάλαγξ. λοξὴ δέ, ἡ τὸ μὲν κέρας, ὁπότερον ἂν

CAP. XXIX.

De Phalange Transuersâ, Rectâ, & Obliquâ.

TRansuersa Phalanx est, quæ Longitudinem Altitudine multo maiorem habet. Recta vero, cum rectà per cornu progreditur Altitudinem Longitudine multo maiorem obtinens. Dicitur autem in omnibus oblongum, quidquid Longitudinem Altitudine maiorem habet. Rectum, quidquid Altitudinem Longitudine. Eodem modo & Phalanx. At obliqua dicitur Phalanx, quæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

e cornubus alterutrum, quodcumque visum fuerit hostibus proximè objicit, in eoque certamen facit, alterum, quasi subsidium aliquo interuallo detinet, euentum exspectans.

προαιρῆται, πλησίον τῶν πολεμίων ἔχουσα, καὶ ἐν αὐτῷ τὸν ἀγῶνα ποιουμένη, τὸ δὲ ἕτερον ἐν ἀποστάσει δι' ὑπομονῆς ἔχουσα.

CAP. XXX.

De Interiectione, Præpositione, Postpositione, Adpositione, Impositione, & Subiunctione.

PArembole seu Insertio est, cum in præpositorum quorundam spatijs intermedijs e postpositis collocantur cum illis directè. Protaxis, seu Præpositio dicitur, quia velites armatorum Phalangem præcedunt, quemadmodum & Lochagus dicitur Protostata, quod ante stet. Ita si ijs ijdem postponantur, id Epitaxis seu Postpositio vocatur. vt & Epistata, quod pone stet. Prostaxis, seu Adpositio est, cum ab vtrâque agminis parte, vel alterâ tantum, aliqua pars adiungitur eodem cum Phalange spectans. Talis acies, Adpositio vocatur. Entaxis, seu Impositio est, si quis velites cupiat in medijs Phalangis interuallis viritim collocare. Hypotaxis, seu Subiunctio est, si quis velites cornubus Phalangis ordinem habentibus incuruum subiungat, ita vt tota agminis forma triquetra sit.

ΚΕΦ. λ'.

Περὶ Παρεμβολῆς, Προτάξεως, Ἐπιτάξεως, Προστάξεως, Εντάξεως, καὶ Ὑποτάξεως.

ΠΑρεμβολὴ δέ ἐστιν, ὅταν προτεταγμένων τινῶν εἰς τὰ μεταξὺ διαστήματα ἐκ τῶν ἐπιτεταγμένων καθιστῶνται αὐτοῖς ἐπ' εὐθείας. πρόταξις λέγεται, διὰ τὸ τοὺς ψιλοὺς προάγειν τῆς τῶν ὁπλιτῶν φάλαγγος. ὡς καὶ πρωτοστάτης, ὁ λοχαγὸς, τὸ δὲ ὄπισθεν αὐτοὺς εἶναι, ἐπίταξις λέγεται, ὡς ἐπιστάτης, ὁ ὄπισθεν. πρόσταξις δέ ἐστιν, ὅταν ἐξ ἑκατέρων τῶν μερῶν τῆς τάξεως, ἢ ἐκ τοῦ ἑνὸς προσθετῇ τι μέρος πρὸς τὸ αὐτὴν τῇ φάλαγγι ἐπιφαίνεσθαι. ἡ τοιαύτη προένταξις τῆς φάλαγγος, πρόσταξις καλεῖται. ἔνταξις δέ ἐστιν, ἐάν τις προαιρῆται τοὺς ψιλοὺς εἰς τὰ διαστήματα τῆς φάλαγγος τιθέναι ἄνδρα παρ' ἄνδρα. ὑπόταξις δέ ἐστιν, ἐάν τις τοὺς ψιλοὺς ὑπὸ τὰ κέρατα τῆς φάλαγγος ὑποτάσσῃ, ἐπικαμπίου τάξιν ἔχοντα, ὥστε ὅλον τὸ σχῆμα τριπολοειδὲς εἶναι.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

ΚΕΦ. λα΄.

Πῶς τὰ συντάγματα δεῖ ἐπιστρέφειν, καὶ περισπᾶν, καὶ ἐκπερισπᾶν, καὶ ἕκαστον τούτων ἐπὶ δόρυ, ἐπ' ἀσπίδα· καὶ πῶς ἀποκαταστῆσαι εἰς τὴν προϋπάρχουσαν τάξιν.

Ἑπόμενον δ' ἂν εἴη δηλῶσαι πῶς τὰ συντάγματα δεῖ ἐπιστρέφειν, καὶ πῶς ἀποκαθιστάναι εἰς τὴν προϋπάρχουσαν τάξιν. ἐπὶ δόρυ μὲν οὖν ὅταν ἐπιστρέφειν τὰ συντάγματα ἐθίζειν βουλώμεθα, παραγγέλλεται τὸν ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ λόχου ἡσυχίαν ἔχειν, ἕκαστον δὲ τῶν ἐν τοῖς λόχοις ἐπὶ δόρυ κλῖναι, προάγειν τε ἐπὶ τὸ δεξιόν, εἶτα εἰς ὀρθὸν ἀποδοῦναι, εἶτα προάγειν τὰ ὀπίσω ζυγά. καὶ ταύτης γινομένης τῆς πυκνώσεως, ἐπὶ δόρυ ἐπιστρέφειν. ὅταν δὲ τοῦτο γένηται, καὶ ἀποκαταστῆσαι πάλιν τὸ σύνταγμα δέον ἐπὶ τὴν ἐξ ἀρχῆς τάξιν, ταῦτα παραγγέλλεται· ἐπ' ἀσπίδα μεταβάλλεσθαι, τουτέστιν, ἐπὶ τὸν ἐναντίον τόπον ἕκαστον νεύειν. εἶτα ἀναστρέφειν ὅλον τὸ σύνταγμα, τουτέστιν, ὥσπερ πυκνωθὲν ἐπεστράφη, καὶ εἰς τὰ δεξιὰ μέρη ἔνευσεν, οὕτως ὅλον μετατεθῆναι ἐπὶ τὸν τόπον, ἀφ' οὗ τὴν ἐπιστροφὴν ἐποιήσατο. εἶτα οἱ λοχαγοὶ ἠρεμείτωσαν, οἱ δὲ λοιποὶ κατὰ ζυγὰ προαγέτωσαν, εἶτα μεταβαλλέσθωσαν, ὥστε νεύειν ἐφ' ἃ ἐξ ἀρχῆς ἔνευον. εἶτα ἑκάστου συντάγματος ὁ ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ λόχου ἠρεμείτω· οὗτος γὰρ

CAP. XXXI.

Quomodo Agmina sint conuertenda, inflectenda, & circumflectenda, idque in Hastam, vel in Clypeum: & vt denuo in priorem ordinem restituenda.

CÆterum consectarium deinceps fuerit, quomodo ordinatas acies conuertere, atque in priorem ordinem easdem restituere oporteat, explanare. Cum igitur agmina adsuefacere volumus, in hastam se conuertere, præcipitur, vt, quæ ad dextram est, decuria quiescat: singuli autem in reliquis decurijs in hastam inclinent, ac ad dextram procedant: inde in rectum se reddant: tum vt posteriora iuga procedant, factâque hac densatione in hastam conuertantur. Quod vbi factum fuerit, ac denuo agmen in priorem locum restituere oportuerit, hæc præcipiuntur: nimirum, vt in Clypeum immutentur; hoc est, nutu vergant singuli in locum contrarium: deinde totum agmen conuertatur; hoc est, quemadmodum densatum fuit conuersum, atque ad dextras inclinauit, ita totum transponatur in locum, vnde conuersionem fecerat: tum, vt Lochagi quiescant, ac reliqui per iuga procedant: inde immutentur, vt eò spectent, quò prius spectabant: deinde cuiusque agminis decuria, quæ a dextra est, quiescat (nam ea iam proprium ordinem tenet) reliqui vero omnes in Clypeum

inclinent, ac procedant, consistantque atque ita ordinem, quem ante habuit, quisque recepit. Si in clypeum velimus conuertere agmina, præcipimus, vt cuiusque agminis sinistra decuria quiescat, reliquarum singuli in clypeum inclinent, ac ad sinistram procedant: deinde, in rectum se reddant: tum, vt iuga posteriora procedant, ac in clypeum conuertantur. factumque est præceptum. Restituere eos si voluerimus, eadem faciemus, quæ ante, cum in hastam conuersos restituimus. Denuo enim singuli in hastam immutentur: deinde agmen totum reuertatur: tum, Lochagi quiescant; ac inde immutentur: reliqui vero per iuga procedant: tum quę est ad sinistram, decuria quietem agat (nam illorum iam singuli in ordinem, quem prius tenebant, restituti sunt): reliqui in hastam inclinantes procedant, donec restituta sint ordini priora interstitia.

Si autem in hastam inflectere velimus agmina, duas faciemus agminis eodem versus conuersiones. eueniet que ita Lochagos ab aduerso prospectu in auersum per agminum transitionem vergere. Hinc vero si restituere agmina velimus, in hastam inflecti agmen præcipiemus, hoc est, alias duas conuersiones agmini ad easdem partes dabimus. atque ita fiet, vt Lochagos habeas eodem spectantes, quo ab initio spectabant, antequam omnino vlla inflexio fieret. His factis

ἤδη τὴν ἰδίαν ἔχει τάξιν. οἱ δὲ λοιποὶ πάντες ἐπ' ἀσπίδα κλινέτωσαν ἄνω, καὶ τὴν τάξιν ἣν προεῖχε ἕκαστος ἀπείληφεν. Ἐὰν δὲ ἐπ' ἀσπίδα βουλώμεθα ἐπιστρέφειν τὰ συντάγματα, παραγγέλλομεν ἑκάστου συντάγματος τὸν ἐπὶ τοῦ εὐωνύμου λόχου ἠρεμεῖν, τῶν λοιπῶν δὲ ἕκαστον ἐπ' ἀσπίδα κλῖναι, καὶ προάγειν ἐπὶ τὸ εὐώνυμον. εἶτα εἰς ὀρθὸν ἀποδοῦναι. εἶτα προάγειν τὰ ὀπίσω ζυγά. εἶτα ἐπ' ἀσπίδα ἐπιστρέφειν, καὶ γέγονε τὸ παραγγελθέν. ἀποκαταστῆσαι δὲ ἐὰν βουλώμεθα, τὰ ὅμοια ποιήσομεν, ὅτε ἐπὶ δόρυ ἐπιστρέψαντες καθιστάνομεν. πάλιν γὰρ ἕκαστος μεταβαλλέσθω ἐπὶ δόρυ. εἶτα τὸ σύνταγμα ἀναστρεψάτω. εἶτα οἱ λοχαγοὶ ἠρεμείτωσαν. εἶτα μεταβαλλέσθωσαν, οἱ δὲ λοιποὶ κατὰ ζυγὰ προαγέτωσαν. εἶτα ὁ ἐπὶ τοῦ εὐωνύμου λόχος ἡσυχίαν ἐχέτω. ἤδη γὰρ ἕκαστος αὐτῶν εἰς ἣν προεῖχε τάξιν ἀποκατέστη. ὁ δὲ λοιπὸς ἐπὶ δόρυ κλίνας προαγέτω, ἕως ἀποκατασταίη εἰς τάξιν τὰ διαστήματα. εἶτα εἰς ὀρθὸν ἀποδότω, καὶ πάντες ἔχουσι τὴν ἐξ ἀρχῆς τάξιν.

Ἐὰν δὲ ἐπὶ δόρυ περισπᾶν βουλώμεθα τὰ συντάγματα, δύο ποιήσομεν τοῦ συντάγματος ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐπιστροφάς, καὶ συμβήσεται τοὺς λοχαγοὺς ἀπὸ τῆς εἰς τὸ ἔμπροσθεν νεύσεως εἰς τὸ ὄπισθεν ἐν τῇ μεταβάσει τῶν συνταγμάτων νεύειν. ἀποκαταστῆσαι δ' ὅταν βουληθῶμεν τὰ συντάγματα, παραγγελοῦμεν ἔτι ἐπὶ δόρυ περισπᾶν τὸ σύνταγμα. τουτέστιν, ἄλλας δύο ἐπιστροφὰς δώσομεν ἐπὶ αὐτὰ

μέρη

μέρη τῷ συντάγματι. καὶ οὕτως συμβήσεται τοὺς λοχαγοὺς ἔχειν νεύοντας, ἐφ' ἃ ἐξ ἀρχῆς ἔνευον, πρὶν ὅλως περισπασμὸς γένηται. τούτων δὲ γινομένων παραγγελοῦμεν τοὺς λοχαγοὺς ἠρεμεῖν, τοὺς δὲ λοιποὺς μεταβαλλομένους ἐνιέναι ὀπίσω ζυγά. εἶτα πάλιν μεταβάλλεσθαι, καὶ ἑκάστου συντάγματος τὸν ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ λόχου ἠρεμεῖν. ἔχει γὰρ τὴν ἐξ ἀρχῆς ἀποκατάστασιν. τοὺς δὲ λοιποὺς ἐπ' ἀσπίδα κλίνοντας προάγειν, καὶ ἀποκαθιστάναι τὸ ἐξ ἀρχῆς διάστημα. εἶτα εἰς ὀρθὸν ἀποδοῦναι καὶ οὕτως τὴν ἐξ ἀρχῆς ἀποκατάστασιν τὰ συντάγματα καταστήσονται.

Ἐὰν δ' ἐπ' ἀσπίδα βουλώμεθα περισπᾶν τὰ συντάγματα, τοῖς ἐναντίοις παραγγέλμασι χρησόμεθα. τουτέστιν, ἀντὶ τοῦ ἐπὶ δόρυ δὶς ἐπιστρέφειν, ἐπ' ἀσπίδα περισπασμὸν γίνεσθαι. εἶτα δὶς ἐπ' ἀσπίδα περισπάσαντας ταῖς ὁμοίαις ἀγωγαῖς χρήσασθαι. Ἔστι δέ τις ἐκπερισπασμός, ὅταν τὸ σύνταγμα τρὶς ἐπὶ τὸ αὐτὸ μέρος ἐπιστρέψῃ τις, τουτέστιν ἐπὶ δόρυ, ἢ ἐπ' ἀσπίδα. ποιεῖ δὲ ὁ ἐπὶ δόρυ περισπασμὸς τὴν ὄψιν τῶν ὁπλιτῶν ἀπὸ τῶν ἔμπροσθεν ἐπὶ τὰ εὐώνυμα νεύειν. ὁ δ' ἐπ' ἀσπίδα ἐκπερισπασμὸς, ἀπὸ τῶν ἔμπροσθεν ἐπὶ τὰ δεξιὰ νεύειν.

præcipiemus, vt Lochagi quieſcant; reliqui vero immutati iuga poſteriora ſubeant, ac pertranſeant: tum, denuo immutentur, ac cuiusque agminis dextra decuria quieſcat (nam ea iam in priorem locum reſtituta eſt): cæteri vero in clypeum inclinati procedant, ac prius interſtitium reſtituant: tum in rectum ſe reddant. atque ita in priorem proſpectum agmina reſtituentur.

In clypeum ſi velimus agmina inflectere, contrarijs præceptis vtemur. hoc eſt, vt pro duabus in haſtam conuerſionibus, bis in clypeum inflexio fiat. deinde bis factâ in clypeum inflexione, vt & illi reſtituantur in priorem locum, ijsdem inſtitutis vtemur. Eſt vero etiam, quod Ecperiſpaſmus dicitur, cum agmen eandem verſus partem ter quis conuertit, idque aut In haſtam, aut In clypeum. Periſpaſmus quidem aſpectum armatorem, qui modo anterior erat, poſteriorum reddit. Verum Ecperiſpaſmus qui fit in haſtam facit, vt eorum aſpectus ab anteriore in læuam vergat. qui vero in clypeum ſit, antetiorem aſpectum ad dextram transfert.

CAP. XXXII.

Quomodo densare Phalangem oporteat ad dextrum sinistrumque cornu, vel in medio: & quomodo in priorem ordinem restituere.

Si ad dextrum cornu densare Phalangem velimus: præcipimus, Decuriam cornu dextri quiescere: reliquos in hastam inclinatos ad dextram procedere: dein in rectum se reddere; ac tum iuga posteriora procedere. Restituere cum eos placebit, præcipiemus, vt Lochagi quiescant: reliqui immutati iuga posteriora subeant: inde denuo immutentur: tum, quæ ad dextrum cornu decuria est, Decuria quiescat (iam enim ad dextram restituta est) reliqui in clypeum inclinati duces suos sequantur, ac seruatis prioribus interstitijs in rectum se reddant. Si ad cornu sinistrum densare Phalangem velimus, contrarijs præceptis vtemur. Si in media Phalange densationem facere velimus, præcipiemus, vt dextra Diphalangia in clypeum inclinet, Læua in hastam, inde mediam versus Phalãgem procedant: tunc, omnes in rectum reddantur, ac posteriora iuga procedant. cum vero Restituere animus est, præcipiemus, Phalangem eam immutari, ac per iuga procedere: tum, denuo omnes immutari, ac dextram Diphalangiam in hastam incli-

ΚΕΦ. λβ.

Πῶς δεῖ πυκνῶσαι τὴν φάλαγγα ἐπὶ κέρας ἑκάτερόν τε, καὶ ἐπὶ τὸ μέσον· καὶ πῶς ἀποκαταστῆσαι εἰς τὴν ἐξ ἀρχῆς τάξιν.

Ἐὰν δὲ ἐπὶ τὸ δεξιὸν μέρος τὴν φάλαγγα βουλώμεθα πυκνῶσαι, παραγγελοῦμεν τὸν ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ κέρατος λόχον ἠρεμεῖν, τοὺς δὲ λοιποὺς ἐπὶ δόρυ κλίναντας προάγειν ἐπὶ τὸ δεξιόν. εἶτα εἰς τὸ ὀρθὸν ἀποδοῦναι, καὶ προσάγειν τὰ ὀπίσω ζυγά. ἀποκαταστῆσαι δὲ ὅταν βουλώμεθα, παραγγελοῦμεν τοὺς λοχαγοὺς ἡσυχίαν ἔχειν, τοὺς δὲ λοιποὺς μεταβαλλομένους ἀνιέναι ὀπίσω ζυγά. εἶτα πάλιν μεταβάλλεσθαι. εἶτα τὸν ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ κέρατος λόχον ἡσυχίαν ἔχειν· ἤδη γὰρ ἐπὶ τὰ δεξιὰ ἀποκατέστη. οἱ δὲ λοιποὶ ἐπ' ἀσπίδα κλίναντες ἀκολουθήτωσαν τοῖς ἡγουμένοις, καὶ τὰ ἐξ ἀρχῆς διαστήματα διαστήσαντες εἰς ὀρθὸν ἀποδότωσαν. Ἐὰν δὲ ἐπὶ τὸ εὐώνυμον κέρας βουληθῶμεν πυκνῶσαι τὴν φάλαγγα τοῖς ἐναντίοις παραγγέλμασι χρησόμεθα. Ἐὰν δὲ ἐπὶ μέσην τὴν φάλαγγα πυκνῶσαι βουληθῶμεν, παραγγελοῦμεν τὴν δεξιὰν διφαλαγγίαν ἐπ' ἀσπίδα κλίνειν, τὴν δὲ εὐώνυμον ἐπὶ δόρυ εἶτα προσαγέτωσαν ἐπὶ μέσην τὴν φάλαγγα. εἶτα πάντες εἰς ὀρθὸν ἀποδότωσαν, καὶ προσαγέτωσαν ὀπίσω ζυγά. ἀποκαταστῆσαι δ' ὅταν βουλώμεθα τὴν φάλαγγα εἰς τὴν ἐξ ἀρχῆς τάξιν, παραγγελοῦμεν μεταβάλλεσθαι, καὶ προάγειν κατὰ ζυγὰ χωρὶς τοῦ πρώτου ζυγοῦ. εἶτα πάλιν μεταβάλ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

περιβάλλεσθαι, καὶ τὴν μὲν δεξιὰν διφαλαγγίαν ἐπὶ δόρυ κλίναι, τὴν δὲ εὐώνυμον ἐπ' ἀσπίδα. εἶτα ἀκολουθεῖν τοῖς ἡγουμένοις μέχρις ἂν εἰς τὰ ἐξ ἀρχῆς συνέλθωσι διαστήματα. εἶτα εἰς ὀρθὸν ἀποδοῦναι. ἐπὶ πασῶν μέντοι τῶν μεταβολῶν, ὅταν ἐκ πυκνώσεως γίνονται, δεῖ τὰ δόρατα ἄνω ἔχειν, πρὸς τὸ μὴ στραφέντος τοῦ ὁπλίτου ἐμποδὼν αὐτὰ γίνεσθαι. ταῖς αὐταῖς ἀγωγαῖς παιδεύσομεν καὶ τοὺς ψιλούς.

nare, sinistram in clypeum: tum duces suos sequi, donec simul ad priora interualla redeant: inde in rectum se reddere. Equidem in omnibus Immutationibus, cum ex densationibus fiunt, hastas sursum gestari oportet, ne inuertente se armato illæ impedimento sint. Iisdem etiam institutionibus velites erudiemu s

ΚΕΦ. λγ΄.

Περὶ τῆς τῶν εἰρημένων Μεταβολῶν, Ἐπιστροφῶν, Περισπασμῶν, Ἐκπερισπασμῶν· καὶ Ἀποκαταστάσεων χρείας· τῆς τε τῶν Ἐξελιγμῶν χρείας ὁμοῦ καὶ διαφορᾶς.

Cap. XXXIII.

De dictarum Immutationum, Conuersionum Inflexionum, Circumflexionum, & Restitutionum vsu: deq; eodem Euolutionum simul, & Differentiâ.

Αὗται μέντοι αἱ παραγγελίαι τῶν μεταβολῶν, καὶ ἐπιστροφῶν, καὶ περισπασμῶν, καὶ ἀποκαταστάσεων χρειώδεις εἰσὶ πρὸς τὰς ἀφνιδίους τῶν πολεμίων ἐπιφανείας ἐκ δεξιῶν τῆς πορείας τῶν πολεμίων ἐπιφανέντων, ἢ καὶ ἐξ εὐωνύμων ἢ ἔμπροσθεν. ὁμοίως δὲ ἐστι τῶν ἐξελιγμόν. τὸν μὲν οὖν Μακεδονικὸν ἐξελιγμὸν φασὶ Μακεδόνας εὑρεῖν. Λακεδαιμονίους δὲ τὸν Λακωνικόν. καὶ διὰ τοῦτο τῶν ὀνομάτων εἰρημένων ἕκαστον αὐτῶν τυχεῖν. ἱστόρηται μὲν Φίλιππον τὸν αὐξήσαντα τῶν Μακεδόνων τὴν ἀρχὴν τοὺς Ἕλληνας μάχῃ νικήσαντα περὶ Χαιρώνειαν, καὶ τὴν ἡγεμονίαν τῆς Ἑλλάδος λαβόντα, Ἀλέξανδρον δὲ τὸν υἱὸν αὐτοῦ καὶ τῆς Ἀσίας ὀλίγῳ χρόνῳ κρατή-

EQuidem hæc præcepta Immutationum, Conuersionum, Inflexionum, Circumflexionum, ac Restitutionum vtilia sunt aduersus repentinos hostium superuentus, illis vel a dextrâ in itinere apparentibus, vel a sinistrâ, vel a fronte. Eadem Euolutionum est vtilitas. Atqui Macedonicam Euolutionem Macedones inuenisse aiunt. Laconicam Lacedemonios. ac propterea quamque earum prædicta nomina sortitam esse. Sed referunt historiæ, Philippum, qui Macedoniæ regnum auxit, & Græcos pugnâ ad chæroneam deuicit, Græciæque imperium cœpit: atque Alexandrum deinde eius filium, qui etiam exiguo temporis spatio Asiam su-

ſubegit, hos Macedonicam euolutionem reprobaſſe, niſi ſi quando forte neceſſitate ad vſum eius compellerentur: vtrumque autem Laconicã vſum hoſtes ſuperaſſe, ac vi domuiſſe. Etenim Macedonica euolutio irruentibus a tergo hoſtibus magnam turbationem inferebat. nam a Tergiduce egredientibus in locum eius, qui poſt Lochagum proximus eſt, atque ita fugæ ſpeciem quandam oſtendentibus, id confidentiores, atque animoſiores hoſtes reddit, & ijs, qui ſic euoluêre, conſternatio, ac perſecutio ab hoſtibus conſequitur. At Laconica contrarium iſti exhibet. nam apparentibus a tergo hoſtibus, cum Duces & qui eos ſequuntur, hoſtibus aduerſum eant, inque eos irruant, vehemens inde metus hoſtibus incutitur.

σουνται, τὸν μὲν μακεδονικὸν ἐξελιγμὸν ὑπερελθεῖν, εἰ μή που καὶ τούτου ἡ χρεία προσβιάσαιτο. τῷ δὲ λακωνικῷ χρησάμενον, ἀμφοτέροις τῶν πολεμίων κατακρατῆσαι. ὁ μὲν γὰρ μακεδονικὸς ἐξελιγμὸς προσπιπτόντων τῶν πολεμίων ἐκ τῶν ὄπισθεν ἐποίει πολλὴν ταραχήν. τῶν μὲν ἀπὸ τοῦ οὐραγοῦ εἰς τὸν ὀπίσω τοῦ λοχαγοῦ τόπον ἐκπεριπορευομένων, καὶ φυγῇ παραπλήσιόν τι ποιησάντων, θαῤῥαλεωτέρους μὲν ποιεῖ τοὺς πολεμίους, κατάπληξις δὲ, καὶ διωγμὸς τοῖς οὕτως ἐξελίξασι παρὰ τῶν πολεμίων ἐκ τοῦ ὄπισθεν γὰρ ἐπιφαινομένων τῶν πολεμίων ἀκολουθεῖ. ὁ δὲ λακωνικὸς τὸ ἐναντίον τούτῳ παρέχει. ὄπισθεν γὰρ ἐπιφαινομένων τῶν πολεμίων, καὶ τῶν ἡγεμόνων σὺν τοῖς ἐπακολουθοῦσιν ἐφορμώντων, καὶ ὑπαντώντων τοῖς πολεμίοις, ἰσχυρὰ τοῖς πολεμίοις δειλία γίνεται.

CAP. XXXIV.

Quod copias tam pedeſtres, quam equeſtres tum voce, aut tubâ, tum ſignis viſibilibus adſuefacere oporteat.

PОrro copias Pedeſtres iuxta, atque Equeſtres modò voce, modò ſignis viſibilibus adſuefacere oportet, vt decenter, atque opportunè fiat, quod expedit. Sed quædam etiam Tubâ præcipere conuenit. Ita enim quoduis iuſſum promptè effectum dabitur. Sunt quidem manifeſtiora, quæ voce ſignificantur, ſi nihil iſta

ΚΕΦ. λδ΄.

Ὅτι δεῖ δυνάμεις τάς τε πεζικὰς, καὶ ἱππικὰς ἐθίζειν, τὰ μὲν φωνῇ, ἢ διὰ σάλπιγγος, τὰ δὲ διὰ σημείων ὁρατῶν.

Δεῖ δὲ ἐθίζειν τὰς δυνάμεις τὰς πεζικὰς, καὶ τὰς ἱππικὰς, τὰ μὲν φωνῇ, τὰ δὲ διὰ σημείων ὁρατῶν, ἵνα καθ' ἑκάστην ἐπιτηδειότητα τὸ προσῆκον γίνηται. ἔνια δὲ καὶ διὰ τῆς σάλπιγγος παραγγέλλεσθαι προσήκει· οὕτως γὰρ πᾶσα ἐπίταξις ἐξυπηρετηθήσεται. σαφέστερα μὲν οὖν ἐστι τὰ διὰ τῆς φωνῆς μηνυόμενα,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

ἐάν γε μηδὲν ἐμπόδιον αὐτῇ ᾖ ὁ θορυ-
βόπερα δὲ τὰ διὰ τῶν σημείων, ὅταν
μηδὲ τούτοις τυγχάνῃ τι τὸ ἐπισκο-
τοῦν. τὰ διὰ τῆς φωνῆς ἐνίοτε δυσεξά-
κουστα γίνεται, ἢ διὰ ψόφον ὅπλων,
καὶ δυνάμεως ἱππικῆς παρελπασίαν
καὶ χρεμετισμῶν ἵππων, καὶ θόρυβον
σκευοφόρων, καὶ τοῦ πλήθους παντὸς
ἦχον. καὶ τὰ διὰ τῶν σημείων δὲ ἄπορα
πολλαχῇ γίνεται, διά τε παχύτητα
ἀέρος, καὶ κονιορτούς, καὶ ὕδατα, καὶ νιφε-
τούς, καὶ ἡλίου ἀνταυγείαν. ἔτι δὲ τόπους
ἀνωμάλους, καὶ καταδένδρους, καὶ καμ-
πὰς ἔχοντας. ἐνίοτε δὲ οὐκ ἔστιν εὔπο-
ρον πρὸς πᾶσαν χρείαν εὑρεῖν ση-
μεῖα, τῶν καιρῶν καινὰ πολλάκις
εὑρισκόντων, οἷς τις οὐ προσείθισται.
οὐ μέντοι ἅμα πάντα συμπεσεῖν δύ-
ναται, ὥστε ἄδηλον εἶναι ἢ φωνῆς, ἢ ση-
μείων τὸ παράγγελμα.

impediat: sed tranquilliora, quæ per signa indicantur, modo tamen nihil sit, quod & hæc obscurare queat. Quę voce indicantur subinde difficulter exaudiri possunt, aut propter armorum sonitum, aut equestrium copiarum præter equitationes, aut equorum hinnitum, aut impedimentorum tumultum, totiusque adeo multitudinis clamorem. Signa quoque, ea in certa multis modis redduntur, & propter aëris quandoque crassitiem, & excitatos pulueres, & aquas, niuesque cælo deciduas, & solis aduersos radios: ad hæc loca inæqualia, arboribusque obsita, ac tortuosas vias habentia. Quandoque vero ad omnem vsum signa inueuire haud facile, cum occasiones noua sæpe inueniant, quibus, aliquis non assueuit. Attamen omnia ista incommoda ita coïncidere nequeunt, vt manifestum non sit aut vocis, aut signorum præceptum.

ΚΕΦ. λε΄.

Περὶ πορειῶν τοῦ στρατοῦ· περὶ ὀρθίας ἐν αὐταῖς Ἐπαγωγῆς, καὶ Παραγωγῆς, ἢ ἐν δεξιᾷ, ἢ ἐν εὐωνύμῳ. καὶ ὅτι πρὸς ὀρθίαν Ἐπαγωγὴν ἀντιτάττεται ὁ Κοιλέμβολος, ὥσπερ καὶ πρὸς τοῦτον ἡ Τριφαλαγγία.

Cap. XXXV.

De modis, quibus incedit in itineribus Exercitus. de rectâ in ijs Epagoge, & Paragoge, eâq; vel in Dextrâ, vel in Sinistrâ. Quod rectæ Epagoge opponatur Cœlembolus, seu Cuneus cauus; & quod huic Triphalangia.

Περὶ πορειῶν μέλλοντες λέγειν τοσοῦτον προείρημεν, ὅτι ἡ μὲν ἐν τῇ
ἐστὶν ὀρθία ἐπαγωγή, ἡ δὲ παραγω-
γὴ ἢ ἐν δεξιᾷ, ἢ ἐν εὐωνύμῳ. καὶ ἢ ἐν
μονοπλεύρῳ, ἢ διπλεύρῳ, ἢ τρι-
πλεύρῳ, ἢ τῷ τετραπλεύρῳ τάγ-

DE modis, quibus incedunt in itineribus acies verba facturi tantum proloquemur, quod in ijs quædam sit recta Epagoge, seu Inductio, quædam Paragoge, eaque vel in dextrâ, vel in sinistra. quodque vel vnilatero, vel bilatero, vel trila-

tero, vel quadrilatero agmine incedatur. Et quidem vnilatero, cum vni lateri metuitur: bilatero, cum duobus: trilatero, cum tribus: quadrilatero, cum vndique hostes impetum facere velint. Ac propterea fiunt itinera quandoque Monophalangia, seu vnica phalange; quandoq; Diphalangia, seu duabus: quandoque Triphalangia, seu tribus; quandoque Tetraphalangia, seu quatuor Phalangibus. Et quidem Epagoge recta est, cum agmen sequitur. vt, si præcedente Xenagiâ cæteræ subsequantur: aut Tetrarchiâ præeunte reliquæ subsequantur agminatim. Vocatur autem ea sic, cum per cornu progreditur altitudinem habens longitudine multo maiorem. continet vero in eâ agmen duas decurias, x: virorum singulas. opponitur huic acies, Cœlembolus dicta, quæ ita fit, cum Antistomus Diphalangia cornua præcedentia disiungit, sequentia vero coniungit in formam literæ υ, quemadmodum descriptio nos docet, quæ primos inter se distantes, postremos coniunctos exhibet. Nam cum recta Epagoge in medios feratur hostes, promte possunt, qui sunt in Cœlembolo solutâ suâ vnitione priorum vim, atque incursum irritum, atque euanidum reddere, ac ad latera rectæ Epgoges secedere. Quinetiam & Triphalangia Cœlembolo opponitur, cum vna Phalanx aduersus vnum cornu depugnat, secunda aduersus alterum, media autem quæ tertia est, impetum certaminis exspectat.

ματι βαδίζηται. μονοπλεύρῳ μὲν, ὅταν ἕνα φοβῆται· διπλεύρῳ δὲ, ὅταν δύο. τριπλεύρῳ δὲ, ὅταν τρία. τετραπλεύρῳ δὲ, ὅταν πάντοθεν οἱ πολέμιοι ἐπιθέσθαι θέλωσι. καὶ διὰ τοῦτο γίνονται αἱ πορεῖαι, ποτὲ μὲν μονοφαλαγγία, ποτὲ δὲ διφαλαγγία, ἢ τριφαλαγγία, ἢ τετραφαλαγγία. καὶ ἐπαγωγὴ ὀρθία μέν ἐστιν, ὅταν τάγμα τάγματι ἐπακολουθῇ. οἷον, ξεναγίας προηγουμένης αἱ λοιπαὶ ξεναγίαι ἕπονται. ἢ τετραρχίας προπορευομένης αἱ λοιπαὶ ἐπακολουθῶσι κατὰ τάγμα. καλεῖται δὲ οὕτως, ὅταν ἐπὶ κέρας πορεύηται πολλαπλάσιον ἔχουσα τὸ βάθος τοῦ μήκους. ἔχει δὲ τὸ τάγμα δύο λόχους ἀπὸ δέκα ἀνδρῶν. πρὸς ταύτην ἀντιτάττεται ὁ κοιλέμβολος. γίνεται δὲ οὕτως, ὅταν ἡ ἀντίστομος διφαλαγγία τὰ μὲν ἡγούμενα κέρατα διαστήσῃ, τὰ δὲ ἑπόμενα συνάψῃ ἐν σχήματι τοῦ υ στοιχείου, ὡς διδάσκει ἡμᾶς ἡ καταγραφὴ ἔχουσα τοὺς μὲν πρώτους διεστῶτας, τοὺς δὲ τελευταίους συνημμένους. τῆς γὰρ ὀρθίας ἐπαγωγῆς κατὰ τοῦ μέσου τῶν ἐχθρῶν φερομένης, ἑτοίμως ἔχουσιν οἱ τοῦ κοιλεμβόλου διαλύσαντες τὴν ἕνωσιν κενῶσαι μὲν τὴν προσβολὴν τῆς πρώτης δυνάμεως, χωρῆσαι δὲ κατὰ τῶν πλαγίων μερῶν τῆς ὀρθίας ἐπαγωγῆς. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τριφαλαγγία ἀντιτάττεται τῷ κοιλεμβόλῳ. τῆς μὲν μιᾶς φάλαγγος μαχομένης τῷ ἑνὶ κέρατι, τῆς δὲ δευτέρας τῷ ἄλλῳ, τῆς δὲ μέσης καὶ τρίτης ἀναμενούσης τὴν προσβολήν.

Recta Inductio.

p p p p
p p p p
p p p p
p p p p
p p p p
p p p p
p p p p
p p p p
d d d   d d d
d d d   d d d
d d d   d d d
d d d   d d d
d d d   d d d
d d d   d d d

Cœlembolus.

Triphalangia.

p p
p p
p p p p p p
p p p p p p
p p p p p p
p p p p p p
p p   p p
p p   p p
d d d d   d d d d
d d d d   d d d d
d d d d   d d d d
d d d d   d d d d
d d d d   d d d d
d d d d   d d d d

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

CAP. XXXVI. / ΚΕΦ. λϛʹ.

De Paragoge dextrâ, & sinistrâ.

PAragoge est, cum Phalanx Duces, seu Lochagos aut a dextris habet ad latera incidentes, quæ dicitur, dextra Paragoge, aut a sinistris, quæ dicitur sinistra Paragoge, vt ij iam non amplius secundum decurias, sed iuga incedant per cornu. aut enim bilateris, aut trilateris, aut quadrilateris phalangibus effformatis, vndecumque, & quotcumque a partibus hostem adoriturum suspicio est, illac ei aduorsum itur. Vtraque vero Paragoge cum primum impetum a lateribus faciat, longitudinem ad altitudinem effecere triplá. Etenim Frons x, altitudo III habet. Talis autem est hæc pugnæ forma, quod in eâ miles non tantum e directo aduersos impetus, sed etiam, qui a lateribus incidunt, sustinere per exercitationem adsuescat.

Περὶ Παραγωγῆς δεξιᾶς τε, καὶ εὐωνύμου.

ΠΑραγωγή ἐστι, ὅταν ἡ φάλαγξ τοὺς ἡγεμόνας, ἤτοι τοὺς λοχαγοὺς, ἢ ἐκ δεξιῶν ἔχῃ παράγοντας, ὃ καλεῖται δεξιὰ παραγωγή, ἢ ἐξ εὐωνύμων, ὃ λέγεται εὐώνυμος παραγωγή, οὐκ ἔτι κατὰ λόχους, ἀλλὰ κατὰ ζυγὰ ἐπὶ κέρας πορευομένους. ἢ γὰρ ἐν διπλεύρῳ, ἢ καὶ ἐν τετραπλεύρῳ τὰς φάλαγγας ποιησαμένους, ὅθεν ἂν, καὶ ἐξ ὁποσῶν μερῶν τὸ πολέμιον ὑποπτεύεται, βαδίζεται. ἀμφότερα δὲ ἐκ πλαγίων τὴν πρώτην προσβολὴν ποιούμεναι τὸ μὲν μῆκος διπλάσιον ἐποίησαν τοῦ βάθους. δέκα μὲν γὰρ ἔχει τὸ στόμα τρεῖς δὲ τὸ βάθος. τοῦτο δὲ τὸ τῆς μάχης ἐστὶ σχῆμα διὰ τὸ ἐθίζεσθαι τῶν στρατιωτῶν μὴ μόνον ἐπ' εὐθείας, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐκπλαγίους μεμελετημένως δέχεσθαι προσβολάς.

Paragoge dextra.

D	d	d	
D	d	d	
D	d	d	
D	d	d	
D	d	d	*Frons.*
D	d	d	
D	d	d	
D	d	d	
D	d	d	

Paragoge sinistra.

	d	d	D
	d	d	D
	d	d	D
	d	d	D
Frons.	d	d	D
	d	d	D
	d	d	D
	d	d	D
	d	d	D

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

ΚΕΦ. λζ.

Περὶ Ἀντιστόμου φάλαγγος.

Ἀντίστομος φάλαγξ. λέγεται γὰρ οὕτως διὰ τὸ δύο στόματα ἔχειν. στόμα γὰρ λέγονται οἱ πρῶτοι ἐπὶ τοὺς πολεμίους πορευόμενοι. ἐπεὶ οὖν ἐν τούτῳ τῷ σχήματι οἱ μὲν μέσοι ἀντινωτοί εἰσιν, οἱ δὲ ἐν ταῖς ἀρχαῖς προσβάλλουσι τοῖς πολεμίοις, ὥστε τοὺς μὲν εἶναι ἐπιστάτας, τοὺς δὲ οὐραγούς, διὰ τοῦτο ταύτην ἔχει τὴν ὀνομασίαν. ἐστὶ δὲ χρησιμωτάτη πεζοῖς, ὅταν πρὸς πολεμίους μάχωνται, πολλὴν τὴν ἱππικὴν παράταξιν ἔχοντας, καὶ κατελαύνειν δυναμένους. τέτακται δὲ τὸ τοιοῦτον σχῆμα μάλιστα πρὸς τοὺς περὶ τὸν Ἴστρον βαρβάρους, οὓς καὶ ἀμφίππους ἔλεγον, ὡς εἰθισμένους μεταβαίνειν ἀπὸ ἄλλων ἵππων εἰς ἄλλους. τὸ δὲ ἀντι-παρατατόμενον ἱππικὸν τάγμα τετράγωνον ἔχον σχῆμα πρὸς τὴν χρείαν ἐμερίσθη εἰς δύο τάξεις ἑτερομήκεις. ἑτερομήκεις δέ εἰσιν αἱ τὸ στόμα τοῦ βάθους ἔχουσαι διπλάσιον. ἑκάτερα δὲ αὐτῶν πρὸς τὰς τῶν πεζῶν διαιρέσεις ἀντιπαρατέτακται.

CAP. XXXVII.

De Antistomo Phalange.

Antistomus Phalanx ita dicitur, quod duplicem Frontem, seu Os habeat. Os enim, & Frons dicuntur, qui primi in aduersos hostes eunt. Quoniam igitur in hac formâ medij Antinoti sunt, hoc est: oppositis dorsis; qui vero in extremitatibus primi sunt, in hostes irruunt, vt quidam sint Epistatæ, quidam Tergiduces, propterea id nominis accepit hæc Phalanx. Vtilissima autem hæc est acies peditibus, quando cum hostibus pugnant, qui multo equitatu in acie pollent. Vsus huius formæ maximus est aduersus Barbaros Istri accolas, quos etiam Amphippos dixere, vt qui ab aliis equis in alios transilire assueti sint. Equestris, quæ huic opponitur, acies constans forma quadrata postulante vsu in duo agmina oblonga diuisa est. oblonga autem sunt, quæ frontem altitudine duplo maiorem habent. vtrumque vero istorum agminum Peditum diuisionibus ex aduerso opponitur.

Equites.

γ γ γ γ γ γ γ γ γ γ γ γ
γ γ γ γ γ γ γ γ γ γ γ γ
γ γ γ γ γ γ γ γ γ γ γ γ

Frons.

Antistomus phalanx. d d d d d d d d d d ἀντίστομος
d d d d d d d d d d φάλαγξ.

p p p p p p p p p p
p p p p p p p p p p

Frons.

λ λ λ λ λ λ λ λ λ λ λ λ λ
λ λ λ λ λ λ λ λ λ λ λ λ λ
λ λ λ λ λ λ λ λ λ λ λ λ λ

Equites.

CAP. XXXVIII.

De Amphistomo Phalange.

PHalanx Amphistomus, & illa Antistomo similis est formâ immutatâ, vt varijs specieb. equestrium incursionum adsuescatur. Conueniunt vero huic etiam formæ omnia, quæ in priore phalange dicta sunt, tam pedestri, quam equestri. in eo tamen differt ab Antistomo, quod in Antistomo ab extremis pugna habeatur, in Amphistomo vero a lateribus. Et tam qui in hac acie, quam qui in hac acie, quam qui in præcedente ordinati sunt, prælongis hastis pugnant, vt Alani, & Sauromatæ. Habet autem dimidiam armatorum in decurijs partem anteriorem, alteram reliquorum auersam in posterius: ita vt

ΚΕΦ. λή.

Περὶ Ἀμφιστόμου φάλαγγος.

ΑΜφίστομος φάλαγξ ὁμοία καὶ αὐτὴ τῇ ἀντιστόμῳ, ὥστε πρὸς τὸ εἶδος τῶν ἱππικῶν ἐπιδρομῶν ἐθίζεσθαι. ἁρμόζει δὲ καὶ ἐπὶ τούτου τοῦ σχήματος πάντα τὰ ἐπὶ τῆς προτέρας φάλαγγος εἰρημένα πεζικῆς τε καὶ ἱππικῆς. διαφέρει δὲ κατὰ τοῦτο τῆς ἀντιστόμου, ὅτι ἡ μὲν ἀντίστομος ἐξ ἄκρων ἔχει τὰς μάχας, ἡ δὲ ἀμφίστομος ἐκ πλαγίων. καὶ οἱ ἐν τῇ προταύτης τεταγμένοι μεγάλοις δόρασι μάχονται, ὡς Ἀλανοὶ, καὶ Σαυρομάται. ἔχει δὲ τοὺς ἡμίσεις τῶν ἐν τοῖς λόχοις ὁπλιτῶν ἔμπροσθεν, τοὺς δὲ ἑτέρους ἀπεστραμμένους εἰς τοὐπίσω, ὡς ἀντιπρόσω-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

πνώτους ἀλλήλοις γίνεσθαι. ἐν αὐτῇ δὲ δύο στόματα, ἔμπροσθέν τε, ἐν οἷς οὐραγοί. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ εἰς διφαλαγγίαν διαιρουμένη τὸ μὲν ἔμπροσθεν στόμα διὰ τῆς μιᾶς ποιεῖται φάλαγγος, τὸ δὲ ὄπισθεν διὰ τῆς ἑτέρας.

fibi mutuo antinoti, seu oppositis fiant dorsis. Suntque in ea duæ Frontes, anterior vna, in qua Lochagi, posterior altera, in quâ Tergiduces. Quinetiam in Diphalangiam diuisa, Frontem anteriorem phalange vnâ facit, posteriorem alterâ.

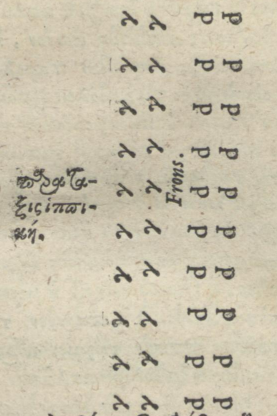

ἀμφίστομος φάλαγξ.

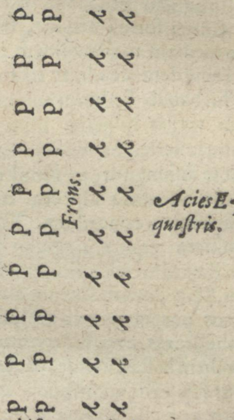

Amphistomus phalanx.

ΚΕΦ. λθʹ.

Περὶ Ἀντιστόμου Διφαλαγγίας, καὶ ἀντιμαχομένης αὐτῇ ἱππικῆς ἴλης ἐμβολοειδοῦς.

Ἀμφίστομος διφαλαγγία, ἥτις τοὺς ἡγεμόνας οὐκ ἔτι ἐκτὸς ἐν παραγωγαῖς, ἀλλ' ἐντὸς ἔχει ἀπ' ἐναντίας ἀλλήλων παρατεταγμένους, τοὺς δὲ οὐραγοὺς ἐκτὸς τοὺς μὲν ἐν δεξιᾷ παραγωγῇ, τοὺς δὲ ἐν εὐωνύμῳ. γίνεται δὲ τὸ σχῆμα τοῦτο, ὅταν

Cap. XXXIX.

De Antistomo Diphalangia, & quæ aduersa illi pugnat, Turmâ Equestri Cunei-formi.

Amphistomus Diphalangia dicitur, quæ Duces habet non amplius extra in Paragogis, sed intra ex aduerso sibi mutuo oppositos. Tergiduces vero extra, alios in dextra Paragoge, alios in sinistrâ. Vsus huius formæ est, quando equitum irruptio in formam Cunei fit. Cum enim Cu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

neus in acumen desinat, habeatque duces a lateribus oblique sequentes, quibus animus sit, pedestris aciei frontem perrumpere; præuidentes id peditum duces in medio consistunt. qui aut prouidere debent, ne illi pertranseant, aut efficere, vt iidem irrito conatu peruadant. Etenim qui in Cunei formâ irruunt, id faciunt spe mediam multitudinem in pedestri acie deuincendi, ac totam aciem disturbandi. Peditum autem Duces, quo vergat impetus istius formæ animaduertentes, vtrimque muri instar se disiungunt, ac simul mediam versus conuerso aspectu transitum ipsis inanem concedunt. Tale apud Tacticos equitum agmen Cuneus, seu Rostrum vocatur. quod Philippus, Macedonum Rex, inuenit, fortissimos præponens, vt ab ipsis etiam imbelliores concluderentur. quomodo in hastæ cuspide, aut ense videmus suis extremitatibus acumen adepto, ac facilè propter aciem secante medium etiam, quod hebes est, ferrum simul penetrare.

ἱππικὴ προσβολὴ ἐμβολοειδής ἐστι. γὰρ ἐμβόλου εἰς ὀξὺ λήγοντος, καὶ ἔχοντος ἀκολουθοῦντας ἐκ πλαγίου τοὺς ἡγεμόνας, καὶ διατεμεῖν προθυμουμένους κατὰ τοῦ μετώπου τὴν πεζικὴν τάξιν, προορῶντες οἱ τῶν πεζῶν ἡγεμόνες ἐν τῷ μέσῳ ἵστανται, καὶ κωλῦσαι ὀφείλοντες αὐτῶν τὴν εἴσοδον, ἢ ποιῆσαι αὐτοὺς ἀπράκτους παρελθεῖν. οἱ μὲν γὰρ ἐν τοῖς ἐμβόλοις ὁρμῶσιν ἐπ' ἐλπίδι τοῦ καταγωνίσασθαι τὸ μέσον πλῆθος, καὶ τάραχον ἐμποιῆσαι τῷ τάγματι. οἱ δὲ τῶν πεζῶν στρατηγοὶ νοοῦντες τὴν ὁρμὴν τοῦ σχήματος ἐκείνου τοίχους ἑκατέρωθεν μιμησάμενοι, καὶ μικρὸν ἑαυτοὺς διαστήσαντες, καὶ συννεύοντες κατὰ τοῦ μέσου κενὴν αὐτοῖς διδόασι τὴν πάροδον. τὸ δὲ τοιοῦτον ἱππικὸν τάγμα παρὰ τοῖς τακτικοῖς ἔμβολος καλεῖται. ὃ ἐξεῦρε Φίλιππος ὁ τῶν Μακεδόνων βασιλεὺς, τοὺς ἀνδρειοτάτους προτάξας, ἵνα δι' αὐτῶν συνεργῶνται καὶ οἱ ἀσθενέστεροι. ὃν τρόπον ἐπὶ τῆς λόγχης, ἢ ἐπὶ τοῦ ξίφους ὁρῶμεν, τῷ κατὰ ἄκρα ἐστομωμένῳ, καὶ εὐκόλως τέμνοντα δι' ὀξύτητα συνωθοῦντα κατὰ τὸ μέσον ἀργὸν σίδηρον.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

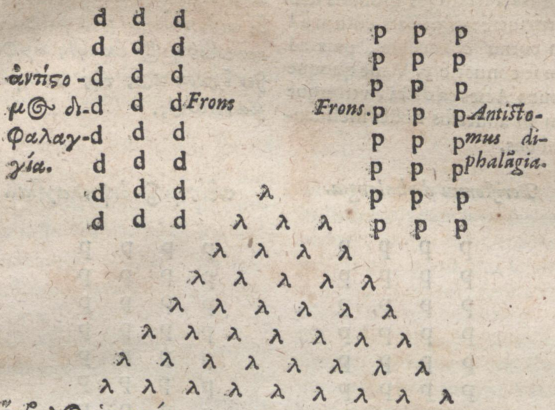

ἔμβολος ἱππική. — *Cuneus equestris.*

ΚΕΦ. μ΄.

Περὶ Ἀμφιστόμου Διφαλαγγίας, καὶ Περιστόμου.

Ταύτης αἱ φάλαγγες κατὰ παραγωγὴν ἐπὶ κέρας πορευόμεναι, ἡ μὲν ἐν δεξιᾷ λοξῇ παραγωγῇ ἔχει τοὺς ἡγεμόνας, ἡ δὲ ἐν εὐωνύμῳ λοξῇ τοὺς οὐραγοὺς ἔνδοθεν ἔχουσα. δείκνυσι τὸ σχῆμα τῆς παρατάξεως τὰς ὁρμὰς τῶν πολεμούντων, ἐπειδὴ ἡ προσβάλλουσα τάξις πάλαι τετράγωνος οὖσα ἐμέρισεν ἑαυτὴν εἰς δύο λοξὰ κέρατα, τό τε δεξιὸν, καὶ τὸ εὐώνυμον, κυκλῶσαι θέλουσα τὴν ἀνθισταμένην ἐν τετραγώνῳ τάξιν, διὰ τοῦτο οἱ μέλλοντες κυκλοῦσθαι εἰς δύο φάλαγγας κινουμένας μετεσχημάτισαν ἑαυτοὺς, καὶ οἱ μὲν αὐτῶν

CAP. XL.

De Amphistomo Dipha langia, & Peristomo.

Amphistomus Diphalangia est, cuius phalanges in Paragoge per cornu incedentes, altera obliqua Paragoge Duces a dextrâ habet, altera, quæ a sinistrâ obliqua est, Tergiduces intus continet. Ostendit hæc Aciēi forma, quorsum pugnaturi impetum dirigant. nam postquam irruens aduersum agmen, quod ante Quadratum erat, in duo cornua obliqua se diuisit, dextrum scilicet, & sinistrum; cupiens oppositam Quadratam Aciem circumuenire, ea propter circumuentionem metuentes, qui

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

in ea in duas Phalanges mobiles sese transformauêre: atque pars eorum ad Læuum cornu concessere, pars ad dextram se conuertêre. Vnde quoque Peristomus Acies ea dicta, vtrimque frontem in aduersos hostes inclinantem habens.

πρὸς τὸ εὐώνυμον ἐβάρησαν κέρας οἱ δὲ πρὸς τὸ δεξιὸν μετεστράφησαν. ὅθεν καὶ περίστομος ἐκλήθη ἀμφοτέρωθεν ἔχουσα πρὸς τοὺς πολεμίους στόμα νενευκός.

Peristomus diphalangia. περίστομος διφαλαγγία.

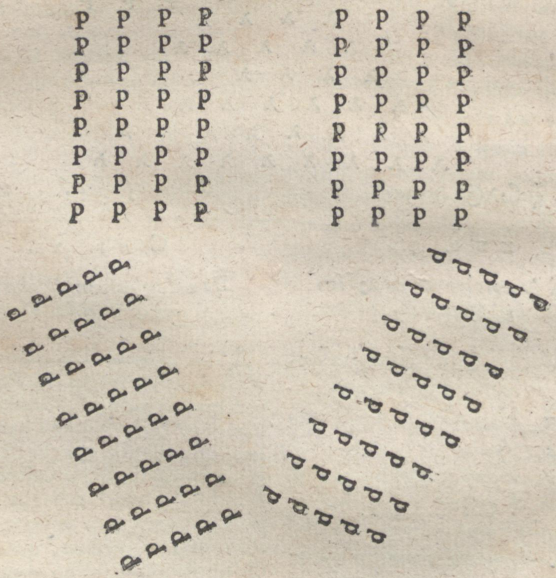

ΚΕΦ. μα'.

Περὶ Ὁμοιοστόμου φάλαγγος, καὶ ἀντιτεταγμένου αὐτῇ Πλινθίου· καὶ περὶ Ὁμοιοστόμου Διφαλαγγίας.

Οὕτω καλεῖται αὕτη, ὅτι λόχου τελείου κινουμένου κατ' αὐτὴν, τουτέστιν ἀνδρῶν ις', ὄπισθεν ὅμοιος λόχος αὐτῇ ἕπεται. διὸ καὶ ὁμοιόστομος κέκληται, ὅτι καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες αὐτοῖς ἐν ὁμοίῳ σχήματι ἕπονται. ἀντίκειται δὲ αὕτη τῷ πλινθίῳ. λέγεται δὲ πλινθίον, τάγμα ἰσόπλευρον καὶ τῷ σχήματι, καὶ τῷ ἀριθμῷ. σχήματι μὲν ὅτι πανταχόθεν ἴσα ἔχει τὰ διαστήματα. ἀριθμῷ δὲ, ὅτι ὅσους ἔχει τὸ μῆκος, τοσούτους καὶ τὸ βάθος. ἐν δὲ τῷ τοιούτῳ σχήματι ἐκ τῶν τεσσάρων πλευρῶν ὁπλῖται παρατάσσονται, οὔτε τοξότου, οὔτε σφενδονίτου τοῖς πλευροῖς συγκάμνοντος. ἐστὶ δὲ τοῦτο τὸ πλινθίον ἐκ δύο διμοιριῶν. τὸ γὰρ ἥμισυ τοῦ λόχου διμοιρία καλεῖται. ὀφείλοντος γὰρ τοῦ λόχου ἔχειν ις', ὀκτὼ ἄνδρας ἔχει ἡ διμοιρία. ὅταν οὖν αἱ φάλαγγες παραπορευόμεναι ἀλλήλαις, ἢ ἐν δεξιᾷ παραγωγῇ ἔχωσιν ἀμφότεραι τοὺς ἡγεμόνας, ἢ ἐν εὐωνύμῳ, τότε λέγεται, ὁμοιόστομος διφαλαγγία.

CAP. XLI.

De Homœoſtomo Phalange, & quæ illi opponitur, Plinthio. & de Homœoſtomo Diphalangia.

Homœoſtomus Phalanx vocatur ea, in quâ mouente ſe integrâ decuriâ, virorum ſcilicet XVI, alia ſimilis decuria eam pone ſequitur, quãobrem etiam Homœoſtomus appellata eſt, quod qui ſe mutuo ſequuntur, in eadem forma id faciant. Hec Plinthio opponitur. Dicitur Plinthium, agmen æquilaterum & formâ, & numero. ac formâ quidem, quia vndiquaque æqualia continet ſpatia: numero vero, quia quotquot habet in longitudine, totidem etiam in altitudine. In tali formâ a quatuor lateribus armati conſtituuntur, nec arcute, nec funditore lateribus operam ſubſidiariam nauante Conſtat autem hoc Plinthium e duabus dimœrijs (dimidia enim decuria, dimœria vocatur). Cum enim debeat integra decuria viros habere XVI, dimœria VIII habet. Quando vero Phalanges iuxta ſe mutuo incedentes aut in dextrâ Paragoge Duces ſuos habent, aut in ſiniſtra, tunc dicitur Homœoſtomus Diphalangia.

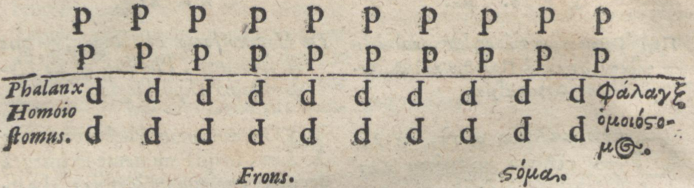

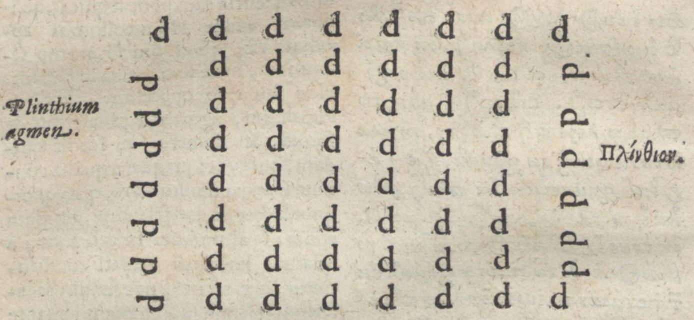

Cap. XLII. — Κεφ. μβ'.

De Heterostomo Phalange. — Περὶ Ἑτεροστόμου φάλαγγος.

Heterostomus Phalanx dicitur ea, quæ per Epagogen incedens præcedentis agminis Duces, vt par est, in dextrâ habet Paragoge, sequentis in sinistrâ, ita vt ipsa amina alternati... in itinere progrediantur, quorum alterum in alterutrâ parte Duces suos habet, alterum in alterâ; ac similiter reliqua.

Ἥτις κατ᾽ ἐπαγωγὴν πορευομένη τοῦ μὲν ἡγουμένου τάγματος τοὺς ἡγεμόνας ἔχει, ὡς εἰκὸς, ἐν δεξιᾷ παραγωγῇ, τοῦ δὲ εὐωνύμου ἐν εὐωνύμῳ πορεύεσθαι τὰ συντάγματα ἐναλλὰξ τὸ μὲν ἔχον ἐν θατέρῳ μέρει τοὺς ἡγεμόνας, τὸ δὲ ἐν ἄλλῳ. καὶ ὁμοίως τὰ λοιπά.

φά-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

Φάλαγξ ἑτερόστομος.

d	d	D
d	d	D
d	d	D
d	d	D
d	d	D
d	d	D
d	d	D
d	d	D
d	d	D
d	d	D

D	d	d
D	d	d
D	d	d
D	d	d
D	d	d
D	d	d
D	d	d
D	d	d
D	d	d
D	d	d

Phalanx Heterostomus.

D	d	d
D	d	d
D	d	d
D	d	d
D	d	d
D	d	d

d	d	D
d	d	D
d	d	D
d	d	D
d	d	D
d	d	D

ΚΕΦ. μγ΄.

Περὶ ἱππικῆς ῥομβοειδοῦς ἴλης, καὶ ἀντιτεταγμένης αὐτῇ φάλαγγος μηνοειδοῦς.

Ταύτην πρῶτος Ἰλέων εὗρεν ὁ Θεσσαλὸς, ὅθεν καὶ ἴλη ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ κέκληται. καὶ πρὸς αὐτὸ τὸ σχῆμα Θεσσαλοὺς πάντας ἐγύμνασεν. ἔστι δὲ χρήσιμον, ἐπειδὴ καθ᾽ ἑκάστην γωνίαν ἔχει στρατηγὸν τεταγ-

CAP. XLIII.

De Equestri Turma Rhombi-formi, & opposita ei Phalange Luni-formi.

Turmam Rhombi-formem, eam primus Ileon Thessalus inuenit, vnde & vox ἴλη de nomine eius vocata est. atque ad istam formam omnes Thessalos exercuit. Vtilis autem ea est, quoniam in singulis angulis præfectum habet constitutum. primum

quidem Ilarcham, postremum vero Tergiducem, ac vtrimque Plagiophylacas, hoc est, laterum custodes. In pugnâ huic opponitur Menoeides, seu Lunaris Phalanx, cornua præcedentia habens, inque ijs Duces suos, ac in medio cauam sse ostendens, composita in hoc, vt equestrem manum circumueniat, vnde equites in morem Tarantinorum Acrobolistarum eminus iaculantur; circularem ipsorum accessum disturbantes. Tarentum enim vrbs est Calabriæ, cuius miles, Acribolista vocatus est, quod ex equis parua iacula mittet, ac deinde consertis manibus ad pugnam veniat.

μένον, πρῶτον μὲν τὸν ἰλάρχην, τελευταῖον δὲ τὸν οὐραγόν, ἑκατέρωθεν δὲ τοὺς πλαγιοφύλακας. ἀντιμάχεται δὲ πρὸς ταύτην ἡ Μηνοειδής, τὰ κέρατα ἔχουσα προπορευόμενα, καὶ ἐν αὐτοῖς τοὺς ἡγεμόνας τὸ μέσον κοιλαίνουσα, πρὸς τὸ κυκλῶσαι τὴν ἱππικὴν δύναμιν παρασκευασμένην. ὅθεν οἱ ἱππεῖς κατὰ τὸ τῶν Ταραντίνων ἀκροβολισμῶν σχῆμα πόρρωθεν ἀκοντίζουσι τὴν κυκλικὴν πορείαν αὐτῶν ἀναστέλλοντες. Τάρας γὰρ πόλις Σικελίας, ἧς ὁ στρατιώτης, ἀκροβολιστὴς κέκληται, διὰ τὸ ἀπὸ ἵππων μικρὰ πέμπειν ἀκόντια καὶ μετέρχεσθαι συμπληγάδην.

Turma equitum Rhombi-formis.

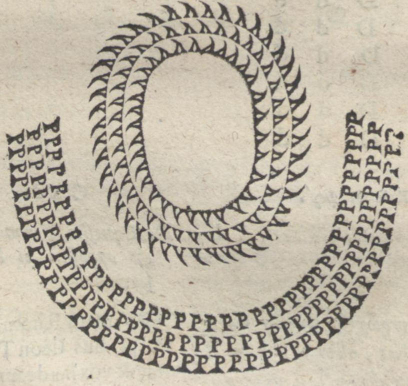

Phalanx peditum Luni-formis, seu Lunaris.

ΚΕΦ.

ΚΕΦ. μδ´.

Περὶ ἴλης ἱππέων ἑτερομήκους, καὶ ἀντικειμένης αὐτῇ πεζικῆς φάλαγγος πλαγίας.

Ἥτις ἔχει διπλάσιον τὸ βάθος τοῦ μήκους. ἐστὶ δὲ ἀναγκαία κατὰ πλείονας τρόπους. καὶ γὰρ ἀπατῆσαι πολεμίους ὀλίγοι εἰσὶν οἱ ἐν ταύτῃ, διὰ τὸ μὴ κατέχειν πλάτος, καὶ διακόψαι παρατεταγμένως πολεμίαν δύναμιν εὐκόλως δύναται τῇ πυκνώσει, καὶ τῇ ῥώμῃ τοῦ κατατάγματος. καὶ διὰ στενῆς δὲ χώρας ἱκανὴ παρελθεῖν ἀνεπαισθήτως. ἀντίκειται δὲ αὐτῇ πεζικὴ δύναμις, ἡ καλεῖται πλαγία φάλαγξ. μηκύνει γὰρ ἑαυτὴν εἰς πλάτος, ἵνα κἂν διακόπτηται, ὀλίγον ᾖ τὸ βάθος τὸ διακοπτόμενον. καὶ ἡ τῶν ἱππέων τόλμα μὴ εἰς ἐκφέρηται. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ πολλαπλάσιον ἔχει τὸ βάθος τοῦ μήκους.

CAP. XLIV.

De Turmâ Equitum oblongâ, & quæ illi opponitur, Phalange Peditum Transuersâ.

Turma Oblonga, seu parte alterâ longior dicitur, quæ Altitudinem ad Longitudinem duplam habet. Est vero poscente necessitate vtilis ea multis modis. nam & fallere hostes, tanquam si pauci sint in ea, quod Latitudinem vix habeat, & facilè perrumpere densatione sua, ac constructionis robore hostiles copias possit: & latenter per angusta locorum commodè transire. Opponitur autem illi Pedestris manus, quæ Plagia, seu Transuersa Phalanx vocatur. nam in Latitudinem se extendit, vt licet perrumpatur, Altitudo tamen, quæ perrumpitur, exigua sit, atque Equitum ferox impetus non in Turbam, sed in aera compendio efferatur. Etenim propterea Longitudinem Latitudine multo maiorem habet.

Turma equitum oblonga, seu parte altera longior.

γ γ γ
γ γ γ
γ γ γ
γ γ γ
γ γ γ
γ γ γ
γ γ γ
γ γ γ
γ γ γ
γ γ γ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

Phalanx oeditum transuersa.

d d d d d d d d d d
d d d d d d d d d d

CAP. XLV.

De alterâ Turmâ Rhombi-formi, quæ versat quidem, non etiam iugat: & de oppositâ ei Acie Pedestri, quæ Inflexa Antrorsum vocatur.

Est & altera Rhombi-formis Turma, de qua nihil amplius dicere est, quam quod verset, non autem iuget. nam Formæ huius vsum iam ante in præcedentibus exposuimus. quod nimirum eam Ileon Thessalus inuenerit, exercuerit autem post ea Iason Medeæ maritus: vtilis etiam sit, cum a quatuor angulis custodiatur, ab Ilarcha, a Tergiduce, & ijs qui Plagiophylaces, seu Laterum custodes appellantur. Constructa autem est hæc Turma ex Hippotoxotis, vt Armenis & Parthis mori erat. Opponitur vero ei acies peditum, quæ Epicampius Emprosthia, seu inflexa antrorsum vocatur, quod flexum imitetur eius circumductio. Spectat autem illa ad fallendos Hippotoxotas, seu equites sagittarios; aut irruentes ipsos, ac iam in propinquum admissos vacuo suo sinu medios excipiat, aut eos disturbatos cornubus suis repellat, ac fracto, solutoque eorum impetu a medijs qui antesignani sunt, ita ij superiores sint.

ΚΕΦ. μέ.

Περὶ ἑτέρας ἴλης ἱππέων ῥομβοειδοῦς, ἥτις στοιχεῖ μὲν, οὐ ζυγεῖ. καὶ ἀντικειμένης αὐτῇ πεζικῆς τάξεως, ἐπικαμπίου ἐμπροσθίας.

Περὶ ταύτης οὐδὲν πλέον ἐστὶν εἰπεῖν, ἢ ὅτι στοιχεῖ μὲν, οὐ ζυγεῖ δέ. τὸ γὰρ χρειῶδες τοῦ σχήματος προλαβόντες εἰρήκαμεν, ὅτι εὗρε μὲν αὐτὴν Ἰλέων ὁ Θεσσαλὸς, ἐπήσκησε δὲ αὐτὴν Ἰάσων ὁ Μηδείας ἀνὴρ, ἀναγκαία δὲ ἐστιν, ἐκ τῶν τεσσάρων ζυγῶν πεφυλαγμένη, ἐκ τοῦ λοχαγοῦ, ἐκ τοῦ οὐραγοῦ, καὶ τῶν πλαγιοφυλάκων. τέτακται δὲ ἡ ἴλη αὕτη ἐξ ἱπποτοξοτῶν, ὡς Ἀρμενίοις, καὶ Παρθυαίοις ἦν ἔθος. ἀντίκειται δὲ αὐτῇ ἡ τῶν πεζῶν, ἢ καλεῖται μὲν ἐπικάμπιος ἐμπροσθία, παρὰ τὸ κάμψιν μιμεῖσθαι τὴν περιαγωγὴν αὐτῆς. ὁρᾷ δὲ πρὸς ἀπάτην τῶν ἱπποτοξοτῶν, ἵνα ἢ ὁρμαθέντας αὐτοὺς, καὶ κατελάσαντας τοῦ κενώματος μεσολαβήσωσιν, ἢ ἵνα τοῖς κέρασι ταράξαντες αὐτοὺς καὶ καταλύσαντες αὐτῶν τὴν προσβολὴν διὰ τῶν μέσων σημαιῶν ὄντων ἐπιθέμενοι περιγίγνωνται.

Turma

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

Ἴλη ἱππέων ῥομβοειδής, ἥτις στοιχεῖ, οὐ ζυγεῖ.

Turma equitum Rhombiformis quæ versat, non iugat.

γ
γ γ γ
γ γ γ γ γ
γ γ γ γ γ γ γ
γ γ γ γ γ
γ γ γ
γ

d d d d   d d d d
d d d d   *Frons.*   d d d d
d d d d   d d d d
d d d d d d d d d d d
d d d d d d d d d d d
d d d d d d d d d d d
d d d d d d d d d d d

Φάλαγξ πεζῶν ἐπικάμπιος ἐμπροσθία.

Phalanx inflexa antica.

ΚΕΦ. μς´.

Περὶ πεζικῆς Φάλαγγος, Ἐπικαμπίου, Ὀπισθίας, καὶ περὶ Κυρτῆς ἀντικειμένης αὐτῇ.

Καὶ αὕτη μεμηχάνηται πρὸς δόλον. ἀνοίξασα γὰρ τὸ μέσον χώρημα ὀλίγους μὲν ἐν τοῖς κέρασι προπορευομένους δείκνυσι, τριπλασίονας δὲ ἔχει τοὺς ὄπισθεν ἑπομένους, ἵνα ἂν μὲν κατισχύσωσιν οἱ ἐπὶ τῶν κεράτων τῆς προσβολῆς, ἀρκέσωσιν αὐτοί, ἐὰν δὲ μή, ῥᾳδίως ἐπιδραμόντες εἰς τὰ παρ' ἑκάτερα μέρη

CAP. XLVI.

De pedestri Phalange, Inflexâ retrorsum, & quæ illi opponitur, Incuruâ, seu Gibbâ.

PHalanx, quę Epicampius opisthia, hoc est: inflexa retrorsum dicta, & hæc quoque ad dolum excogitata, ac constructa est. Aperta enim capacitate media paucos in cornubus præcedentes ostendit quidem, sed triplo plures pone sequentes habet: vt si quidem in cornubus positi sustinere impetum valeant, ipsi sufficiant. Sin minus, ijdem facile ad vtramque partem

accurrentes maiori agmini vniantur.

Quæ dictæ Aciei opponitur aduersa, ea Gibba vocatur, propter ordinis rotunditatem. Studet autem hęc coniunctas suas copias gibbera forma exiguas ostendere. nam circularia omnia in ipsa rotunditate exigua apparent: explicata vero in duplam magnitudinem extenduntur. vt in columnis videre est, quæ orbiculares sunt. vnde cum aspiciuntur, dimidium tantum earum conspicuum fit; dimidium occultum manet. Artificio hæc pulcherrima Acierum est, quod, cum se pauci hostibus ostendant, duplo plures impetum faciant, quam apparebant.

ἑνωθῶσι τῷ μείζονι τάγματι. ἡ δὲ πρὸς τὸ εἰρημένον ἀντιπαρασκευαζομένη τάγμα, κυρτὴ μὲν καλεῖται διὰ τὸ περιφερὲς τῆς τάξεως μηχανᾶται δὲ αὕτη ὀλίγην ἀποδεῖξαι τὴν συντεταγμένην ἰδίαν δύναμιν διὰ τοῦ κυρτοῦ σχήματος. τὰ γὰρ σφαιροειδῆ μικρὰ μὲν ἐν τῇ κυκλώσει φαίνεται, ἁπλούμενα δὲ εἰς τὸ διπλάσιον ἐκτείνεται. ὡς ἔστιν ἰδεῖν ἐπὶ τῶν κιόνων, οἱ κυκλοτερεῖς εἰσίν. ὅθεν ἐὰν ὁρῶνται, τὸ μὲν ἥμισυ φανερὸν ἔχει, τὸ δὲ ἥμισυ κεκρυμμένον. καλλίστη δὲ παρατάξεων αὕτη τῇ τέχνῃ, τὸ δεῖξαι μὲν ἑαυτοὺς τοῖς πολεμίοις ὀλίγους, ἐπενεγκεῖν δὲ διπλασίονας.

Phalanx inuersa retrorsum.

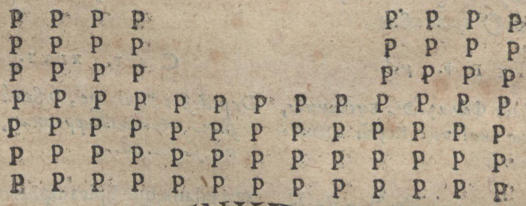

Phalanx

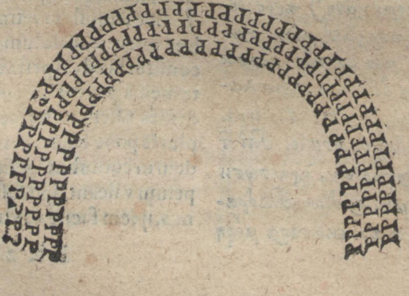

Gibba.

ΚΕΦ. μζ.

Περὶ ἴλης ἱππέων τετραγώνου μὲν τῷ σχήματι, ἀλλ' οὐ τῷ ἀριθμῷ, καὶ ἀντικειμένης αὐτῇ Ἐμβόλου φάλαγγος.

Αὕτη τετράγωνος μὲν τῷ σχήματι, ἀλλ' οὐ τῷ ἀριθμῷ. ἐπὶ δὲ τῶν τετραγώνων οὐ διώρισται ὁ ἀριθμός. ἔξεστι γὰρ καὶ διπλάσιον ποιῆσαι τὸ μῆκος τοῦ βάθους πρὸς τὴν τοῦ στρατηγοῦ χρείαν. ἐχρήσαντο δὲ μάλιστα τῷ σχήματι τούτῳ Πέρσαι τε, καὶ Σικελοί, καὶ τῶν Ἑλλήνων οἱ πλεῖστοι, καὶ τὴν παράταξιν εὐχερῆ καταλαβόντες εἶναι, καὶ τὴν χρῆσιν βελτίονα. ἀντίκειται δὲ αὐτῇ ἡ φάλαγξ, ἡ καλεῖται ἔμβολος, ἣ ἔχει πάντα τὰ πλευρὰ ἐξ ὁπλιτῶν τεταγμένα. εἴληπται δὲ τὸ σχῆμα ἐκ τῶν ἱππικῶν ἐμβόλων. ἀλλ' ἐπὶ τῶν μὲν ἱππέων εἷς προέχων ἐξαρκεῖ, ἐπὶ τῶν πεζῶν τρεῖς, ὡς οὐκ ὄντος ἑνὸς ἱκανοῦ προσβαλεῖν τοῖς πολεμίοις. οὕτως γοῦν Ἐπαμινώνδας ὁ Θηβαῖος πρὸς Λακεδαιμονίους μαχόμενος ἐν Λεύκτραις πυκνώσας εἰς ἔμβολον τὸ στράτευμα κατεκράτησε πλείστης δυνάμεως. γίνεται δὲ ὅταν ἡ ἀμφίστομος, διφαλαγγία τῆς πορείας τὰ μὲν ἔμπροσθεν κέρατα συνάψῃ, τὰ δὲ ὄπισθεν διαστήσῃ ἐν σχήματι τοῦ Λ στοιχείου.

CAP. XLVII.

De Turmâ Equitum formâ quidem Oblonga, sed non Numero: & de Phalange quæ ei opponitur, Embolo, seu Cuneo.

HÆc Turma forma quidem Quadrata est, non tamen etiam Numero. In Quadratis autem non definitus est certus Numerus. Liberum enim est, duplo maiorem facere Longitudinem Altitudine, prout imperatori commodum videtur. Vsi maximè sunt hac formâ Persæ, Siculi, ac Græcorum plerique, rati & facilem esse eius instructionem, & vsum alijs meliorem. Opponitur ei Phalanx, quæ Embolus, h.e. Rostrum, seu cuneus appellatur: habetque omnia lætera armatis obsita. Desumta autem hæc est figura ab Equitum Cuneis. sed in Equitibus vnus exstans in fronte sufficit. in Peditibus tres requiruntur, quod vnus hîc ad faciendum in hostem impetum haud par sit. Ita Epaminondas Tstebanus cum Lacedemonijs cofligens in Leuctris densato in Cuneum exercitu plerasque eorum copias deuicit. Fit autem talis Cuneus, cum Amphistomus Diphalangia anteriora cornua coniungit, posteriora disiungit, in formam literæ Græcorum Λ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

Turma equitum, forma oblonga non numero.

ἴλη ἱππέων σχήματι τετραγώνου οὐ μὲν ἀριθμῷ.

γ γ γ γ γ γ γ γ γ
γ γ γ γ γ γ γ γ γ
γ γ γ γ γ γ γ γ γ
γ γ γ γ γ γ γ γ γ
γ γ γ γ γ γ γ γ γ

Frons.

d d d
d d d d d
d d d d d d d
d d d d d d d d d
d d d d d d d d d d d
d d d d d d d d d d d d d

Phalanx pedestris cuneata.

Φάλαγξ πεζῶν, ἔμβολος.

CAP. XLVIII.

De Plæsia, & Phalange: quæ ei opponitur, Acie Implexâ.

PHalanx, quæ Plæsia dicitur, Longitudinem Altitudine multo maiorem habet. Plæsia autem appellatur, quod ab omnibus lateribus armati stent, sagittarijs ac funditoribus in medio constitutis. Qui tali formæ opponuntur, illi Aciem implexam aduersam inducunt, vt inæquali suâ forma prolectent eos, qui in Plæsio sunt, impetum in illos facere, qui in implexa Acie exstant, atque ea ratione Densitatem Plæsię Aciei dissoluant. Quin obseruant etiam implexæ Aciei Lochagi aduersi agminis ductores, vt siue densati illi sint, ipsi quoque ita

ΚΕΦ. μή.

Περὶ Πλαισίου· καὶ ἀντιτεταγμένης αὐτῷ τάξεως πεπλεγμένης.

ΤΟῦτο πολλαπλάσιον ἔχει τοῦ βάθους τὸ μῆκος. Πλαίσιον δὲ λέγεται, ὅταν ἐκ πάντων τῶν πλευρῶν ὁπλῖται ὦσι, τῶν τοξοτῶν, καὶ σφενδονητῶν κατὰ μέσου τεταγμένων. οἱ οὖν πρὸς τὸ τοιοῦτον ἀντιπαρατασσόμενοι σχῆμα, τὴν πεπλεγμένην ἀντεπάγουσι τάξιν, ἵνα τῷ ἀνωμάλῳ ἰδίῳ σχήματι προτρέψωνται τοὺς ἐκ τοῦ πλαισίου τάξεως καὶ προορῶσι δὲ οἱ τῆς πεπλεγμένης λοχαγοὶ τοὺς ἐκ ἐναντίας ἡγεμόνας, ἵνα ἐάν τε πεπυκνωμένοι ὦσι καὶ αὐτοὶ οὕτως

ἀντι-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

ἀντιμάχωνται, ἐάν τε μερίσωσιν ἑαυτοὺς κατὰ τῆς ἰδίας δυνάμεως, προϋπαντήσωσιν αὐτοῖς καὶ αὐτοὶ πρὸς μερισμὸν ηὐτρεπισμένοι. Πλαίσιον λέγεται, ὅταν ἐκ δυοῖν πλευρῶν γίνηται ἡ παράταξις οὐκ ἐν τετραγώνῳ, ἀλλ' ἐν ἑτερομήκει σχήματι.

repugnent; siue illi se in copijs suis diuidant, & hi quoque ad diuisionem parati prius ipsis occurrant. Plæsium autem dicitur, cum duobus lateribus Acies instruitur, non in Quadrata, sed oblonga forma.

Implexa phalanx.

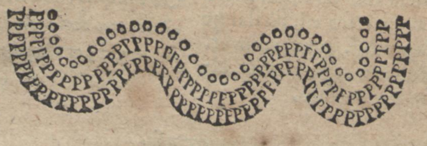

Frons.

Πλαίσιον.

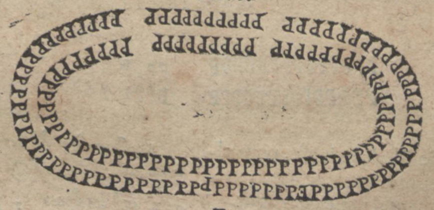

Plæsium.

Frons

Cap. XLIX.

De Hyperphalangiſi, Hyperceraſi, & Lepiyſmo.

HYperphalangiſis, hoc eſt, Phalangis circumuentio eſt, cum vtroque cornu Phalangis hoſtes circumcingimus.

Hyperceraſis, cum vnico cornu hoſtes ſuperamus. itaque qui phalange ſuperat, etiam altero cornu ſuperabit. non autem vice verſa, qui altero cornu tantum ſuperior eſt, phalange tota etiam ſuperabit. poteſt enim etiam is, qui minores copias habet, altero cornu hoſtes ſuperare.

ΚΕΦ. μθ΄.

Περὶ Ὑπερφαλαγγίσεως, Ὑπερκεράσεως καὶ Λεπτυσμοῦ.

Ὑπερφαλαγγίσις μέν ἐστιν, ὅταν ἐξ ἑκατέρων τῶν κεράτων τῆς φάλαγγος ὑπερέχωσι τῶν πολεμίων.

ὑπερκέρασις δέ ἐστιν, ὅταν καθ᾽ ἓν κέρας ὑπερέχομεν τῶν πολεμίων. ὥστε ὁ μὲν ὑπερφαλαγγῶν καὶ ὑπερκεράσει. δυνατὸς γάρ ἐστιν καὶ ἐλάσσονα δύναμιν ἔχοντα ὑπερκεράσαι τοὺς πολεμίους.

Hyperceraſis.

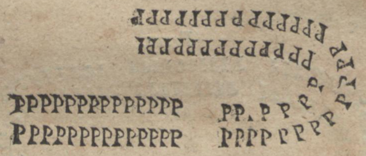

Attenuatio Phalangis eſt, cum altitudo eius contrahitur, ac pro XVI viris, exempli cauſa, pauciores fiunt.

Λεπτυσμὸς δέ ἐστιν, ὅταν τὸ βάθος τῆς φάλαγγος συναρεῖ, καὶ ἀντὶ ιϛ΄ ἀνδρῶν, ἐλάσσονες γίνονται.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

Hyperphalangisis.

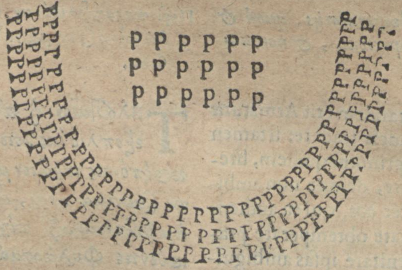

ΚΕΦ. ν.

Περὶ τῆς τῶν σκευοφόρων ἀγωγῆς, καὶ ὅτι τρόποι αὐτῆς πέντε.

Ἡ δὲ σκευοφόρων ἀγωγὴ ἀναγκαιοτάτη ἐν τοῖς μάλιστα, καὶ ἡγεμόνος δεομένη τυγχάνει. τρόποι δέ εἰσι τῆς τῶν σκευοφόρων ἀγωγῆς πέντε· ἢ γὰρ αὐτοὺς προάγειν δεῖ φάλαγγος, ἐὰν ἐς πολεμίαν ἐμτῶν δυνάμεων, ἢ ἐπακολουθεῖν, ἢ ἑκατέρωθεν, ἢ τὸ πέμπτον ὑπὸ τῶν δυναμέων περιέχεσθαι. πρὸ μὲν τῆς βάλης. παρὰ δὲ τὴν φάλαγγα, ἐὰν τὰ πλάγια φοβούμενος πορεύῃ ἐν δὲ τῇ φάλαγγι, ἐὰν κοῖλον τὸ τάγμα τυγχάνῃς ἄγων.

CAP. L.

De modis quibus Impedimenta ducuntur, quodq; ij sint quinq;.

IMpedimentorum cura vel maxime necessaria est, & quæ Præfectum aliquem requirit. Ducuntur autem Impedimenta quinque modis. Aut enim præcedere copias debent aut sequi, aut ab utroque latere, vel alterutro incedere, aut denique ab ipsis copijs concludi. Phalangem præcedent, si in hostilem agrum irruptionem facias: iuxta phalangem incedent, si in itinere metuas: intra phalangem, si concauum agmen ducere te contingat.

LL

CAP. LI.

De Praeceptis Imperatorijs, quod & breuia ea esse oporteat, & non ambigua.

POstremum tandem erit Armaturæ præcepta paucis tradere: si tamen prædixerimus, primum quidem, breuia ea esse debere, deinde non ambigua. nam propter eos, qui ea audientes cum celeritate obtemperare præceptis debent, euitare ipsas ambiguitates oportet, vt ne alij hoc, alij istud, contrariũ scilicet faciãt. Exempli causâ: si dicam Declina, possunt, qui eam vocem audiuêre, alij in hastam, alij in clypeum inclinare. atque ea res haud exiguam perturbationem exhibebit. Cum igitur generis locum obtineat, dixisse, Inclina, iusserim vero, in hastam, vel in Clypeum; oportebit pro eo, quod dictum erat, Inclina in hastam, dicere, In hastam inclina: hoc est præponere speciem generi, ac tum inferre genus. ita enim omnes idem facient. Similiter etiam si dicas, Immuta, aut, Euolue. denuo enim hæc generis ordinem habent. Quare species præponemus, verbi gratia: In hastam Immuta, aut, In clypeum immuta. ideoque & sic præcipiemus: Laconicam euolue; Macedonicam euolue: Choræã euolue. Sin vero dixeris præpositã euolutione: Euolue Macedonicam, aut, Euolue Laconicam, eueniet, vt milites aliam, atque aliam Euolutionis speciem faciant. Hanc ob

ΚΕΦ. να.

Περὶ παραγγελμάτων ἡγεμονικῶν, ὅτι δεῖ αὐτὰ σύντομά τε εἶναι, καὶ μὴ ἀμφίβολα.

Τελευταῖον δὲ παράγγελμα τῆς ἐξοπλισίας ἀποδοῦναι ὀλίγον, προειπόντες πρῶτον μὲν, ὅτι δεῖ ταῦτα σύντομα εἶναι, εἶτα μὴ ἔχοντα ἀμφιβολίαν. κατὰ τάχος γὰρ ὑπακούοντες φυλάσσεσθαι αὐτὰς ἀμφιβολίας ὀφείλουσιν, ἵνα μὴ οἱ μὲν τὸ δέ τι ποιῶσιν, οἱ δὲ τοῦτο, τὸ ἐναντίον. οἷον ἐὰν λέγω, κλῖνον, δύνανται τοῦ ὀνόματος τούτου ἀκούσαντες, οἱ μὲν ἐπὶ δόρυ, οἱ δὲ ἐπ' ἀσπίδα κλῖναι. καὶ ταραχὴν οὐκ ὀλίγην τὸ πρᾶγμα παρέξει. ἐπεὶ οὖν γένους τάξιν ἔχει, τὸ εἰπεῖν, κλῖνον, ἐκέλευσα δὲ ἐπὶ δόρυ ἢ ἐπ' ἀσπίδα, δεήσει ἀντὶ τοῦ εἰπεῖν, κλῖνον ἐπὶ δόρυ, εἰπεῖν, ἐπὶ δόρυ, κλῖνον, τουτέστι, προτάξαι τὸ εἶδος, καὶ ἐπιφέρειν τὸ γένος. ὁμοίως γὰρ πάντες τὸ αὐτὸ ποιήσουσι. καὶ ὁμοίως, μεταβάλλου, ἢ ἐξέλισσε. πάλιν γὰρ ταῦτα γένους τάξιν ἔχει. διὸ τὰ εἴδη προτάξομεν. οἷον, ἐπὶ δόρυ μεταβάλλου, ἢ ἐπ' ἀσπίδα μεταβάλλου. διόπερ οὕτω παραγγέλλουμεν, τὸν Λάκωνα ἐξελίσσειν, τὸν Μακεδόνα ἐξελίσσειν, τὸν χορεῖον ἐξελίσσειν. ἐὰν δὲ εἴπῃς ἐξέλισσε τὸν Μακεδόνα, ἢ ἐξέλισσε τὸν Λάκωνα, συμβήσεται, ἐὰν προτάξῃς τὸν ἐξελιγμὸν, ἄλλο καὶ ἄλλο τὸ εἶδος ποιήσειν τοῦ ἐξελιγμοῦ. τούτου δὲ χάριν φυλακ-

τέον τὰς εἰρημένας ἀμφιβολίας, καὶ τὰ εἴδη προτάσσειν τῶν γενῶν.

causam ambiguitates prædictæ euitandæ sunt, ac species generibus reponendæ.

ΚΕΦ. νβ'.

Ὅτι πρὸ πάντων παραγγελτέον σιωπὴν, καὶ κελευστέον, προσέχειν τῷ παραγγελλομένῳ.

CAP. LII.

Quod ante omnia silentium imperari debeat: & vt ad id quod precipietur, attenti sint milites.

Δεῖ δὲ πρὸ πάντων παραγγέλλειν σιωπὴν, προσέχειν κελεύσαντα τῷ παραγγελλομένῳ. ὅπερ καὶ Ὅμηρος ἐν τοῖς μάλιστα ἐσημειώσατο·

Oportet vero ante omnia silentium imperare iussu facto, vt auscultent, atque attendant ad id, quod præcipietur. Quod etiam Homerus inter maximè obseruabilia notauit his versibus:

Ἡγεμόνες δὲ μάλιστα δαήμονες ἐστιχόωντο
Νωλεμέως πόλεμόνδε, κέλευε δ' ἑοῖσιν ἕκαστος
Ἡγεμόνων, οἱ δ' ἄλλοι ἀκὴν ἔχον, οὐδέ κε φαίης
Τόσον λαὸν ἕπεσθαι ἔχοντ' ἐν στήθεσιν αὐδὴν,
Σιγῇ δειδιότες σημαίντορος ἀνδρὸς ἐνιπήν.
Οἱ δ' ἄρ' ἴσαν σιγῇ μένεα πνείοντες Ἀχαιοί,
Ἐν θυμῷ μεμαῶτες ἀλεξέμεν ἀλλήλοισι.

Armatisque duces præibant ordine in hostem
Constanter. quin quisque suis rite imperitabat:
At taciturni ibant reliqui, vt vix dicere posses
Tantum pone sequi populum, qui pectore vocem
Comprimeret, tacite metuens ducis aspera verba.
Sic Martem tacite miles spirabat Achiuus,
Mutuum in auxilium discrimen adire paratus.

Τῶν δὲ βαρβάρων τὴν ἀκοσμίαν ὀρνίσιν ἀπείκαζεν, εἰπών·

Barbarorum vero inordinationem indecoram auibus assimilauit inquiens:

Τῶν δ' ὥς τ' ὀρνίθων πετεηνῶν ἔθνεα πολλὰ
Χηνῶν, ἢ γεράνων, ἢ κύκνων δουλιχοδείρων
Ἀσίῳ ἐν λειμῶνι Καϋστρίου ἀμφὶ ῥέεθρα,
Ἔνθα καὶ ἔνθα ποτῶνται ἀγαλλόμεναι πτερύγεσσιν,
Κλαγγηδὸν προκαθιζόντων, σμαραγεῖ δέ τε λειμών

Ὡς Τρώων ἀλαλητὸς ἀνὰ στρατὸν εὐρὺν ὀρώρει.
Οὐ γὰρ πάντων ἦεν ὁμὸς θρόος, οὐδ' ἴα γῆρυς.
Sicut aues volucres cum multis anser Olorue,
Aut grus agminibus volitans prope stagna Caystri
Asiis in campis lætus trepidantibus alis
Labitur, ac pratum resonat clangore frequenti:
Talis erat Troianorum per castra tumultus.
Nam nec lingua eadem, nec erat vox omnibus vna.

Καὶ ἐν ἄλλοις. Item alibi:

Αὐτὰρ ἐπεὶ κόσμηθεν ἅμ' ἡγεμόνεσσιν ἕκαστος,
Τρῶες μὲν κλαγγῇ τ', ἐνοπῇ τ' ἴσαν ὄρνιθες ὥς.
Οἱ δ' ἄρ' ἴσαν σιγῇ μένεα πνείοντες Ἀχαιοί.
Ἐν θυμῷ μεμαῶτες ἀλεξέμεν ἀλλήλοισι.
Cum ducibus steterunt instructæ acies vt vtrimque.
Sicut aues Troes voce, ac clangore strepebant.
At tacite Martem miles spirabat Achiuus,
Mutuum in auxilium discrimen adire paratus.

CAP. LIII. ΚΕΦ. νγ'

Varia præcepta imperatoria quomodo enuntientur. Præsentis scripti Epilogus.

Παραγγέλματα ἡγεμονικὰ παντοῖα πῶς προσφέρεται. καὶ τοῦ παρόντος συγγράμματος ἐπίλογος.

PRæcepta fere hæc sunt: Age ad arma. Adsiste ad arma. Impedimēta a phalange secedant. Tum etiam: Attendatur præcepto. Suscipe, Recipe. Dista. Sursum hasta. Versa. Iuga. Respice ad Ducem. Tergidux quisque suam decuriam dirigat. Prima interualla conserua. In hastam inclina. Procede. Ita consiste. In rectum red-

ΑΓε εἰς ὅπλα· παράστηθι παρὰ τὰ ὅπλα. ὁ σκευοφόρος ἀποχωρείτω τῆς φάλαγγος. εἶτα καὶ, προσεχέτω τῷ παραγγελλουμένῳ. ὑπόλαβε. ἀνάλαβε. διάστηθι. ἄνω τὸ δόρυ. στοίχει. ζύγει. παράγε ἐπὶ τὸν ἡγούμενον. τὸν ἴδιον λόχον ὁ ἀρχηγὸς ἀπευθυνέτω σωτήρει τὰ ἐξ ἀρχῆς διαστήματα. ἐπὶ δόρυ κλῖνον. πρόσαγε. ἔχου οὕτως. τὸ βάθος διπλασιά-

σιάζε. ἀποκατάστησον. τὸν Λάκωνα ἐξέλισσε. ἀποκατάστησον. τὸν Μακέδονα ἐξέλισσε. ἀποκατάστησον. τὸν χόρειον ἐξέλισσε. ἀποκατάστησον. ἐπὶ δόρυ ἐπίστρεφε. ἀποκατάστησον. ἐπὶ δόρυ περίσπα. ἀποκατάστησον.

Αὗται σοι περὶ τῆς τακτικοῦ ἀφηγήσεως ἐλέχθησαν, σωτηρίαν τοῖς χρωμένοις αὐταῖς πορίζουσαι, καὶ τοῖς ἐναντίοις ἧτταν ἐπείγουσαι.

de. In clypeum inclina. Procede. Ita consiste. Altitudinem duplica. Restituere. Laconicam euolue. Restituere. Macedonicam euolue. Restituere. Choræam euolue. Restituere. In hastam conuerte. Restituere. In hastam inflecte. Restituere.

Hæc tibi, Imperator, de arte Tacticâ doctrina a me explicata est, iis, qui eam ad vsum applicabunt salutem: aduersarijs autem præcipitem cladem allatura.

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

SIXTI ARCERII

AD

CLAUDII ÆLIANI

TACTICA.

ſiue

De Inſtruendis Aciebus

NOTÆ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

SIXTI ARCERI
AD
CLAVDII ÆLIANI
TACTICA
Notæ.

Præfatione pag. 3.

ΚΛΑΥΔΙΟΥ ΑἸΛΙΑΝΟΥ] Scriptum hoc eiusdem Æliani, qui librorum De proprietate Animalium, Variâ Historiâ, & Rusticarum quarundam Epistolarum autor perhibetur, cum Gillio, Gesnero, atque alijs libens credo. Eiusdem etiam, cuius mentio apud Martialem libro XI. Epigrammatum, de Luperco:

Cum tristis quereretur, & roganti
Causam reddere vellet Æliano, &c.

Item libro XII. De Covinno Curru:

O iocunda Covinne solitudo,
Carrucâ magis, essedoque gratum,
Facundi mihi munus Æliani.

Plura tamen scripsisse Ælianum, quam quæ hactenus edita habemus, haud obscurè colligitur cum ex hoc libro, tum multis apud Suidam locis.

CLAVDI prænomen consulto præfixi, non tam aliorum exemplo, qui idem ante me fecere, quam autoritate Suidæ, qui ita eum appellatum fuisse testatur.

ΤΑΚΤΙΚΆ] In versione huius libri primâ: quæ Theodoro Gazæ tribuitur, titulus est: *De instruendis aciebus.* Addidit SCRIVERIUS noster in nuperâ suâ Vegetij editione; *More Græcorum*: Inscriptionem, vt videtur, imitatus; quæ est in editione Robortelli Græcâ, Venetijs olim ac primum excusâ: περὶ στρατηγικῶν τάξεων ἑλληνικῶν: quam etiam secutus postea est Gesnerus. Ea vero, vtrum ab autore sit ipso, in medio relinquo. Ego inscribo ΤΑΚΤΙΚΆ, eumque Titulum huic vel dandum Libro, vel reddendum iudico. Vix enim dubium, quin

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

autor ita inſcripſerit De more Græcorum, qui olim Τακτικὰ vocabant ea ſcripta, quibus tradebatur Acierum formandarum, ac transformandarum ratio. Ita infra mox cap. I. plurimorum autorum nomina recenſentur, qui τακτικὰ ſcripſere. Hinc etiam τακτικοὶ dicti, non ſolum Scriptores hujus diſciplinæ; ſed illi quoque, qui exercitatione quotidianâ alios in eâ erudiebant. Vegetius Prologo lib. III. *Lacedæmonijs præcipua fuit cura bellorum. Primi namque experimenta pugnarum de euentibus colligentes artem prœliorum ſcripſiſſe firmantur vſque eo, vt rem militarem, quæ virtute ſolâ, vel certè fælicitate creditur contineri, ad diſciplinam peritiæque ſtudia reuocarint: ac magiſtros armorum* (quos τακτικοὺς appellaverunt) *iuuentutem ſuam vſum, varietatemque pugnandi præceperint edocere.* Et mox: *Horum ſequentes inſtituta Romani Martij operis præcepta, & vſu retinuerunt, & literis prodiderunt.* Veriſimile autem eſt, iſtos Magiſtros armorum & Doctores tam apud Lacedæmonios, quam apud Romanos, poſtea ex publico fuiſſe ſtipendiatos. Apud Pellæenſes quandoque obſeruatum id atque actitatum refert Strabo lib. XVI. ἐνταῦθα δὲ καὶ πωλοδάμναι, καὶ ὁπλομάχοι, καὶ ὅσοι παιδευταὶ τῶν πολεμικῶν, ἐμισθοδοτοῦντο. *Heic vero* (Pellæ) *& equorum domitoribus, & Hoplomachis, & quotquot bellica docebant, ijs ſtipendia* (è publico) *dabantur.* Alias etiam ipſos Imperatores partes illas obire non puduit. Cyrus ſingulariè laudatur apud Xenophontem II. παιδ. quod curæ ei fuerit in caſtris, quandiu hoſtes nondum in propinquo eſſent, ſuos cum in alijs exercere, tum, διδάσκειν τὰ τακτικά: *Tactica docere.* Hinc τακτικὸς, & ἀνὴρ τακτικὸς, VIII. παιδ. vbi Cyrus etiam Tactici officium eleganter deſcribit: καὶ τὸ τακτικὸν δὲ εἶναι, οὐ τοῦτο μόνον ἡγεῖτο, εἴ τις ἐκτεῖναι φάλαγγα εὐπόρως δύναιτο, ἢ βαθῦναι, ἢ ἐκ κέρατος εἰς φάλαγγα καταστῆσαι, ἢ ἐκ δεξιᾶς, ἢ ἀριστερᾶς, ἢ ὄπισθεν ἐπιφανέντων τῶν πολεμίων, ὀρθῶς ἐξελίξαι. ἀλλὰ καὶ διασπᾶν ὁπότε δέοι, τακτικὸν ἡγεῖτο, καὶ τὸ τιθέναι γε τὸ μέρος ἕκαστον, ὅπου μάλιστα ἐν ὠφελείᾳ ἂν εἴη, καὶ τὸ ταχύνειν δὲ ὅπου φθάσαι δέοι. πάντα τοῦτα, καὶ τὰ τοιαῦτα τακτικοῦ ἀνδρὸς ἐνόμιζεν εἶναι, καὶ ἐπεμελεῖτο πάντων τούτων ὁμοίως: *Tacticum*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

eſſe, non tantum arbitrabatur, ſi quis ex facili Phalangem extendere in longitudinem, aut contrahere in altitudinem poſſet, vel cornu in Phalangem redigere: vel apparentibus a dextra aut ſiniſtra, aut a tergo hoſtibus recte euoluere; verum etiam Tacticum id exiſtimabat phalangem poſcente neceſſitate diſtrahere, ac quamque partem collocare, ubi maxime ex vſu eſſet; & accelerare, ubi anteuertere neceſſe ſit. Omnia hæc & ſimilia ex officio viri Tactici eſſe putabat, horumque omnium parem iuxta curam ipſas habebat. Ergo proprie τακτικὰ antiquitus erant ea, quæ ad hanc inſtruendarum acierum ſcientiam pertinebant: & τακτικοὶ ij, qui ea vel ſcriptis tradebant, vel vſu ipſo alios edocebant. Poſterior ætas latiore ſignificatu voce hac vſa eſt, ac complexa, quidquid ad rem militarem ſpectabat. Ita τακτικὰ ſcripſere Leo Imperator, Mauritius, Africanus, & alij, in quorum libris de varijs quidem rebus ad bellum neceſſarijs agitur. Sed interim Tacticæ huius diſciplinæ illi aut nullam, aut perexiguam mentionem faciunt: & quamcunque faciunt, ex autore noſtro ea transſcripſere.

Τακτικὴν θεωρίαν] Per totam verſionem Græcanicæ huius vocis vſum retinui, tum quod Artium vocabula ab ijs impoſita, a quibus emanarunt, non temerê putem immutanda, tum quod conſultum velim ijs, qui Græcas hiſtorias legunt, in quibus τῆς τακτικῆς, & τακτικῶν non infrequens mentio. quorum ignoratio etiam viros doctos fallere potuit. Quę autem hîc Æliano τακτικὴ θεωρία, ea modo etiam τακτικὴ τέχνη, & τακτικὴ abſolute eidem dicitur. Ita apud Plutarchum Philopæmene, τακτικὰ θεωρήματα, ſunt *Præcepta Tactica*, huius ſcilicet artis, quam etiam mox autor noſter, μάθημα vocat, & διδασκαλίαν, *Diſciplinam* & *Doctrinam*. Idem Plutarchus etiam ῥυθμῶν τακτικῶν meminit, eosque primum Græcis oſtendiſſe in phalange inſtructâ eundem Philopæmenem. Ibidem, λέγεται πρῶτον ἐπιδεῖξαι τοῖς ἕλλησι κεκοσμημένην τὴν φάλαγγα, καὶ κινουμένην ὥσπερ εἴθιστο τοὺς τακτικοὺς ῥυθμοὺς μετὰ τάχους καὶ ῥώμης. *Fertur primus oſtendiſſe, atque exhibuiſſe Græcis Phalangem inſtructam, quæ vt aſſolet moveretur, ſed ad numeros Ta-*

cticos cum celeritate & robore.

ὄκνῳ καλειχόμενον] Eodem modo Iosephus se excusat initio Antiquitatum Iudaicar: χρόνου γ' ἐπιόντος, ὅπερ φιλεῖ (forte addendum hic, συμβαίνειν) τοῖς μεγάλων ἅπτεσθαι διανοουμένοις, ὄκνος μοι καὶ μέλλησις ἐγένετο, &c. *Progressu temporis, quod contingere amat magna concipientibus, torpor & cunctatio me corripuit.*

περὶ συγγράφειν] Scribendum περὶ τὸ συγγ. vt in editione Tigurinâ Gesneri legitur.

Pag. 4. Θεῷ] Gesnerus putauit legendum, θείῳ, contra receptam lectionem, ac veritatem adeo ipsam. Dei enim nomine appellatus dum Antiochus. Polyænus lib. VIII. Strategemat. Ἀντίοχος, ὁ προσαγορευθεὶς θεός: *Antiochus qui Deus appellabatur.* Cæsares verò, etiam non Æliani solum tempore, sed multo ante ita nominatos, hauddifficile probatu. De C. Iul. Cæsar. testis Diodorus principio suæ historiæ: Γάϊος Ἰούλιος Καῖσαρ ὁ διὰ τὰς πράξεις προσαγορευθεὶς θεός: *Gaius Iulius Cæsar, qui ob res gestas Deus appellatus est* De Augusto Virg. Ecl I.

- - Deus nobis hæc otia fecit, &c.

De Tiberio Scribonius Largus Præfat. ad C. Iul. Callixtum: *Vt primum enim potuisti, non es passus cessare tuæ erga me pietatis officia tradendo scripta mea Medicinalia Deo nostro Cæsari.* Tiberio scilicet, sub quo vixit. Iterum cap. CLXVI. *Nam in Italiæ regionibus nusquam eam vidi herbam* (loquitur de ὀξυτριφύλλῳ, trifolio acuto) *nisi in Lunæ portu, cum Britanniam peteremus cum Deo nostro Cæsare.* Domitianum vero ultra etiam sibi id nominis impiè arrogasse autor Suetonius: *Pari arrogantiâ, cum Procuratorum suorum nomine formalem dictaret epistolam, sic cœpit: Dominus, & Deus noster sic fieri iubet. Vnde institutum posthac, vt ne scripto quidem ac sermone cuiusquam appellaretur aliter.* Obseruauit id nō indiligenter Martialis, qui multis locis non aliter nominat lib. V. Epigrammatum: *Edictum Domini, Deiq; nostri.* Et de eius Statuâ, lib. IX. *Postquam pulchra Dei Cæsaris ora geris.* Et postea illo defuncto, ac designato iam Imperatore Trajano, libro X.

Dicturus Dominum, Deumque non sum.

De. --

Vide totum Epigramma.

Νέρουας

Νέρουα πατρὶ] Apud Suidam Νέρβας dicitur hic idem. Dio tamen & alij Νέρουας scribunt, vti hic. Cæterum, Neruam hunc (Trajanum puta) patrem Adriani non fuiſſe, nemo neſcit, qui hiſtoriam Romanam, vel primoribus labris deguſtâuit. Adulatur Adriano Ælianus, quaſi qui iam Nervæ ſucceſſerat in imperio, fuerit ab ipſo etiam adoptatus. Sed Dio nunquam factum id adfirmat. Nec fatetur Spartianus, niſi quod referat: *non defuiſſe, qui factione Plotinæ* (verba ſunt Spartiani) *mortuo Trajano Adrianum in adoptionem adſcitum eſſe prodiderint, ſuppoſito, qui pro Traiano feſſâ voce loqueretur.*

περὶ Φροντίνῳ] Videtur hic idem, qui aliàs a quibusdam etiam Φρόντων nominatur, vt & mox ab ipſo Æliano, & a Dione. Martialis etiam vnum eundemque vtroque nomine deſignaſſe videtur libro I. Epigrammat.

Clarum militiæ Fronto, togæque decus.

Et lib. X.

De Nomentanâ vinum ſine fæce lagæna,
Quæ bis Frontino Conſule prima fuit.

Iterum ibidem:

Anxuris æquorëi placidos Frontine receſſus, &c.

Plerumque tamen, & a pleriſque Frontinus appellatur, vt apud Plinium Secundum lib IV. Epiſtol. VIII. & lib. IX. Epiſtol. XIX. Libri etiam Stategematicῶν, & de Aquæductibus vrbis Romæ Commentarius, item de Qualitatibus Agrorum, ac de re Agrariâ (qui nuper e Membranis noſtris in lucem prodijt, editore doctiſſimo, nobisque amico viro Petro Scriverio) Frontini nomen præferunt. Galenus etiam libro vltimo Remediorum κατὰ τόπους Frontinum bis nominat. Et Tacitus non ſemel, quemadmodum & Vegetius.

τῶν ἐπισήμων ὑπατικῶν] Qui Conſules Latinis, ij à Græcis Rerum Romanarum Scriptoribus ὕπατοι dicti; Suidæ, διὰ τὴν ὑπεροχὴν τῆς ἐξουσίας: *ob excellentiam, ſeu eminentiam poteſtatis:* Vel, vt Dion. Halicar. ἀπὸ τοῦ μεγέθους τῆς ἐξουσίας, ὅτι πάντων τε ἄρχουσι, καὶ τὴν ἀνωτάτω χώραν ἔχουσι: *a magnitudine poteſtatis, quod & imperent omnibus, & ſummum locum teneant.* Inde ὑπατεύειν

Consulatum gerere. Herodianus lib. II. ἀνὴρ τῶν ὑπατευκότων, *Vir qui consulatum gessit.* Quemadmodum vero Romanis a Consule, dictus Consularis, qui Consulatum gessit: ita Græcis ἀπὸ τοῦ ὑπάτου, aut absolutè ὑπατικὸς, vt hîc, & apud Luciannm Demonacte, κηθήγου ὑπατικοῦ: *Cethego Consulari*: aut integre cum adiectione, ὑπατικὸς ἀνὴρ, apud Plutarchum Camillo, vt & hic infra cap. I. τῷ καθ' ἡμᾶς ὑπατικῷ ἀνδρί. Ita quoque Consulatus, seu Consulare imperium Diodoro Siculo, & Herodiano ὕπατος ἀρχὴ, & ὑπατεία appellatur. ἐπίσημος Hesychio est, ἐπιφανὴς, ἔνδοξος: clarus, illustris. A Plutarcho Appius Claudius dicitur, ἀνὴρ ἐπιφανὴς, quod nihil aliud est, quam ἐπίσημος. Apud Suidam etiam aliquis ἐπισήμους τῆς βουλῆς vocat: ὁ δὲ συχνοὺς τῶν ἐπισήμων τῆς βουλῆς ἐφόνευσε, *Ille vero multos e præcipuis Senatorij ordinis interfecit.* Quod si quis interim forte rudior ignoret aut dubitet, quo tempore Consul fuerit Frontinus, Dio docebit, qui, vt ante dixi, eum Frontonem nominat in Cocceio Nerua, eiusque insigne & memorabile Apophtegma refert, dignumque adeo, quod hic adscribatur: Ταραχῆς οὖν γινομένης οὐ τῆς τυχούσης, ἐκ τοῦ πάντας πάντων κατηγορεῖν, λέγεται Φρόντωνα τὸν ὕπατον εἰπεῖν, ὡς κακὸν μὲν ἐστιν Αὐτοκράτορα ἔχειν, ἐφ' οὗ μηδενὶ μηδὲν ἔξεστι ποιεῖν, χεῖρον δὲ, ἐφ' οὗ πᾶσι πάντα. καὶ ὁ Νέρουας ἀκούσας ταῦτα ἀπηγόρευσε τοῦ λοιποῦ γίνεσθαι τὰ τοιαῦτα, *Tumultu exorto non leui ex eo, quod cuncti cunctos promiscue accusarent, fertur, Frontonem Consulē dixisse: Esse quidem malum, habere Imperatorem, sub quo nemini quidquam facere licet, at peius, sub quo omnibus omnia. Et Nerua his auditis talia amplius fieri vetuit.*

Ἐπενεγκαμένῳ] Scribe, ἀπενεγκαμένῳ.

Φορμίαις] Scribe, Φωρμίαις. Apud Ptolomæum legitur, Φῶρμαι, quod etiam mutandum in Φωρμίαι. Erat autem Formiæ vrbs martima Campaniæ ad mare Tyrrhenum, dicta olim Hormiæ. Plinius libr. III. cap. V. *Oppidum Formiæ, Hormiæ dictum, vt existimauere, antiqua Læstrygonum sedes.* Causam originis addit Strabo lib. V. ἑξῆς δὲ Φορμίαι (lege & hic Φορμίαι) Λακωνικὸν κτίσμα ἐστιν, ὁρμίαι λεγόμενον πρότερον διὰ τὸ εὔορμον. *Exinde vero*

For-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

Formiæ est exstructa a Lacedæmoniis, antea Hormiæ dicta, propter stationem nauibus commodam. Idem & Festus: *Formiæ oppidum appellatur ex Græco, velut Hormiæ, quod circa id stationes tutæ erant, vnde proficiscebantur navigaturi.* Cur autem a Laconibus exstructa putetur, rationem dat idem Strabo: τὸν μὲν μεταξὺ τὸν κόλπον ἐκεῖνοι καιάτλαν ὠνόμασαν. τὰ γὰρ κοῖλα πάντα καιάτλας οἱ Λάκωνες προσαγορεύουσι: *intermedium sinum illi* καιάτλαν *vocant. nam omnia caua* καιάτλας *Lacedemonij appellant.* Huius vrbis incolæ Formiani dicti. quorum vectigalia interuertisse Vitellium autor Suetonius. De ijs etiam Velleius scribit lib. I. *Post a nos CCCC captæ a Gallis Romæ Formiani in ciuitatem recepti.* hoc est, vt loquitur Livius, *ipsis ciuitas sine suffragio data, quod per eorum fines tuta, pacataq; semper fuisset vita.* In Epitome Stephani legitur: Φωρμιανοὶ, πόλις Ἰταλίας. ἐθνικὸν τὸ αὐτὸ διὰ τὴν περίληψιν τοῦ χαρακτῆρος. Scribe illic, Φωρμιανοί. Quemadmodum enim Formiani nomine gentili dicti ij, qui vel incolę erant istius vrbis, vel ex ea oriundi, ita quoque Formianum illi vrbs ipsaq; dicta videtur. Locus peramœnus fuit (quo indubiè delectabatur Trajanus) si Martiali credendum. Cujus elogium de littore Formiano exstat lib. x. Epigrammatum, quod propter elegantiam huc transferendum duxi:

O temperatæ dulce Formiæ littus!
Vos cum seueri fugit oppidum Martis,
Et inquietas fessus exuit curas,
Apollinaris omnibus locis præfert.
Non ille Sanctæ dulce Tybur vxoris,
Nec Tusculanos, Algidosve secessus,
Præneste nec sic, Antiumve miratur:
Non blanda Circe, Dardanisve Caieta
Desiderantur, nec Marica, nec Lyris,
Nec in Lucrinâ lota Salmacis vena.
Hic summa leni stringitur Thetis vento
Nec languet æquor, viua sed quies ponti
Pictam Phaselon adiuuante fert aurâ,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

Sicut puellæ non amantis æstatem
Multa salubre purpurâ venit frigus.
Nec seta longo quærit in mari prædam,
Sed a cubiclo, lectuloque iactatam
Spectatus alte lineam trahit piscis.
Si quando Nereus sentit Æoli regnum
Ridens procellas tuta de suâ mensâ
Piscina rhombum pascit, & lupos vernas.
Natat ad magistrum delicata muræna.
Nomenculator mugilem citat notum
Et adesse iussi prodeunt senes nulli,
Frui sed istis quando Roma permittis?
Quot Formianos imputat dies annus
Negotiosis rebus vrbis hærenti?
O vinitores, villicique fœlices!
Dominis parantur ista, seruiunt vobis.

περιέχειν αὐτὴν] Præpositio, αὐτὴν, vel superflua videtur, vel scribendum, αὐτή.

ἐπίμελον εἶναι] Pro εἶναι forte legendum οὖσαν.

καὶ ἐμπειρίαν] Peritiam Adriani in re militari non falso extollit Ælianus. Nam ab anno ętatis xv. militare eum cœpisse; autor est Spartianus· qui insuper testatur, *fuisse armorum peritissimum, & rei militaris scientissimum*· Adstipulatur Dio: ἐγύμναζέ τε αὐτοὺς πρὸς πᾶν εἶδος μάχης: *exercebat eos ad quāuis pugnæ speciem.* Iterum: Οὕτω τῷ ἔργῳ, καὶ τοῖς παραγγέλμασι πᾶν τὸ στρατιωτικὸν δι' ὅλης τῆς ἀρχῆς ἤσκεσε, καὶ κατεκόσμησεν, ὥστε καὶ νῦν τὰ τότε ὑπ' αὐτοῦ παραχθέντα νόμον σφίσι τῆς στρατείας εἶναι *Ita opere, & præceptis totum exercitum per vniuersum imperium exercuit, & exornauit, vt etiam hodie, quæ tum ab ipso acta sunt, lex illis militiæ habeantur.*

τηλικούτων πολέμων στρατηγῷ] Qnot quantaque bella gesserit, & confecerit, legere est apud Dionem & Spartianum. Vt tamen ei abblandiatur, aliquantum videtur dare imperatoris auribus Ælianus.

Μήπως εὐτελέστερα] Fortasse scribendum, δεδιὼς μήπως εὐτ.

ἀσχολίας] Addenda præpositio σύν.

περιέγραψα τὰ κεφάλαια] Ita quoque Plinius præfatione Naturalis Historię ad Vespasianum: *Quia occupationibus tuis publico bono parcendum erat, quid singulis contineatur libris huic epistolæ subiunxi, summâque curâ, ne perlegendos eos haberes operam dedi. Tu per hoc & aliis præstabis ne perlegant: sed vt quisque desiderabit aliquid, id tantum quærat, & sciat, quo loco inveniat.* Distinctionem capitum, quæ in Gazæ est editione, secutus est etiam Gesnerus, qui insuper singulis argumenta præfixit. Ego ab iis abeundum mihi quoque non putaui, præterquam quod in quibusdam & distinctionem mutarim, & argumenta. Quam bene aut male, æquus Lector iudicassit. Capitum quoque summaria, quod videtur autor ipse fecisse, huic Præfationi subiunxi, vt vnico intuitu, quid toto libro tractetur, notum sit.

AD CAP. I.

P*Agina* 11. θαυμάζων δὲ] Gaza pro, δὲ, aduersatiuâ, τε, copulâ vsus est, vti & Robortellus. Sed forte, & δὲ, &, τε, reiectis scribetur, rectius, θαυμάζων τοὺς θῆς. vt cognitam fuisse hanc scientiã Homero inde velit probare, quod peritos eius laudet.

Μνησθέα] Versus exstat Ἰλιάδ. β'. Primam Tacticæ inuentionem Palamedi tribuit Aristides oratione II. pro IV. viris, interprete Guil. Cantero: *Quod autem maximum est, & perfectissimum, maximique momenti, rationem instruendæ aciei reperit, quâ simul & ipsi seruari, & hostibus potiores esse possent.* Cum Homero tamen sentit Alcidamas oratione Vlyssis aduersus Palamedis proditionem, qui Mnestheum hunc primum Tacticum facit, addens etiam quo tempore primum huius artis vsum ostenderit: Μνησθεὺς δὲ πρῶτος λέγεται κοσμῆσαι τάξεις, καὶ λόχους, καὶ φάλαγγας συστῆσαι, ἡνίκα Εὔμολπος ὁ Ποσειδῶνος ἐπ' Ἀθηναίους ἐστράτευσε Θρᾷκας ἄγων: *Mnestheus primus dicitur instruxisse ordines, acies ac Phalanges constituisse, cum Eumolpus Neptuni filius aduersus Athenienses expeditionem fecit, Thraces adducens.* Idem Mnestheus ideo etiam a Max. Tyrio Dissert. XXXVI τακτικὸς, quasi κατ' ἐξοχὴν vocatur: & in Epitaphijs Heroum priscorum, ταξίλοχος λαῶν.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

Στρατοκλεῖ τε Ἑρμ.] Leg. Στρατοκλεῖ τε καὶ Ἑρμ ne videatur vna eademque persona designari. Stratoclis cuiusdam, vix tamen huius, meminit Plutarchus Demetrio: Hermiæ vero (dubito etiam an eiusdem) Methymnęi, qui Siciliæ historiam scripsit Diodor. Sicul. lib. xv.

καὶ Φρόντωνι] Frontini industriam præcipue in his commendatam Diuo Trajano autor Veget. lib. II. cap. III. Quod autem putet Godschalcus, eum librum qui inter editos quartus est, στρατηγηματικῶν, hic intelligendum, tam dilutum est, vt ineptus sit, qui id refellere tentet.

Αἰνείας τε] De hoc Suidas: Αἰνείας, οὗτος ἔγραψε περὶ πυρσῶν, ὥς φησι Πολύβιος, καὶ περὶ στρατηγημάτων ὑπόμνημα: *hic scripsit de ignibus, vt ait Polybius, & de Strategematis Commentarium.* E libro De ignibus, quæ citantur à Polybio, vid. Eclogâ Histor. x. Scripti Poliorcetici Æneâ huius nuper primum è Christianiss. Regis Bibliothecâ in lucem dati editionem debemus Clariss. Casaubono.

ὁ Θετταλὸς Κινέας] Suid. Κινέας, εἷς ἦν τῶν προϊεμένων τὰ τῶν Θετταλῶν πράγματα: *Vnus erat ex iis, qui Philippo Thessalorum res prodiderat.* De Cineâ, sed Atheniensi, Polyænus Stratagema refert. Sed neuter istorum esse videtur, quem designat hic Ælianus. quin potius forte is, quem prædicat Plutarchus, & amicum Pyrrhi, & consiliarium. Cuius etiam libros De re militari laudat Cicero lib. IX. Epistol. Epist. ad Papirium Pœtum XXV.

Πύρρος τε] Ille Pyrrhus Polyæno libro VIII. dictus, δεινότατος τῶν στρατηγῶν, & πολεμικώτατος: *Imperator prudentissimus, & bellicosissimus.* Ille, quē Hannibal *omnium Imperatorum peritia rei militaris ac prudentiâ primum pronuntiauit*, vt autor est Plutarchus. A maximo Duce maximi Ducis maximum elogium.

τακτικὰ συνέγραψε] Scripta Pyrrhi Tactica commendat Plutarchus: τῆς περὶ τάξεις, καὶ στρατηγίας ἐπιστήμης αὐτοῦ καὶ δεινότητος ἔνεστι δείγματα λαβεῖν ἐκ τῶν γραμμάτων, ἃ περὶ τούτων ἀπολέλοιπε: *De scientia eius, ac solertiâ eius in aciebus instruendis, ac ducendo exercitu exempla sumi possunt e scriptis, quæ de his rebus reliquit.* Donat. in Terentij Eunuch. Act. IV, Sc. VII: *Pyrrhus peri-*

peritiſſimus Stratagematum fuit, primusq; quemadmodum ea diſciplina per calculos in tabulâ traderentur, oſtendit.

Ἀλέξανδρός τε] Non meminit eum quidquam ſcripſiſſe Plutarchus. Sed fatetur, *tres filios*, quorum hic vnus, a Pyrrho educatos fuiſſe, πάντας ἀγαθοὺς ἐν τοῖς ὅπλοις: *omnes in armis fortes.*

Κλέαρχος] Alium Clearchum non noui, ſi quidem eum putet Ælianus, quam Lacedæmonij, Ducis Grȩcorum in expeditione Cyri. Cuius meminere Thycidides, Xenophon, Plutarchus.

Παυσανίας] Lacedæmoniorum Reges eo nomine plures fuere. Quis vero eorum ſcripſerit, non eſt facile dictu. Optandum interim eſſet, plerorumque, quos hic commemorat Ælianus, ſcripta non intercidiſſe.

Εὐάγγελός τε] Huius Tactica plurimi fecit Dux ille inſignis Philopœmenes. Plutarchus: τῶν δ᾽ ἄλλων ἀναγνωσμάτων μάλιστα τοῖς Εὐαγγέλου τακτικοῖς ἐνεφύετο: *inter aliorum ſcriptorum lectiones in Euangeli Tacticis maximum, & indefeſſum ſtudium ponebat.*

Εὐπόλεμος] Plutarch. Timoleonte Eupolemi prȩfecti militum mentionem facit.

Ἰφικράτης] Laudatus hic Athenienſium dux. qui, ſi quis alius, a peritia, & diſciplina rei miliraris commendatur. Vide Æmilium Prob. in eius vitâ, & Diodor. Sicul. lib. xv.

Στωϊκὸς Ποσειδώνιος] Poſidonium Hiſtoricum, qui tempore P. Æmil j bello inter ipſum & Perſeum Macedonem geſto interfuerit, citat Plutarch. Æmilio, & Marcello. Poſidonij etiam Stoici meminit Strabo, Philoſophi ſuo ȩuo eruditiſſimi, lib. xvi. ἐντεῦθεν δ᾽ ἐστὶ Ποσειδώνιος ὁ στωικὸς, ἀνὴρ τῶν καθ᾽ ἡμᾶς φιλοσόφων πολυμαθέστατος: *hinc etiam oriundus eſt Poſidonius Stoicus, vir Philoſophorum noſtri temporis eruditiſſimus.* Athenæus quoque Poſidonium autorem nominat, qui vixerit cum Scipione xiv. Deipnoſophiſt. Is forte hic: & idem quem Polybij hiſtoriam libris lii. continuaſſe ſcribit Suidas. Sed ea vtinam ſupereſſet!

ὡς Βίων] Gaza legit Βρύων. Vtra Scriptura melior eſſet, diu dubitaui. Sed poſtea ſcribendum pene putaui, Βίτων. Iſtius enim autoris fragmenta quæ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

dam de Machinis bellicis ad Onosandri στρατηγικὸν publicauit vir literatè doctus N. Rigalt.

τοπικὰς] Gesnerus mauult τυπικὰς, nescio, an rectius.

πάντων μεμνῆσθαι] Gesnerus legendum putat, μὴ πάντων. Ego vulgatam sequor. Nam plures Tacticos legisse Ælianum, quam quos recensuit, facilè apparet. Eustath. ad Iliad. Ν. præter hos Ἑρμόλυτον τακτικὸν citat. Et I. Pollux videtur etiam Tacticum aliquid conscripsisse. Colligitur ex Onomastici eius lib. I. cap. X. καὶ τῶν ἱππέων, ἵππαρχοι, καὶ φύλαρχοι. Θηβαίων δὲ ἴδιον, βοιωτάρχης, καὶ Λακεδαιμονίων, βασιλεύς. καὶ Ἀθηναίων ἐν μέρει, πολέμαρχος. καὶ Θετταλῶν, ταγός. καὶ μισθοφόρων, ξεναγός. λέγω δὲ νῦν οὐ πρὸς ἀκρίβειαν ταυτὶ τὰ ὀνόματα· μακροῦ γὰρ ταῦτά γε δεῖται καιροῦ καὶ λόγου, ὁπόταν τακτικὸν ὑμῖν, ἢ στρατηγικὸν συντιθῶ βιβλίον. ὅτε καὶ περὶ πλαισίου, καὶ τοῦ ἑτερομήκους πλαγίου, καὶ τοῦ ἐπὶ μέτωπον κλῖναι, καὶ ἐπ᾽ οὐρὰν, καὶ ἐπ᾽ ἀσπίδα, καὶ ἐπὶ δόρυ, καὶ τῶν μερῶν τε, καὶ ἀρχόντων, καὶ κινήσεων, καὶ ἔργων, καθ᾽ ἕκαστα σαφηνιῶ: *Præfecti equitum Hipparchi dicũtur, & Phylarchi. Thebanis proprium, Bœotarcha. Et Lacedæmoniis Rex, & Atheniensibus in parte, Polemarchus, & Thessalis, Tagus. Et Mercenariorum, Xenagus. Iam autem de hisce nominibus non exacte, nec proprie loquor nam hæc & tempore, & sermone indigent longiore, cum vobis Tacticum aut Strategicum librum componam. Cum & de Plæsio & transuerso oblongo, & de inclinatione in frontem & caudam, & in scutum, & in hastam, & de partibus & ducibus, & motionibus, & operis singulatim cuncta explicabo.*

Pag. 12. ἀποβάλλοντες] Gesnerus scribit ἐπιβάλλοντες. Neutrum bonum. Sed scribendum, ὑπολαβόντες. quod Gaza & Robortellus etiam rectè secuti videntur.

περὶ ἡμᾶς] Cum Tigurinâ editione Gesneri, leg. περὶ ἡμῶν.

μὴ ἄλλοις] Gesnerus rectè emendauit, μὴ ἄλλους.

μοι ὁ λόγος ἐξαρκήσῃ ἐν τοῖς πρὸς παραστῆσαι, τῇ, τῶν, &c.] In graui mendo hic locus cubat, quod vidit etiam Gesnerus, qui legendum putat, ὁσάκις δ᾽ ἂν μοι μὴ ὁ λόγος ἐξαρκήσῃ ἀρκούντως παραστῆσαι τὰ τῶν θεωρημάτων. Ego, dũ alius meliorem emendationem adferet, ita erigere conor: ὁσάκις δ᾽ ἂν μοι ὁ λόγος οὐκ ἐξαρκήσῃ ἐν τῇ παρενθέσει αὐτῇ τῶν θεωρημάτων ἐπι-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

ἐπίκουρον &c. Quo ſenſu verſio mea loquitur. a quo neque Gazæ, neque Robortelli interpretatio multum diuerſa eſt. Saltem hoc velle Ælianum, veriſimile ex ijs, quæ ſtatim ſequuntur.

τὴν ὄψιν τῇ νοήσει] Similiter loquitur & Veget lib. III. cap. VI. *Itineraria ſolertiores Duces non tantum adnotata, ſed etiam picta habuiſſe firmantur, vt non ſolum conſilio mentis, verum aſpectu oculorum viam profecturis eligerent.*

τακτικὰ ϛυντάξασι] Malo, ϛυγγράψασι quod ſequor, vt ſupra.

καταγνοῆσαι] Cum Geſner. ſcribendum, καταγνοῆσαι.

Πλάτων ἐν τοῖς νόμοις] Vide Platonem initio ſtatim primi Dialogi De legibus.

ἀκήρυκτον πόλεμον] Heſych. ἀκήρυκτος, ἀνεπικηρύκευτος. Polybius eodem ſenſu ἀνεπαγγέλτους πολέμους vocat, lib. IV. *non denuntiata bella*. Aduerbialiter etiam apud Suidam ἀκηρυκτί, eſt ἄνευ κήρυκος, citato loco ex autore non nominato: οἱ δὲ ῥωμαῖοι τοὺς αἰχμαλώτους λαβόντες, ἀκηρυκτεὶ πόλεμον αὐτοῖς ἐψηφίσαντο: *Romani captiuis acceptis bellum ipſis ſine præcone decreuerunt.* Platonis autem eo loco mens eſt: Pacis nomen inane tantum eſſe; & quamuis publicè bellum ſemper per fæciales (vt olim fieri aſſolet) non denuntietur: tamen omnes, & ſingulas ciuitates naturâ inter ſe mutuò ex æmulatione tacitâ bellum fouere clandeſtinum. De eiuſmodi bellis eleganter, & verè dixit Philo ἀκήρυκτοι πόλεμοι ϛυμφορὰς ἀπλετωτάτας ἀπεργάζονται καὶ τοῖς ἐπιφέρουσι, καὶ τοῖς ἀμυνομένοις: *Clandeſtina, & quæ palam non denuntiantur, bella calamitatibus infinitis afficiunt & inferentes ea, & propulſantes.*

AD CAP. II.

Pag. 13. τελειῶν] Geſner. vult legendum, τελουσῶν. qui non audiendus. nam eodem modo infra loquitur Ælian. τὰ μὲν οὖν εἴδη τῆς τελείας δυνάμεως.

περὶ μὲν τῶν ἐν ταῖς ναυμαχίαις ϛυντάξεων ὕϛερον ἐροῦμεν] Singularem librum De inſtructionibus claſſicis ſcriptum ab Æliano hic locus ſatis arguit. Supereſſe autẽ adhuc, ac deliteſcere in Bibliothecis Chriſtianiſſ. Regis Galliæ, & Palatinâ ſunt, qui aſſerant, autore Geſnero. Quod ſi ita eſt, næ illi cõmuni nomine obſecrãdi, qui iſtis Bibliothecis præſunt, vt ne tandem in lucem proferre ſemel grauentur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

ἀθροιζόμενον] Cum Tigurinâ editione lege, ἀθροιζομένων.

ἰατρῶν] Hos ἑπομένους τοῖς τραυματίαις ἰατρούς; *sequentes vulneratos*, Onosander. ἐπιμελουμένους τὰ τραύματα: *Curantes vulnera.* Leo Imperator vocant. *Vulnerarios*, Plinius. Medici autem in castris, & exercitu licet nec ipsi pugnent, nec meliorem per se militem faciant: vtiles tamen sunt, & necessarij. Miles enim vulneratus, aut æger, si sciat, se ab artis eius peritis tractatum, ac curatum iri diligenter, ad subeunda & contemnenda pericula animosior redditur, magisque strenuus. Propterea iidem olim semper exercitum secuti. In bello Trojano noti Podalirius, & Machaon. Cyrum etiam in suo exercitu optimos habuisse, e Xenophonte notum, qui tertio Anabas. scribit: τούς τε ἰατροὺς τοὺς ἀρίστους συνεκομίσατο πρὸς ἑαυτόν: *& Medicos præstantissimos ad se accersiuit.* Item Paid. VIII: ἰατροὺς κατέστησαν ὀκτώ. πολλοὶ γὰρ ἦσαν οἱ τετρωμένοι: *Medicos constituerunt octo. nam saucij erant multi.* Apud Romanos non tantum Legiones, sed & singulas cohortes suos habuisse Medicos, ex Inscriptionibus antiquis patet: ut, MEDICVS cohortis II Vigilum, MEDICVS COHORTIS V Prætoriç. MEDICVS Legionis II Italicæ, &c. Hodie quidem etiam ad exemplum priscorum singulæ cohortes suos habent Chirurgos. Sed plerique stupidi & inepti asini: quibus miserorum militum salus & vita concreditur. quod fas mihi sit dicere. qui aliquot annos stipenidio D. D. Ordinum publico exercitum, & castra sum sectatus.

ἀγοραίους] Per ἀγοραίους hic intelligendi, non, vt Gesnerus putauit, homines forenses & causidici (nam cui vsui isti in exercitu? Sed ij qui commeatum, aliaque necessaria in castris important. Suffarranei tales Plinio videntur dicti, qui lib. VII. cap. XLIII de Ventidio e Cicerone refert, *eum, quum antea triumphasset de Parthis, postea Mulionem Castrensem Suffaraneum fuisse.* Aristoteles IV. Politic. e generibus hominum, quibus constat vrbs, ἀγοραῖον vocat, τὸ περὶ τὰς πράσεις, καὶ τὰς ὠνάς, καὶ τὰς ἐμπορίας, καὶ καπηλείας διατρῖβον: *quod circa venditiones, emtiones, mercimonia & similia versatur.* Ita & Dioni Chrysostomo ἀγο-

ραῖος.

ραῖος ὄχλος, est *turba venundantium*: Exercitatione περὶ τῶν ἐν συμποσίῳ: πολλοὶ δὲ ὤνια κομίζοντες παντοδαπὰ, ἀγοραῖος ὄχλος: *multi omnigenas merces venum ferentes, turba forensis*. Apud Xenophontem iidem dicuntur, οἱ ἐκ τῆς ἀγορᾶς I. Αναβασ. καὶ οἱ ἐκ τῆς ἀγορᾶς καταλιπόντες τὰ ὤνια ἔφυγον: *& qui in foro erant relictis mercibus in fugam se dabant*. Vnde sæpenumero apud Polyænum, & alios, ἀγορὰν πορίζειν, πέμπειν, παρέχειν: *commeatum parare, mittere, præbere*. Vt vero commeatu carere exercitus non potest, (id quod a Clearcho apud Xenophontem pulchrè docetur: ἄνευ τῶν ἐπιτηδείων οὔτε στρατηγοῦ, οὔτε ἰδιώτου ὄφελος οὐδέν: *Sine rerum necessariarum commeatu neque Ducis, neque gregarij milites vllus vsus*. Ita nec subsistere sine iis, qui illum aduehant. Quare non minimam curam Imperatoris esse debere, vt & ij sint frequentes, & tuti ab injurijs militum, ac publica vi, ipsa necessitas docet nec desunt Scriptores, qui disertè etiam moneant. Onosander Strategici cap. VI. Φροντιζέτω δὲ περί τε ἀγορᾶς, καὶ τῆς τῶν ἐμπόρων καὶ κατὰ γῆν, καὶ κατὰ θάλατταν παραπομπῆς, ἵνα ἀκινδύνου τῆς παρουσίας σφίσιν οὔσης ἀόκνως παρακομίζωσι τὰ εἰς τὰ ἐπιτήδεια φόρτον: *Curam vero habeat Imperator & de foro rerum venalium, & de Mercatorum terrâ marique aduentu; vt tutâ ipsis existente præsentiâ impigre illis animus sit, rerum necessariarum copiam affatim apportare*. Prudenter idem cauit Cyrus apud Xenophontem παιδ. δ'. τὴν δ' ἀγορὰν οὖσαν ἐν τῷ στρατοπέδῳ κηρυξάτω μὲν ἤδη μὴ ἀδικεῖν μηδένα, πωλεῖν δὲ τοὺς καπήλους, καὶ ἐμπόρους, ὅτι ἔχει ἕκαστος πράσιμον, καὶ ταῦτα διαθεμένους ἄλλα ἄγειν, ὅπως οἰκῆται ἡμῶν τὸ στρατόπεδον: *In foro rerum venalium, quod in medio castrorum est, per præconem edicat, ne cui venundantium iniuria a quoquam fiat, & vt caupones, ac mercatores vendant, quod quisque venale habet, vtque ijs diuenditis alia apportent; quo castra nostra ab ijs frequententur*. Ab Alexandro M. incuria hac in parte non iniuriâ C Iul. Cæsari exprobratur apud Iulianum Cæsaribus: καὶ γὰρ ἐν ἐνδείᾳ γεγονὼς τῶν ἐπιτηδείων (ἐστὶ δὲ οὐ μικρὸν, ὡς οἶδα, τοῦτο ἁμάρτημα στρατηγοῦ) καὶ μάχῃ συμβαλὼν ἡττήθης: *Etenim cum inopiâ commeatus laborares, (est vero id delictum Imperatoris non exiguum)*

ac prælium committeres, victus fuisti.

ὁ τύλων] Gaza legit, δούλων. quæ lectio ſequenda eſt, & ex hac ſcripturâ erigi commode poteſt, tranſpoſitis tantum primis duabus literis, & mutatâ τ, in δ, quæ facilè in ſe mutuò tranſeunt, & permutantur è pronuntiatione illâ apud multos hodieque receptâ, quam veterem, veramque falſo plurimi contendunt. Habuiſſe Græcorum milites in expeditionibus ſuos famulos, qui σκευοφόροι dicebantur, quod ſarcinas, aliaque impedimenta ferrent, non ſecus, ac poſtea Romanis fuere Calones ſui, & Caculæ, ex hiſtorijs paſſim obſervare eſt. Sed euidens exemplum apud Frontinum lib IV. Stratagemat c. I: *Philippus cum primum exercitum inſtitueret, vehiculorum vſum omnibus interdixit, Equitibus non amplius, quam ſingulos calones habere permiſit, peditibus autem denis ſingulos.*

καὶ ἄλλων, ὅσοι διὰ τὰς ὑπηρεσίας] Vt qui vilioris quæſtus gratiâ ſequuntur, puta lauandi, coquendi, &c.

Pag. 14. ἡ μὲν τῶν ὁπλιτῶν βαρυτάτη] Quorum hîc armaturam deſcribit Ælianus, illi ob armorum, quæ geſtabant, varietatem non vno nomine a Scriptorib. priſcis appellantur. Ab omnibus fere in genere, ὁπλῖται dicuntur, nimirum ἀπὸ τῆς πανοπλίας, *ab omnibus, quæ ſimul gerebant, armis.* Forte etiam ἀπὸ τοῦ ὅπλου, quod inter alias ſignificationes Heſychius exponit, ἔνδυμα πολεμικὸν *indumentum militare*. Ex armis autem, quæ induuntur propriè ſolus videtur θώρηξ, *lorica.* Homerus in Armatura Agamemnonis loricam tantum deſcribit induiſſe Iliad λ. θώρηκα περὶ στήθεσσιν ἔδυνε: *loricâ pectus induit.* De cæteris armis, aut circumaptaſſe tibijs ocreas, aut ſuſpendiſſe de humeris gladium, aut clypeum, haſtas ſuſtuliſſe, aut impoſuiſſe capiti galeam. Cæterum a grauitate armorum, quibus vtebantur præ alijs peditibus, inde hi ſæpe, modo βαρέα τῶν ὁπλιτῶν, vt Latinis, *grauis armatura*; modò, οἱ ἐν τοῖς βαρέσι καθοπλισμοῖς, dicuntur Polybio lib. III. Aliquando etiam τὰ ὅπλα apud Xenophontem Ἀναβ. lib. III.

κατὰ τὸν Μακεδονικὸν τρόπον] Liuius lib. I de Macedonibus loquens: *Arma, clypeus, Sariſſæque illis*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

illis. Sed an ea ſola? Præcipua quidem, ſed & alia; nempe, Galea, Thorax, Ocreæ, Lanceæ, Gladij. Curt. lib. x. *Macedo iuſta arma ſumſerat, æreum clypeum, haſtam, quam Sariſſam vocant, læuâ tenens, dextrâ lanceam, gladioque cinctus, velut cum plurib. ſimul dimicaturus*. De galeâ, thorace, ocreis mox apparebit in deſcriptione armaturæ leuium.

ἀσπίσι περιφέρεσι] Clypeis nō tantum Macedones, ſed & reliqui Græci vſi, hinc Argolicos vocat Virgilius lib. 2. Æneid.

Argolici clypei, & Phœbeæ Lampadis inſtar.

Et apud Dionyſium & Plutarchū ἀσπίδες ἀργολικαί leguntur. Homerus etiam propter rotunditatē, ἀσπίδας εὐκύκλους, & πάντοσε ἴσας vocat. Ælianus mox in armatura velitum à magnitudine, & pondere, ἀσπίδας βαρείας, eosdem clypeos nominat. Clypeos etiam Romani primo geſſere, quos poſtea in Scuta mutauere. Liuius lib vii. *Clypeis antea Romani vſi ſunt: deinde poſtquam ſtipendiarij facti ſunt, ſcuta pro clypeis fecere*. Sed diſſident iſti duo autores in tempore. quod quomodo concilet & interpretetur Lipſius, vide Militiæ Rom. lib. iii. Dial. ii. ἀπὸ τῆς ἀσπίδος dicti Homero milites hi, ἀσπισταί, & ἀσπιδιῶται. Item ἀσπιδοφόροι apud Suidam. Atque ἀσπιστῆρες, Sophocli.

καὶ δόρασι περιμηκεστέροις] Sariſſas vocabant Macedones. Liuius lib. vii. *Prælongas haſtas Macedones Sariſſas vocant*. Suidas: Σάρισσα, εἶδος ἀκοντίου ἑλληνικοῦ, δόρυ μακρὸν παρὰ Μακεδόσι: *Sariſſa ſpecies haſtilis Græcanici, haſta longa apud Macedones*. Vnde ijdem σαρισσοφόροι peculiariter dicti. Curtius lib v. *Ducem haſtatorum, quos Sariſſophoros vocant, aduerſus Scythas miſit*. Et Polyb. lib xii. φάλαγγα σαρισσοφόρον appellat. Xenophon v. Ἀναβασ. Συνείποντο δὲ καὶ δορυφόροι πολλοί, οἱ ἐπὶ τὰ ἐπιτήδεια ἐξωρμημένοι, *Vna ſequebantur haſtati multi, qui ad commeatus exierant*. Polybius fere ἀστάτους Romanâ voce nominat. quod nomen etiam ſublato haſtarum vſu apud Romanos permanſit. Vide Lipſ. ii. De mil. Dialog. i. Homerus etiam δολιχ' ἔγχεα, & δόρυ μακρόν in Troianâ militiâ agnoſcit. Cui quoque a Cuſpide haſtæ, quæ αἰχμή dicitur, *haſtati*, αἰχμηταί nominantur.

τὸ δὲ τῶν ψιλῶν] Vel legendum, ἡ δὲ τῶν ψιλῶν, ſcilicet Ζω-

τάξις, (nam ea vox ex superioribus repetenda) ac mox pro, ἔχει, ἔχουσα. Vel scribendum: τὸ δὲ τῶν ψιλῶν σύνταγμα; ac pro, ἔχει, ἔχον, quemadmodum paulo post sequitur, χρώμενον. Qui milites Latinis, Leuis armatura, velites, & Ferentarij, ij apud Græcos fere, ψιλοὶ dicuntur. Aliquando etiam γυμνῆται, seu γυμνῆτες, & apud Plutarch. Æmilio, γυμνητεύοντες, hoc est: exponente Hesychio, οἱ μὴ ὅπλα ἔχοντες, *arma non habentes*. Item, εὔζωνοι, & τὸ εὔζωνον, apud Plutarchum, Appiannm & Polybium persæpe. Suid. emendetur, apud quem legitur, εὔζωνοι, ἔνοπλοι. ἢ οἱ μὴ ἔχοντες φορτία: inermes, & ab onere sarcinarum immunes. Scribo, ἄνοπλοι, vel ἄοπλοι. Dicuntur quoque κοῦφοι, & apud Thucydidem, κούφως ἐσκευασμένοι: *leuiter instructi*. Vnde κούφη ὅπλισις, apud Philonem lib. 1. De vitâ Mosis: ἅπασαν τὴν ἱππικὴν δύναμιν παραλαβὼν, ἀκοντιστάς τε, καὶ σφενδονήτας, καὶ ἱπποτοξότας, καὶ τοὺς ἄλλους, ὅσοι τῆς κούφης ὁπλίσεως: *Omnes copias equestres assumsit, & Iaculatores, & Funditores, & Hippotoxotas, aliosque quotquot erant leuis armaturæ.* Et κούφη στρατιὰ apud Plutarch. Fabio: πρῶτον μὲν γὰρ ἀπέστειλε τὴν κούφην στρατιὰν, ἔπειτα τοὺς ἱππεῖς: *primum quidem leuis armaturæ copias, postea equites emisit.* Sed vt plurimum dicuntur ψιλὸς, vt & ψιλὸς ὅμιλος apud Thucydid. quandoque. Suid. ψιλὸς, τάξις ἀγεννεστάτη, ἥ τις προβάλλεται ἔμπροσθεν τοῦ στρατοπέδου, τῶν γύμνων καὶ ἀόπλων. καὶ ἐὰν ταραχὴ γένηται, ἐκείνη πρώτη ἀναιρεῖται: *Ordo ignobilissimus expeditorum, & inermium, qui hosti ante castra, & exercitum obijcitur, & si quæ turbatio fiat, is primus è medio tollitur.* Quæ verò Suidæ τάξις ἀγεννεστάτη, Silio lib. IX. *inglorius ordo* dicitur.

At quos deinde tenet retrorsum inglorius ordo
Missilibus certant pugnas æquare suorum.

Iterum Suid. Ψιλοὶ, οἱ μὴ καθωπλισμένοι μὲν, ἐν καιρῷ δὲ τῆς μάχης τῷ παρατυχόντι, ἢ λίθῳ, ἢ ξύλῳ, ἢ ἄλλῳ τινὶ ὀργάνῳ χρώμενοι: *Leues sunt, qui quidem armati non sunt, sed cum forte prælij tempus ingruit, & incumbit, vel saxo, vel fuste, vel alio quopiam instrumento vtuntur.*

Μήτε θώρακας] Loricas etiam gestabant soli grauiter armati. de quarum varietate vid. quæ doctissimè commentatus est

Lipsius

Lipsius, III. De militiâ. vbi etiam ἡμιθωρακίων e Polluce meminit. Sed adde, *eorum primum inuentorem fuisse Iasonem.* Pollux lib. I. cap. X. Ἰάσων δὲ ὁ Θετταλὸς, καὶ ἡμιθωράκια προσεξεῦρε: *Iason vero Thessalus, etiam semiloricas a di venit.* Hinc autem grauis armaturæ milites, quandoque θωρακῖται nominantur apud Polyb. lib. X & XI. Item θωρακοφόροι, apud Xenophontem V. παιδ. θωρακοφόροι βαρύτατον εἰσι τοῦ στρατεύματος: *Thoracati grauissime armati sunt in toto exercitu.*

Μήτε προκνημῖδας] Gesnerus mauult legi περικνημῖδας, nescio, quâratione. Hesychio quidem περικνημὶς exponitur, σκεπαστήριον τῆς κνήμης: *tegumentum tibiæ.* Et apud Plutarchum Æmilio, Thraces armati leguntur περικνημίδων ὁπλισμῷ. Hesychium mitto. Sed an in Plutarcho non rescribendum, προκνημίδων? Certe προκνημὶς apud Polyb. lib. VI inter Hastatorum πανοπλίαν recensetur: πρὸς δὲ τούτοις, ὑσσοὶ δύο, καὶ περικεφαλαία χαλκῆ, καὶ προκνημίς: *ad hæc pila duo, & galea ærea, & ocrea.* Ocream reddimus, alio nomine destituti, cum Livio, & Vegetio. Nisi si forte *Tibiale* dicere libeat, quo Paulus Iurisconsultus vtitur: *Si tibiale vel humerale miles alienauerit, castigari verberibus debet.* Apud Polyænum quoque lib. VI. inter arma quæ Philopæmon gestare Græcos edocuit: προκνημῖδες nominantur, ἐδίδαξε τοὺς Ἀχαιοὺς ἀντὶ μὲν θυρεοῦ καὶ δόρατος, ἀσπίδα καὶ σάρισσαν λαβεῖν, κράνεσι δὲ, καὶ θώραξι, καὶ προκνημῖσι φράξασθαι, *Docuit Græcos loco scuti & hastæ, clypeum ac sarissam gestare, galeis vero ac loricis atque ocreis se munire.* Plutarchus idem de eodem testatur: ἔπεισεν αὐτοὺς ἀντὶ μὲν θυρεοῦ, καὶ δόρατος, ἀσπίδα λαβεῖν καὶ σάρισσαν, κράνεσι δὲ καὶ θώραξι, καὶ περικνημῖσιν (lego & hic προκνημῖσιν) πεφραγμένους μόνιμον καὶ βεβηκυῖαν, ἀντὶ δρομικῆς, καὶ πελταστικῆς μάχης ἀσκεῖν: *Persuasit illis, vt pro hasta, & scuto, clypeum ac sarissam caperent, munitique galeis, lorica, atque ocreis loco cursoriæ, ac velitaris pugnæ, Statariam, immobilemque exercerent.* Videntur προκνημῖδες istæ, munimen ac tegmen fuisse tantum anterioris partis crurum, qualibus hodiéque Cataphracti Equites vtuntur. Fortassis id innuit Iuuenalis Sat. lib. II dum vocat, *Cruris dimidium tegmen*

Quale decus rerum, si coniugis

auctio fiat, *(risque sinistri*
Balteus,& manicæ,& cristæ,cru-
Dimidium tegmen.

Sinistri, ait: Forte, *Quia cum missilibus agebatur, sinistros pedes inante milites habere debebant, vt vibrantibus spiculis vehementior ictus esset*, vt loquitur Veget. lib. I cap XX. Simplex, κνημῖδες apud alios idem videtur, quod περικνημῖδες. Pollux lib I, cap. X inter armorum nomina: τὰ περὶ τὰς χεῖρας περιβλήματα ὁμοίως τῷ μέρει, χεῖρες καλοῦνται, καὶ κνημῖδες ποδῶν: *Quæ manus munit armatura quemadmodum pars ipsa, manus vocatur, & quæ tibiam, tibiale.* Eustath. ad Iliad Γ. v. 330.

Κνημῖδας μὲν πρῶτα περὶ κνήμησιν ἔθηκε. *(bus ocreas.*
Principio pulcras aptauit cruri-

Κνημῖδες δὲ (inquit) καὶ νῦν, ὅπλον σκέπον τὰς κνήμας. ἀφ᾽ ὧν καὶ παρωνομάζονται: *Tibialia nunc etiam sunt armatura, quæ tibias tegit, & munita. quib etiam ita denominantur.* Idem ad Iliad α. exponens, unde εὐκνημῖδες, Græci Homero dicuntur: ὥσπερ θώραξ ὅπλον σκέπον τοῦ ἡμετέρου σώματος θώρακα, οὕτω καὶ κνημὶς, τὸ σκέπον τὰς κνήμας τῶν στρατιωτῶν, ἀφ᾽ οὗ εὐκνημῖδες Ἀχαιοὶ, ἀπὸ μέρους οἱ εὔοπλοι, *Sicut thorax, seu lorica, armatura est, quæ tegit & munit tibias militum, vnde Græci, εὐκνημῖδες, dicti, a parte totum intelligendo, bene ac pulcre armati.* Polyænus lib. IV. Φίλιππος ἤσκει τοὺς Μακεδόνας τρόπῳ κινδύνων ἀναλαβόντας τὰ ὅπλα τ' στάδια πολλάκις ὁδεύοντας, φέροντας ὁμοῦ κράνη, πέλτας, κνημῖδας, σαρίσσας, &c *Philippus Macedones exercebat, non secus, ac si periculum exigeret, assumtis armis per* CCC *stadia iter facere, gestantes simul galeas, scuta, tibilia, Sarissas*, &c. Xenophon I Anab. εἶχον δὲ πάντες κράνη χαλκᾶ, καὶ χιτῶνας φοινικοῦς, καὶ κνημῖδας: *Habebant omnes galeas æreas, & tunicas purpureas, & tibialia* Porro tibialia ista, seu ocreæ militares primitus, ut & alia arma, æreæ fuere. Vnde apud Homerum Græci, Iliad. η χαλκοκνημῖδες, appellantur, οἱ δὲ κ᾽ ἀγαστάμενοι χαλκοκνημῖδες Ἀχαιοί. Hesychius exponit, οἷς σιδηραῖ ἦσαν. ἢ χαλκαῖ αἱ κνῆμαι: *Quibus ferreæ erant, aut æreæ tibiæ:* Etiam I. Reg. in Sacrâ historiâ æreæ legũtur militares ocreæ de armis Goliathi: κνημῖδες χαλκαῖ ἐπὶ τῶν σκελῶν αὐτοῦ: *Ocreæ æreæ tegebant crura eius.* Eædem quoque apud Romanos in vsu fuere. Liuius lib. I. de primę classis armis: *Arma his imperata*

ga'ea,

galea, clypeus, ocrea, lorica, omnia ex aere. Postea tamen ferreas quoque factas, autor Veget. lib. I. c. XX. *Pedites scutati etiam ferreas ocreas cogebantur in dextris cruribus accipere.*

μήτε θυρεούς] A similitudine ianuæ, quæ Græcis θύρα, dictum volunt, θυρεόν Autor Etymologici: Θυρεὸς, τὸ ὅπλον. γίνεται παρὰ τὴν θύραν, θυρὸς, καὶ πλεονασμῷ τοῦ ε. θυρεὸς, ὁ θύρας τάξιν ἔχων. Eust. ad Odyss. I, v. 240. Αὐτὰρ ἔπειτ' ἐπέθηκε θυρεὸν μέγαν ὑψός' ἀείρας, τὸν κλείοντα λίθον τὴν τοιαύτην ὁδὸν (lego, εἴσοδον) θυρεὸν λέγει, ἀσυνήθους τοῖς ὕστερον, οἱ ἀσπίδος εἶδος φασὶ τὸν θυρεὸν, παρωνυμούμενον θύρα διὰ τὸ μέγεθος: *Saxum occludens istum introitum, ianuam vocat (Homerus) secus ac posteri eius, qui* θυρεὸν, *scuti speciem quandam denominatam a ianuâ propter magnitudinem appellant.* Suidas: θυρεὸς, ὅπλον, τὸ παρ' ἡμῖν σκουτάριον. Hinc θυρεοφόρος, miles dicitur, qui scutum gerit, apud Polyb. lib X. De scutis autem, & eorum varietate, vide quæ doctiss. a Lipsio ad Polyb notata lib. III De militiâ.

ἀλλὰ τοῖς ἑκηβόλοις χρώμενον τοξεύμασιν] Triplex erat olim leuis armaturæ genus, eorum qui eminus prœliabantur, τοξόται, ἀκοντισταὶ, σφενδονῆται. Xenophon Hellenικῶν lib. II: οἱ ψιλοὶ εὐθὺς ἐκδραμόντες ἠκόντιζον, ἔβαλλον, ἐτόξευον, ἐσφενδόνουν: *Leues protinus excursione factâ tela manu, arcu & funda emittebant.* Qui arcubus vtebantur ἀπὸ τοῦ τόξου, τοξόται nuncupantur; vt Latinis quoque ab arcubus, *arquutes* apud Festum, & in veteribus Glossis. Polluci etiam τοξοφόροι ijdem. Cretenses τοξόται in priscâ Græcorum militiâ semper laudati. Xenophon. IV. Hellenic. Κρῆτες δὲ τοξόται ἠκολούθουν: *Cretenses arquutes sequebantur.* Et IV. Αναβ. ἐν τούτοις τοῖς χωρίοις οἱ κρῆτες χρησιμώτατοι ἐγένοντο: *In hisce locis Cretenses nobis maximo vsui fuere.* Puta, aduersus Carduchos, qui etiam ibidē, ἄριστοι τοξόται prædicantur, atque habuisse arcus penetrium cubitorum, ac sagittas duobus cubitis longiores, quibus clypeos & loricas penetrabant. Etiam prouerbio celebres Cretenses apud Suidam: ἱππεῖς μὲν ἐν Θετταλίᾳ, καὶ Θρᾴκῃ, τοξόται δὲ, καὶ τὰ κουφότερα τῶν ὅπλων ἐν Ἰνδίᾳ, ἐν Κρήτῃ, ἐν Καρίᾳ: *Equites (optimi) in Thessalia, & Thracia; at arquutes & leuis armatura in Indiâ, Cretâ, & Cariâ.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

ἀκοντίοις] Hesychius, ἀκόντιον, δοράτιον, μικρὰ λόγχη: *hastula, spiculum, parua hasta*. Moschopulus, κόντος μὲν, μακρὸν δόρυ. ἀκόντιον δὲ, τὸ βραχὺ, καὶ ἐκπτόμενον: *Contus quidem, longa hasta; spiculem vero, breuis, & quæ eiicitur*. Iaculum, spiculum, missile, sagittam, pilum, Latini vocãt. Qui ijs vtebantur, & prœliabantur, ἀκοντισταὶ dicti.

ἢ λίθοις ἐκ σφενδόνης] Qui fundis vtebantur, & prœliabantur, ij propriè ἀπὸ τῆς σφενδόνης, σφενδονῆται, vt & Latinis a fundâ, *Funditores* dicti, & *Fundibularij* in veteribus Glossis. Polluci optima habebatur σφενδόνη ἀκαρνάνων. In omnibus veterum prœlijs Funditores militasse, autor Vegetius lib. I. cap. XVI. In bello etiam Trojano, Homerus Iliad. N. v. 600.

Σφενδόνη, ἣν ἄρα οἱ θεράπων ἔχε
ποιμένι λαῶν.

Ad quem versum Eustathius: δῆλον, ὅτι καὶ σφενδονῆτας εἶχεν ὁ Τρωϊκὸς πόλεμος: *manifestum hinc, etiam in Trojano bello Funditores fuisse*. A dextro fundæ vsu laudati inprimis fuere Baleares, apud quos etiam primum inuenta creditur funda. Vegetius prædicto libro & capite: *Fundarum vsum primi Balearium insularum habitatores & inuenisse, & ita peritè exercuisse dicuntur, vt matres paruos filios nullum cibum contingere sinerent, nisi quem ex fundâ destinato lapide percussissent.* Vnde quoque Gymnasiæ, ab exercitatione ista Baleares dicti videntur. Plinius lib. natural. Histor. III, cap. V. *Baleares fundâ bellicosas, Gymnasias Græci dixere*. Strabo lib. XIV. φασὶ δὲ τοὺς γυμνητὰς ὑπὸ φοινίκων βαλεαρίδας λέγεσθαι, διότι τὰς γυμνασίας βαλεαρίδας λεχθῆναι: *Aiunt exercitatores a Phœnicibus, Balearidas appellari, atque inde etiam Gymnasias Balearidas dictas*. Vnde quoque in genere interdum, γυμνῆτες à nonnullis dicti, οἱ σφενδονῆται. Hesychius, γυμνῆτες οἱ μὴ ἔχοντες ὅπλα. οἱ δὲ τοὺς σφενδονητὰς γυμνῆτες sunt, *qui arma non habent, sed aliis ita funditores appellantur*. Suidas de Balearidibus: βαλεαρίδων νήσων σφενδονῆται εὔστοχοι, *Insularum Balearium incolæ funditores sunt dextri*. Idem de Parthis adserit idem: Καβδοῦχοι (leg. Καρδοῦχοι. ita Parthos olim vocatos scribit Strabo lib. XVI) σφενδονῆται ἄρισοι: *Carduchi, funditores præstantissimi*. Etiam sacra Historia mirandum in modum exercitatos in fundæ vsu refert

refet ad ſeptingentos ex habitatoribus Gabaa. Iud. cap. xx. πάντες οὗτοι σφενδονῆται ἄριστοι βάλλοντες λίθους πρὸς τὴν τρίχα, καὶ οὐ διαμαρτάνοντες : *Omnes hi funditores optimi vel ad capillum collimantes; ſi lapidibus peterent, eum attingebant, nec a ſcopo aberrabant*. Quantâ verò vi, & per quantum ſpatium iactus fundę ferri, ac ferire poterat, doctè a Lipſio, diſſeritur, quem vide ſis lib. v. De militiâ, Dialog. xx. Neque ſolum lapides fundâ iacere ſoliti, ſed & plumbum, ſeu plumbeas glandes. Ouidius,

Non ſecus exarſit, quam cum Balearica plumbum
Funda iacit, volat illud, & incandeſcit eundo.

Et Lucretius lib. vi.

plumbea vero
Glans etiam longo curſu voluenda liqueſcit.

Cauſam excandeſcentiæ, & colliquationis reddit Seneca Naturalium quæſtionum c. lvi. Plumbearum iſtarum glandium vſus potior videtur fuiſſe, quam lapidum, quod illæ multo longius, quam lapides euibrari poſſent. Xenophon de Rodijs in exercitu Græcorum, iii Anab. ἀκούω γὰρ εἶναι ἐν τῷ στρατεύματι ἡμῶν Ῥοδίους, ὧν τοὺς πολλούς φασιν ἐπίστασθαι σφενδονᾶν, καὶ τὸ βέλος αὐτῶν καὶ διπλάσιον φέρεσθαι τῶν Περσικῶν σφενδονῶν. ἐκεῖναι, διὰ τὸ χειροπληθέσι τοῖς λίθοις σφενδονᾶν, ἐπὶ βραχὺ ἐξικνοῦνται. οἱ δέ γε Ῥόδιοι καὶ ταῖς μολιβδίσιν ἐπίστανται χρῆσθαι: *Eſſe in exercitu noſtro Rhodios audio, quorum permultos aiunt valere ſcientia fundis vtendi, tantâ etiam vt duplo longius ictus eorum ferantur, quam à Perſarum fundis. nam illæ, quod lapides manipulares eÿciant, ad breue ſpatium pertingunt. at Rhodÿ etiam plumbeis globis vti norunt.* Alias inſuper cauſas addit Onoſander, ſed præcipuam quod plumbum e funda emiſſum, & a rapido per aëra motu quaſi ignitum, cum in corpus incidit, grauius vulnus infligat, Stategici cap. xviii. ἡ γὰρ τῆς σφενδόνης ἀμυνα χαλεπωτάτη τῶν ἐν τοῖς ψιλοῖς ἐστι. ὅτε γὰρ μόλιβδος ὁμόχρους ὢν τῷ ἀέρι λανθάνει φερόμενος ὥστε ἀφυλάκτως ἀπροοράτως τοῖς τῶν πολεμίων ἐμπίπτει σώμασιν. αὐτῆς δὲ τῆς ἐμπτώσεως σφοδρᾶς οὔσης, καὶ ὑπὸ τοῦ ῥοίζου τριβόμενον ἐν τῷ ἀέρι τὸ βέλος, ἐκπυρωθὲν ὡς βαθύτατω δύεται τῆς σαρκὸς, ὥστε μηδὲ ὁρᾶσθαι, ταχὺ δὲ καὶ τὸν ὄγκον ἐπιμύειν: *inter velites nulla arma grauius lædunt, quam ictus qui a fun-*

dis fiunt. plumbum enim, quod aeri concolor est, dum per eum fertur, visum fugit, ac incautè atque improuiso in corpore hostium illiditur. illapsus vero ille cum vehemens, ac telum aeris attritu a rapido stridore igneum feruorem adeptum sit quam profundissimè carnem subit, vt nec conspici queat, & quam ocyssime tumor vulneris conniueat, ac dispareat. Cæterum funda quantumuis vtile in veterum militiâ telum, tamen seruile fuit. Tale fuisse tempore belli Trojani ex Homero liquet, qui supra adducto versu, fundam dixit a famulo Agenoris gestatam; vbi Eustathius: θεράποντος δὲ ὅπλον αὕτη, οὐ μὴν ἥρωος, οὐδὲ γὰρ ἔπρεπεν: *Famuli telum funda, nequaquam vero herois. nec enim decebat.* Etiam Cyrus ita æstimauit. Xenophon VII. παιδ. πάντας δὲ τοὺς ἀόπλους τῶν ὑποχειρίων γιγνομένων σφενδονᾶν ἠνάγκαζε μελετᾶν, νομίζων τοῦτο τὸ ὅπλον δουλικώτατον εἶναι: *Omnes inermes, qui in potestatem eius venerant, cogebat fundis se exercere, existimans hoc teli genus maxime seruile esse.* Ideo quoque si quos ignominiâ afficere volebat, eos ademtis armis ad fundas relegabat. Ibidem Xenophon: ὁ δὲ Κῦρος ἐπέστελλε Καδουσίῳ συμμίξαντα πρὸς Ὑστάσπην τοὺς μὲν ἑπομένους Φρυγῶν τὰ σφέτερα σὺν τοῖς ὅπλοις ἄγειν, τοὺς δὲ ἐπιθυμήσαντας πολεμεῖν, τούτων ἀφελομένους τοὺς ἵππους, καὶ τὰ ὅπλα σφενδόνας ἔχοντας ἕπεσθαι: *Cyrus autem Cadysio mandabat, qui iam Hystaspæ se adiunxerat, vt duceret armatos illos Phrygum, qui a suis partibus steterant, sed qui rebellare desiderassent, eos ademtis equis, aliisque armis cum fundis sequi.* Et mox de Lydis idem: οὓς δὲ ἑώρα ἀχαρίστως ἑπομένους, τοὺς μὲν ἵππους αὐτῶν παρέδωκε Πέρσαις τοῖς πρώτοις συστρατευσαμένοις, τὰ δὲ ὅπλα κατέκαυσε. σφενδόνας δὲ τούτους ἠνάγκασεν ἔχοντας ἕπεσθαι: *Quos videbat morose & inuitos sequi, illorum equos Persis, qui primi secum militarant, tradidit, arma vero combussit. ipsos autē cum fundis sequi coegit.* Porro autumabat etiā Cyrus, seorsim ac solitarios funditores vix in prœlijs prodesse, sed apprimè vtiles cum cætero exercitu. Iterum ibidem Xenophon: σὺν μὲν γὰρ ἄλλῃ τῇ δυνάμει μάλα ἐστὶν, ἔνθα ἰσχυρῶς ὠφελοῦσι σφενδονῆται παρόντες· αὐτοὶ δὲ καθ' ἑαυτοὺς οὐδ' ἂν οἱ πάντες σφενδονῆται μείνειαν πάνυ ὀλίγους ὁμόσε ἰόντας σὺν ὅπλοις ἀγχεμάχους: *Vna cum aliis copijs est, vbi admodum potenter fundi-*

funditurum præsentia iuuet: at ipsi per se seorsim vel omnes simul funditores admodum paucorum armatorum cominus pugnantium impetum haud sustineant.

ἢ ἐκ χειρὸς] Inter leuem armaturam veterum etiam erant, qui lapides, aut saxa, vel silices manibus eijcerent, quos in sacculis pelleis gestabant, Xenophon. v. Anabaseως: καὶ τοὺς γυμνῆτας λίθων ἔχειν μεστὰς τὰς διφθέρας. *Iussit & velites lapidibus pelles suas repletas habere.* Et mox: καὶ ἅμα γε ἐνυαλίῳ ἠλάλαξαν, καὶ ἔθεον δρόμῳ οἱ ὁπλῖται, καὶ τὰ βέλη ὁμοῦ ἐφέρετο, λόγχαι, τοξεύματα, σφενδόναι, πλεῖστοι ἐκ χειρῶν λίθοι. *Et vt clamor sublatus fuit, & cursu grauis armaturæ miles in hostem iuit, simul etiam tela, hastæ sagittæ ab arcubus, iaculationes à fundis ferebantur, & plurimi e manibus lapides.* Hi distinctè & peculiariter id eo apud Pollucem, & Thucydidem λιθοβόλοι nominantur. Quorum cum alijs velitibus etiam proprium fuit, sine ordine, quouis tempore, loco, & viritim prœliari. Polyb. lib. x. ταῦτα δὲ διανοηθεὶς τὴν μὲν πρώτην ἔδωκε τάξιν Διογένει, συστήσας αὐτῷ τοξότας, καὶ σφενδονήτας, καὶ τοὺς ὀρείους τούτους (Leo ὀρείων τούς τι) ἀκοντίζειν, καὶ λιθάζειν δυναμένους, οἵτινες τάξιν μὲν οὐκ ἔνεμον, ἀεὶ δὲ πρὸς τὸν παρόντα καιρὸν, καὶ τόπον κατ' ἄνδρα ποιούμενοι τὸν κίνδυνον πρακτικωτάτην παρείχοντο χρείαν ἐν ταῖς δυσχωρίαις. *Hac cum ita secum deliberatus statuisset Antiochus, primam Diogeni aciem dedit, adiunctis ei arcutibus, & funditoribus, & montanis quot quot iacula, ac lapides iacere valebant. Qui quidem ordinem nullum seruabant, sed obuio quouis tempore, & loco viritim discrimen certaminis subeuntes efficacissimum vsum in locorum difficultatibus exhibebant.* De efficaci eorum vsu & operâ id ita esse mox infra refert idem autor: καὶ χρώμενοι πυκνοῖς τοῖς ἀκοντίσμασι, καὶ τοῖς ἐκ χειρὸς λίθοις, κακῶς διετίθεσαν τοὺς βαρβάρους, καὶ κάλλιστα τὸ σφενδόναις ἐκακοποίουν ἐξ ἀποστήματος βάλλοντες: *Vsique frequentibus iaculationibus, & e manu iactis lapidibus damnis barbaros afficiebant, optimèque fundis eminus per interuallum aliquod iacientes afflictabant.* Etiam Vegetius eorum vsum apud Romanos nouit, & probat. Lib. I. cap. XVIII. *Ad lapides vero vel manibus, vel fundis iaciendos exerceri diligenter conuenit iuniores.* Item mox ad finem eiusdem capitis:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

Et interdum euenit, vt in lapidosis locis conflictus habeatur, vt aut mons sit aliquis defendendus, aut collis, aut ab oppugnatione castellorum siue ciuitatum lapidibus barbari, fundisque pellendi sint.

ϗ τὸ τοῦ Ἀργίλου] Quis fuerit iste Argilus, aut qualis eius armatura, fateor me adhuc ignorare. Si quis doceat, non ægrè feram.

ϗ αὐτὸ μέν] Excidit hic Peltastarum nomen. Restituetur legendo, aut, τὸ δὲ τῶν πελταστῶν ϗ αὐτό, aut, ἡ δὲ τ. π. ϗ αὐτή, quod præstat. Robortellus non animaduertens hanc corruptelam, male hæc ad Argili armaturam refert.

τούτοις γὰρ πέλτης μικρόν ἐστι, ϗ ἐλαφρὸν ὅπλον] ὅπλον hic Robortellus reddit, *armaturam*. Ego cum Gaza malui vertere, *Scutum*. Suidas, & Index vocum militarium, qui fere Lexicis adiunctus: πέλτη, μικρά τις ἐστὶν ἀσπιδίσκη, καὶ κούφη. *Pelta paruus est clypeolus, & leuis*. Et Isidorus: *Pelta, scutum breuissimum*. Item in Glossis Latino Græcis: *Scutum*, ὅπλον. *Parmam* fere Latini reddere videtur. Vnde Glossæ antiquæ, πελτάριον, *Parmula*, & πελταστής, *Parmularius*. Reuera tamen Parma, à Pelta diuersa fuit. Æmilius Probus in vita Iphicratis: *Cum ante illum Imperatorem Græci maximis clypæis, breuibusque hastis, minutis gladijs vterentur, ille è contrario Peltam pro Parma fecit, à quo postea Peltastæ pedites appellati, vt essent ad motus concursusque leuiores.* Vide etiam de isto Iphicratis consilio Diodor. Siculum lib. xv. Qui Peltas gestabant, non tantum *Peltastas*, sed & *Cetratos*, Liuius appellat lib. xxxi. *Nocte Cetratos, quos Peltastas vocant, in insidijs abdiderat.* Cetratos autem ideo, quia, vt ait idem lib. xxviii, *Pelta Cetræ haud dissimilis est.* Nec verò ij solum πελτασταὶ Græcis, sed & πελτοφόροι dicuntur, Xenophōti, & Polluci. Si dicam, æreas etiam fuisse Peltas, verbum non amplius addo. Xenophon v. Anabas. αἱ δὲ πέλται αὐτῶν ἄλλη ἢ ϗ ἄλλη διεφαίνοντο χαλκαῖ οὖσαι. *Peltæ eorum, quæ erant æreæ hac atque illac perlucebant.* In Eclogis Polybij De legationibus: ὅτι κομίζοιεν δωρεὰν κοινῇ τοῖς Ἀχαιοῖς ἑξακισχίλια μὲν ὅπλα χαλκᾶ πελταστικά. *Afferre gratis in communem Achæorum vsum sex millia scutorum æreorum Peltasticorum.* Cui hæc non sufficiunt, adeat

Lipsium

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

Lipsium in Analectis ad Militiam.

τῆς ἱππικῆς δυνάμεως] Vt Gaza hic vertit, an ita præ se tulerit eius codex sciri non potest. Mihi clarior est hic sensus, qui in versione nostrâ expressus.

κατάφρακτος μέν] Index cataphractos equites ita describit: οὐ μὲν κυρίως ἱππικοῦ, τὸ μέν ἐστι κατάφρακτον, ὃ καὶ τοὺς ἵππους, καὶ ἱππέας πεφραγμένους παρέχεται. *Qui proprie equites dicuntur, alij Cataphracti sunt, qui & equos & se munitos armis exhibent*. Seruius in XI. Æneid. pene iisdem verbis: *Cataphracti equites dicuntur, qui & ipsi ferro muniti sunt, & equos similiter munitos habent*. Dissentit ab eo H. Stephanus, qui putat etiam Cataphractos dicendos, qui equos munitos non habent, modo equites ipsi loricati sint, quia Liuius καταφράκτους Latinè dixerit, *Loricatos*, lib. XXXV. *Equitum innumerabilem vim traijci Hellesponto in Europam, partim loricatos, quos Cataphractos vocant, partim Sagittis ex equo vtentes*. Cum Stephano iam non contendam. Sed Cataphractos apud Priscos fuisse eos qui non tantum ipsi armati erant, sed & equos armis tectos simul habebant, id concedit necesse. Salustius: *Equites Cataphracti, ferreâ omni speciê, equis paria operimenta erant*. Apud Suidam Scriptor aliquis de Parthis: ὁπλίζουσι δὲ καὶ τὸν ἵππον ὁμοίως σιδήρῳ πάντα μέχρι τῶν ὀνύχων. διότι οὐδὲν αὐτοῖς ὄφελος ἂν εἴη ἰδίων ὅπλων, εἰ ὁ ἵππος αὐτοῖς προαπόλοιτο: *Armant equum etiam totum ferro similiter ad vngulas vsque, quod nihil ipsos iuuatura sint arma propria, si quidem prius ipsis equus pereat*. Nazarius Panegyrico Constantino dicto: *Operimento ferri equi atque homines pariter obsepti (Clibanarijs in exercitu nomen est) superne omnibus tectis equorum corporibus demissa lorica, & crurum tenus pendens sine impedimento gressus a noxa vulneris vindicabat*. Inde Polluci equi tales dicuntur, τεθωρακισμένοι, περιπεφραγμένοι, ὡπλισμένοι. *Loricati, vndiquaque obsepti, armaii*. Quomodo etiam arma nominari solita, quibus singula equorum membra muniebantur, tradit idem: φράττονται δὲ καὶ ἵπποι ὅπλοις, προμετωπιδίοις, παρωτίοις, παρηΐοις, προστερνιδίοις, παραπλευριδίοις, παραμηριδίοις, παρακνημιδίοις: *Obsepiuntur etiam equi armis, quæ tum frontem, tum aures*,

tum malas, tum pectus, tum latera, tum fœmora, tum tibias tegunt. Quorum singula a partibus, quas muniunt, denominata sunt. Quorundam Xenophon meminit de armaturâ Equitum Persarum, VII. παιδ. initio: οἱ δὲ ἵπποι, προμετωπιδίοις, καὶ προστερνιδίοις, καὶ παραπλευριδίοις χαλκοῖς. Item I. Anab. οἱ δὲ ἵπποι ἅπαντες οἱ μετὰ κύρου εἶχον καὶ προμετωπίδια, καὶ προστερνίδια. Quod ipsos equites attinet, sciendum thoracem eorum diuersum fuisse à pedestri. Scriptores nonnulli disertè videntur distinguere. Xenophon III. Anab. ἐτύγχανε δὲ θώρακα ἔχων τὸν ἱππικόν. *Indutus tum forte erat thoracem equestrem.* Et Plutarchus Philopœmene: πεζὸς ἐν ἱππικῷ θώρακι, καὶ σκευῇ βαρυτέρᾳ χαλεπῶς, καὶ ταλαιπώρως ἁμιλλώμενος: *Pedes in thorace equestri, & apparatu armorum grauiore difficulter, & laboriose decertans.* Qui equites Cataphracti, ijdem & *Cataphractarij*, ac Persis peculiari nomine *Clibanarij* dicti. Lampridius Alexandro Seuero, de Persis loquens: *Cataphractarios, quos illi Clibanarios vocant, decem millia in bello interemimus.* Ammianus lib. XVI. *Sparsique Cataphracti equites, quos Clibanarios dictitant Persæ.* Quemadmodum vero καταφρακτος à verbo, καταφράττεσθαι, & simplici, φράσσειν, cuius participium legitur apud Homerum Iliad. N. v. 130. recte deducitur; ita ridicula est, & inepta Etymologia, quam reddit Stewechius ad Veget. lib. III. cap. XIV. dictum putans Cataphractum a *Cataphracta*, seu vt videtur Græce scire, καταφράκτη, quod ipsus exponit, *Thoracem militarem*, vel *pectorale munimen.* Nugæ meræ, & argumentum eum Græcanicæ linguæ fuisse nimis quam rudem.

Pag. 15: χαρὶς θυρεῶν αὐτῶν] Malim, θυρεῶν αὐτοῖς μόνον, &c.

ὑπ' ἐνίων δὲ καὶ ξυστοφόροι] Index, & Suid. δορατοφόροι, ἢ ξυστοφόροι, ἢ κοντοφόροι. καλοῦνται γὰρ τοῖς τρισὶν ὀνόμασιν. οὗτοι δὲ εἰσὶν, οἱ ἀπὸ τῶν ἵππων, καὶ πλησίον τοῖς πολεμίοις δόρασι μαχόμενοι, *Hastati equites istis tribus nominibus appellantur, qui ex equis hastis cum hostibus comminus pugnant.*

ὑπακοντισταί] In indice legitur, ἱππαγωνισταί. Et hic, & istic scribe, ἱππακοντισταί. De his Suid. & postea idem Index: οἱ δὲ μόνον ἀκοντίζουσιν, εἰς χεῖρας δὲ τοῖς πολεμίοις οὐκ ἔρχονται, καὶ καλοῦνται ἱππακοντ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

ϰοντισταὶ, ϰαὶ ἰδίως ταραντῖνοι. *Hi vero solum iaculantur, sed ad manus cum hostibus non deueniunt, & vocantur Hippacontistæ, ac proprie Tarentini.*

τινὲς δὲ τῶν ταραντίνων] De his apud Suidam, οἱ δὲ τὰ μὲν πρῶτα, ἐλαφροῖς ἀκοντίοις ἀκοντίζουσι πόρρωθεν, ἔπειτα δὲ πλησιάζοντες συμπλέκονται τοῖς πολεμίοις, ἢ σπάθαις, ἢ πελέκεσιν ἀπομαχόμενοι, οὓς φασὶν ἐλαφρούς. *Hi primò quidem eminus iacula leuia emittunt, sed deinde proprius ad hostes accedunt, ac cum ijs cõgrediuntur, aut spathis, aut securibus depugnantes, quos Leues vocant.* Cæterum à Tarento, quæ Græcis τάρας, Tarentini dicti Equites. Vnde ταραντινίζειν in Epitome Stephani est, τὸ τὸ ἐνόπλιον, καὶ εἰς τὰς μάχας χρησμὸν (lege χρήσιμον) ἱππασίαν ποιεῖσθαι. *Equitationem exercere in armis, & ad prælia conducibilem.* Suid. ταραντῖνος (forte ταραντῖνοι) τάξις τις ἱππέων οὕτω καλουμένη. Et Hesychius: ταραντῖνοι, ἱππεῖς τινες ὀνομάζονται. οἱ δὲ τοὺς ἀκοντιστὰς, ἢ τοὺς ὑψηλοὺς (lege ψιλοὺς) ἱππεῖς. *Tarentini quidam equites nominantur, qui alijs Sagittarij, alijs Leues.* De Tarentinis equitibus Polyænus lib. II. in persequendo Lachare: ἱππεῖς ταραντῖνοι πολλῇ σπουδῇ διώκοντες, οὐκ ἀνίεσαν: *Equites Tarentini quantâ poterant festinatione a persequendo non desistebant.* Et apud Polybium Philopæmen Tarentinos equites opponit Catapeltis Machanidæ lib. XI. οὐκ ἔτι χρόνον ἔδωκεν, οὐδ᾽ ἀναστροφὴν, ἀλλὰ διὰ τῶν ταραντίνων ἐνεργῶς ἐχρῆτο τῇ καταρχῇ τοῦ κινδύνου. *Non amplius tempus reuersionis concessit, sed initio prælij efficaci operâ Tarentinorum equitum vtebantur.* Vbi nemo putabit istos equites ex vrbe, vel tractu Tarentino fuisse, sed ita vocatos ad similitudinem armaturæ illorum. Vide infra cap. XLIII.

ὑπ᾽ ἐνίων δὲ σκύθαι] Hesych. σκύθαι, οὕτω τι τῶν γυνεῶν ἐλέγετο. Corruptissimus locus; quem ita emendo, ac restituo: σκύθαι, οὕτω τι τῶν γένος (vel τάγμα) ἐλέγετο. *Scythæ, ita quoddam equitum genus dicebatur.* Nam hos indubie innuit.

πελταστῶν, ψιλῶν ἱππέων, &c.] Paruam hanc interpunctionem secutus est Robortellus, quæ tollenda, scribendumque: ψιλῶν, ἱππέων δορατοφόρων, ἱππέων ἀκοντιστῶν, ἱππέων τοξοτῶν, ἱππέων καταφράκτων, ἁρματ. ἐλεφ. Ita mecum legit Gaza.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

AD CAP. III.

τὸ μὲν οὖν] Gaza & Robortellus hanc scripturam videntur secuti. Male scribendum, τὸ μὲν οὖν, quod postea adnimaduerti Gesnero etiam placuisse. atque ita verti.

πρωτοστατοῦντος] Malim hic scribi, πρωτοστατοῦντος, idque sequor in versione. Vide quæ infra notaui de vtraque hac voce cap. XIV.

πρὸς τὰ κατ'] Scribe, πρὸς τὰ κατ'.

AD CAP. IV.

Pag. 17. ἀπό τινος] Gaza videtur legisse, ἀφ' ἑνός. quod tamen in idem recidit.

μετ' αὐτοὺς] Lege, αὐτόν.

τὸ μὲν οὖν καταλοχίσαι] Index: καταλοχίσαι, ἐστὶ, τὸ εἰς λόχους καταμετρῆσαι τὸ πλῆθος τοῦ στρατοῦ: *Decurias facere, est, multitudinem exercitus certo numero in decurias digerere.*

τὸν ἀριθμὸν τοῦ λόχου] Apud Lacedæmonios λόχος erat agmen virorum 612, vt constat e Thucydidis lib. V.

Συμμέτρως γὰρ ἔχει] Index, & Suidas: τὸ ἀπὸ ις' ἀνδρῶν πλῆθος, καὶ τέλειον φασὶ, καὶ σύμμετρον. *Multitudinem in decuriâ* XVI. *virorum, & perfectum, & mediocrem dicunt quidam.*

καὶ ἐάν τε] Illud, τε, tollendum.

AD CAP. V.

ὁ μὲν οὖν ἄριστος τοῦ λόχου Index: Λοχαγὸς, καὶ πρωτοστάτης καὶ ἡγεμὼν, ὁ αὐτός ἐστιν. ἐστὶ δὲ ὁ πρῶτος, καὶ ἄριστος τοῦ λόχου. *Lochagus & Protostata, & Dux, vnus idemque est. Est vero is & primus, & optimus decuriæ.* Leo Imperator: λοχαγὸς δὲ λέγεται, ὁ πρῶτος τοῦ στίχου, ἤγουν τοῦ ὀρδίνου κατὰ τὸ βάθος. ὁ αὐτὸς δὲ λέγεται, καὶ πρῶτος, καὶ πρωτοστάτης. *Lochagus dicitur, primus in versu, siue in ordine per altitudinem. idem & primus, & Protostata.* Onomasticum Latino-Græcum: *Decurio*, λοχάρχης. Forte scribendum, λοχαγός. Suetonius videtur *Antecessores* illos appellare, libro VII. *Irruperant iam agminis antecessores.* Præfectura autem ista λοχαγία dicitur apud Xenophontem I, & III Ἀναβ. & Aristotelem VI Politic. Meminit etiam ὑπολοχαγῶν Xenoph. V. Ἀναβ.

ὁ δὲ τελευταῖος τοῦ λ.] Leo: οὐραγὸς δὲ, ὁ ὀπίσω τοῦ ὅλου στίχου, ἤγουν τῆς οὐρᾶς τοῦ ὀρδίνου ἱστάμενος. *Vragus est, qui postremus in toto versu, seu cauda ordinis stat.* Hesychius: οὐραγὸς, τῆς οὐρᾶς ἔσχατος ἡγεμών. *Vragus caudæ vltimus dux.*

dux. Xenoph. VI. παιδ. eos τοὺς ἐπὶ πᾶσιν nominat. τελευταίους μέντοι στήσω τοὺς ἐπὶ πᾶσι καλουμένους. *Equidem postremos collocabo eos, qui, post omnes, vocantur.* Cui *Tergiducis*, aut *Tergiductoris* nomen minus placebit, quod in versione promiscuè vsurpo, *Vragum* vocet, seruato nomine Græco. Vel si quis cum Lipsio putet, *Optiones* apud Romanos fuisse, qui apud Græcos οὐραγοὶ, modo res ipsa intelligatur, per per me licet. Mihi tamen id nondum satis probatur.

ὁ δὲ λόχος ὅλος καλεῖται στίχος] Leo: λόχος, καὶ στίχος, καὶ ἀκία, καὶ κοντουβέρνιον ταυτόν ἐστι. *Decuria, & versus, & acies, & contubernium idem & vnum est.* Quid autem sit versus, nemo nescit, qui legere didicit. Suidas: στίχος, ὁ κατὰ τὸ κοινὸν ὀνομαζόμενον ἔθος, ὁ ἀπὸ τῶν ἀριστερῶν ἐπὶ τὰ δεξιὰ ἀναγινωσκόμενος. Σελίδιον τε, τὸ ἀπὸ τῶν ἄνωθεν ἐπὶ τὰ κάτω ἀναγινωσκόμενον. *Versus communi ac recepta consuetudine is est, qui à sinistris dextrorsum legitur: Columna, seu linea, quæ sursum deorsum legitur.* Nota, quod dicat Suidas, *recepto more.* Nam antiquitus non ita scribebant, vt versus aut a dextra sinistrorum inchoarent, quemadmodum Hebræi & Chaldæi; aut vice versâ à sinistra dextrorsum, vti hodie fere passim: sed sursum deorsum. Eustathius ad Iliad. ψ. pag. edit Roman. 1305. ἡ δὲ μεταφορά φασι τοῦ μεταστοιχεὶ, ἀπὸ τῶν παρ᾽ ἡμῖν στίχων, οὓς οἱ παλαιοὶ, οὐχ᾽ ὡς νῦν ἡμεῖς κατὰ μέτωπον, ἀλλὰ κατὰ βάθος ἔγραφον. ἓν φασὶ, εἶτα ἕτερον, καὶ τρίτον, καὶ τέταρτον. *Metaphora aduerbij* μεταστοιχεὶ, *a versibus apud nos vsitatis desumta, quos prisci, non vt hodie nos in longitudine, sed in altitudine scribebant: vt, exempli causâ:*

vnum,
duo,
tria,
quatuor,
&c.

Sed quia omnibus aut non est Eustathius prorsus, aut non semper ad manus, addam etiam quæ sequuntur: καὶ ταῦτα μὲν οἱ παλαιοί. ἐξ ὧν ἐστὶ νοῆσαι, ὡς οὐ κατὰ τὸ λεγόμενον ἐνορδίνως ἵσταντο οὗτοι κατὰ πλάτος, ἀλλ᾽ ὁ μὲν ἔμπροσθεν, ὁ δ᾽ ὄπισθεν, καὶ μετ᾽ ἐκεῖνον ἄλλος, καὶ ἑξῆς, ἕως τοῦ κατὰ βάθος τελευταίου. *Atque hæc quidem veteres. e quibus intelligere est quod hi non ordine vulgari in latitudine starent, sed alius ante, alius post, &*

denuo post eum alius, vsque ad vltimum in altitudine. Et mox : ὅτι δέ τε καὶ ἡ ἐν βίβλοις γραφὴ οὕτως ἐτάττετο οὐ μόνον πυργηδὸν, καὶ πλινθηδὸν σχηματιζομένη, ἀλλὰ καὶ πυργηδὸν κατὰ βάθος, ὅθεν ἐξευρίσκεται καὶ τὰ κοινῶς διπάγια λεγόμενα, καὶ τριπάγια, ἑτέρωθεν ἔστι γνῶναι. *Quod vero quandoque etiam Scriptura in libris disponebatur, non solum in formam oblongam, aut laterculi, sed & turris instar per altitudinem, vnde etiam quæ vulgò bipaginæ, & tripaginæ dictæ inuentæ sunt, aliunde cognosci potest.* Idem scribendi legendique modus adhuc apud Chinenses, & conterminos illis populos obseruatur.

ὑπὸ δέ τινων ἐνωμοτία] Ineptiunt, qui hæc, & similia artium vocabula Latinè volũt vertere. quod dum faciunt, autorem obscurant, & sensum sæpe peruertunt. Vt hic Robortellus, qui ἐνωματίαν, *intergutionem* reddit. Eumque bonus alioquin interpres Xenophontis, Leunclauius incautè sequitur. Ego vt alias pene omnes, ita hanc vocem Græcam retinere malui cum Gazâ, qui rectius à Sacramento militari appellatam ita addit: Hesychius, ἐνωματία τάξις τις (addendum videtur στρατιωτικὴ) διὰ σφαγίων ἐνώμοτος. *Enomotia, ordo quidam est militaris mactatâ victimâ sacramento confirmatus.* Suidas: ἐνωμοτία, τάξις τις στρατιωτικὴ ἀνδρῶν ε΄ καὶ κ΄ παρὰ Λακεδαιμονίοις. εἴρηται δὲ, ἐκ τοῦ ὀμνύναι αὐτοὺς μὴ λείψειν τὴν τάξιν. *Enomotia, ordo quidam est militaris virorum* XXXII *apud Lacedæmonios, inde ita dicta, quod illi iurarent se ordinem non deserturos.* Idem ijsdem verbis autor Etymologici; in quo tamen pro ἐνωμοτὶς, scribendum, ἐνωματία. Et apud Suidam numerus corrigendus, & pro ε΄ καὶ κ΄, reponendum, λ΄ καὶ β΄. Scholia Thucydidis ad lib. V. ἔχει ἑκάστη ἐνωμοτία ἄνδρας λβ΄. *Habet quæque Enotomia viros* XXXII. Intellige apud Lacedæmonios, quibus ea vox propria, Pollux: ἴδιον μέντοι Λακεδαιμονίων, συνωματία (scribe, ἐνωματία.

καὶ τὸν ἡγούμενον ἐνωμοτίας ἐνωμοτάρχην] Vtriusque nomen non semel apud Thucydidem occurrit, & Xenophontem cum lib. V Αναβ. tum præsertim libro IV. vbi etiam quis quandoque sit vsus ἐνωμοτίας, & ἐνωμοτάρχου docetur: Ξενοφῶν δὲ στρέψας καὶ τοὺς (forte ἐπὶ τοὺς, vel, εἰς τοὺς) Καρδού-

δούχους, ἀντία τὰ ὅπλα ἔθετο, καὶ παρήγγειλε τοῖς λοχαγοῖς κατ' ἐνωμοτίας ποιήσασθαι ἕκαστον τὸν ἑαυτοῦ λόχον, παρ' ἀσπίδας παραγαγόντας τὴν ἐνωμοτίαν ἐπὶ φάλαγγος, καὶ τοὺς μὲν λοχαγοὺς, καὶ τοὺς ἐνωμοτάρχας πρὸς τῶν Καρδούχων ἰέναι, οὐραγοὺς δὲ καταστῆσαι πρὸς τοῦ ποταμοῦ. *Xenophon conuersa in Carduchos acie grauem armaturam iis aduersam opposuit, præceptique decurionibus, vt singuli suas decurias per enomotias facerent, easque in clypeos in vnam phalangis frontem deducerent, vtque Decuriones & Enomotarchæ in aduersos Carduchos irent, Tergiduces ad flumen consisterent.*

διμοιρίας ἐκαλ] Scribe cum Indice & Gazâ, διμοιρίαν, singularie.

οὗτος δέ ἐστιν ὁ δ'.] Fortasse ista redundant.

καὶ ὁ μὲν τοῦ λοχαγοῦ] Index & Suidas: ἐπιστάτης, ὁ τοῦ λόχου (in vtroque rescribe, λοχαγοῦ, vt hic) ὀπίσω τεταγμένος. Additur in illis: ἔνιοι δὲ λοχαγὸν μὲν τὸν πρωτοστάτην λέγουσιν, ὥσπερ καὶ οὗτοι, καὶ οὐραγὸν τὸν ἐπιστάτην. τοὺς δ' ἐν μέσῳ οὐχ' ὁσαύτως, ἀλλ' ἐπιστάτην τὸν μετὰ τὸν πρωτοστάτην, ἤτοι δεύτερον, τὸν δὲ τρίτον ἀπὸ τοῦ πρωτοστάτου, ὑποστάτην. *Quidam Decurionem vocant* πρωτοστάτην, *quemadmodum & hi; & Epistatam Tergiducem. Medios vero inter vtrumque, non item, sed Epistatam eum, qui post Protostatam est, seu secundum ab eo; at tertium ab Protostatâ, Hypostatam.*

δεῖ δὲ τὸν λοχαγόν] A simili probat hæc eleganter Cyrus apud Xenophontem VI Παιδ. ὥσπερ γὰρ οἰκίας οὔτε ἄνευ λιθολογήματος ὀχυροῦ, οὔτε ἄνευ τῶν στέγην ποιούντων οὐδὲν ὄφελος. *Quemadmodum enim domus nullum præstat vsum, quæ nec fundata est lapidum structurâ firmâ, nec tecta rebus ad id idoneis: ita neque Phalangis vllus vsus, si tum primi, tum vltimi strenui non fuerint.*

μετὰ δὲ τούτους] Scribe, τοῦτον, hæc & verba præcedentia in Gaza non leguntur.

ὑπὸ λοχαγῷ] Gaza reddit, *vni decurioni*, ac si legerit, ὑφ' ἑνὶ λοχ. quod tamen subintelligitur.

AD CAP. VI.

Συλλογισμὸς] Ita semper scribendum propter Robortellum monendum est, qui vel tanquam diuersa, vel pro eodem Συλλογισμὸν, & Συλλοχισμὸν accipi ab Æliano putauit. Nam alterum *Collectionem*, alterum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

Coordinationem vertit.

παραλλθῆ] Index habet, ἐπιπεθῆ. Sed melior hæc scriptura, modo legatur, παραπεθῆ.

ὁ τοῦ δευτέρου λόχου] Malim, λοχαγοῦ.

παραστάτης ἢ καλεῖται] Index: παραστάται, ὁμολόχοι. Suid παραστάται, οἱ ὁμόζυγοι τῶν λόχων, πρωτοστάται, καὶ ἐπιστάται, διὰ τὸ παρ' ἀλλήλοις ἵστασθαι. *Parastatæ sunt, qui decuriis simul iugum faciunt, Protostatæ scilicet & Epistatæ, quia stent latera sibi mutuo claudentes.*

AD CAP. VII.

Pag. 19 ἧς τὸ μὲν μῆκος] Index: μῆκος ἐστὶ φάλαγγος, τὸ πρῶτον τῶν λοχαγῶν σύνταγμα, μίαν εὐθεῖαν (lege, ὁ ἐπὶ μ. εὐθ. vel, ex Suidâ, ὁ ὑπὸ μ. εὐθ.) τάσσεται ἀπὸ κέρατος εἰς κέρας διατεῖνον. καλεῖται δὲ τοῦτο, καὶ πρόσωπον, καὶ στόμα, καὶ μέτωπον, καὶ παράταξις, καὶ πρωτολοχία, καὶ πρωτοστάτης (lege πρωτοστάται) ὁ δὲ κατόπιν τούτου στίχος παράλληλος κείμενος, δεύτερον ζυγὸν καλεῖται, καὶ ὁ τρίτος, τρίτον ζυγόν· καὶ ἑξῆς ὁμοίως. *Longitudo phalangis est, primus Lochagorum coniunctus ordo, qui vnâ rectâ serie collocatur a cornu vno ad alterum extensus. Vocaur is etiam, facies, os, frons, acies, protolochia, & protostatæ. qui vero post hunc subiicitur ordo parallelus vocatur, secundum iugum, & tertius, tertium iugum. & sic deinceps.*

καὶ ζυγόν] Suidas: ζυγός, ἐν τοῖς τακτικοῖς τὸ ἐκ παρεστηκότων ἀλλήλοις πλῆθος. *Iugum in Tacticis est multitudo eorum, qui sibi mutuo iuxta adstant.* Rescribendum tamẽ istic, παρεστηκότων, pro παρεστηκότων.

καὶ στόμα] Apud Xenophont. III Ἀναβασ. κελεύει δὲ οἱ συμπέμψαι ἀπὸ τοῦ στόματος ἄνδρας. *Iubet mitti a fronte viros.* Item IV. Hellenικῶν: ἐπεὶ ἢ ἐκώλυον τὸ πορείας οἱ θετταλοὶ ἐπελαύνοντες τοῖς ὄπισθεν, παραπέμπει ἐπ' οὐραν καὶ τὸ ἀπὸ στόματος ἱππικόν. *Quandoquidem iter impediebant Thessali incursantes in posteriores, accersit ad caudam equites qui in fronte erant. & alibi sæpe.*

βάθος] Index & Suidas: βάθος ἐστὶ φάλαγγος, τὸ μετὰ τὸ μέτωπον ἅπαν. καὶ ὁ ἀπὸ λοχαγοῦ ἐπὶ οὐραγὸν στίχος κατὰ βάθος καλεῖται. *Altitudo phalangis est, omnis post frontem multitudo. & qui à decurione ad Tergiducem vsque versus porrigitur, Altitudo dicitur.* Ad hanc phrasin militarem respicit Hesychius, dum βάθος interpretatur, στίχος ἐπι-

ἐπίςατις. Pollux emendandus, in quo legitur, τὸ δὲ βάθος καλεῖται, τοῖχος. Scribe, ςίχος. Etsi verò interpretes, qui apud Xenophontem & alios βάθος, in phalange *Latitudinem* verterunt, id faciant magis proprie, quam qui *Densitatem* (nam densitas in phalange πύκνωσις dicitur, vt docetur infra ab Æliano cap. XI.) tamen *Altitudinem* significantius reddidimus. In Leonis quidem Tacticis videtur βάθος, & πάχος idem esse. Sed forte apud eum pro πάχος scribendum πλάτος. Nam Polyænus lib. IV. & Polyb. lib XII. loci alicuius longitudinem, ac latitudinem dum describunt, μῆκος, & πλάτος vsurpant.

ςοιχεῖν] Index: ςοιχεῖν ἐςι, τὸ ἐπ' εὐθείας κεῖσθαι τῷ κατὰ βάθος ςίχῳ. τοῦτο γὰρ κυρίως ςίχος λέγεται). In Collectaneis Suidæ male ista ad, ζυγεῖν, referuntur.

μέρη, διό] Rescribe cum Gesnero, μέρη δύο. De hac bissecatione index ita: Διχοτομία φάλαγγος, ἡ εἰς δύο ἴσα τομή. ταῦτα δὲ (ταύτης Suid.) τὰ μέρη, καλεῖται κέρατα. ὧν τὸ μὲν, εὐώνυμον κέρας λέγεται), καὶ οὐρά. τὸ δὲ λοιπὸν (ἕτερον, melius in Suida) Δεξιὸν κέρας, καὶ κεφαλή, καὶ Δεξιὸν ἀκρωτήριον, καὶ Δεξιὰ ἀρχή, Ἄραρος, (ita quoque scribendum in Suidâ, pro ἄραγος) καὶ ὀμφαλὸς, καὶ Συνοχὴ, καὶ Πρᾶγμα (ex Suidâ, lege Φράγμα) ὡς ἔνιοι. καὶ Στόμα, ὡς ἕτεροι, ἡ διχοτομία καλεῖται. Ita intelligendus Pollux, dum scribit: καὶ τὰ ἑκατέρωθεν ἄκρα, πλευρὰ, καὶ κέρατα, Δεξιὸν, καὶ εὐώνυμον. τὸ δὲ μέσον, ὀμφαλός. *Extremitates vtrimque dicuntur, Latera & Cornua, dextrum & Læuum. Medium vero, Vmbilicus.*

τῶν τε ὁπλιτῶν εἶναι, καὶ πόσον, &c.] E Græco excidit nomen, ψιλῶν. quod restituendum, legendumque, ὁπλιτῶν τε, καὶ ψιλῶν, καὶ πόσ. &c. Nam etiam de velitum numero, & ordinatione cap. sequenti tradit Ælianus, & cap. XV. Eorundem quoque hic mentio in versione Robortelli.

AD CAP. VII.

Pag. 20. τό τε μῆκος συνελεῖν] Robortellus hic præterquam quod sit obscurus, autoris mentem nequaquam exprimit. Gaza pro μῆκος, videtur, legisse βάθος, nam vertit, *Altitudinem diminuere*. Sed melior hæc scriptura, cuius is sensus, quem versio nostra loquitur.

τῶν τακτικῶν συγγραφ.] Cum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

Gesnero scribe, τακτικά.

ὁ γὰρ τῶν ά. ς' π' δ'] Scribe, ά ς' τ' π' δ'. Gesnerus hic, & infra non semel integris vocibus scribenda ista putat. Sed numerorum notæ etiam apud Gaz.

AD CAP. IX.

τάξις ἀνδρῶν ρκ] Scribe, ρκή, etiam apud Suidam, vbi male legitur, ρκέ.

ταξιάρχος] Idem etiam ἑκατοντάρχης postea dictus. Index: τάξεις (rescribe, τάξις) αἱ δύο τετραρχίαι, ἀνδρῶν ρκη. καὶ ὁ ἡγούμενος, πάλαι μὲν ταξιάρχος, νῦν δὲ ἑκατοντάρχης. *Taxis duæ terarchiæ, virorum* CXXVI II. *eiusque dux, quondam taxiarcha, at nunc Hecatontarcha, seu centurio.*

καλοῦνται, σύνταγμα] Quibusdam idem etiam, παράταξις. Index: σύνταγμα, ὃ ἔνιοι παράταξιν.

καθ' ἕκαστον τῶν] Forte, καθ' ἕκαστον δὲ τῶν.

ἔκταρχοι ἄνδρες] Cum Gesnero scribendum, ἔκτακτοι. De his, & eorum officio ita Index: τούτους τὸ μὲν παλαιὸν ἡ τάξις (forte οὐκ εἶχ') εἶχεν, ὡς καὶ τοὔνομα δηλοῖ, διότι τάξεως ἐξάριθμοι (ita quoque apud Suidam reponendum, pro ἐξ ἀριθμοὶ) ἦσαν. εἰσὶ δὲ ε', Στρατοκήρυξ, Σαλπιγκτής, Σημειοφόρος, Ὑπηρέτης, Οὐραγός. νῦν δὲ καὶ εἰς σύνταγμα καταλέγονται, καὶ τῶν ἄλλων. ἔχειν δὲ δεῖ τούτους τὴν τάξιν, ἢ τὸ σύνταγμα, τὸν μὲν ὅπως τῇ φωνῇ σημαίνῃ τὸ πραττόμενον. τὸ δὲ, (lege, τὸν δὲ) ὅπως τῷ σημείῳ, εἰ μὴ ἡ φωνὴ κατακούοιτο διὰ θόρυβον. τὸν δὲ σαλπικτὴν, ὁπότε μηδὲ σημεῖα βλέποιεν διὰ κονιορτόν. καὶ τὸν ὑπηρέτην, ὥστε τι τῶν εἰς τὴν χρείαν παρακομίσαι. τόν γε μὴν ἔκτακτον οὐραγὸν, πρὸς τὸ ἐπανάγειν τὸν ὑπολειπόμενον εἰς τὴν τάξιν. οἱ (ex Suida lege ὃς) τῶν τεσσάρων ἄνω τυπουμένων κατὰ μέτωπον, κάτω τάσσεται. *Hos olim acies non habebat, sicuti & nomen ipsum aperit, quia extra reliquorum numerum erant. Sunt autem hi quinque: Præco, Tubicen, Signifer, Famulus, Tergidux. Nunc vero etiam in syntagmate, & aliis agminibus recensentur. quæ illos habere oportet. Illum quidem, vt voce significet, quid faciendum sit; illum, vt signo; si propter tumultum vox non exaudiatur: tubicinem vero, cum neque signa propter puluerem videantur: ac famulum, vt quid eorum, quæ necessaria sunt, afferat: quin & extraordinarium tergiducem, vt in ordinem reducat deficientem. qui cum quatuor superiores in fronte*

statu.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

ſtatuantur, infra vltimus collocatur. Tales quoque μυειάρχαι, χιλιάρχαι, ταξιάρχαι, καὶ λοχαγοὶ apud Xenophontem III. Παιδ. οὗτοι γὰρ ἀπολελυμένοι ἦσαν τοῦ καταλέγεσθαι ἐν τοῖς τακτικοῖς ἀριθμοῖς. *Hi enim ſoluti erant, nec in cenſum numerorum Tacticorum veniebant.*

ἐπὶ δέκα ἐξ βάθυς] Geſnerus pro ἐπὶ δέκα ἐξ β. legendum putat, καὶ ἢ ἐξ β. Non videtur. Nam familiaris Græcis ſcriptoribus hæc locutio. Polyb. XII. πλείων μὲν γὰρ ἱππέων τάξις) βάθος ἐπ' ὀκτὼ πρὸς ἀληθινὴν χρείαν. *Etenim equitum in acie vt plurimum Altitudo ad verum vſum octo equis vix amplius conſtat.* Et libro XIV, vltima verba ſunt: ζωορμήσας δὲ τὰς καταφράκτους νῆας περιέστησε πάντας τὰς φορτηγοὺς ἐπὶ τρεῖς καὶ τέτταρας τὸ βάθος. *Coactis vero Cataphractis nauibus circumdedit ijs onerarias altitudine triplâ, aut quadruplâ.* Polyænus lib. II. Stratagem. Ageſilao, commate XXIV. ὁ δὲ ἐπιμηκύνας τὴν φάλαγγα ἦγεν ἐπὶ δύο τάξας. quem locum non ſatis proprie, ac ſignificanter vertit Vulteius, cum hæc ſit mens *Ageſilaum in longitudinem ordinatam phalangem duxiſſe, ita vt Altitudo è duobus tantum conſtaret in quaque ſerie.* Apud Latinos ſcriptores ſimili elegantiâ aduerbium *ad*, quaſi παρέλκον, eodem ſenſu vſurpatur. Cæſar lib. I. de bello Gallico: *Qui arma ferrent ad millia* XCII. &: *Summa omnium fuerunt ad millia* CCCLXVIII. Item lib. II. cum caſu ablatiuo: *Occiſis ad hominum millibus* IV. Item apud Liuium libro VIII. *Ad* XX *matronis.* Et alibi paſſim.

τὰ δὲ δύο ζυντάγματά ἐστιν ἀνδ.] Rectius ita legatur: τὰ δὲ δύο ζυντάγματα καλεῖται, πεντακοσιαρχία, ἀνδ. &c. quo modo & Gaza legiſſe videtur. pro ἐστὶν, cur malit Geſnerus ſcribi, ἔπι, non video. Ego potius expunxerim.

Pag. 22. λόχων ξδ'] Quanquam non aliter etiam in Gazâ legatur, videtur tamen locus ſupplendus ita: λόχων ξδ', καὶ ὁ τούτων ἀφηγούμενος, χιλιάρχης.

ἀνδρῶν β μκή] Tranſpoſitis parum vocibus, ſatius erit ſcribere: ἀνδρῶν β.μ.η, λόχων ρκή, καὶ ὁ τοῦ μέρους τούτου ἡγούμενος, καλεῖται μεράρχ. τοῦτο δὲ μέρος, &c.

τέλος] Suidas emendetur. in quo legitur, τέλος, ἀρχὴ, πρᾶξις. Rescribe, τάξις vel, vt Hesychius, τάγμα.

πελιάρχης] Cum Gesnero & Gaza rescribendum, τελάρχης.

δ ι ς'] Hi numeri ex Indice ita scribantur: δ ϛ ς'.

καὶ ὁ τούτου] Scribe, τούτων ἀφ. φαλ.

σμρ{Ϛ] Numeros hos ita scribe, σμρϛϚ.

λόχων φιϚ'] Et hic, vt in præcedentibus, adde: καὶ ὁ τούτων ἀφηγούμενος, διφαλαγγάρχης.

μέρος, ἐστὶ ἢ Ϭ κέρας] Index: τοῦτο ἔνιοι ἀποτομὴν κέρατος φασὶν, οἱ ἢ μέρος. πάλαι δὲ καὶ στρατηγία ἐκαλεῖτο.

χιλιάρχους ις'] Cum Gaza scribo: χιλιαρχίας ις, πεντακοσιαρχίας, λϚ', συνταγματαρχίας ξδ', ταξιαρχίας ἢ, ρκή, τετραρχίας, σνς, διλοχίας, φιϚ', λόχος ἢ ακδ'.

AD CAP. X.

Pag. 23. τέτακται] Forte scribendum, τάσσεται, indicandi modo, qui etiam apud Gazam.

εἰς πρὸς τὴν] Aut rejicienda vocula εἰς, aut, quod præstat, & Gesnerus secutus est, rescribendum, ὡς, vt post statim legitur.

μετὰ τὸ τρίτης] Scribo, πρώτης, cum Gaza. Nam de mente autoris eâ proportione ordinantur.

καὶ αὐτῆς] Scribe, καὶ αὐτὸς, vt etiam in Gazâ.

Δείξομεν δέ] Hic Gazę textus aliquantum variat, ac transposita quædam leguntur, additâ tali figurâ:

Pag. 24 Δείκνυται δὲ ἐν τοῖς μαθήμ.] Vide Euclidem v elementorum. propositione xv, & xvi.

τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν] Ad ostendendas has proportiones effinxit διατυπώσεις varias Robortellus, quæ apud eum videantur. Vnica in Gazâ talis est:

Cornu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

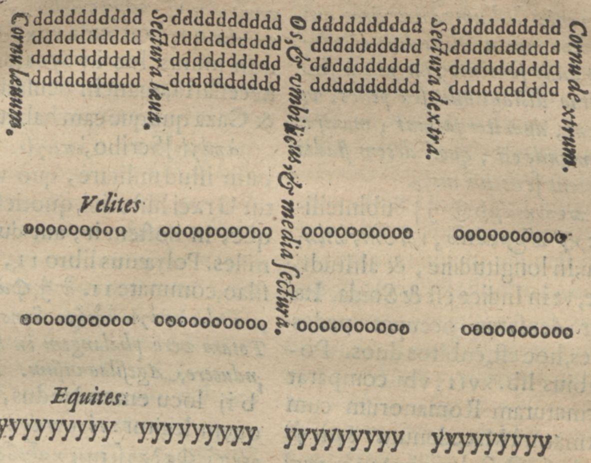

AD CAP. XI.

Νῦν δὲ ϖερὶ τῶν διαστημάτων] Hæc doctrina de ordinationis mensurâ, *Podismus*, dicitur Vegetio. *Quam dux ignorare non debet, vt sciat, qui locus quantos capere poßit armatos,* vt tradit lib. III, cap XV.

ϖρῶτον μὲν γὰρ τάσσον] Hæc & & sequentia verba à Gazâ absunt.

Pag. 25. ἀραιοτέροις διαστήμ.] Robortellus vertit: *arctiore interuallo*, male & contra mentem auctoris.

τεταγμένος μὲν οὖν ἀνὴρ] Addatur ex Indice & Suidâ, ὁ ἁπλῶς τεταγμένος, quod in versione expressimus. Hoc modo ordinatus vir occupabit interstitum pedum sex. Nam cubitus (*Minor* dictus) sesquipedem complectitur: hoc est, palmas sex, seu viginti quatuor digitos. Confirmet Polybius Historiarum Eclogâ XII, vbi sex pedum spatium dat militi, dum instructâ acie iter facit: τὸ γὰρ ςαδίου λαμβάνοντος ἄνδρας ἐν τοῖς ϖορευτικοῖς διαστήμασιν, ὅταν εἰς ὄκλω, καὶ δέκα τὸ βάθος ὦσι, χιλίους ἑξακοσίους, ἑκάστου τῶν ἀνδρῶν ἓξ ϖόδας ἀπέχοντος, φανερὸν ὅτι τὰ δέκα ςάδια λήψεται μυρίους ἑξακισχιλίους.

Cum enim stadium capiat viros, qui quidem sint in Altitudine octodecim, mille sexcentos, singulis à se mutuo distantibus sex pedes, vt solent, dum iter faciunt; manifestum inde est, quod decem stadia capient se decim mille.

πεπυκνωμένος ἐστὶ] Subintellige, κατὰ παραστάτην, καὶ ἐπιστάτην, seu, in longitudine, & altitudine, vt in Indice est & Suida. Ita vir densatus occupat pedes tres, hoc est, cubitos duos. Polybius lib. XVII, vbi comparat armaturam Romanorum cum armaturâ Macedonum: ὁ μὲν γὰρ ἀνὴρ ἵσταται σὺν τοῖς ὅπλοις ἐν τρισὶ ποσίν. *Etenim vir, imminente conflictu, dum densatio fit, cum armis stat occupans locum trium pedum.* Et mox: ἐχούσης τῆς φάλαγγος τὴν αὑτῆς ἰδιότητα, καὶ πύκνωσιν κατὰ παραστάτην, καὶ ἐπιστάτην. *Obtinente Phalange suam proprietatem, & densationem secundum Parastatam & Epistatam.*

συνησπικῶς] Quod Robortel. *hærens clypeis*, ego cum Gazâ malui reddere, *constipatus* quo vtuntur Curtius & Vegetius pari sensu.

τὸ] Voculam istam cum Gesnero expunge.

πυκνώσῃ κατὰ παρ] Scribo, πυκνωθῇ κατὰ παραστάτην, καὶ ἐπιστάτην, quę postrema vox addita non minus hic in Synaspismo necessaria, quam in densatione. & Gaza quoque eam habet.

ἀπάγειν] Scribo, ἐπάγειν. Verbum istud militare, quo vtuntur Græci historici, quotiescunque, in hostem it, aut ducitur miles. Polyænus libro II, Agesilao, commate II. τὴν δὲ φάλαγγα ὅλην ἐπάγειν ἔδοξεν Ἀγησιλάῳ. *Totam vero phalangem in hostem inducere, Agesilao visum.* Polybij locu emendandus, apud quem legitur: τότε πᾶσιν ἀπάγειν τοῖς φαλαγγίταις καταβαλοῦσι τὰς σαρίσας παρήγγειλε. Scribe, ἐπάγειν, hoc sensu: *Tunc omnibus phalangitis, inclinatis in hostem hastis, impetum facere iussit.* Hoc Æliani loco verbo, *inducere*, vti volui. Ita Plautus Amphitruone, Act. I. Scen. II.

Illico iubet dextra equites induci. Curtius quoque libro VI. *Rex phalangem nihil cunctatius induxit.* Idem verbo, *inuehi*, eodem significatu vtitur, libro V: *Besso admonito, vt Massagetas equites in læuum Alexandri cornu inuehi iuberet.* Et mox: *Mazæus cum omni suorum equitatu vehementer inuectus vrgebat Macedonum alas.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

lu. Contrarium τȣ̃ ἐπάγειν, est, ἀπάγειν, quo vtuntur, quum abducitur, aut pedem a prœlio refert miles. Xenophon. II. Paid. ὅπως καὶ ὅταν δέῃ ἀπάγειν ἀπὸ πολεμίων, ἐπίσωνται, ὡς δεῖ ἀπιέναι. *Vt etiam, quando necesse sit ab hostibus pedem referre sciant, quo pacto recedere oporteat.* Item I. Paid. ἢ ὅπως χρὴ πρὸς πολεμίȣς προσάγειν, ἢ ἀπάγειν ἀπὸ πολεμίων. *Aut quo pacto in hostem ducere exercitum, aut ab hoste abducere oporteat.*

AD CAP. XIII.

Pag. 26. ἀσπὶς μὲν οὖν ἐςὶν ἀρίςη χαλκή] Fuerintne clypei isti olim ex solido ære, dubitet forte quis rudior. Non videtur tamen. Quis enim credat militem galeâ, thorace, atque tibialibus, ex ære cunctis istis, armatum, præter longam hastam, & gladium, insuper tanto oneri gerendo nedum tractando, parem esse potuisse? Vero similius externam superficiem clypeorum ære obductam fuisse, cum ad munimentum, tum ad tutelam. Inde Hesychius, ἐπίχαλκον vocat ἀσπίδα: ἐπίχαλκος ἀσπὶς ἔχει γὰρ χαλκῆν τὴν ἐπιβολήν. *Aeneus dicitur clypeus. habet enim tegumentum externæ superficiei aeneum.* Vnde eidem ἐπιχαλκοι sunt, ὅπλα. Etiam Polyæn. ἐπιχάλκων ἀσπίδων meminit, lib. VII, Crœso, com. I. ἥ γε μὴν αὐγὴ τῶν ἐπιχάλκων ἀσπίδων τὰς ὄψεις τῶν περσικῶν ἵππων ἀπέστρεφεν. *Splendor clypeorum ære obductorum Persicorum equorum obtutum absterrebat.* Ærei autem clypei hic meminit Ælianus, quia erant etiam in vsu veteribus alij. Apud Pollucem: ἀσπὶς οἰσυΐνη, ἀσπὶς ἀπὸ ξύλου, ἀσπὶς ἀπὸ βύρσης, ἀσπὶς ὠμοβοΐνη, ἀσπὶς χαλκῆ, &c *Clypeus e viminibus contextus, clypeus e ligno confectus, clypeus e corio, clypeus e pellibus crudis boum, clypeus aeneus.* Cætera, quæ ad veritatem clypeorum pertinent, vide apud Lipsium III. de militiâ Romanâ.

Μακεδονικὴ] Hinc χαλκασπίδες dicti Macedones. Polyb. lib II: βασιλεὺς ἀντιτάξε τῶν Μακεδόνων τοὺς χαλκασπίδας. *Rex opposuit Macedones, quotquot erant Chalcaspides.* Plutarchus Æmilio: ἐκ τῶν χαλκασπίδων ἐπανατέλλουσαι φάλαγγες ἐκ τȣ̃ χάρακος ἐνέπλησαν αὐγῆς σιδήρου, καὶ λαμπηδόνος χαλκοῦ τὸ πεδίον. *Inde exorietes e castris Macedonum Chalcaspidum phalanges splendore ferri, ac fulgore æris campum compleuere.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

AD CAP. XIII.

προέθεσιν] Scribe, προέθεπιν.

καὶ ἐκδεχομένων] Lege, καὶ τῶν ἐνδεχομένων , hoc est, *quantum potest.*

συνεπεκλείνετο] In Gazæ versione legitur, *nam eius quoque ordinis ista in frontem prominet.* Pro, *ista*, illic scribe *hasta.*

καὶ πλησίον συντεταγμένον] Vt tollatur obscuritas , ita potius legam plenius; καὶ πλησίον συντεταγμένον τοῦτο τὸ ζυγὸν,&c. idque in versione etiam addidi.

περιελθὼν εἰς] Malim, ἔνθεν περιελθών τις εἰς,&c. atque id in versione expressum.

καθὸ τῇ δυνάμει ὑποβέβληκεν] Scribo, κάτω τῇ δυνάμει ὑποβέβληκεν.

AD CAP. XIV.

Ἡ δὲ Μακεδονικὴ φάλαγξ τοῖς πολεμίοις,&c. Eadem Phalangi laus tribuitur apud Arrianum lib. II καὶ τῆς δόξης φάλαγγος ὡς ἀμάχου δὴ ἐς τὸ τότε διαβεβοημένης. *Laude Phalangis, tanquam inuincibilis, etiam tum omnium ore celebrata.* Paulus Æmilius Consul, cum primum phalangem Macedonum instructam vidisset, dicere solitus, se nunquam terribilius quicquam conspexisse. Suidas e Polybio : Λεύκιος γὰρ ὁ ὕπατος οὐχ' ἑωρακὼς φάλαγγα τὸ παράπαν, ἀλλὰ τὸ πρῶτον ἐπὶ Πέρσεως, πολλάκις ἀνθομολογεῖτο πρός τινας ἐν τῇ Ῥώμῃ, μηδὲν ἑωρακέναι φοβερώτερον Μακεδόνων φάλαγγος, καίτοι γε πολλοὺς οὐ μόνον τεθεαμένος , ἀλλὰ καὶ κεχειρωσάμενος ἀγῶνας, εἰ καί τις ἄλλος. *Lucius AEmilius consul , qui nunquam omnino phalangem viderat, ante quam tum primum cum Perseo præliaretur, sæpe numero quibusdam Romæ confessus est , se nunquam quidquam terribilius conspexisse Macedonum phalange. quum tamen si quis alius , non vidisset modo multa certamina; sed etiam inijsset.* Idem Plutarchus profitetur in eius vitâ : Γιγνομένης δὲ τῆς ἐφόδου, παρῆν ὁ Αἰμίλιος, καὶ κατελάμβανεν ἤδη τοὺς ἐν τοῖς ἀγήμασι Μακεδόνας ἄκρας τὰς σαρίσας προσερηρεικότας τοῖς θυρεοῖς Ῥωμαίων, καὶ μὴ προσιεμένοις εἰς ἐφικτὸν αὐτῶν τὰς μαχαίρας. ἐπεὶ δὲ καὶ τῶν ἄλλων Μακεδόνων τάς τε πέλτας ἐξ ὤμου περιασπασάντων, καὶ τὰς σαρίσαις ἀφ' ἑνὸς συνθήματος κλιθείσαις ὑποστάντων τοὺς θυρεαφόρους εἶδε, τήν τε ῥώμην τοῦ συνασπισμοῦ, καὶ τραχύτητα τῆς προβολῆς ἔκπληξις αὐτὸν ἔσχε, καὶ δέος , ὡς

ἰδόντα πώποτε θέαμα φοβερώτερον. καὶ πολλάκις ὕστερον ἐμέμνητο τοῦ πάθους ἐκείνου, καὶ τῆς ὄψεως. *Facto vero congressu aderat Æmilius, deprehenditque iam regia Macedonum agmina extremitatibus Sarissarum in scuta Romanorum incumbere, iisque impedire, quo minus gladiis eorum cominus peti possint. Posteaquam autem aliorum etiam Macedonum detractis ex humero parmis, ac Sarissis ab vno signo simul inclinatis impetum sustinentium robur, ac vim Synaspismi, & asperitatem frontis tot cuspidibus obseptæ vidit consternatio, ac metus eum corripuit, vt qui nullum viderat vnquam spectaculum terribilius. ac frequenter exinde istius perturbationis, & spectaculi mentionem faciebat.*

ἐν πήχεσι δύο] Apud Polyb. Eclogâ lib. 17. vnde totum hunc locum videtur transscripsisse Ælianus, legitur, ἐν τρισὶ ποσί. quod idem est nam singuli cubiti sesquipedem complectuntur. id etiam supra notatum.

τὸ δὲ τῶν σαρισσῶν μέγεθος, &c. Possit etiam hic legi, μῆκος. Sed parum refert. Polybius idem tradit. Sed eam mensuram iusto longiorem, ac parum vtilem Stratagemate elusit, ac coarguit Cleonymus. Polyænus lib. II. Κλεώνυμος αἴδεσαν (ἔδεσαν alij) πολιορκῶν, τοῦ τείχους πεσόντος, τῶν πολεμίων ἐπελθόντων σαρισσοφόρων· ἑκάστη δὲ σάρισσα πηχῶν ἦν ἑκκαίδεκα· ἐπύκνωσε τὴν φάλαγγα εἰς βάθος. τοὺς δὲ πρωτοστάτας ἄνευ δοράτων ἔταξε, παραγγείλας, ἂν συμμίξωσιν οἱ σαρισσοφόροι, διαβαλεῖν, scribendum, διαλαβεῖν, ἀμφοτέραις ταῖς χερσὶ τὰς σαρίσσας, lege, τῶν σαρισσῶν, vt statim post, καὶ κατέχειν. τοὺς δὲ ἑπομένους παρὰ πλευρὰν ἑκάστου παρελθόντας ἐνεργεῖν τὴν μάχην. οἱ μὲν ἐλάβοντο τῶν σαρισσῶν. οἱ δὲ ἀνθέλκοντες ἦσαν. οἱ δὲ κατόπιν παρελθόντες ἀνεῖλον τοὺς σαρισσοφόρους, καὶ ἄριστον ἐλέγχθη τὸ σαρίσσης μέγεθος τῇ Κλεωνύμου δεινότητι. *Cleonymus Ædesan oppugnas, cum lapso muro hostes Sarissophori eruptionem ac irruptionem facerent, (erat autem longitudo cuiusque Sarissæ sedecim cubitorum) in altitudine phalangem suam densauit. at protostatas sine hastis constituit cum eo iussu, vt si Sarissophori congrederentur, ipsi vtraque manu Sarissas apprehenderent, ac continerent. Sequentes vero præter cuiusque anteriorum latus transirent, ac pugnæ opus peragerent. Alij ergo Sarissas apprehendebant, hostib.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

retrahentibus. alij vero, qui ponerant, prætereuntes Sarissophororos e medio sustulerunt. Ac Cleonymi solertiâ magnitudo Sarissæ inutilis deprehensa fuit.

κτ̀ ἢ τ̀ ἀλήθειαν] Polybius, κτ̀ ἢ τ̀ ἁρμογὴν τ̀ πρὸς τ̀ ἀλήθειαν. *At secundum veram congruentiam.* Iusta hæc videtur & apta mensura, quam tamen omnes non semper obseruauere. Chalybes vsi leguntur hastis XV. cubitor. Xenophon IV. Anabas. εἶχον ἢ δόρυ ὡς πεντεκαίδεκα πηχῶν μίαν ἔχον λόγχλω. *Habebant hastam ad XV cubitorum longitudinem, cui vna erat cuspis.* Apud Homerum Iliad Z. Hector. ἔγχ@ ἔχεν δεκάπηχυ. *Hastam habebat decem cubitorum.* Quanquam fuerint veterum nonnulli, qui putarint istic legendnm per ζυναλοιφὴν, ἐχ' ἐνδεκάπηχυ. quod tamen minus probatur Eustathio. quia Poëtæ etiam vsitatum, εἰκοσίπηχυ, *viginti cubitorum*, cum duplum designat.

τούτων ἢ πήχεις] An potius Polybio credendum, qui quatuor cubitos ab apprehensione hastæ auferri tradit, ac decem tãtu mprominere? nam ita ille: τούτων ἢ τὰς τέσσαρας ἀφαιρεῖ τὸ μεταξὺ τῶν χεροῖν διάστημα, καὶ τὸ κατόπιν ζήκωμα. τ̀ προσβολῆς (lege, προβολῆς) φανερὸν ὅτι τὰς δέκα πήχεις προπίπτειν ἀνάγκη τὴν ζάρισσαν πρὸ τῶν ζωμάτων ἑκάστου τῶν ὁπλιτῶν, ὅταν εἴη δι' ἀμφοῖν ταῖν χεροῖν προσβαλλόμεν@ (lege, προβαλλομένη) ἐπὶ τοὺς πολεμίους. *Quia ex quatuordecim istis cubitis quatuor aufert spatium, quod est inter vtramque manum, quodque pone eas in protensione æquipondium aliquod confert, inde liquet, necessario pro corporibus singulorum armatorum Sarissam decem cubitis protensa est.*

ταῖν χερ.] Scribe, ταῖν ex Polybio.

τ̀ προσβολῆς] Lege & hic προβολῆς, vt supra in Polybio emendaui.

ἀποβεβηκότες προσάταις] Hic scribo, πρωτοστάταις. nec enim placet in Tacticis Scriptoribus, alijsque Græcis Historicis vtramque hanc vocem confundi, ac promiscue vsurpari, quod fere factum video a plerisque. Aliud, & quidem plus est, προστάτλω aliquem dici, aut προστατεῖν. illud enim maiorem aliquam præfecturam denotat, vt apud Xenophontem VII. Paid. εἵλοντό με πάντες οἱ κύκλῳ βασιλεῖς προστάτλω τοῦ πολέμου. *Elegerunt*

runt me omnes circum circa. Reges belli præfectum; hoc est, στρατηγὸν, *ducem*, vt ibidem vocat. Et Plutarchum *Philopemene*: ἐπαύσαντο χρώμενοι προστάταις ἐπεισάκτοις. *Desierant uti præfectis aduentitijs.* Vnde Hesychius, προστασία, κυβέρνεσις, *Præfectura*, *Gubernatio*. πρωτοστάτης autem dicitur simpliciter, qui ordine primus stat in acie, hosti ex aduerso proximus. Hesychius: πρωτοστάτης, ὁ πρῶτος παρὰ τὸ κέρας τῆς παρατάξεως τεταγμένος. *Primus in fronte aciei positus.* Quare etiam apud Xenophontem .II. Paid. vbi legitur: καὶ τοίνυν χώραν ἔχετε οὐδὲν ἧττον ἔντιμον τῶν πρωτοστατῶν. Alloquitur Ouragos Cyrus, quos nequaquam dignitate, ac conditione inferiores esse docet istis Protostatis, etiamsi illi primi stent in acie. Rationem mox subdit: ὑμεῖς γὰρ ὄπισθεν ὄντες τούς τ' ἀγαθοὺς ἂν ἐφορῶντες, καὶ ἐπικελεύοντες αὐτοῖς ἔτι κρείττους ποιεῖτε, εἴτε τις μαλακίζοιτο, καὶ τοῦτον ὁρῶντες οὐκ ἂν ἐπιτρέποιτε αὐτῷ. *Vos enim a tergo postremi existentes cum videtis eos, qui strenuos se præbent eosque adhortamini, fortiores eosdem redditis: sin quis ignauus sit, idque videatis, minime id toleratis.*

ὄψιν πολεμίοις] Gaza hic vertit: *Species formidulosa.* Videtur ergo in codice suo legisse: ὄψιν φοβεράν. quod ego quoque in mea versione sum secutus. Cæterum ad horum, & sequentium intellectum Polybius lucem adfert, verba eius sunt: ἐκ γὰρ τούτου ῥᾴδιον ὑπὸ τὴν ὄψιν λαβεῖν τὴν τῆς ὅλης φάλαγγος ἔφοδον, καὶ προβολὴν (malim, προσβολὴν) ποίαν τινὰ εἰκότως εἶναι (scribo, εἰκὸς αὐτὴν εἶναι) καί τινα δύναμιν ἔχειν ἐφ' ἑκκαίδεκα τὸ βάθος οὖσαν. ὧν ὅσοι πέμπτον ζυγὸν ὑπεραίρουσι, ταῖς μὲν σαρίσαις οὐδὲν οἷοί τε εἰσὶ συμβαλέσθαι πρὸς τὸν κίνδυνον. διόπερ οὐδὲ ποιοῦνται κατ' ἄνδρα τὴν προβολὴν (denuo scribo, προσβολὴν) παρὰ δὲ τοὺς ὤμους τῶν προηγουμένων ἀνανενευκυίας φέρουσι, χάριν τοῦ τὸν κατὰ κορυφὴν τόπον ἀσφαλίζειν τῆς ἐκτάξεως, εἰργουσῶν τῇ πυκνώσει τῶν σαρισῶν ὅσα τῶν βελῶν ὑπερβετῆ τῶν πρωτοστατῶν φερόμενα δύναται προσπίπτειν πρὸς τοὺς ἐφεστῶτας. αὐτῷ γε μὴν τῷ τοῦ σώματος βάρει κατὰ τὴν ἐπαγωγὴν πιέζοντες οὗτοι τοὺς προηγουμένους βιαίαν μὲν ποιοῦσι τὴν ἔφοδον, ἀδύνατον δὲ τοῖς πρωτοστάταις τὴν εἰς τοὔμπροσθεν μεταβολήν, id est:

Ex his facile est ob oculos ponere phalangis totius impetum, atque impressionem, qualem eam esse probabile, ac quam vim habere necesse sit, altitudine eius constante e viris sedecim. quorum, quotquot post quintum iugum sunt, etiamsi illi suis Sarissis nullum possint operæ pretium in conflictu præstare (non enim viritim impetum faciunt, sed præter humeros præcedentium prominentes eas gerunt, vt verticem totius ordinis muniant, Sarissis densitate suâ tela auertentibus, quæ supra protostatarum capita transeuntia possint in posteriores elidi) attamen corporum pondere cum hi ipso in hostes impetu præcedentes propellunt, tum violentam reddunt incursionem, tum prioribus retrocedendi ansam omnem præripiunt.

φυγεῖν] Scribe, φυγήν.

κωλύων] Cum Gesnero lego, κελεύων. quanquam & hanc secutus videatur & Gaza & Robortellus.

Pag. 28. ἔνιοι δὲ τὰ τῶν ὀπίσω, Eustathius ad Iliad. N. de hac re ex veteribus hæc refert: φασὶ οἱ παλαιοὶ οὕτω πῶς διατετάχθαι αὐτούς. οἱ μὲν πρωτοστάται κατὰ τὸ μέτωπον προβεβλημένα εἶχον τὰ δόρατα. κατόπιν δὲ οἱ δευτεροστάται κατὰ δεξιὰ πλευρὰ τῶν πρωτοστατῶν προβεβλημένοι, scribe, προβεβλημένα, δόρατα μείζω δυσὶ πήχεσι. καὶ οἱ τρίτοι ὀπίσω ἔτι παρ᾽ ἀμφοτέρους μείζοσι δόρασι τὴν αὐτὴν τάξιν πληροῦντες. ὥστε τρεῖς ἀκμὰς (lege αἰχμὰς) ἔχειν τὰ τοῦ μετώπου προεξέχοντα δόρατα. τέταρτοι μέντοι, καὶ πέμπτοι τὰς αἰχμὰς εἶχον ὀρθὰς, ὡς ἂν εἴπου κενωθείη ἡ τάξις, αὐτοὶ τὸ λεῖπον ἀναπληροῖεν. *Aiunt veteres ita fere eos dispositos. Protostatæ in fronte protensas habebant hastas. pone eos deuterostatæ ad dextra latera Prostatarum prominentes hastas duobus cubitis maiores. tertij post eos adhuc vtrisque maioribus hastis eundem ordinem complebant. ita vt hastæ, quæ in fronte eminebant tres haberent cuspides. quarti & quinti erectas tenebant cuspides, vt, si forte priorum ordo imminueretur, ipsi defectum eorum supplerent.*

AD CAP. XV.

Pag. 29 ὅταν μὲν προσπλαζόμενοι] Vtcunque hæc emendare tentârit Robortellus, scribe: ὅτε μὲν προσταζόμενοι, ὅτε ὀπίσω τῆς φάλαγγος. Additum præterea in Gazâ: *modo in læuâ, modo in dextrâ.* quod etiam verum. itaque & hic addere licebit: ἢ ὅτε μὲν

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ, ὅτι δὲ ἐπὶ τοῦ εὐωνύμου. Tradit ipſe autor infra principio c. XX. τάσσονται δὲ αἱ ἴλαι, ὥσπερ τὰ ψιλὰ ποτὲ μὲν πρὸ τῆς φάλαγγος, ποτὲ δὲ ἐκ δεξιῶν, καὶ εὐωνύμων, &c.

τῶν ἐν τῇ φάλαγγι] Supple è Gaza, & lege, τῶν ἐν τῇ φάλ. ὁπλιτῶν.

ἐξ ὀκτὼ] Si propoſitio ἐξ, tollatur, nihil propterea ſententiæ decedet.

AD CAP. XVI.

Pag. 30. σύστρεμμα] Gaza legit, *Syſtema*, quod etiam præferendum. quamuis hanc lectionem ſequitur Robortellus, & cum eo Lexicographi ex hoc loco, Indice & Suidâ quos tamen hinc etiam putem emendandos.

δεῖ δὲ καὶ τούτοις] Gaza vertit, *ſolitum eſt*, non ſatis ſignificanter. docet enim non quid ſoleat Ælianus, ſed quid fieri debeat.

AD CAP. XVII.

ἀκροβολιστικοῖς χρώμενος] Videtur hic excidiſſe, quod neceſſario addendum, χρηστός ἐστι, vel, χρησιμεύει; vel ſimile.

πρὸς τὸ καταρξασθαι] Forte addendum, μάχης, vel συμπλοκῆς.

Saltem ſubaudiendum. Vt plurimum inchoari a velitibus prœlium ſolet. Quod etiam ſuadent Practici. Onoſander cap. XX. εἰ δὲ παρ' ἑκατέροις ἡ τῶν ψιλῶν εἴη βοήθεια, πρῶτον πρὸ τῆς ἐκ χειρὸς μάχης ἀκροβολιζέσθωσαν τοῖς ἀντιπάλοις, ἢ μετὰ τὴν συμπλοκὴν τῆς φάλαγγος ἐκ πλαγίων ἐπιθέντες ἀποχρήσθωσαν τοῖς βέλεσιν. *Sin vero vtrimque velitum ſint auxilia, primo antequam conſertis pugnetur manibus, telis eminus cum aduerſarijs decertent: aut poſtquam conflictum exorſa eſt phalanx lateribus hoſtem inuadentes telorum vſum ineant.* Vide etiam eiuſdem totum cap. XVII. Heſychius: ἀκροβολίζεσθαι, eſt, τὸ ἐν πολέμῳ κατάρχεσθαι συμβουλιῶν: *Conflictus exordiri.*

καὶ ἐκκαλέσασθαι] Annibalem quandoque feciſſe exemplum apud Polybium lib. IX. Ἀννίβας δὲ κύκλῳ περιλαμβάνων τὴν χάρακα τοῦ Ἀππίου, τὸ μὲν πρῶτον ἠκροβολίζετο, καὶ κατεπείραζε βουλόμενος ἐκκαλεῖσθαι πρὸς μάχην. *Annibal cum vndique caſtra Appij circumdediſſet, primo telis eminus certauit, eumque tentauit, volens ad pugnam euocare.*

τῶν ἵππων] Forte ſcribendum, καὶ τὴν ἵππον, vel, τὸ ἱππικόν.

AD CAP. XVIII.

Pag.31. οἱ πρὸς ἡμῶν] Scribe, πρὸ ἡμ. vt in Gesnero est.

ῥομβοειδεῖς] Index : ῥομβοειδὴς παράταξίς ὀνομάζεται, καὶ σφηνοειδής. Eadem Suid. in ἔμβολος. Sed ibi male scriptum σφενδονοειδὴς, quod hinc emenda.

εὐσύνοπτα] Gaza vertit, *vt facilius percipi poßint*, quasi in codice eius scriptum fuerit, εὐσύνετα. Sed forte pro, *percipi*, ipsus scripsit; *perspici.*

Θετταλοὶ ἐν ἱππικῇ πολὺ δυνηθέντες] Laudati veteribus vsque adeo a re equestri Thessali, vt prouerbium celebre fuerit, cuius meminit Suidas : ἱππεῖς μὲν ἐν Θετταλίᾳ. *Equites optimos in Thessalia reperiri.* Eustathius in Dionysium περιηγήτην : λέγεται λόγος τοιοῦτος ὡς Ἀθηναῖοι μὲν περὶ ναυτικὴν ἐσχόληνται τέχνην, Θετταλοὶ δὲ περὶ τὴν ἱππικὴν ἐπιστήμην, &c. *Sermo circumfertur talis, quod Athenienses operam studiumque posuissent in re nauticâ, Thessali vero circa artem equestrem.* Apud Xenophontem IV Hellenικῶν deuictis Thessalis equitibus Agesilaus legitur: μάλα ἡδόμενος, ὅτι τοὺς μέγιστον φρονοῦντας ἐπὶ ἱππικῇ ἐνικήκει σὺν ᾧ αὐτὸς ξυνέλεξεν ἱππικῷ. *Valde gauisus, quod eos deuicißet, qui in arte equestri plurimum sibi placebant, & quidem cum equitatu, quem ipsus conscripserat, & collegerat.* Idem Xenophon IV. Hellen. Θετταλοὶ κράτιστοι ἱππεῖς εἶναι δοκοῦντες. *Theßali qui præstantißimi videntur eße equites.* Etiam Alexandri Magni equitatus e Thessalis maxime consistit, autore Liuio libro IX. Notandum tamen quod Thessali equites coniuncti in acie inuicti, & incomparabiles fuerint, disiuncti autem, ac seorsim inutiles. Polybius lib. IV. Θετταλῶν γοῦν ἱππεῖς κατ' ἴλην μὲν καὶ φαλαγγηδὸν ἀνυπόστατοι, χωρὶς δὲ παρατάξεως, πρὸς καιρὸν καὶ τόπον κατ' ἄνδρα κινδυνεῦσαι δύσχρηστοι, καὶ βραδεῖς. *Theßalorum equitum turmatim quidem & in acie, impetus sustineri nequit : Seorsim vero extra aciem si discrimen pugnæ per occasionem & loci iniquitatem sit viritim subeundum, vix vtiles sunt, & difficiles.* Ab equorum & multitudine, & bonitate nobilem fuisse Thessaliam quis nescit? Thessalus erat Alexandri Bucephalus, autore Plutarcho. Etiam secundum oraculum, datum Magarensibus, vel vt quidam, Æginensibus, equi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

Thessalici habiti optimi:

Γαιής μὲν πάσης τ' Πελασγικὸν Ἄργ☉ ἀμείνων,
Ἵπποι θεσσαλικοὶ, Λακεδαιμονίαι τε γυναῖκες. &c.
Inter omnes terras soli bonitate Pelasgicum Argos præstat,
Inter equos Thessalici, inter mulieres Lacedæmoniæ præstantissimæ.

Iidem etiam apud Herodotum tales commendantur. lib. VII: ἐν θεσσαλίῃ μὲν ἅμιλλην ποιησάμεν☉ ἵππων τῶν ἑαυτοῦ, ἀποπειρώμεν☉ καὶ τῆς θεσσαλίης ἵππου, πυθόμεν☉, ὡς ἀρίστη εἴη τῶν ἐν ἕλλησι: *in Thessaliâ certamen sacrum equorum instituit* (χενχες), *etiam facto periculo cum equitatu Thessaliæ, quod intellexisset, eum inter Græcos optimum esse.*

ἁλίσκεσθαι] Robertellus vertit, *perrumpi*. Gaza, *Capientur*. quod ineptè, quisquis fuit ille Baptista, in *Carpentur* mutandum magno nisu contendit, quasi non Ælianus Græcè, sed Gaza primus hoc scriptum Latinè composuisset.

ἰλάρχην] Græcam vocem retinui Alias in veteribus Glossis, *Turmarius*, ἰλάρχης, exponitur.

Σκύθαι δοκοῦσι] primitus scilicet. nam & alios postea vsurpasse, docere superuacuum.

Τοῦτο εἰσηγησαμένου] Aut scribendum, ταύτας, aut excidit aliquod substantiuum, cui præpositio iungi debet, vt forte, εἶδ☉.

ὑπέλαβον] Hanc scripturam sequuntur tam Gaza, quam Robertellus. Malim ego ὑπέλαβεν, vt ad Philippum referatur. qui sensus in versione nostrâ expressus.

βραχύ τι] Scrib. βραχύ τι, καὶ &c.

Pag. 32. καὶ μόνων τούτων] Gesnerus scribit, ἐν μόνῳ τούτῳ. si quid tamen mutandum, malim, ἐν μόναις ταύταις. nam pluraliter de his loquitur Ælianus.

Ἀρίσται δ'] Falsa hic est Gazæ interpretatio.

Ὄπισθεν ἐπερείδοντες] Vt vitetur obscuritas, & si tolerari aliquo modo hæc scriptura potest, satius tamen erit legere, ἐπερειδόντων, vt ad, πεζῶν, referatur, aut ἐπερεῖδον, vt ad, βάθ☉.

πλῆθος ἔν τι β. α.] Lege τὸ σύμπαντ☉ πλῆθος οὐχ ἔν τι β. α. nec. n. in equitibus multitudo eundem præstat vsum, quem in Peditibus pone innitendo.

AD CAP. XIX.

Pag. 34. τὰς κεφαλὰς τῶν ἱππέων] Hanc scripturam sequuti

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

Gaza, & Robertell. Sed ſcribendum ἵππων, ipſe ſenſus loquitur.

τοῦ ὤμου] *tergo*, vertit Robertellus, non bene, nec è mente autoris. Scribe vero hic cum Gaza, τοὺς ὤμους.

τῶν ἱππέων, καὶ τραχ.] cum Geſnero legendum, τῶν ἵππων τῶν τραχύτ. Gazæ interpretatio hic breuior eſt, quam Græca præ ſe ferunt.

εἰς τοὺς πλησιόν ἵππους ἐκλινάστον &c] Quibus equorum id vitij eſt, vt calcitroſi ſint, eos a militiâ remouet Xenophon Hipparchico: καὶ οἱ λακτίζοντες δὲ ἀναβεβαμμένοι ἵπποι ἐκ ποδῶν ποιητέοι. οἱ γὰρ τοιοῦτοι πολλάκις πλείω κακὰ ἢ οἱ πολέμιοι ποιοῦσιν: *& calcitroſi qui conſcenduntur equi ab vſu belli remouendi, nam tales ſæpenumero plus mali, ac noxæ inferunt, quam ipſi hoſtes.* Qui hodie in noſtro equitatu tales equos habent, nolam coguntur ad caudam appendere, vt alij eo ſigno moniti poſſint ab eis cauere.

καὶ στοιχεῖν, καὶ ζυγεῖν] Addendum videtur: οἱ δὲ, οὔτε στοιχεῖν, οὔτε ζυγεῖν: *alij, vt neque verſus, neque iuga facerent.* nam & iſtius formæ deſcriptio priorem mox ſubſequitur.

Pag. 35. ἕνδεκα τρίτου] Robertellus expungit quidem vocem, τρίτου: Sed non addit reſcribendum, ἕνδεκα, δεκατριῶν, δεκαπέντε. quod ſuppleuit tamen Geſnerus.

Pag. 36. τῶν προστεταγμένων ἵππων] Singularie ſcri. τοῦ προστεταγμένου ἵππου: cui ſcilicet inſidet Ilarcha. atque ita quoque rectè Gaza.

Pag. 37. ἐν σχήματι τοῦ Λ στοιχείου] Forma, quam lambda Græcorum maiuſculum exprimit, videtur potius ad cuneum pertinere. quæque inuerſa V maiuſculo Latinorum ſimilis eſt: quod voluiſſe Gazam credo.

ἐποίησαν] Si hoc immutandum non videtur, legendum erit poſt ſtatim, τάξαντες, pro τάξας. alioquin vt id maneat, ſcribendum hic, ποίησον. non ignoro interim Gazam & Robertellum, participium, τάξας, cum nomine, ἰλάρχης, aut, οὐραγὸς, conſtruere, meo tamen judicio non bené.

ἐν ἀριθμῷ] Robertellus vulgatam lectionem male ſecutus eſt. Cum Gaza ſcrib. ἐν ἀριθμῷ.

λειπομένους, οὗ] Scrib. λειπομένους, ὧν. Obſcurus hic locus eſt. Sed in eo interpretando multo obſcuriores tam Gaza, quam Rober-

bertellus. Nisi fallor, vtcumque mentem autoris expressi.

τοῦ ἐφ' ἑκάτερα παρασῆσαι] Robertellus, quem sequitur etiam Gesnerus, pro παρασῆσαι, legit, παρασήσας. quod parum iuuat. Quoquomodo ab Æliano scriptum fuit, non inconcinnè legi posse iudico; ἱππέως, ὅσον οἱ ἐφ' ἑκάτερα παρεστηκότες. quo sensu etiam verti, vt inde facilè, quid velit autor, intelligi posse mihi persuadeam.

δέκα ἵπποι] Gaza & Robertellus legerunt, ἱππεῖς. idque malui sequi:

ἀεὶ δὲ τῶν] Rejectis voculis, δὲ τῶν, leg: ἀεὶ ἐν τοῖς ἐφ. στίχ.

στοιχεῖν μὲν ἀλλήλους] Scrib. ἀλλήλοις.

καλεῖται δὲ ἡ μὲν εἰς τὰ δεξιὰ κλίσις &c.] Quibus motionibus exerceri soleant Equites, apud Polybium docetur lib. x: ἦσαν δὲ κινήσεις, ἃς ὑπελάμβανε πρὸς πάντα καιρὸν ἁρμόζειν, αἷς ἔδει (αἷς τε ἔδει. leg.) συνεθίσαι τοὺς ἱππεῖς, αὗται. αἱ καθ' ἵππον μὲν κρίσεις ἐφ' ἡνίαν, (leg. κλίσεις ἐφ' ἡνία) καὶ πάλιν ἐπὶ δόρυ. πρὸς τούτοις ἀναστροφή, καὶ μεταβολή. κατ' οὐλαμὸν δ' ἐπιστροφή, καὶ περισπασμός. ἔτι δὲ ἐκπερισπασμός. πρὸς δὲ τούτοις ἐξαγωγαὶ κατὰ λόχους ἐφ (ἀφ'. mſ.) ἑκατέρων τῶν κεράτων μετὰ τάχους. ποτὲ δὲ ἀπὸ τῶν μέσων. καὶ συναγωγαὶ πάλιν μετ' ἐποχῆς εἰς οὐλαμὸν θεῖλας (κατ' ἴλας, fort.) εἰς ἱππαρχίας. ἐπὶ δὲ τούτων ἐκτάξεις ἐφ' ἑκατέρων τῶν κεράτων, ἤτοι διὰ παρεμβολῆς, ἢ διὰ παραλογῆς τῆς παρὰ τοὺς οὐραγούς. τὴν μὲν κατὰ περίκλασιν οὐ προσδεῖσθαι μελέτης ἔφη. σχεδὸν γὰρ ὡσανεὶ πορείας ἔχειν διάθεσιν. ἐκ τούτου δὲ τὰς ἐπαγωγὰς τὰς ἐπὶ τοὺς ἐναντίους, καὶ τὰς ἀποχωρήσεις ἔδει συνεθίζειν ἐν πάσαις ταῖς κινήσεσιν ἐπὶ τοσοῦτο, ὥστε δεῖν τῷ τάχει προσάγειν, ἐφ' ὅσον συζυγοῦντας (ita lege, non, συζυγογοῦντας) καὶ συστοιχοῦντας διαμένειν. ἅμα δὲ καὶ τὰ διαστήματα κατὰ τοὺς οὐλαμοὺς τηρεῖν, ὡς ἱππέων λελυκότων τὴν τάξιν τῶν ἐν οὐλαμοῖς αἱρουμένων κινδυνεύειν, οὐδὲν ἐπισφαλέστερον ὑπάρχον οὐδ' ἀχρειότερον: *Erant vero motiones, quas autumabat (Scipio) quouis tempore conuenire, quibusque adsuescere oportebat equites, hæ: Inclinatio singulorum equorum in habenas, & rursus in hastam. ad hæc, Reuersio, Immutatio, Conuersio cuiusq; turmæ, Inflexio, & Circumflectio. His adde: Eductiones per decurias cum celeritate ab vtroque cornu, quandoque etiam a media acie. Rursum: Reductiones seruato ordine cuiusque Turmæ ad Hipparchias. Insuper: Ordinationes in vtroque cornu aut*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

per Interiectionem, aut Adductionem eorum, qui caudam ducunt. Exercitationem, quæ fit per Periclasin, non esse necessariam dicebat, quod ea propemodum similis esset motioni, quæ in faciundo itinere obseruatur. Hinc etiam oportebat eos per consuetudinem exercitatos esse, siue in hostem eundem esset, siue ab eo recedendum, in tantum, vt & cum celeritate impetum facerent, & tamen simul in Iugis, & decurijs permanerent, seruatis etiam interuallis, quæ Turmis vsitata sunt. Adeo nihil esse iudicabat tum periculosius, tum inutilius Equitibus, qui solutis Turmarum ordinibus discrimen prælij experiri sustinerent.

AD CAP. XX.

Pag 39. τάσσονται αἱ ἶλαι ὥσπερ τὰ ψιλὰ] Mauult Gesnerus scribi, ὥσπερ οἱ ψιλοί. Quo loco velites statui possint in acie commodè, dictum supra. Equitum quamuis eadem sit ordinandi ratio; tamen non indignum puto huc acciri Onosandri locum Strategici *Cap.* XVI: ἱππεῖς μὲν δὴ στρατηγὸς οὐχ οὕτως, ὡς βούλεται, μᾶλλον δὲ ὡς ἀναγκάζεται, τάξει. πρὸς γὰρ τὸ ἀντιπόλεμον ἱππικὸν καὶ τὸ ἴδιον στήσει. παρατιθέτω δὲ ὡς τὰ πολλὰ κατὰ τὰς ἐκ παρατάξεως μάχας ἐπὶ κέρως, ἵνα καὶ κατὰ πρόσωπον, καὶ ἐκ πλαγίων προσβάλλοντες, (leg. προσβάλλοντες) καὶ τόπῳ μείζονι χρώμενοι, μεθ' οὓς οὐκ εἰσὶν ἄλλοι τεταγμένοι τυγχάνουσιν, ἔχωσιν ἀποχρῆσθαι τι τῆς ἱππικῆς ἐπιστήμης: *Equites Imperator non pro libito, sed magis vt necessitate compulsus cogetur, ordinabit. Alioquin, cum pro arbitrio aciem ei instruere licebit, equites suos in cornu statuat, quò & a fronte, & lateribus impetum facientes, ac loco vtentes ampliori, vt pote post quos nulli amplius positi sunt, scientia equitandi vsurpare valeant.*

Pag. 40. σνς.] Emendetur numerus, & scribatur, σξς.

AD CAP. XXII.

Pag 41. οἱ δὲ δρεπανοφόρα] Ijs primum vsos Macedonas, autor Hesychius: δρεπανοφόρα ἅρματα φασὶ πρώτους τοὺς Μακεδόνας χρήσασθαι. Scrib. δρεπανοφόροις ἅρμασι. nisi si pro verbo, χρήσασθαι, aliud quis putet substituendum. De Falcatorum curruum, & Elephantorum vsu apud veteres qui plura desiderat scire, adeat Veget. lib. III. Cap. XXIV: & quę ad eum cōgessit Stewechius. Ego de curribus atque Elephantis, quæ alij in duo capita distinxere, vnum feci. quia principio huius capitis coniunctim de ijs loquitur autor noster.

AD

AD CAP. XXIV.

*Pag.*43. Κλίσις μὲν οὖν ἐστὶ] Heſychius emendetur, apud quem legitur, κλίσις, ὀνομασία. addendum indubiè, τις τακτική, vel, παρὰ τακτικοῖς. nam hoc innuit. ἔγκλισιν idem etiam vocat Onoſander Cap. x. καὶ ἐγκλίσεις ἐπὶ λαιὰ καὶ δεξιά: edoceat etiam imperator militem *Inclinationem ad ſiniſtras, vel ad dextras.*

ἐπ᾽ ἀσπίδα] Ita intelligendus Heſychius, dum ἐπ᾽ ἀσπίδα exponit, εἰς εὐώνυμα. Autor Indicis ſpeciatim ἐπανάκλισιν id vocat. κλίσις ἐπὶ δόρυ ἐστίν, ἡ ἐπὶ δεξιὰ κλίσις, ἐπανάκλισις, ἡ ἐπὶ τὰ ἀριστερὰ κλίσις.

ἢ ἑτέρων χρειῶν] Geſnerus in margine adnotauit, ſubaudiendã vocem ἕνεκα. quod non eſt neceſſarium. nam & hæc conſtruenda cum voce, χάριν, quæ præceſſit, idemque valet.

*Pag.*44. ὅρος δ᾽ ἐστὶ τῆς μεταβολῆς] Index: Μεταβολή ἐστιν, ἡ δὶς ἐπὶ τὸ αὐτὸ γινομένη κλίσις κατὰ νώτου τὰς τῶν ὁπλιτῶν ὄψεις μετατεθεῖσα. ἧς δύο διαφοραί, ἡ μὲν ἀπὸ τῶν πολεμίων, ἣν καὶ ἐπ᾽ οὐρὰν ὀνομάζουσι, ἡ δὲ ἐπὶ τοὺς πολεμίους, ἀπ᾽ οὐρᾶς καλουμένη: Immutatio eſt, quæ bis eodem verſu fit inclinatio, aſpectumque armatorum a tergo tranſpoſuit. cuius duæ differentię, vna ab hoſtibus, quam etiam *Caudam verſus* nominant, altera in hoſtes, quæ *a cauda* vocatur.

ἐπιστροφὴ δ᾽ ἐστὶν] Hæc conuerſionis deſcriptio in Gaza abeſt.

*Pag.*45. τὰ συντάγματα] Suid. & Index habẽt, τὸ πᾶν σύνταγμα.

ἢ ἐπ᾽ ἀσπίδα κλίνωμεν] Ijdem, ἐγκλίνωμεν.

καὶ μεταβαλόντος] Hanc ſcripturam ſequitur Robertellus. In Indice & Suida legitur, μεταλαβόντος. idque video me ſecutum: Gaza vtramque lectionem exprimit, dum reddidit: *locum priorẽ immutent, vt dextrum aſpectum accipiant.* In periſpaſmo, & ecperiſpaſmo etiam, Ælianus verbo, μεταλαμβάνειν, vtitur

τῶν ἐπιστατῶν] In Suida & Indice eſt, τῶν τε ἐπ.

Pag. 46. τριῶν ἐπιστρ.] Et hic apud vtrumque eſt, τριῶν ἐπιστροφῶν συνεχῶν. quam poſtremam vocem etiam in verſione lucis cauſa addidi.

AD CAP. XXV.

*Pag.*47 τῶν ἐν τῷ λόχῳ, τῷ ζυγοῦντι αὐτῷ οἱ λοχ.] Geſnerus tantũ reſcribendum putat: τῷ λόχῳ, τῷ ζυγοῦντι αὐτῷ, ὡς οἱ λοχ. Sed vt obſcuritas tollatur, lego ac diſpungo ita: ἐν τῷ λόχῳ. ζυγοῦσιν οὖν οἱ λοχ. πάντ. atque ea mens Æliani eſt, quam ſecus aſſequi non poſſis. atque ita Gazam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

quoque legiſſe verſio eius ſatis arguit.

οἷον ἐὰν τε] Scrib. tantum, οἷον ἐὰν, abiecta copula, τε.

εἰς ὀρθὸν] Index & Suidas, ἐπ᾽ ὀρθὸν. ita paulo ante in precedentibus verbis, ἐπ᾽ ὀρθὸν γὰρ ἀποδοῦναι. Sed promiſcuè ita dicitur.

AD CAP. XXVI.

Ἐξελιγμῶν δέ ἐστι] Heſychius: ἐξελιγμὸς, κίνησίς τις παρὰ τοῖς τακτικοῖς, ἢ ἐνόπλιος: *euolutio apud Tacticos motus quis eſt armaturæ.* Sed ibi ſcrib. τακτικοῖς ἡ ἐνόπλ. Dicitur & ἐξελισμὸς, & ἐξέλιξις. Suidas ex autore quopiam: κατὰ ἐνόπλιοι διαδρομαί τινες ἐγένοντο, καὶ ἐξελίξεις, καὶ περίοδοι: *inde diſcurſiones quædam in armis fiebant, & euolutiones, & circumductiones.* Verbi ἐξελίσσειν vſus apud alios, tum Xenophontem lib. IV, & VII Hellenικῶν: καὶ ὁ μὲν εὐθὺς ἐξελίξας τὴν φάλαγγα ἦγεν ἐπ᾽ αὐτούς: *atque ille confeſtim facta phalangis euolutione eam in illos duxit.*

ὁ γὰρ Λάκων] Corrigendus Heſychius, in quo legitur: Λάκων, εἶδος παρὰ τακτικοῖς. Scribo, εἶδος ἐξελιγμοῦ π. τ.

ὁ δ᾽ αὐτὸς Περσικὸς] ex Indice & Gaza adde καὶ Κρητικὸς.

περικαλεῖχον τούτων] Vera lectio eſt ἵππων. quę in Suidâ reperitur.

τὸ τοῦ οὐραγοῦ. αὐτὸ δὲ τὸ &c.] E Suidâ hunc locum ſupple, vbi additur: τοῦ οὐραγοῦ. τοῦ δὲ οὐραγοῦ τὸ τοῦ λοχαγοῦ, αὐτὸ δὲ &c. id etiam habet Gaza.

αὐτὸ δὲ τὸ κατὰ πρόσ. ἐπιφ.] Et hæc e Suida ita lege: αὐτὸ δὲ τὸ κατὰ πρόσωπον ἔμπροσθεν ἐπιφανείας ὅπισθεν. Scribe tamen iſtic, τὸ ὄπισθεν, addito articulo, vt hic.

καὶ ὁμοίως τὰ δεξιὰ &c.] In Indice & Suida legitur, τὰ δεξιὰ ἐν τοῖς εὐωνύμοις, καὶ τὰ εὐώνυμα ἐν τοῖς δεξιοῖς. Sed potior videtur noſtri codicis ſcriptura.

κατὰ τὰ συντάγματα] Deficit hic aliquid. Gaza habet, *per minores ordines ſecurius eas faciunt.* forte in eius codice fuit: πολεμίων, κατὰ μείονα (vel ἐλάσσονα) συντάγματα αὐτοὺς ποιοῦσι. atque ita locus conſtabit.

AD CAP. XXVII.

εἰς τὸ τοῦ λοχαγοῦ] Indubitanter reſcribendum, τὸ τοῦ οὐραγοῦ, vtcumque vulgatam ſequatur Robertellus. Hanc autem euoluendi deſcriptionem non habet Gaza.

Pag. 49 ὁ μὲν οὖν κατὰ στίχον ἐξελιγμὸς Μακεδ.] & hęc deſcriptio, quam habet Gaza, in Robertelli verſione exulat.

Pag. 49 ὁ δὲ Λάκων γίνεται] Nec

hanc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

hanc descriptionem in Gaza reperias.

μετὰ τοῦ λοχαγοῦ] In Gesneri editione malè legitur, κατὰ τοῦ λ.

τοῖς ἐπιφανεῖσι πολεμίοις] Quædam hic in editione vtrâque Græcâ, ac versione Robertelli inserta sequuntur de Duplicandi ratione, quæ cum in Gazâ prorsus ignorentur, & quia non suo ordine posita videbantur, non quidem abijcienda omnino, sed reijcięda huc in Notas putaui. Quod si cui displiceat, per me licet in Textu reponantur, sed suo loco, mox scilicet sequenti capite, vbi ex professo de Duplicationibus agit Ælianus.

κατέχον ἐξελίοσει] Possem hic ad tollendam obscuritatem infinitiuis vti, vt ἐξελίοσειν, & pro, μεταλάβῃ, quod sequitur μεταλαβεῖν, vel μεταλαμβάνειν. sed nolo quidquam temerè mutare. Si mens autoris rectè possit intelligi modo, satis est.

AD CAP. XXVIII.

Pag 50. Διπλασιασμῶν δέ ἐστι] Hesych: Διπλασιασμὸς, ἡ ἐν τακτικοῖς οὕτως ἐνόπλιος κίνησις: *Duplicatio, est motio armaturæ in Tacticis ita dicta.* Quæ ex antecedente capite resecui de Duplicationibus, hæc sunt: Ἰστέον, ὅτι διπλασιάζεται ἡ φάλαγξ ἢ προσώποις, ἢ τόπῳ. ὅτε γοῦν ἀπὸ τοῦ βάθους τοὺς ἡμίσεις ὁπλίτας εἰς λόχους ποιήσαντες συντάξομεν μετὰ τῶν λοιπῶν ἐπὶ μῆκος, ὥστε γενέσθαι τοὺς λόχους ἀντὶ ακδʹ, βμηʹ, τοῦτο διπλασιασμὸς προσώπων ἐστίν. ὡσαύτως καὶ τόπῳ διπλασιάζομεν διὰ μόνων τῶν ακδ λόχων παραγγείλαντες, τοὺς μὲν ἐπὶ δόρυ κλίνειν, τοὺς δ' ἐπ' ἀσπίδα, ἕως εἰς τὸ ἁρμόζον μῆκος ἐπεκταθῇ ἡ φάλαγξ. ὡς ἀντὶ σταδίων ε ἐπεκταθῆναι εἰς σταδίους ι. τῷ δ' αὐτῷ τρόπῳ διπλασιάζεται καὶ τὸ βάθος. ἢ γὰρ λόχος λόχῳ ἐντάσσεται, ἀνὴρ παρ' ἄνδρα, ὥστε εἶναι τὸν λοχαγὸν τοῦ δευτέρου λόχου ἐπιστάτην τοῦ λοχαγοῦ τοῦ πρώτου λόχου, τὸν δὲ δεύτερον τοῦ δευτέρου λόχου δ', καὶ καθεξῆς. ὥστε γενέσθαι ἕκαστον λόχον ἀνδρῶν λβ. ἢ μόνους τοὺς ις ἄνδρας ἐπεκτεινομένους εἰς λβ ἀνδρῶν τόπον: *Sciendum, Phalangem duplicari aut faciebus, aut loco. Cum igitur ex Altitudine dimidiam armatorum partem in decurias redactam cum reliquis in Longitudinem disponimus, ita vt pro* M. XXIV. *decurijs fiant bis* M. XLVIII, *hoc ipsum Duplicatio facierum est. Ita quoque & loco duplicamus per solas* M. XXIV *decurias, cum præcipimus, alios in hastam inclinare, alios in Clypeum, donec in conuenientem Longitudinem Phalanx extensa sit.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

ita vt pro stadijs v *extendatur in stadia* x. *Eodem quoque modo Altitudo duplicatur. Nam aut Decuria decuriæ inseritur, vir iuxta virum, ita, vt Lochagus secundæ decuriæ sit epistata Lochagi primæ decuriæ; secundus autem secundæ decuriæ in prima decuria quartus sit, & sic deinceps. Vt ita singulæ istæ decuriæ fiant virorum* XXIV, *aut, cum so'i* XVI *viri in locum triginta duum virorum extenduntur.* Priusquam ad Æliani textum redeo, aliam descriptionem addere libet, quę extat in Indice, & Suida, & quidem re eadem est, sed verbis variat. Ea talis est: Διπλασιάσαι διχῶς λέγεται. ἢ γὰρ τόπον, ἐν ᾧ ἡ φάλαγξ, μένοντος τοῦ πλήθους τῶν ἀνδρῶν, ἢ ἀριθμὸν αὐτόν. γίνεται δὲ ἑκάτερον διχῶς, ἢ κατὰ λόχον, ἢ ζυγά. ταυτὸν δ' εἰπεῖν, κατὰ μῆκος, καὶ κατὰ βάθος. κατὰ μῆκος μὲν οὖν γίνεται διπλασιασμὸς ἀνδρῶν, ὅταν μεταξὺ τῶν προπαρϋχόντων λόχων παραβάλλομεν, (scrib παρεμβάλλομεν) ἢ παρεμπλέκομεν ἄλλους αὐτοῖς ἀριθμοὺς (fort. ἰσαρίθμους) τὸ μῆκος φυλάττοντες τὸ αὐτὸ τῆς φάλαγγος, ὥστε πύκνωσιν γενέσθαι μόνην ἐκ τῆς τῶν ἀνδρῶν διπλασιάσεως. κατὰ βάθος δὲ, ὅταν μεταξὺ τῶν προϋπαρχόντων ζυγῶν παρεμβάλλομεν, ἢ παρεμπλέκομεν ἄλλα αὐτοῖς ἰσάριθμα, ὥστε κατὰ βάθος πύκνωσιν εἶναι μόνην. κατὰ μῆκος δὲ τὸ πρῶτον γίνεται διπλασιασμὸς, ὅταν τὴν προειρημένην κατὰ μῆκος πύκνωσιν μανότητι μετατάττομεν, ἢ οἱ παρενθέντες ἐξελίξωσι κατὰ βάθος. ἔνιοι δὲ τοὺς τοιούτους διπλασιασμοὺς ἀποδοκιμάζουσι, καὶ μάλιστα ἐγγὺς ὄντων τῶν πολεμίων: ἐφ' ἑκάτερα δὲ τῶν κεράτων τοὺς ψιλοὺς, (ita quoque scribendum apud Suidam pro., πολεμίους.) καὶ τοὺς ἱππέας ἐπεκτείνοντες τὴν ὄψιν τοῦ διπλασιασμοῦ χωρὶς ταραχῆς τῆς φάλαγγος ἀποδιδόασι: *Duplicare bifariã dicitur: aut locum in quo Phalanx, manente eadẽ virorum multitudine: aut numerum ipsum. Vtrumq; rursus bifariam fit: aut secundum decurias, aut secundum iuga. quod idem est, ac si dicas, secundum Longitudinem, ac secundum Altitudinem. Secundum Longitudinem quidem fit Duplicatio virorum; Cum inter præexistentes decurias, interijcimus, aut inserimus alias istis æquales numero eandem seruantes Phalangis Longitudinem, ita vt Sola fiat densatio è virorum Duplicatione. Secundum Altitudinem vero fit Duplicatio, cum inter præexistentia iuga interijcimus, aut inserimus alia ipsis numero æqualia, ita vt secundum Altitudinem sola sit*

Den

Densatio. Secundum loci Longitudinem fit Duplicatio, cum prædictam secundum Longitudinem densationem raritate transponimus, aut cum interiecti secundum Altitudinem euoluant. Sed nonnulli tales duplicationes reprobant, & quidem maximè, cum hostes in propinquo sunt. Qui ad vtrumque cornu velitum, atque equitum extensione factâ, faciem Duplicationis ita sine Phalangis turbatione exhibent.

κατὰ βάθος] Perperam hic Robertellus vertit, *secundum Latitudinem.*

ἐαν πι χιλίων] Cum Gesnero scribendum, ἐαν ἀντὶ χιλ. Gaza hos numeros ad milites malè refert.

ἐν τ' αὐτῷ] Scrib. ἐν αὐτῷ sine copulâ.

παραβάλλοντες] Leg. παρεμβάλλοντες. quid sit παρεμβολὴ, infra Cap. xxx docetur.

χωρὶς διπλασιασμοῦ τῆς φάλαγγος οὕτω συντασσομένης] Magis placet lectio, quæ supra in Indice, & Suidâ apparet: χωρὶς ταραχῆς τῆς φάλαγγος ἀποδιδόασι.

Pag. 51. ὡς ἂν] Scrib. potius, ἕως ἄν.

καὶ οὗτος μὲν ὁ διπλασιασμὸς γίνεται] Hæc Gaza non habet. in reliquis est valdè obscurus aut corruptus.

ἤτοι τῶν παραληφθέντων] Vide, num rectius, & magis propriè legi possit, παρενταθέντων, etiam in sequentibus bis.

ἀνακαλεσόμεθα εἰς τοὺς ἰδίους λόχους.] Additum hic in Gaza: *aut spacia coarctabimus, quæque interuallo auximus laxiore.* quibus non intelligo quid velit.

AD CAP. XXIX.

ὅταν ἐπὶ κέρας] Suidas adducens alicunde locum hunc; ἐπικαίρως παραπλέοντας, exponit, τουτέστιν, μίαν καθακολουθοῦσαν τῇ ἑτέρᾳ. *alteram rectà sequentem alteram.* Sed ibi rescribendum, ἐπὶ κέρας. quemadmodum & apud alios autores idem error ex ignorantia, aut incogitantiâ remansit. Quid vero sit, ἐπὶ κέρας, vel vnus locus edoceat satis apud M. Tyrium Dissertatione XL, vbi refert. Ceruas mediâ æstate e Siciliâ Rhegium tranare fructuum causâ: νήχονται ἐπὶ μιᾶς πεπηγμέναι, ἀλλήλαις ἑπόμεναι, ὥσπερ στρατόπεδον ἐπικαίρως βαδίζον. *natant sigillatim ordine, altera alteram sequentes, quemadmodum exercitus, qui rectâ acie per cornu incedit.* Quis non videt & ibi scribendum, ἐπὶ κέρας? Res ipsa loquitur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

παραμήκης λέγεται πρᾶγμα] Suidas & Index, πῆγμα, habent. Sed melius hoc. Bonus Godschalcus risum mihi mouet, qui, vt & Ælianus sibi aliquid debere videretur, ad Vegetiũ locum hunc è versione Gazæ adducens, ex voce *oblongũ*, quod hic est, παραμήκης, *os longũ*, facit, temeraria nimis ac ridicula metamorphosi.

Pag. 52. ὁπότερον ἂν προαιρῆται] Apud Lipsium IV de Militia scribitur ex Indice, προῄρηται. quod ipse, tanquam si a verbo προείρομαι sit, reddidit, *prædictum fuerit*. incaute. nam vera hæc scriptura, & interpretatio.

ἐν ἀποστάσει] Sæpe apud Polybium hæc locutio, qui etiam nonnunquam eodem significatu dicit, ἐν ἀποστήματι. Onomasticum vetus Latino Græcum. *Spacium*, ἀπόστασιν. Vid. Suid.

ὑπερμονῆς] Index & Suid. ὑποστολῆς. Sed additur apud illos, quod lucem aliquam dat, & subintelligendum est: δεξιὰ μὲν, ἡ τὸ δεξιὸν προβεβλημένη, λαιὰ δέ, ἡ τὸ λαιόν: *ac dextra quidem, quæ dextrum cornu proÿcit, sinistra, quæ sinistrum.*

AD CAP. XXX.

Παρεμβολή] Inter παρεμβολὴν, & παρένταξιν discrimen est apud Suidam & Indicem, qui vtramque, quid sit, etiam discribunt: παρεμβολὴ παρεντάξεως διαφέρει. παρεμβολὴ μὲν γάρ ἐστιν, ἡ τῶν ὁμοίων παρένθεσις, οἷον ὁπλιτῶν πρὸς ὁπλίτας, ἢ ψιλῶν πρὸς ψιλούς. Παρένταξις δὲ, ἡ τῶν ἀνομοίων, οἷον ὁπλιτῶν πρὸς ψιλοὺς, ἢ ψιλῶν πρὸς ὁπλίτας: *Parembole à Parentaxi differt. etenim Parembole est, similium insertio: vt, armatorum ad armatos, aut velitum ad velites. Parentaxis vero, insertio dißimilium; vt, armatorum ad velites, aut velitum ad armatos.*

ὡς ἐπίστασις τὸ ὄπισθεν] Fort. ὡς ἐπιστάτης, ὁ ὄπισθεν ἱστάμενος. vt ante, ὡς πρωτοστάτης. Præpositionis huius descriptio in Gaza non est, qui loco eius aliam habet, quæ Adpositioni sequenti conuenit.

πρόσταξις] Hic Gaza, πρόταξις, legit male, vt è descriptione vtriusque facilè apparet. Index autem & Suid. προστάξεως huius alteram partem ita describunt: Πρόσταξις δέ ἐστιν, ὅταν ἐξ ἑκατέρων τῶν μερῶν τῆς τάξεως, ἢ ἐκ θατέρου κατὰ τὸ κέρας αὐτὸ προστεθῇ τι στῖφος τῇ πάσῃ φάλαγγι κατ᾽ εὐθὺ τοῦ μετώπου τῆς φάλαγγος: *Adpositio est, cum ab vtraque aciei parte, vel alterutrâ, ad ipsum cornu adponitur aliquod*

agmen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

agmen toti Phalangi ad rectam Phalangis frontem.

ἡ τοιαύτη πρoένταξις] Suſpecta mihi hęc vox. quid ſi, παρένταξις? atque ita verti. nec.n. προεντάξεως, nec παρεμβολῆς vllus hic locus aut ſermo. longè namque differunt, adpoſitio, & inſertio. Index προσεντάξεως meminit, quam eandem cum παρεντάξει facit: προσένταξις ἐστὶν, ὅτι οἱ ἐμπλεκόμενοι τῇ φάλαγγι παρ' ἄνδρα (leg. ἄνδρα παρ' ἄνδρα) τάττονται. λέγεται δὲ παρένταξις τοῦτο: *Proſentaxis eſt cum velites viritim ſinguli Phalangi impliciti collocantur. id m & Parentaxis dicitur.*

ἔνταξις] Si non idem eſt, hic forte ſcribendum eſſet, παρένταξις, cuius cum παρεμβολῇ differentiam ex Ind. & Suid. produxj ſupra.

ἔχοντα] Cum Gaza, & Robertello, ſcribendũ foret, ἐχούσης, qui vocem eam ad phalangem totã referunt. ego, ne quid mutarj ſit neceſſe ad cornua refero, quæ ante mediam aciem nonnihil prominentia incuruæ aciei ſpeciem exhibent, vt infra docetur ab autore.

AD CAP. XXXI.

Pag.53. δεῖ ἐπιστρέφειν] Quid ſi hic addatur? καὶ περισπᾶν, καὶ ἐκπερισπᾶν ἐπὶ δόρυ, ἢ ἐπ' ἀσπίδα: *& inflectere, vel circumflectere in haſtam, vel in clipeum.* nam de ijs etiam hoc capite agitur.

ἀντικαθιστάναι] Recte Geſnerus emendauit, ἀποκαθιστάναι.

τὸν ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ λόχου] Scrib. λόχον cum Gazâ. in quo etiam legitur, *dextri extremi.* forte in eius codice fuit, δεξιοῦ ἄκρου.

τὸν ἐν τοῖς λόχοις] cum Geſnero ſcrib. τῶν. Gaza pro λόχοις videtur legiſſe, λοιποῖς, quod mihi quoque magis probatur.

ὁ ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ λόχου] Hic ſcrib. λόχος, cum Gazâ. qui inſuper & hic habet, *dextri extremi*, vt ſupra.

Pag.54. ἀποκαθιστάτωσαν ἄνω] Scribendũ putarim, εἶτα ἀποκαθιστάτωσαν, καὶ τὴν τάξιν, &c. Robertellus male vertit; *mox à ſuperiore parte recedant.* Gaza melius, *& procedentes reſtituantur.* Sed in eo additum: *ad poſtremum ſurſum haſta præcipitur.* quaſi in eius codice ſcriptum fuerit, εἶτα, ἄνω τὸ δόρυ, παραγγέλλεται. atque ita idem præceptum hic integre ſcribendum foret. Quanquam ſi hic locum haberet, repetendum quoque eſſet in ſingulis præcedentium & ſequentium pręceptionum. quod neceſſarium non

videtur, cum infra ad finem cap. sequentis simul & semel in omnibus istis obseruanda doceatur cautio ista, atque ideo hic in versione meâ omisi.

τὸ ἐπὶ τοῦ εὐωνύμου λόχου] Hic scrib. λόχον, cum Gaza, qui insuper habet: *leui extremi.*

καθιστάνομεν] Dum hanc lectionem Robertellus incautè sequitur, grauiter impingit vertens: *quando hastam versus nos consistere voluerimus.* non intellexit mentem autoris, qui de restitutione militis in locum priorem loquitur. itaque scribendum: ἀπεκαθιστάνομεν, quemadmodum & reddidi.

ὁ δὲ λοιπὸς ἐπὶ δόρυ κλίνας παραγέτω] Vulgatam hanc lectionem sequitur Robertellus. Cum Gaza tamen, & quidem de mente autoris, legendum: οἱ δὲ λοιποὶ ἐπὶ δόρυ κλίναντες παραγέτωσαν.

ἕως ἀποκαταστατίη εἰς τάξιν τὰ διαστήματα] Suspecta mihi hæc scriptura, vt cumque eam sequatur Robertellus. Vt verti, ita legendum videtur: ἕως ἀποκ. ἡ τάξις εἰς τὰ ἐξ ἀρχῆς διαστήματα.

εἰς ὀρθὸν ἀποδώτω] In plurali & hic scribendum, ἀποδότωσαν.

ἐπὶ αὐτὰ] Scrib. ἐπὶ τὰ αὐτὰ, vel, ταὐτά.

Pag. 55. περισπασμὸς γένηται] Legendum, περισπασμὸν γενέσθαι.

τούτων δὲ γινομένων] Scrib. in aoristo, γενομένων, est enim præteriti temporis.

ἐνιέναι] Gaza videtur legisse, ἀνιέναι. nam reddit, *relaxare.* Robertellus, *ad se conferre.* Ego verbo Subeundi vtor. Quis nostrum melius, & magis propriè ad sensum, libens aliorum iudicio relinquo.

τὸν ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ λόχου] cum Gaza lege, λόχον.

τὸν ἐξ ἀρχῆς ἀποκατάστασιν τὰ συντάγματα] Scrib. εἰς τὴν ἐξ ἀρχ.

τὴν ὁμοίαις ἀγωγαῖς χρήσονται] Robertellus obscurus hic est. nec minus Gaza. in cuius tamen codice, si quid rectè colligo, scriptū fuisse videtur; ὁμοίαις ἀγωγαῖς εἰς τὴν ἐξ ἀρχῆς ἀποκατάστασιν χρησόμεθα, ὅπερ ἐκ τῶν προειρημένων ἤδη δῆλον: atque eo sensu reddidi solū vltima hęc verba. *quod ex prædictis iam manifestū est,* in textu nostro non leguntur.

ποιεῖ δὲ ἐπὶ δόρυ περισπασμὸς] Vterque, Gaza & Robertellus, hanc scripturam incaute sequuntur, cum duæ voces, ἐπὶ δόρυ, non suo loco positæ hinc sint tollendę. Totus locus cum sequentibus ita legendus: ποιεῖ δὲ ὁ περισ-

ὁ περισπασμὸς τὴν ὄψιν τῶν ὁπλιτῶν ἀπὸ τοῦ ἔμπροσθεν νεύειν κατόπιν. ὁ δ' ἐπὶ δόρυ ἐκπερισπασμὸς, ἀπὸ τοῦ ἔμπροσθεν ἐπὶ τὰ εὐώνυμα, ὁ δ' ἐπ' ἀσπίδα ἐκπερισπασμὸς, ἀπὸ τοῦ ἔμπροσθεν ἐπὶ τὰ δεξιὰ νεύειν. atque eo modo, quod ſenſus genuinus poſtulat, etiam verti.

AD CAP. XXXII.

Pag. 56. δεξιὸν μέρος] Geſner. cum Gaza legit, κέρας. quod etiam præfero, cum infra ſemper voce ea vtatur autor.

καὶ προσάγειν τὰ ὀπισ.] Leg. vt ante, προάγειν, & hic. & ſi hanc videatur ſecutus Gaza, qui reddidit, *colligere.* Ego ſecundum hanc ſcripturam, *procedere*, vt & Robertellus, *progredi.* Quæ mens autoris ex præcedentibus motionibus, in quibus hoc verbo frequenter vſus eſt.

σωτηρήματα διαστήσαντες] Non dubium, quin ſcribendum ſit, διαστήματα συντηρήσαντες. errore, aut incuria typographi, vel ſcribę, mutatione iſta vocũ facta.

καὶ προαγέτωσαν ὀπίσω ζυγα] In Robertelli & Geſneri editione male ſcriptum προσαγέτωσαν. Sed hic adde, τὰ ὀπίσ. ζυγά.

Pag. 57. ἐκπυκνώσεως.] Robertellus, quem ſecutus Geſnerus, ἐκπυκνώσεις: legit. Sed hæc ſcriptura videtur in Gaza apparere, qui reddidit: *Si per denſationem agitur.*

δεῖ τὰ δόρατα ἄνω ἔχειν] Hinc præceptum, quod inter alia cap. vltimo legitur, ἄνω τὸ δόρυ: *Surſum haſta:* Surſum autem haſtas geſtabant non ſolum in his, de quibus hic agit autor, motionibus, ſed & quoties ad ſigna concurrebatur: vt & hodie obtinet. Polyænus lib. IV ſtratagemat. Antipatro: ὁ μὲν σαλπιγκτὴς ἐσήμαινε, οἱ δὲ Μακεδόνες περὶ τὴν σκηνὴν ἠθροίζοντο μετέωρα ἔχοντες τὰ δόρατα: *tubicen ſignum dabat, Macedones vero circa tentorium haſtas ſurſum erectas geſtantes congregabantur.* Aliquando etiam præceptum fieri ſolet, quo humero geſtari haſtam oporteret. de dextro Xenoph. VI Anabaſ.: παρηγγέλλετο δὲ τὰ δόρατα ἐπὶ τὸν δεξιὸν ὦμον ἔχειν ἕως σημαίνοι τῇ σάλπιγγι. ἔπειτα δὲ εἰς προσβολὴν (malim, προβολὴν) καθέντας ἕπεσθαι βάδην: *præceperat vero haſtas in dextris humeris gerere, vſque dum turba ſignum daret. ac deinde lento gradu ſequi haſtis in hoſtem demiſſis.* Nam cum impetum in hoſtem facturi eſſent, iubebantur: κλῖναι τὸ δόρυ. Polyænus lib. III. Stratag. Iphicrate, commate

VII: ἡνίκα δὲ παρήγγειλα, κλίναι τὸ δόρυ, πλείων ἐξηκούετο ψόφος τῶν ὀδόντων, ἢ τῶν ὅπλων: *Cum iussi hastam inclinare in hostem, maior dentium quam armorum stridor exaudiebatur.* Plutarchus Æmilio: καὶ τῶν σαρίσσαις ἀφ' ἑνὸς συνθήματος κλιθείσαις ὑποστάντων τοὺς θυρεοφόρους εἶδε: *& vt sarißis ab vno, ac communi signo dato in aduersarios inclinatis sustinere scutatorum impetum Macedonas vidit.* Id quoque Polybius sæpe, καταβάλλειν, vocat. Lib. V: διὸ καταβαλόντες παραχρῆμα τὰς σαρίσσας οἱ περὶ τὸν Ἀνδρόμαχον, καὶ Σωσίβιον ἐπῆγον. Perottus in versione horum, & similium ineptissimus est, nam hic reddidit: *Qui cum Andromacho & Sosibio erant, abiectis repente armis fuga se commiserunt.* At hoc falsissimum, & contra mentem Polybij, qui hoc vult: *Conspecto Antiocho, Andromachum ac Sosibium animos resumsisse, ac confestim inclinatis hastis in hostem suos induxisse.* Item Eclog histor. XI: οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι χωρὶς παραγγέλματος ἐπαρθέντες τῇ διανοίᾳ ἐπὶ τῷ τῶν εὐζώνων προτερήματι καταλαβόντες τὰς σαρίσσας ὥρμησαν ἐπὶ τοὺς ὑπεναντίους. Musculus etiam, qui nec corruptelam hic animaduertit, nec mentem assecutus est scriptoris, male vertit: *arreptis hastis.* Si rescribatur, καταβαλόντες, sensus planus is erit: *Lacedamonij animis elati propter victoriam a Velitibus adeptam iniussu ducis sarißas inclinauere, ac impetum in aduersarios fecere.* & mox: τότε πᾶσιν ὑπάγειν (leg. ἐπάγειν) τοῖς φαλαγγίταις καταβαλοῦσι τὰς σαρίσσας παρήγγειλε: *tunc inclinatis sarißis cunctos in hostem ire Phalangitas iussit.* Denuo hic Musculus, καταλαβόντες, legit, vertitque, *apprehensis hastis.* etiam malè, per imperitiam phrasium militarium. Sed Augiæ stabulum repurgandum suscipiat, qui veterum in hisce rebus interpretum versiones reformare cupiat.

AD CAP. XXXIII.

καὶ περισπασμῶν] Rectè hic addas, καὶ ἐκπερισπασμῶν, καὶ ἀποκατ. nam omnium horum idem vsus.

ἐκ δεξιῶν τῆς πορείας] Quod hic à dextris & sinistris, id Gaza reddidit, *à latere.* quasi ipse legerit, ἐκ πλαγίου, vt alibi loquitur Ælianus. Sed tum scribendum, ἐκ πλαγίων.

καὶ τὸν ἐξελιγμὸν] Sensus, & Syntaxis postulant legendum, τῶν ἐξελιγμῶν.

ἀρχὴν

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

ἀρχὴν τοὺς] Scrib. τοὺς τε.

Ἀλέξανδρον ἢ] Malim, τε, copulatiuè.

ἀμφοτέροις] Gesnerus scribit, ἀμφοτέρως; quam lectionem exprimit etiam Robertelli versio, quæ habet: *vtroque autem genere*. Minus recte. melius Gaza singularie: *vtrumque*. Itaque scribo, ἀμφότερον. ad Philippum enim & Alexandrum hæc vox referenda.

AD CAP. XXXIV.

Pag. 59. παρεμπτώσεων, καὶ χρεμετισμῶν] Ita legitur & in textu Græco Gesneri, & Veneto, & in versione Robertelli. Sed præstat, vt habet & Gaza, scribere in singulari, παρεμπτωσίαν, καὶ χρεμετισμόν.

καὶ νιφέλους] Hæc vox apud Gazam non est, haud tamen superflua. Cum & hoc frequenter vsu venire, Historiæ pariter, atque ipsa experientia doceant.

καὶ κάμπας ἔχοντας] Neque hoc habet Gaza. attamen haud minus quam præcedens obseruabile, ac verum.

προσειθίσται] & si bona hæc lectio tamen non male etiam scribitur, προσείθισται: *antea adsueuit*. Sed nihil muto.

AD CAP. XXXV.

Ἐπαγωγὴ ὀρθία μέν ἐστιν] Suid. e Tacticis, & ndex: ἐπαγωγὴ λέγεται, ὅταν τάγμα τάγματι ὑποτάσσηται. οἷον, τετραρχίας ἡγουμένης αἱ λοιπαὶ τετραρχίαι πᾶσαι ὑποτάσσονται ἢ ξεναγίας ἡγουμένης αἱ λοιπαὶ ξεναγίαι ἐπακολουθοῦσι. καὶ καθόλου ὅταν σύνταγμα συντάγματι πορεία (ἐν πορείᾳ, Index) ἕπηται, ὥστε τοῖς τοῦ προηγουμένου συντάγματος οὐραγοῖς τοὺς τοῦ ἑξῆς συντάγματος ἡγεμόνας συνάπτειν: *Epagoge, seu inductio, dicitur, cum agmen agmini subiungitur. vt, e. c. Tetrarchia, præcedente, reliquæ Tetrarchia omnes subiunguntur. aut, Xenagia præcedente, reliquæ Xenagiæ subsequuntur. atque in genere, cum agmen in itinere agmen sequitur, ita vt præcedentis Agminis Tergiductores sequentis Agminis Anteriores duces quasi contingant.*

ὁ κοιλέμβολος] Hæc contraria est Aciej forma ἐμβόλῳ. Index & Suid.: ἔμβολον δὲ καλεῖται, ὅταν ἡ ἀμφίστομος διφαλαγγία τὰ μὲν ἡγούμενα κέρατα ἀλλήλοις συνάψῃ, τὰ δὲ ἑπόμενα διαστήσῃ. Κοιλέμβολον δὲ καλεῖται, ἐπειδὰν ἡ ἀντίστομος διφαλαγγία τὰ μὲν ἑπόμενα κέρατα συνάψῃ, τὰ δ᾽ ἡγούμενα διαστήσῃ: *Embolum, seu cuneus vocatur; cum Amphistomus Dipha-*

langia praecedentia cornua inter se coniungit, sequentia vero disiungit. At Coelembolū, seu cuneus cauus vocatur, cum quando Antistomus Diphalangiae sequentia cornua coniungit, praecedentia disiungit.

ὅταν ἡ ἀντίστομος] In hac Coelemboli discriptione vox, ἀντίστομος, & a Gaza, & a Robertello praeterita est. quae tamen & in Indice, & Suida legitur, meo iudicio necessaria etiam ad intelligendum discrimen ἐμβόλου.

AD CAP. XXXVI.

Pag. 62. Παραγωγὴ δ', ὅταν] Scrib. παραγωγὴ δ' ἐστιν, aut, λέγεται, ὅταν.

ποιησαμένους] Vt participium hoc ad verbum aliquod referri possit, forte scribend. ποιησαμένη.

ἀμφότερα δὲ] Recte in Gesneri editione scriptum, ἀμφότεραι.

διπλάσιον] Si τριπλάσιον, legendum, quod Gaza, & Gesner. sequuntur, mox pro, δέκα, rescribendum putarem, ἐννέα. tripla enim est proportio nouenarij numeri ad ternariū, denarius tamen admitti potest. nam aequalis debet esse Tacticus numerus, vt bissecari possit.

ἐκ πλαγίους] Gaza in singulari vertit: *a latere* vnde Gesnerus reponit, ἐκ πλαγίου. Malim ἐκ πλαγίων. quod sequor.

AD CAP. XXXVII.

Pag. 63. Ἀντίστομος φάλαγξ] Robertellus scribendum putat, Ἀμφίστομος, ac vertit, *bifrons*. Sed vera nostra lectio, quam & Gesnerus seruauit, ex exprimit Gasa, dum reddit, *anceps*. Hesychius: ἀντίστομος, ἡ ἐξ ἑκατέρου μέρους τοὺς ὁπλίτας ἔχουσα τάσις. Leg. τάξις. Sed dubium, vtrum ille hanc formam intelligat, an sequentem. si illam, scribendum esset, Ἀμφίστομος. Ita quoque Autor Etymologici, qui nihilominus emendandus,: Ἀντίστομος, παρὰ τὸ τακτὸς τάξις ἐξ ἑκατέρου μέρους ἔχουσα τοὺς μαχίμους. Lege: Ἀντίστομος, παρὰ τοῖς τακτικοῖς, τάξις, &c. quanquam non nescio, aliter emendare voluisse Sylburgium.

στόμα γὰρ λέγουσι] &c.] Haec non leguntur in Gaza.

ὥστε τοὺς μὲν ἐπὶ ἐπιστάτας. &c] Neque haec habet Gaza. quae tamen si quis seruanda putet, pro ἐπιστάτας, legam potius, πρωτοστάτας.

καὶ κατελάσειν δυναμένους] Haec in versione nostra non sunt expressa, siue mea in describendo, siue typographi forte culpa.

Me-

Memini tamen vertiſſe: *& circumuenire poſſunt.* an proprie, ipſus vix ſcio. nam ſi non mendoſum eſt, verbi κατελάυνειν, nec talem, nec vllam ſignificationum ſimilem reperio apud alios. Heſychius καζελάσαι, exponit, καταπῆξαι. Scribendum quidem iſtic, καταπτῆξαι, ſed nihil locus ad hunc ſenſum. Robertellus reddidit, *irrumpere.* Gaza circumſcriptione vtitur: *melius enim reſiſtunt circumuentioni, & multiplici equitum inuaſioni.* forte etiam diuerſam lectionem ſecutus eſt.

περὶ τοὺς περὶ τὸν Ἴςρον Βαρβάρους] ita quoque de iiſdem Liuius, lib. XXXIX: *Miſſis ad accolas Iſtri fluminis.* Iſter vnde poſtea quoque dictus à Scythis Δανούσιος, ſiue Δανούβιος, vid. apud Euſtath. commentario in Dionyſium περιηγητήν. Inde *binominem* vocat Iſtrum Ouid. 1, de Ponto.

Stat vetus vrbs ripæ vicina binominis Iſtri.

Rigaltius ad Onoſandrum, è veteribus membranis auctiorem citat hunc Æliani locum his verbis: ὅπερ νῦν τοῖς Βουλγάροις σύνηθες, καὶ Τούρκων, καὶ Παζινακῶν. Sed hæc Æliani eſſe perſuadeatur iis, qui ex hiſtoriis ignorant, quando demum Bulgarorum ac Turcarum nomen innoteſcere cæpit. Gloſſema alicuius eſt, quod imperitus, vel incautus ſcriba, oræ adſcriptum in contextum inſeruit. Nam ſcribit etiam H. Stephanus alibi, vidiſſe ſe Codicem Ms. in Bibliothecà Chriſtianiſſimi Regis, in quo eadem iſta legebantur, ſed margini adſcripta. Qui vero populi olim fluuium iſtum accoluerint, legere eſt apud veteres Geographos, Dionyſium, Strabonem, & alios plures.

οὓς καὶ ἀμφίππους ἔλεγον] De his ita index. τοῦ μὲν ἱππικοῦ, τὸ μὲν ἁπλῶς οὕτω καλεῖται, ἱππεῖς, καὶ ἱππικόν. τὸ δὲ ἄμφιππον. ἄμφιπποι μὲν οἱ ἐπὶ δυοῖν ἀστρώτοιν ἵπποιν συνδεδεμένοιν ὀχούμενοι. οἱ καὶ μεταπηδῶσιν ἀπ᾽ ἄλλου ἐπ᾽ ἄλλον, ὅταν ἡ χρεία καλῇ: *Equitum alij ſimpliciter ita vocantur*, Equites & Equitatus, *alij* Amphippi. Amphippi *quidem, qui binis equis non ſtratis, ac colligatis vehuntur. qui etiam ex altero in alterum tranſiliunt, cum vſus poſtulat.* Heſychius: ἄμιπποι, δύο ἵπποι συνεζευγμένοι: Leg. ἄμφιπποι: *Amphippi, duo equi coniuncti.* Suidas etiam in ἄμιπποι, hos deſcribere videtur, vbi etiam

reſcribendum iudicarim, ſi modo hi ijdem, ἄμφιπποι: οἱ δὲ φασὶν, ὅτι ζεύγνυνται μὲν τινες ἵπποι, καὶ ὁ ἐπελαύνων αὐτοὺς τοῦ μὲν ἐποχεῖται, τὸν δὲ παρέλκει, καὶ καλοῦνται αὗτοι, ἅμιπποι: *aiunt vero quidam, iungi aliquos equos, & qui eos agit, alteri inſidet, alterum adducit iuxta, & vocantur hi, Hamippi.* Sed de eo loco adhuc hæreo. Non item de Pollucis loco, qui de ijs, & eorum vſu ita ſcribit, lib. 1 cap. 10: ἄνιπποι (hic indubitanter lego, ἄμφιπποι) δύο εἶχον οὗτοι ἵππους, καὶ ὁ ἕτερος προσήρτητο θατέρῳ, καὶ μεμελετήκεσαν μεταπηδᾶν εἰς ἑκάτερον. ἦν δ' αὐτοῖς τὸ σόφισμα, τοῦ ἀκεραιφνεστέροις χρῆσθαι πρὸς τὰ ἔργα τοῖς ἵπποις, ὅπως ὁδοῦ τε μακροτέρας κατανύσειεν, καὶ εἶεν αὐτοῖς ἀκοπώτεροι: *binos habebant hi equos, quorum alter alteri ſocius adiunctus erat, ac per exercitationem tranſilire in vtrumque didicerant. Scientiam vero eam in hoc vſurpabant, vt & integrioribus ad opera, laboreſque ſubeundos vterentur equis, & plus viæ emetiri poſſent, & minus fatigarentur.* Liuius de Numidis equitib. lib. XXIV: *Nec omnes Numidæ in dextro locati cornu, ſed quibus deſultorũ in modum binos trahentibus equos inter acerrimam ſæpe pugnam in recentem equum ex feſſo armatis tranſultare mos erat. tanta velocitas ipſis, tamque docile equorum genus eſt.* Item lib. XXXV. de Tarentinis: *Cretenſes auxiliares, & quos Tarentinos vocabant, equites binos ſecum trahentes equos.* Lubet hic addere de alio Equitum genere apud Veteres ex Alexandri Magni inſtituto, qui Διμάχαι appellabantur, & pro loci opportunitate Peditum aut Equitum munere fungebantur. I Pollux: Ἦν δέ τι καὶ ἕτερον εἶδος ἱππέων, Διμάχαι, Αλξάνρδρου τὸ εὕρημα, κουφοτέραν πεζοῦ ὁπλίτου, καὶ βαρυτέραν ἱππέως, ἔχοντες σκευήν. ἠσκημένοι πρὸς ἄμφω, καὶ τὴν ἐκ γῆς, καὶ τὴν ἀφ' ἵππου μάχην, ὅπως ἂν ἐν τοῖς ἱππευσίμοις ἱππεύοιεν. εἰ δέ τοι εἰς ἄφιππα ἀφίκοιντο, μὴ εἶεν ἀπόμαχοι παντάπασι, μηδὲ πάθοιεν τὸ πάθημα τὸ Λύδιον. ἀλλὰ τὸν μὲν ἵππον παρελάμβανεν ἐξεπιτηδὲς ἐπ' αὐτῷ τούτῳ παρεπόμενός τις ὑπηρέτης. ὁ δ' ἐκ τοῦ ἵππου καταβὰς, εὐθὺς ὁπλίτης ἦν: *Erat & aliud Equitum genus, Dimachæ, dicti, ex inuentione Alexandri, armorũ apparatu inſtructi leuiore, quam qui eſt Peditum grauis armaturæ, grauiore vero, quam qui eſt Equitum: exercitati in vtramque, & Pedeſtrem, & Equeſtrem pugnam. vt & in locis equitatui aptis equis vtantur: & vt ne ſi in*

loc

loca deuenirent iniqua, & minus apta, omnino ad pugnandum inepti eßent, idemque experirentur, quod Lydis quandoque accidit. Equum autem apprehendebat, ac custodiebat Famulus aliquis, qui in ſolum eum vſum vna ſequebatur. ita, qui ex equo deſcenderat, confeſtim inter pedites armatos pugnabat. His vſus Alexander in perſequendo Dario. Curtius lib. VI. *delectis Equitum* VI *Millibus* CCC, *quos Dimichas* (legendum, *Dimachas*, Græcanica vox arguit) *appellant, adiungit. dorſo hi grauiora arma portabant, cæterum equis vehebantur. Cum res locuſq́ poſcerent, Pedeſtris Acies erat.* ijdem hi ſunt, qui aliter, ἅμιπποι, dicti. Heſychius disertè ſuggerit. Διμάχαι, οἱ λεγόμενοι ἅμιπποι. οἵτινες ὁτὲ μὲν πεζῇ, ὅτε ἢ ἐφ᾽ ἵππων μάχονται: *Dimachæ ſunt, qui Hamippi dicti. qui quidem interdum Pedites, interdum Equites pugnant. Hamippi* autem, quaſi dicas, *Pedes ſimul, & Eques.* Non abſimiles ab iſto genere ſunt equites, qui hodie in militia noſtra *Dragons* nuncupantur, bombardas geſtantes oblongas ex humeris dependentes.

Ἑτερομήκεις δὲ εἰσιν αἱ τὸ σῶμα. &c.] Hæc in Gazâ non leguntur, nec in verſione Robertelli. ſed neq; hoc loco neceſſaria videntur. nam *oblongum* quid ſit, ſupra cap. XXIX docetur.

AD CAP. XXXVIII.

Pa. 64. Ἀμφίστομος φάλαγξ] Hic Robertellus legendum putat, Ἀντίστομος, vertitque, *oppoſita*, malè. Hanc rectius nobiſcum ſequitur Gaza. Index: Ἀμφίστομος φάλαγξ καλεῖται, ἡ τοὺς ἡμισέας τῶν ἐν τοῖς λόχοις ἀνδρῶν ἀπεστραμμένους ἀπὸ σφῶν ἔχουσα, ὡς ἀντινώτους εἶναι: *Amphiſtomus Phalanx vocatur, quæ dimidiam virorum in decurijs partem auerſam à ſe mutuo habet, ita vt inter ſe oppoſitis ſint dorſis.* Heſychius idem videtur velle, ſed breuius & obſcurius: ἀμφίστομος φάλαγξ, ἡ τοὺς ἡμίσεις ἔχουσα ἀντιτεταγμένους: *Amphiſtomus Phalanx eſt, quæ dimidiam militum partem habet oppoſitam.* Onoſander cap. XXI: καὶ παραγγείλῃ τοῖς ἐφθασμένοις ἤδη κυκλωθῆναι τὰ νῶτα τοῖς τῶν προηγουμένων νώτοις ἐγκλίνοντας ἀμφίστομον ποιεῖσθαι τὴν μάχην: *Et iubeat, vt ſi iam ante forte circumuenti ſint, dorſa præcedentium dorſis inclinantes obuertant, ac ſic ancipitem pugnam ineant.* Idem eandem aciem, ἀμφιπρόσωπον, vocat. cap. X. καὶ τὴν ἀμφιπρόσωπον μάχην, ὅταν οἱ κατ᾽ οὐρὰν ἐπιστρέψαντες πρὸς τοὺς κυ-

κλυμένυς μάχον] : *doceat etiam Imperator quo pacto bifronti acie sit pugnandum, cum qui in cauda sunt conuertentes se cum ijs, qui circumueniunt, depugnant*, Ἀμφίςομον vero, idem etiam quod δίςομον. Hesych: δίςομος. οὕτως ἡ Ἐπίδαυρος ἐκαλεῖτο, ἐπεὶ ἀμφιςόμοις λιμέσιν ἐκέχρητο: *Distomus, Epidaurus vocabatur, quia binis portubus vtebatur*, ab vtrâque nimirum parte. Etiam Equites quandoque coacti acie Amphistomo depugnare. Arrianus lib. VI: ἀμφίςομον ἠναγκάσθησαν ποιῆσαι τὴν τάξιν τῆς ἵππυ: *Coacti sunt Aciem Equitum Amphistomum facere.*

ὥςε περὸς τ̀] Scribe, περὸς πᾶν εἶδ. ὡς Ἀλανοὶ, καὶ Σαυρομάται] Sauromatæ alias Sarmatæ dicti teste Plinio lib. 4. cap. 12. Alani autem ijdem, qui & Massagetæ, Dioni in Adriano. Dionysius tamen eos discriminat, vt qui vno loco Alanos ad ostium Mœotidis paludis collocat, altero Massagetas ad mare Caspium. Quicdquid sit, gentes fuere Barbaræ, & bellicosæ, quarum hic mentionem facit fortè Ælianus, quia cum ijs bellum gessit Imperator Adrianus.

ὡς ἀντινῶτες] Scribendum potius, ὥςε,

ἀλλήλαις γίνεσθαι] Præstat scribere, ἀλλήλοις, vt ad milites referatur. atque ita etiam Gaza, ac Robertellus in versionibus.

ἐμπροσθέν τι, ἐν οἷς. &c.] Scribendum ἐν ᾧ οὐραγ. καὶ ὄπισθ, ἐν ᾧ. &c.

AD CAP. XXXIX.

Ἀμφίςομος διφαλ.] Robertel. dum textum vult corrigere, corrumpit, reponens pro, Ἀντίςομος, vt primo legebatur, quæq; in codice Gazæ etiam fuit, hanc scripturam: Cum prior omnino sequenda sit. Index: Ἀντίςομος Διφαλαγγία, ἡ τὺς μὲν ἡγεμόνας ἔχει μέσους τεταγμένυς, τὺς δ' οὐραγοὺς ἔξω ἔχυσα ἐξ ἑκατέρων τῶν μερῶν ἐν παραγωγαῖς τεταγμένυς: *Antistomus Diphalangia est, quæ Duces in medio habet positos, Tergiduces extra collocatos ab vtraque parte.* Sed hic in nostro textu post διφαλαγγία, addendum verbum, ἐςὶ, vel, λέγεται.

Pag. 66. παρὰ τοῖς τακτικοῖς] Nec Gaza, nec Robertellus has voces in versione exprimunt quæ tamen, siue prætereantur siue reijciantur, subaudiendæ.

συνειργῶνται] Gesnerus mauult scribi, συνεργῶνται, *iuuarentur*, quasi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

quasi sit à themate, *συνεργέω*. Gaza reddidit, *continerentur*, melius, ac Robertellus, *confirmarentur*. Verti etiam potest, *concluderentur, compellerentur*. verbum enim εἴργω. Hesych. εἵργεσθαι, κωλύεσθαι, συνέχεσθαι: *prohiberi, contineri*. Item: εἶργε, κώλυε, κάπεχε. Itaque iuxta eum sensum hic scribo, συνείργωνται, accentu tantum mutato. Exemplum haud dubiè imitatus est magnus Rex Magni Ducis Homerici Iliad. δ': κακοὺς δ' ἐς μέσσον ἔλασσεν, ὄφρα καὶ οὐκ ἐθέλων τις ἀναγκαίῃ πολεμίζῃ: *timidos medio agmine clausit, Nolentes etiam vt cogantur prælium inire.*

ὁρῶμεν, τῷ καὶ. &c.]Hunc locum ita lege, ac dispunge: ὁρῶμεν, οὐ καὶ τὰ ἄκρα ἐστομωμένου, καὶ εὐκόλως τέμνοντος, δι' ὀξύτητα, συνεισιόντα καὶ τὸν μέσον ἀργὸν σίδηρον. Xenophon Hipparchico, pene eodem vtitur simili: εἰ γὰρ δεῖ ἀπεικάσαι, οὕτω καὶ σίδηρος μάλιστα διατέμνει σίδηρον, ὅταν τό, τε ἡγούμενον, τό, τε μέσον ἐῤῥωμένον, καὶ τὸ ἐπελαυνόμενον ἱκανόν: *Si enim simili vti licet, ita ferrum quoque ferrum dissecat maximè, cum & id, quod prius, & quod medium, firmum ac validum est, & quod incumbit, ac adigit, ponderosum satis.*

AD CAP. XL.

Pag. 67. ταύτης αἱ φάλαγγες] Rob. hic, quod in textu Græco non est, sed supra cap. XXVIII. docetur, obliquæ Aciei descriptionem pręmittit. Aliquid tamen videtur deesse, quod ita apud Gazam legitur: *Phalanx duplaris Peristomus, seu Amphistomus, id est, Latericeps, seu Anceps illa est, &c.* Contraria hęc est superiori. quam Index ita describit: Διφαλαγγία δὲ Ἀμφίστομος, ἥ τις ἐν τῇ πορείᾳ τοὺς ἡγεμόνας ἔχει ἐξ ἑκατέρων τῶν μερῶν ἐν ἐπαγωγαῖς (Scrib. παραγωγαῖς) τεταγμένους, οὓς μὲν ἐν δεξιᾷ, οὓς δὲ ἐν εὐωνύμοις (leg. ἐν εὐωνύμῳ) τοὺς δ' οὐραγοὺς ἔσω τεταγμένους: *Diphalangia Amphistomus est, quæ, dum iter facit, duces habet ab vtraque parte positos à lateribus, alios in dextro, alios in sinistro: Tergiduces vero intus collatos.*

ἐπὶ κέρας] Grauiter errat Robertellus, qui legendum putat, ἐπικαίρως, vertitque ideo non opportunè, *tempestiuè*. Si obseruasset huius phraseos non apud Tacticos solum, sed & alios veteres vsum familiarem, non erat, cur id, quod non intelligebat, temerè mutaret. Eandem phra-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

ſin, miror etiam apud Onoſandrum cap. XVI ferre non potuiſſe nuperum eius interpretem, qui pro ἐπικέρως, aptiùs autumat reponendum, ἐπικαίρως: & tamen rectè fecit, quod hanc in verſione ſecutus ſit. Interim Robertelli ignorantia nolim per me ei ſit fraudi, dum modo ne alij eius exemplo ſimiliter impingant. Supra cap. XXVIII, memini de phraſi hac militari aliquid etiam notaſſe.

δείκνυσι τὸ σχῆμα. &c.] Abſunt hæc verba in Gaza.

Pag. 68. ἐϐάρησαν] Ita legitur in vtraq; editione Græca. Reſcrib. ἐϐάδισαν.

AD CAP. XLI.

Pag. 69. καί' αὐτ͂] Leg. καί' αὐτ͂.

λέγεται δὲ πλίνθιον] Id Xenophon Grylli fil, πλαίσιον ἰσόπλευρον appellabat. Index, & Suid. πλινθία δέ, ἢ πλινθίον λέγεται, ὅταν ἐν τετραγώνῳ σχήματι ταυτὸ τοῦτο πράξῃς ὅπερ Ξενοφῶν ὁ τοῦ Γρύλλου, πλαίσιον ἰσόπλευρον καλεῖ: *Plinthia vero ſeu Plinthium dicitur cum in quadrata forma idem facis, quod Xenophon Grylli, Plæſium æquilaterũ appellat.* Vid. Xenophontem III. Anabaſ. *Plinthij* etiã *oblongi* meminit Polyænus lib. III, Timotheo, Commat. VII: Τιμόθεος τὴν ὀλυνθίαν βουλόμενος παρελθεῖν, δεδοικὼς τὸ ἱππικὸν τῶν ὀλυνθίων, ἔταξε τὸ στρατόπεδον εἰς ἑτερόμηκες πλινθίον. Τὰ μὲν σκευοφόρα, καὶ τὴν ἵππον εἰς τὸ μέσον λαϐὼν, τὰς δὲ ἁμάξας πυκνὰς ἄγων, καὶ συνηρτημένας. τοὺς δὲ ὁπλίτας τούτων ἔξωθεν περιϐαλὼν. ὥστε τοῖς ὀλυνθίοις ἱππεῦσιν ἀδύνατος ἦν ἱππασία: *Timotheus volens Olynthiam tranſire, ac Equitatum Olynthiorum metuens, exercitum in Plinthium, ſeu Quadratum oblongum ordinauit. impedimenta atque Equitatum in medium aſſumpſit, currus frequentes, atque arctiſſime coniunctos agens. Peditibus vero circumpoſitis extra eos. Ita vt Olynthij Equites nihil equitatione ſua potuerint illis nocere, aut tranſitum impedire.*

ὅταν συνῶσι] Index, & Suid. eodem modo: Ὁμοιόστομος ἐν πορείᾳ Διφαλαγγία ἐστὶν, ἥτις τοὺς ἡγεμόνας ἑκατέρας τῆς φάλαγγος ἐκ τῶν αὐτῶν μερῶν ἔχει τεταγμένους, οἷον ἐκ δεξιῶν, ἢ ἐξ εὐωνύμων ἑκατέρας φάλαγγος: *Homæoſtomus Diphalangia eſt, dum iter fit, quæ Duces vtriuſq; phalangis conſtitutos ab ijſdẽ partibus habet, puta, a dextris, aut ſiniſtris vtriuſque phalangis.*

AD CAP. XLII.

Pag. 70. Ἥτις κατ᾽ ἐπαγωγὴν] Gazę diſtinctio hic Robertelli editioni

tioni præferēda, qui ſine diſtinctione hoc caput cum ſuperiore connectit, quod ego ſingulare huic ſpeciei feci. Index, & Suid. Ἑτερόστομος φάλαγξ καλεῖται ἥτις ἂν πορεύηται τὸ μὲν ἡγούμενον ἥμισυ ἔχουσα ἐν εὐωνύμῳ παραγωγῇ, τουτέστι, τοὺς ἡγεμόνας ἐξ εὐωνύμου, τοῦ δὲ λοιποῦ ἡμίσεως τοὺς ἡγεμόνας ἐν δεξιᾷ παραγωγῇ: *Heteroſtomus Phalanx vocatur, quæ incedit Ducum habens dimidiam partem in ſiniſtra Paragoge, hoc eſt, Ductores a læua, reliquam alteram partem Ducum in Dextra Paragoga.*

AD CAP. XLIII.

Pag. 71. Περὶ ἱππικῆς ῥομβοειδοῦς ἴλης] Ita in ſcripſi argumentum, contra quā alij omnes, qui ὠοειδοῦς, legūt. nam eandem hanc eſſe formā cum ijs, quales ſupra, cap. XIX. deſcribit autor aliquando apparebit, ſi quis hanc cum iſtarum aliqua conferet. Ergo oualis figura, quæ in textu, mutatur in rhombum.

ἰλέων] Gaza mauult, ἰλεῶν, cum accentu graui.

ὅθεν καὶ ἴλη] ἴλη Lipſio II de Militia videtur primitus, *ala*, dicta. Non libenter diſſentiam à tanto viro, parentibus meis olim affinitate iuncto, & amicitia auctiore. Si locum hunc legiſſet, aut attendiſſet, aliter forte ſcripſiſſet. Mihi potior ac vero ſimilior origo vocis, quam hic author adſignat. nec Grammaticos audio, dictum putantes, ab εἴλη, atque id, ab εἰλεῖν. ponit quidem, illorum ſequens etymologiam in hoc ſignificatu, exemplum H. Stephanus, εἶλαι ἱππέων, ſed ſine autore. Suidas e Xenophonte: εἴλη, ἐπὶ τοῦ τάγματος, καὶ τοῦ πλήθους συστροφή: εἴλη, *eſt in agmine, & multitudine conuerſio.* Nos rectius ἴλην, *Turmam*, reddimus. vnde in veteribus Gloſſis, ἰλάρχης, *Turmarius*, h.e. *Turmæ præfectus*, ſeu *Dux*. Nec ſolum vero hæc Turmæ forma ab Ilione inuenta ῥομβοειδής, dicta ἴλη, ſed quæuis etiam exinde alia, vt, ἴλη τετράγωνος, ἑτερομήκης, ἐμβολοειδής, quarum autor noſter meminit. Hinc rectè a Suida, ἴλη in genere dicitur, σύστημα, συστροφὴ, τάξις ὄχλου ἱππικοῦ: *Syſtema, conuerſio, acies multitudinis equeſtris.* Heſychius etiam ἴλην exponit, ὄχλου συναναστροφὴν ἐν τάξει ἱππικῇ: *multitudinis collectionem in acie equeſtri.*

Pag. 72. χρήσιμον] Leg. χρήσιμος, ſcil. ἴλη.

ἡ μηνοειδὴς] Deſcriptio ipſa aciei ſatis euidenter oſtendit,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

quam Lunæ formam designet autor. Dicitur enim tum Luna Græcis μηνοειδὴς, cum post triduum a coitu Solis in cornua duo curuatur. Μήνισκον etiam vocat Polybius lib. III. quo vsus ibi legitur Annnibal in pugna Cannensi, cuius descriptionem cum iconismo post Notas habes. Σιγματοειδῆ, appellat eandem formam Onosander caput XXI, quod Græcorum litteram, C, referat. Quo pacto autem contra Lunarem formam sit depugnandum, docet idem. Locum totum, quia elegans est, adscribam. Πολλάκις δ' εἰώθασιν οἵ γε μεγάλῃ δυνάμει καὶ πολυάνδρῳ χρώμενοι, μηνοειδὲς σχῆμα ποιήσαντες τῆς παρατάξεως, ἐπιέναι, νομίσαντες ὅτι προσάγονται τοὺς πολεμίους, καὶ κατ' ἄνδρας βουλομένους συνάπτειν. εἶτα κατὰ τὸ ἡμικύκλιον εἰς ὀδὸν κυρτουμένους (fort. κυρτούμενοι, vel κυρτούμενον, quod magis placet) ἐναπολήψονται τῷ περιέχοντι κύκλῳ, (κόλπῳ, alij) τὰς ἰδίας κεραίας ἐπισυνάπτοντες ἀλλήλοις, εἰς κύκλου σχῆμα. πρὸς οὓς ἀντιτακτέον οὐχ ὧδε, τριχῇ δὲ διελὼν τὴν ἰδίαν δύναμιν τοῖν μὲν δυοῖν ἑκατέρῳ μέρει κατὰ κέρας προσβαλλέτω τοῖς πολεμίοις. τῷ δὲ ἑνὶ τοῖς εἰς τὸν μέσον κόλπον τοῦ μηνοειδοῦς ἀντιπαραταττομένοις ἐναντίως ἐστάτω, καὶ μὴ προαγέτω. ἢ γὰρ μένοντες ἐπὶ τοῦ κυκλοειδοῦς σχήματος οἱ κατὰ μέσην φάλαγγα τεταγμένοι τῶν ἐχθρῶν ἄπρακτοι, μηδὲν δρῶντες ἑστήξονται, ἢ προϊόντες εἰς τοὔμπροσθεν, εἰ βούλοιντο προάγειν φαλαγγηδὸν εἰς εὐθεῖαν ἐκ τοῦ σιγματοειδοῦς ἀπλούμενοι σχήματος, ἀλλήλους ἐκθλίψουσι, καὶ λύσουσι τὴν τάξιν. τῶν γὰρ ἐπὶ κέρας ἐπὶ τῆς αὐτῆς μενόντων χώρας, καὶ μαχομένων, οὐχ οἷόν τε τὸ ἡμικύκλιον εἰς εὐθεῖαν ἐλθεῖν, ἔνθα δὴ τεταραγμένων αὐτῶν, καὶ λελυκότων τὴν τάξιν, τῷ τρίτῳ τάγματι καὶ ἐφέδρῳ περιβαλλέτω (lego προσβαλλέτω) τοῖς ἀπὸ τοῦ μέσου κυρτώματος προσάγουσιν ἀτάκτως εἰς τοὔμπροσθεν. ἐὰν δὲ δὴ μένουσιν ἐπὶ τοῦ κοίλου σχήματος, τοὺς ψιλοὺς, καὶ ἑκηβόλους ἐνταῦθα κατ' ἀντικρὺ ταττέτω. βάλλοντες γὰρ αὐτοὺς πολλὰ λυπήσουσιν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ εἰ λοξῇ πάσῃ τῇ ἰδίᾳ φάλαγγι προσβάλλῃ κατὰ θάτερον μέρος τῶν πολεμίων, οὐκ ἂν ἁμάρτοι πρὸς τὴν ἐκ τοῦ μηνοειδοῦς σχήματος κύκλωσιν οὕτως ἀντεπιών. ἐπὶ πολὺ γὰρ οἱ ἐξ ἐναντίας εἰς χῶρας ἰέναι πανστρατιᾷ κωλυόμενοι, κατ' ὀλίγους κεραθήσονται, τῶν ἐπὶ θατέρου κέρατος μόνων μαχομένων. οἱ καὶ πρῶτοι κατ' ἀνάγκην συμμίξουσι διὰ τὴν λοξὴν ἔφοδον. οὐκ ἄχρηστον δὲ ποτὲ, καὶ ἀντιπαραταξάμενον ὑπὸ

πόδα

πόδα τῷ στρατεύματι χωρεῖν ὡς καταπεπληγμένων (fort. καταπεπληγμένον ἢ καὶ ἐπιστρέψαντα παραπλησίαν φυγὴν ποιεῖσθαι τὴν ὑποχώρησιν ἐν τάξει, εἶτα αὖθις μεταβαλλόμενον ἀντεπιέναι τοῖς ἐπιοῦσιν. ἐνίοτε γὰρ ὑπὸ χαρᾶς οἱ πολέμιοι δόξαντες φεύγειν τοὺς ἐναντίους λύσαντες τὰς τάξεις ἐπικέον) προσπηδῶντες ἄλλων ἄλλοι. ἐφ' οὓς ἀκίνδυνον, ἐπιστρέψαντα μάχεσθαι, καὶ αὐτοῦ τῷ παρ' ἐλπίδα τοῦ στῆναι θαρσεῖν καταπληξαμένους, εἰς φυγὴν αὖθις τοὺς πάλαι διώκοντας τρέπεσθαι. *Solent frequenter, qui magnis copijs, ac numeroso vtuntur exercitu facta Aciei forma Lunari in hostem prælij faciendi causa ire, arbitrantes hoc modo, aduersarios a se prolectatum iri, & manum conserturos, volentes etiam viritim præliari, vt inde, coniunctis inter se proprijs cornubus in circuli formam, circumplectente circulo in semicirculi, qui sensim progrediendo incuruatum est, rotunditatem eos receptos comprehendant. Aduersus quos non eadem aciei forma vtendum, sed diuisis tripartito copijs, duabus partibus vtrimque hostium cornua adoriatur, tertia vero ijs, qui in medio circularis formæ aduersi instructi sunt, oppositus stet, nec progrediatur. aut enim hostes, qui in media phalange positi sunt, manentes in circulari forma spe frustrati nihil agent, ac immotè consistent, aut prorsum procedentes, si volent explicata semicirculi forma in rectam phalangem accedere, & elident sese mutuo, & ordinem dissoluent. Manentibus enim ijs qui in cornubus pugnant, eodem loco, fieri nequit, vt semicirculus in rectam cum ijs frontem perueniat. Tum vero turbatis ipsis, ac aciei ordine dissoluto, tertio agmine, eoque subsidiario irruat in eos, qui e medio isto sinu sine ordine aduorsum ire student. Sin autem in caua sua forma persistant, velites, ac iaculatores aduersos ijs opponat nam iaculando multum illis damni inferent. Quin si tota sua phalange obliqua (Imperator,) in alterutram hostium partem impetum faciat, ad declinandam Lunaris formæ circumuentionem, haud malè fecerit, si ita illis occurrat. multum enim diuque prohibiti aduersarij toto exercitu manus conserere, cum paucis confligent, cum qui in altero sunt cornu soli pugnent. qui etiam primi necessario confligēt propter impetum aliquem. Nec sine fructu erit, si quando aduersa acie pedetentim cum exercitu quasi metu territus cedat, aut etiā cōuersione facta quasi fugiēs retrocedat, seruato tamen ordine: dein*

rursus in mutatione facta insequentibus hostibus aduorsum eat. Nonnunquam enim hostes præ gaudio rati, fugam capessere aduersarios, solutis ordinibus, alius ante alium prosilientes, eos insequuntur. Cum quibus conuersis signis pugnare tutum est: atque eo ipso, quod præter spem resistere audeant, qui perterriti videbantur, in fugam denuo vertere, qui ante eos persequebantur.

παρεσκευασμένην] Scrib. παρεσκευασμένη, vt in Gesnero recte legitur.

τάρας γὰρ πόλις ζικελίας] Vt hic scriptum ita vertit Robertellus, nec mutauit Gesnerus. Gaza habet, *Calabriæ*, quod melius. Epitome Steph. de vrbibus: τάρας, πόλις Ἰταλιάς: *Tarentum, vrbs Italiæ.* Idem: Καλαβρία, χώρα πλησίον Ἰταλίας: *Calabria, regia propinqua Italiæ.* Sed quomodo, propinqua Italiæ, cum Tarentum, ipsius Italiæ vrbem faciat? est quidem continens Italiæ ea regio, sed ita, vt Isthmus eam peninsulam reddat, & quasi ab Italiâ reliqua separatam. Vid. Strab lib. v. & Plinium lib. IV. cap. XI.

μελέρχεται συμπληγάδον] Hæc Gaza non agnoscit. Malim, συμπληγάδην. Vox Lexicographis ignota. qui tantum meminere aduerbij, συμπλήγδην, sine autore. Videtur id innuere, quod supra cap. 11, pag. 15 de Tarentinis equitibus dixit, qui Leues vocabantur: τινὲς γὰρ τῶν ταραντίνων ἐλαφροῖς δορατίοις χρῶνται, &c. *quidam Tarentinorum leuibus missilibus vtuntur, ac primo semel iterumqne eiaculati, confestim ex inde cum hostibus congredientes cominus prælium ineunt.*

AD CAP. XLIV.

Pag. 73. Ἥτις ἔχει διπλᾶς. [ex Gazâ scribe: Ἴλη ἑτερομήκης ἐστι, vel, λέγεται, ἥτις &c.

τὸ βάθος] Robertellus reddit: *quæ duplo maiorem habet longitudinem.* quod falsum est.

πολεμίους ὀλίγοι εἰσὶν] Gesnerus ad marginem suæ editionis annotauit, corruptelam aliquam hic subesse, quæ tamen leuis est, & facile tolletur, si legatur, πολεμίους, ὡς ὀλίγοι &c. quamuis, οἷοι ὀλ. scribendum ille putant.

τὸ βάθος τοῦ μήκους] Scribe cum Gaza, τὸ μῆκος τοῦ βάθους. errat Robertellus, qui ad equitum turmam hoc refert.

AD CAP. XLV.

Pag. 74, Περὶ ταύτης οὐδὲν πλέον] Hic

Hic præmittitur in Gazâ: *Est & altera Turma oui similitudinem gerens, de qua,* &c. Quasi in eius codice scriptum fuerit: ἑτέρα ἴλη ὠοειδὴς, περὶ ἧς. &c. Atque eandem scripturam sequitur etiam Gesnerus. Sed & hic ὠοειδὴς, rursum in, ῥομβοειδὴς, mutandum adfirmo, nam hæc illa forma est, quam descripsit autor cap. XIX.

τεσσάρων ζυγῶν] Scribendum, γωνιῶν, vel, vt est in descriptione cap. XIX, μερῶν.

ὡς Ἀρμενίοις, καὶ Παρθυαίοις] Populi hi erant contermini, bellicosissimi, & Hippotoxotæ optimi. Dionysius περιηγητὴς, de Parthis:

Ἀλλ' ἤτοι πυλέων μὲν ὑπαὶ πόδα κασπιάων
Πάρθοι ναιετάουσιν ἀρήιοι, ἀγκυλοτόξοι:
Caspia quinetiam prope littora ad ostia ponti
Parthi habitant, bello fortes, arcusque periti.

Et mox:

——————ἐκ γὰρ γενέθλης
Νηπίαχοι τόξοισι καὶ ἱπποσύνῃσι μέλονται.
Αἰεὶ δ' ἠχήεσσαν ἀνὰ χθόνα δοῦπος ἀκόντων,
ἢ βελέων· πάντῃ δέ τ' ἀελλοπόδων δρόμος ἵππων
Θυνόντων· οὐ γάρ σφι θέμις δόρποιο πάσασθαι,
Πρὶν πολέμου μόχθοισι κάρην ἱδρῶτι παλῦναι.
——————*primaque ab origine vitæ*
Arcubus infantes, reque exercentur equestri.
Perpetuo & telis resonat terra, atque sagittis.
Vndique & alipedum cursus auditur equorum.
Sed nec ijs fas est potum gustasse, cibumque,
Antea quam pugnando caput sudore madescat.

Hinc apparet *Parthyæos,* & *Parthos*, vtroque nomine dictos. Origine fuere ij Scythæ. Eustath ad citatos versus. τοὺς δὲ Πάρθους καὶ Παρθυαίους καλοῦσί τινες, καὶ φῦλον εἶναι φασὶ σκυθικὸν μετοικῆσαι ἐπὶ Μήδους ἐκ φυγῆς, διὸ καὶ οὕτω κληθῆναι. πάρθους γὰρ Σκύθαι τοὺς φυγάδας ὀνομάζουσι: *Parthos, etiã Parthyæos vocãt quidã, aiuntq́; gentem esse Scythicam, atque e fuga coloniã transtulisse in Medos, ideoque ita vocatos. nam Parthos Scythæ Fugitiuos nominant.* Apud

Suidam Parthi Persicâ linguâ, Scythæ: Πάρθοι Περσικῇ γλώσσῃ Σκύθαι. οὓς κατῴκισε Σέσωστρις ὁ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεὺς ὑποτάξας Ἀσσυρίοις: *Parthi, Persica Lingua, Scythæ. quos habitatum misit Sesostris Ægyptiorum Rex, subditosque Assyriis fecit.* Vide cap. 11 huius libri, vbi etiam *Hippotoxotas*, alio nomine *Scythas* vocari dixit Ælianus.

ἐπικάμπιος ἐμπροσθία] Hac forma vsus Narses aduersum Francorum aciem cuneatam. Agathias lib. 11: τότε ὁ Νάρσης ἐπικάμψας ἠρέμα, καὶ ὑπομηκύνας τὰ κέρατα, καὶ ἐπικάμπιον ἐμπροσθίαν (ὡς ἂν οἱ τακτικοὶ ὀνομάσειεν) τὴν φάλαγγα καταστήσας &c.: *Tunc Narses inflexis sensim porrectisque in Longitudinem cornubus, constitutaque phalange, inflexa Antrorsum, vt nominant Tactici, Hippotoxotis mandat, vt alternatim tela vtrimque in hostium terga mittant. Forficem* hanc formam vocat Agellius lib. x, cap. x: *Forcipem*, Vegetius lib. III. cap. XIX.

AD CAP. XLVI.

ὁραθέντας] Robertellus hanc scripturam sequens, vertit *conspectos*. quod ineptum est. Gaza *egressos*. quod potius sequendum. at rescribendum interim hic, ὁρμηθέντας.

τῶν μέσων σημαιῶν ὄντων] Gazæ versio habet, *medio milite alacriore*.

Pag. 75. Καὶ αὕτη μεμηχάνηται] In Gazâ præmittitur hic aptè: *Quinetiam genus habetur Phalangis, quæ Epicampius. Opisthia dicitur, contrario modo quam superior informata. cum enim ante se flectat, hæc sua cornua in partem du it posteriorem.* &c. Hæc illa est, quam describunt Index, & Suidas: ἐπικάμπιος ἢ (λέγεται,) ἐπὰν τὰ μέσα τοῖς πολεμίοις προσπίπτῃ, τὰ δὲ κέρατα ἐκ τοῦ ὀπίσω μερῶν ὄρθιον ὑφ' ἑαυτὴν ἔχει τεταγμένα: *Inflexa Retrorsum Phalanx*, dicitur, *quum media in hostes irruat, cornua vero a posterioribus partibus recta sub se constituta habet.*

τριπλασίονας] Gaza: *multos*. quasi legerit, πολλοὺς, vel, πολλαπλασιόνας. Sed hæc scriptura videtur potior. mihi saltem.

Pag. 76. κύρτη] Index & Suidas: κύρτη μὲν, καὶ κοίλη, καὶ ἐπικάμπιος λέγεται εἰς τοὐπίσω, ἢ πρόσω, ἡ τὸ στόμα κοῖλον ἔχουσα, ἢ κυρτὸν ἢ εἰς τὸ πρόσω. ὥστε τὰ εἴδη αὐτῆς γενεαὶ (e Suid. addendum, ἓξ) καὶ ἑκάστης τῶν τριῶν ἢ εἰς τοὐπίσω σχηματιζομένης, ἢ εἰς τὸ πρόσω: *Curua, & caua, & Inflexa dicitur Phalanx*

lanx, aut Antrorsum, aut Retrorsum, quæ frontem cauam habet, aut curuam, aut Inflexam. idque vt dictum, aut retrorsum, aut antrorsum. ita vt species eius fiant sex, quoque trium aut retrorsum, aut antrorsum efformata.

ἐπενεγκεῖν ἢ διπλασιόνας] Gaza, *plus inferas*, Ipse fortasse scripsit, *duplo plus*. atque id verum est.

τέχνῃ, τὸ] Scrib. τῷ.

AD CAP. XLVII.

Pag. 77. Αὕτη τετράγωνος] Gaza præmittit; *equestris Phalanx quadrata*, &c.

ἔξεστι γὰρ διπλάσιον] Addere liceat, ἢ τριπλάσιον, ἢ πολλαπλάσιον. Vid. cap. XIX.

καταλαβόντες] Scrib. ὑπολαβόντες. quod ibi dixit, πεπισμένοι.

Ἀντίκειται ἢ αὐτῇ] Gaza habet: *opponitur ei Phalanx Pedestris*. Atque ita legendum, scribendumque: αὐτῇ φάλαγξ πεζική, ἡ καλ. &c.

τεταγμένα] Scripturam hanc non immuto, sed nec male legi possit πεφραγμένα. *obsepta*.

ἐν Λεύκτροις] Si non lapsus memoria Ælianus (quod multis e priscis scriptoribus accidisse notarunt viri docti) scribendum, ἐν Μαντινείᾳ. nam eo prælio id factum ab Epaminonda, autor Xenophon. VII. Hellenicωn. neque tum pedites solum, verum etiam equites in cuneum efformauit. Prælio vero Leuctrico non *Cuneo*, sed *obliqua acie* vsus legitur aduersus aciem Lacedæmoniorum *Lunarem*. Diodorus lib. XV Biblioth. Idem testatur & Plutarchus Pelopidâ.

πυκνώσας] Gaza: *Constipatis*. Fortasse legit, συνασπικῶς.

ὅταν ἡ ἀμφίστομος διφαλαγγία] Robertellus, qui in his sibi non constat, vertit *opposita*, h. e. ἀντίστομος, quæ scriptura etiam in Gaza est, quem tamen scripsisse verisimile est, ἀμφίστομος. nam addit, *Antistomus, h. e. anceps*. atque hæc genuina lectio.

ἐν σχήματι τοῦ Λ στοιχείου] Hanc *Cunei* formam etiam, *Caput Porcinum* posteriores appellauere, a similitudine. Vegetius lib. III, cap. XIX: *Cuneus multitudo Peditum, quæ primo angustior, deinde latior procedit, & aduersariorum ordines rumpit. Quam rem* (*Quare*, Lipsius) *milites Caput porcinum appellant*: Ammianus lib. XVII: *desinente in angustum fronte, quem habitum, Caput porcinum, simplicitas militaris appellat.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

Idem Agathias. Sed totum eum locum vid. mox inter acierum descriptiones.

AD CAP. XLVIII.

*Pag.*78. τοῦτο πολλαπλάσ.] Gaza, *Genus quod Plæsium altera parte longius appellamus*, &c. Forte legit, πλαίσιον ἑτερομηκές, οὗτο. &c. ad discrimen, πλαισίου ἰσοπλεύρου, vt vocauit Xenophō. Index: πλαίσιον ὀνομάζεται, ὁπόταν πρὸς πάσας τὰς πλευρὰς παρατάξῃ τις ἑτερομήκει σχήματι: *Plæsium nominatur agmen, cum ad omnia latera quis illud instruit oblonga forma.* Ita videtur intelligendus Hesychius, cui, πλαίσιον, ἡ ἐν τετραγώνῳ τῶν ὁπλιτῶν τάξις: *acies armatorum quadrata.* forma scilicet oblongâ.

τὴν πεπλεγμένην ἀντεπάγουσι τάξιν] Index & Suidas: πεπλεγμένη φάλαγξ ἐστὶν, ἥ τις τοῖς ὑποπίπτουσι τόποις ἀναγκαζομένη ὁμοιοῦσθαι, τερηδόνος λόγον ἐπέχει, καὶ ξιφοειδὴς ἡ φάλαγξ γίνεται ὅλη, καὶ πολυειδὴς τῇ τάξει: *Implexa Phalanx est, quæ pro ratione incidentium locorum cogitur ijs se assimilare, figuram repentis vermis obtinens, fitque tota Phalanx ensiformis, atque ordinatione multifaria.* ξιφοειδῆ, vocant hic aciem istam non a forma cuiusvis, ac vulgarij gladij, sed eius, qui flammam, aut fluctus æmulatur. Exempli, & perspicuitatis causa, ita:

καὶ προορῶσι] Quid si, παρορῶσι? Infra cap. vltimo in præceptis, παρόρα ἐπὶ τὸν ἡγούμενον: *Ducem intuere.* & Xenophon. VII Paid. initio: παρηγγύησε παρορᾶν πρὸς τὸ σημεῖον: *iussit, vt ad signum respicerent.*

*Pag.*79. πλάγιον ἐστὶ] Scrib. etiam hic, πλαίσιον. Hæc tamen in Gaza non leguntur. Quæ hic sequebantur de differentia armaturæ Peditum inserta, quia nec in Gaza sunt, nec a Robertello versa, neque adeo ipsius Æliani, aut magni momenti, a textu ea reieci. Cæterum præter enumeratas ab autore acierum formas Index & Suidas Phalangem insuper describunt, quam ἐσπαρμένην vocant: ἐσπαρμένη

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

μένη παράταξις ὅταν εἰς ὄγκους πλείονας διαλύηται τῶν ταγμάτων: *Sparsa dicitur acies, cum in plures agminum extuberationes ea dissoluitur*. Suidas emendetur in quo malè legitur, πραγμάτων, pro ταγμάτων. Apud Polyænum lib. IV, Philippo, comm. II, in pugna ad Chæroniam legitur is Atheniensibus pedetentim cessisse, συνεσπαρμένην ἔχων τὴν φάλαγγα: *contractam habens phalangem*. Ita contrária ea videbitur *Sparsæ*, seu, *Dispersæ* præcedentj.

AD CAP. XLIX.

Pag. 80. ὑπερφαλάγγισις] Suid. ὑπερφαλαγγίασις.

τῶν κεράτων] Index, & Suid. τῶν μερῶν.

ὑπερέχωσι] Vterque, ὑπερέχομεν. Atque ita mox in ὑπερκεράσει.

δυνατὸς γὰρ] Gaza: *Fieri enim potest*. Videtur legisse, δυνατὸν γάρ. Si hæc scriptura seruanda pro, ἔχοντα, quod sequitur, scribendum ἔχων, Ita & hæc, & Gazę lectio proba erit.

λεπτυσμὸς δέ ἐστιν] Quando & quomodo Attenuationis vsus sit, docet Leo cap. VII: qui tamen locus, valde corruptus est, vt alia plurima. λεπτύνονται, ἤτοι μερίζονται αἱ ἀκίαι, ὅταν ἀπὸ ις ἀνδρῶν τὸ βάθος αὐτῶν ἐστι καὶ θέλεις μᾶλλον τὸ μῆκος τῶν παρατάξεων ἐκτεῖναι διὰ κόμπον, ἢ διὰ τὸ ἰσωθῆναι τῇ τῶν ἐναντίων τάξει. καὶ παραγγέλλει· (fort. παραγγέλλεις) ἔξελθε· καὶ ἐξερχονται εἰς παραμεριζόμενοι. (εὐθὺς παρ. Meursius.) καὶ λεπτύνεται μὲν τὸ βάθος τῶν ἀκιῶν, προστίθεται δὲ τὸ μῆκος τῆς παρατάξεως. (fort. προστίθεταί τι πρὸς τὸ μῆκος) καὶ γίνεται τὸ βάθος ἀπὸ η. εἰ δὲ θέλεις ἀπὸ δ', πάλιν λέγει· (scrib. λέγε) ἔξελθε· ὁμοίως πάντες εἰς ἓν μέρος δεξιὰ ἢ ἀριστερά. (leg. καὶ ὁμοίως πάντες εἰς ἓν μέρος, δεξιὸν ἢ ἀριστερὸν ἐξέρχονται) διὸ ἡ χρεία (leg. χρὴ) παραφυλάττειν, ἵνα πάντες εἰς ἓν μέρος εἰσερχωνται, καὶ ἐξέρχωνται: Attenuantur, aut diuiduntur ordines. cum existente eorum Altitudine virorum XVI Longitudinem acierum aut ostentandi causa cupis extendere, aut vt aduersariorum aciei exæqueris, Præcipisque: *Egredere*. ac. confestim egrediuntur separatim. atque ita attenuatur Altitudo acierum, adijcitur vero aliquid earundem Longitudini, fitque Altitudo virorum VIII. Si eam e IV. constare velis, iterum dices: *Egredere*, & omnes similiter ad vnam partem, dex-

tram aut Sinistram egredientur. Id vero obseruare oportet, vt omnes simul eandem versus partem ingrediantur, & egrediantur.

AD CAP. L.

Pag. 81. περὶ μὲν φάλαγγος, ἐὰν ἐς πολεμίαν ἐμβάλῃς] Scribendum indubie, ὀπίσω μὲν τῆς φάλ. nam videtur prior modus hic excidisse. qui e Leonis Tacticis restituatur ac suppleatur. is enim cap. x: Δεῖ δὲ τὸ τοῦλδον, ὡς εἴρηται ἡμῖν ἀνωτέρω, καὶ ἡγεμόνα ἔχειν ἴδιον, ὥστε αὐτὴν καὶ διατάξει, καὶ διευθύνει, (Scrib. vel, ὅστε: vel, διατάξαι, καὶ διευθύνειν) καὶ ἄγειν αὐτὸν οὕτως, ἢ πρὸ τῆς παρατάξεως, ἐὰν ἐκ πολεμίας γῆς ὑποστρέφῃς. ὀπίσω δὲ τῆς παρατάξεως, ἐὰν εἰς πολεμίαν γῆν ἐμβάλῃς, ἔνθεν δὲ ἢ ἐκεῖθεν, ἐὰν τὰ πλάγια τῆς παρατάξεως φοβούμενος πορεύῃ. ἐντὸς δὲ τῆς φάλαγγος, ἐὰν τὰ πανταχόθεν ὕποπτα ἔχῃς: *Oportet vero & Tuldum hoc est impedimenta, vt supra nobis dictum, peculiarem aliquem Ducem, ac præfectum habere, qui & in ordine ea contineat, & dirigat; eaque duci hoc modo: ante instructum exercitum, si e solo hostili redeas: post eum, si in hostilem terram inuasionem facias, ab hoc aut isto latere, aut vtreque, si lateribus in itinere metuas: intra phalangem, si tibi omnia vndique suspecta sint.*

ἢ ἑκατέρωθεν] Addam hic intrepide, παράγειν, vel, παραπορεύεσθαι.

παρὰ τὴν φάλαγγα] Vterque, & Gaza, & Robertellus vertunt, *Post Phalangem.* manifesto errore.

ἐὰν κοῖλον] In Gaza legitur: *Si planum agmen.* Nullus dubito, quin scribserit, *si cauum.* Onosander cap. VI: Λαμβανέτω δὲ τὴν θεράπειαν καὶ τὰ ὑποζύγια, καὶ τὴν ἀποσκευὴν ἅπασαν ἐν μέσῃ τῇ δυνάμει χωρίς, ἂν μὴ κατόπιν ἀσφαλῆ πάλιν καὶ εἰρηναῖα νομίζῃ, εἰ δὲ καὶ μή, τὴν οὐραγίαν ἐκ τῶν ἐρρωμενεστάτων καὶ ἀνδρειοτάτων συνιστάσθω, μηδὲν διαφέρειν οἰόμενος πρὸς τὰ συμβαίνοντα τῆς πρωτοπορείας: *Seruitia, iumenta, adeoque omnia impedimenta seorsim in medio exercitu comprehendat nisi si forte a tergo tuta omnia, & paca a esse arbitretur. Sin minus, posteriores agminis totius e robustissimis & fortissimis constituat, reputans ad inopinatos hostium superuentus eos primis haud esse inferiores debere.*

AD CAP. LI.

Pag. 82. τελευταῖον δὲ παρέγγελμα] Gesn. monet τὸ &c.

Solum

Solum, scribendum esse, τὰ παραγγέλματα. παραγγέλσεις vocat etiam Thucydides lib. v.

Ego totum locum ita legam: τελευταῖον δ' αὖ εἴη τὰ παραγγέλματα τῆς ἐξοπλισίας παραδοῦναι διὰ ὀλίγων. atque ita verti. Robertellus videtur legisse, τὰ παραγγέλματα τῆς ἡγεμονίας, (vel, ἡγεμονικὰ,) παραδοῦναι ὀλίγοις. Sed verisimilior nostra lectio. Autor ipse præfatione; ἵνα πρὸ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ βιβλίου τὸ ἐπάγγελμα τοῦ συγγράμματος διὰ ὀλίγων κατανοήσῃς.

διόπερ ὅλως] malim, διόπερ καὶ ὅλως.

AD CAP. LII.

Pag. 83. ὀρνίσιν] Gaza, *pecori*. Sed is aliud exemplum secutus est de balatu ouium, quod eodem sensu ab Homero profertur Ἰλιάδ. Δ. vbi etiam præcedens similitudo legitur. Hæc de auibus extat. Ἰλιάδ. Β.

Ἀσίῳ ἐν λειμῶνι Καϋστρίου ἀμφὶ ῥέεθρα.) Ouid. v. Metamorphoseor:

——·—— Non illo plura Cayster
Carmina Cycnorum labentibus audit in vndis.

Ad illustrationem versuum Homericorũ non possum quin hîc addam versus elegantes, qui sunt apud Dionysium de Situ orbis.

Μηονίη δ' ἐπὶ τῇσιν ἐπ' ἀντολίην τελάνυσαι
Τμώλῳ ὑπ' ἠνεμόεντι. τόθεν Πακτωλὸς ὁδεύων
Χρυσὸν ὁμοῦ δίνῃσιν ἐφελκόμενος κελαρύζει.
Τοῦ δ' αὖ ἐπὶ πλευρῇσι καθήμενος εἴαρος ὥρῃ.
Κύκνων εἰσαΐοις λιγυρὴν ὄπα, τοί τε καθ' ὕδωρ
Ἔνθα καὶ ἔνθα νέμονται ἀεξομένης ἐπὶ ποίης.
Πολλοὶ γὰρ λειμῶνες ἐν Ἀσίδι τηλεθόωσιν·
Ἔξοχα δ' ἀμπέδιον Μαιάνδρειον, ἔνθα Καΰστρου
Ἥσυχα καχλάζοντος ἐπιρρέει ἀγλαὸν ὕδωρ:
Mæoniæ hinc tractus latè est porrectus ad ortum
Sub Tmolo excelso. de quo Pactolus oberrans
Deciduus cum vorticibus secum trahit aurum.
Illius adsideat si oris quis tempore verno,
Cycnorum dulcem, & vocem audiet ille canoram,
Hinc illinc qui pascunt in crescentibus herbis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

Aside enim in terrâ quamplurima prata virescunt:
Præcipuè in Campo Mæandri, vbi murmure leni
Limpida restagnans placidè influit vnda Caystri.

AD CAP. LIII.

Pag. 84. Ἄγε εἰς τὰ ὅπλα] Xenoph 1. Anabas. εὐθὺς παραγγέλλει, εἰς τὰ ὅπλα· *illico iubet, vt ad arma concurrant.*

παράστηθι παρὰ τὰ ὅπλα] Leo cap. VII. nonnulla horum præceptorum ex Æliano repetens, loco sequentis præcepti addit, ὁ ὁπλοφόρος μὴ ἀπείτω (scrib. ἀπίτω,) τῆς φάλαγγος: *armatus ab acie ne discedat.*

εἶτα καὶ, προσέχέτω] Leo: Σίγα, καὶ πρόσεχε τῷ παραγγελλομένῳ: *Sile, & attende præceptis.*

ἄνω τὸ δόρυ] Leo, ἄνω τὰ δόρατα. addit ille alterum contrarium: κάθες τὰ δόρατα: *depone aut demitte hastam.*

ὁ ἀρχηγὸς] Gaza & Robertellus legerant, οὐραγός: Atque ita etiam Leo.

σωτείρει] Scrib. σωτήρει, Leo, τήρει.

πρόσαγε] Leo, πρόαγε.

ἔχου] Leo, ἔχε.

Τὸν Λάκωνα ἐξέλισσε] Leo, τὸν Λάκωνα ἐπὶ τὸ δόρυ ἐκπερίσπα. Præter hæc autem pluria alia habet præcepta idem, quæ apud eum vid. capite citato.

FINIS.

Pugna

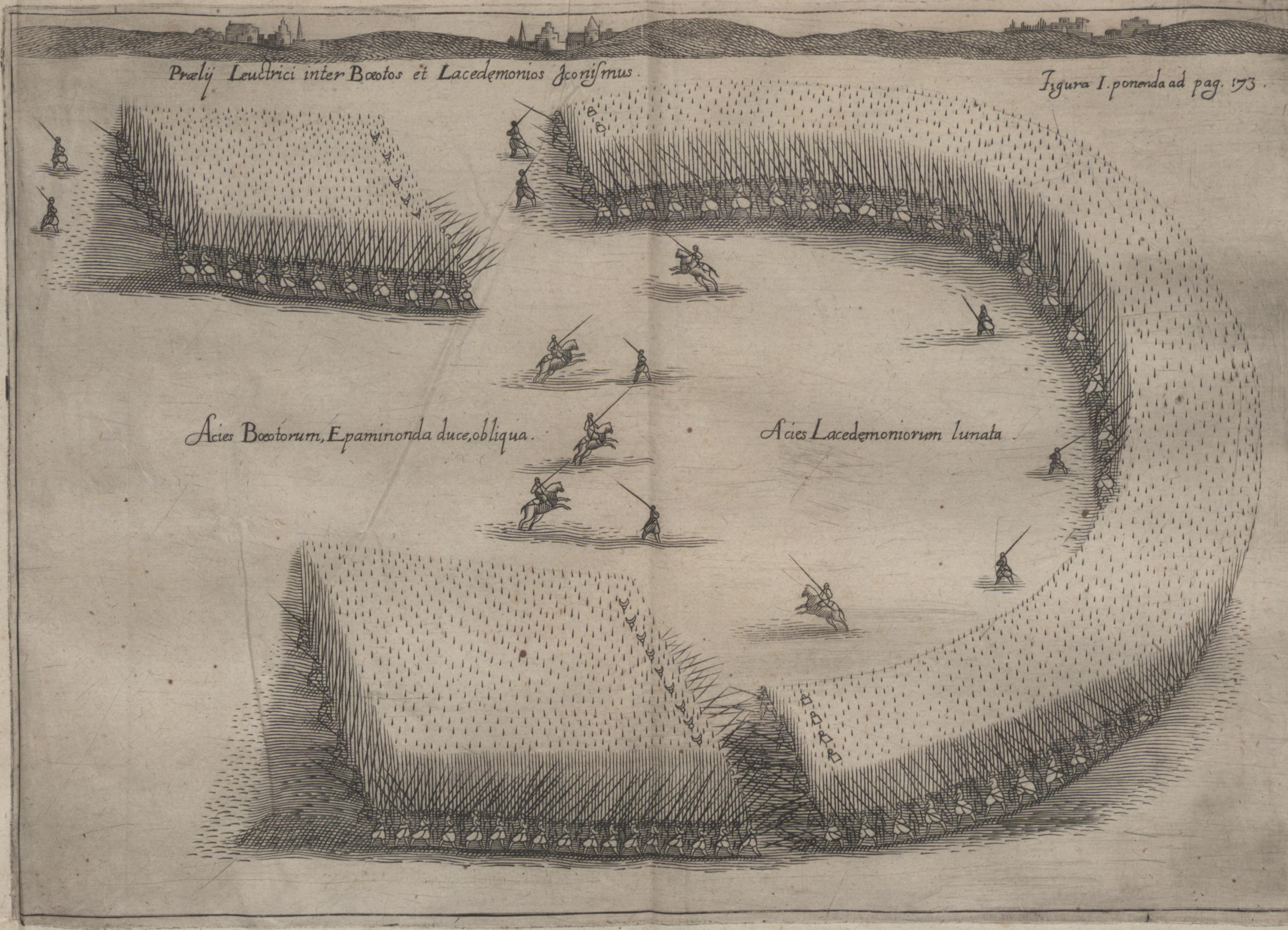

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

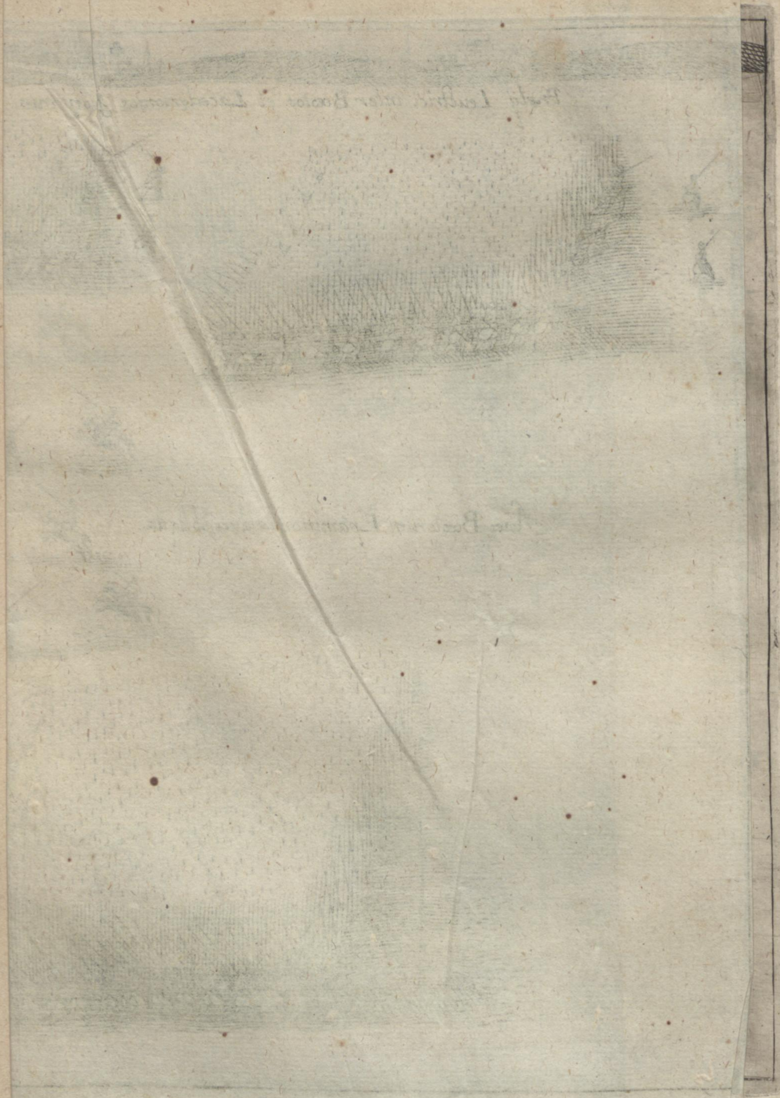

Pugna Leuctrica inter Bœotas, & Lacedæmonios, vt eam describit Diodorus Siculus Bibliothecæ lib. XV.

Ἑτοίμων δ' ὄντων καὶ τῶν Βοιωτῶν πρὸς τὴν μάχην, ἐξέταττον ἀμφότεροι τὰς δυνάμεις. καὶ παρὰ μὲν Λακεδαιμονίοις οἱ ἀφ' Ἡρακλέους γεγονότες ἡγεμόνες ἐτάχθησαν ἐπὶ τῶν κεράτων, Κλεόμβροτός τε ὁ βασιλεὺς, καὶ Ἀρχίδαμος ὁ Ἀγησιλάου τοῦ βασιλέως υἱός. παρὰ δὲ τοῖς Βοιωτοῖς Ἐπαμινώνδας, ἰδίᾳ τινὶ καὶ περιττῇ τάξει χρησάμενος, διὰ τῆς ἰδίας στρατηγίας περιεποιήσατο τὴν περιβόητον νίκην. ἐκλεξάμενος γὰρ ἐξ ἁπάσης τῆς δυνάμεως τοὺς ἀρίστους, ἐπὶ τὸ ἕτερον μέρος ἔστησε, μεθ' ὧν καὶ αὐτὸς ἔμελλε διαγωνίζεσθαι· τοὺς δ' ἀσθενεστάτους ἐπὶ τὸ ἕτερον κέρας τάξας, παρήγγειλεν αὐτοῖς φυγομαχεῖν, καὶ κατὰ τὴν ἔφοδον τῶν πολεμίων ἐκ τοῦ κατ' ὀλίγον ὑποχωρεῖν. διὸ καὶ λοξὴν ποιήσας τὴν φάλαγγα, τῷ τοὺς ἐπιλέκτους ἔχοντι κέρατι ἔγνω κρίνειν τὴν μάχην. ὡς δ' αἱ τε σάλπιγγες ἐσήμαινον παρ' ἀμφοτέροις τὸ πολεμικὸν, καὶ κατὰ τὴν πρώτην ὁρμὴν συνήλλαξαν αἱ δυνάμεις, οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι τοῖς κέρασιν ἀμφοτέροις ἐπῆγον, μηνοειδὲς τὸ σχῆμα τῆς φάλαγγος πεποιηκότες· οἱ δὲ Βοιωτοὶ τῷ μὲν ἑτέρῳ κέρατι ὑπεχώρουν, τῷ δὲ ἑτέρῳ δρόμῳ συνῆπτον

Cum verò etiam Bœotæ ad pugnam essent parati, vtrimque copias suas acie instruebant. Et quidem a parte Lacedæmoniorum Duces erant constituti in cornibus Cleombrotus rex, & Archidamus Agesilai regis filius, vterque ab Hercule genus ducentes. A Bœotorum parte Dux Epaminondas propriâ quadam ac singulari aciei formâ vsus, sua virtute militari atque imperandi peritiâ celebrem ac famosam victoriam sibi comparauit. Nam quos ex omnibus copijs suis fortissimos elegerat, ac quibus cum ipsus erat certamen prælij subiturus, eos ad alterum cornu statuit. In altero cornu imbecilliores, ac maximè inualidos collocans, præcepit vt illi pugnam declinarent, ac paulatim, cum hostes impetum in ipsos facturi essent, retrocederent. Quâobrem etiam Obliquam Phalangem formauit, ac cornu, in quo erant electi, conflictum inire decreuit. Vt vero vtrimque & classicum tubæ cecinere, & in primo statim impetu clamorem sustulêre copiæ, Lacedæmonij quidem vtroque simul cornu irruptionem fecêre, Phalange efformatâ Lunari: at Bœotæ altero suo cornu retrocessêre, altero in hostes citato gradu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

τοῖς πολεμίοις. ὡς δὲ συνῆψαν ἀλλήλοις εἰς χεῖρας, τὸ μὲν πρῶτον ἐκθύμως ἀμφοτέρων ἀγωνιζομένων, ἰσόρροπος ἦν ἡ μάχη. μετὰ δὲ ταῦτα τῶν περὶ τὸν Ἐπαμινώνδαν διά τε τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν πυκνότητα τῆς τάξεως πλεονεκτούντων, πολλοὶ τῶν Πελοποννησίων ἀνῃροῦντο. οὐ γὰρ ὑπέμενον ὑπενέγκαι τὸ βάρος τῆς τῶν ἐπιλέκτων ἀνδραγαθίας, ἀλλὰ τῶν ἀντιστάντων οἱ μὲν ἔπιπτον, οἱ δὲ κατετραυματίζοντο, πάσας τὰς πληγὰς ἐναντίας λαμβάνοντες. ἕως μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς τῶν Λακεδαιμονίων Κλεόμβροτος ἔζη πολλοὺς ἔχων τοὺς συνασπίζοντας, καὶ προθύμως πρὸ αὐτοῦ ἀποθνήσκοντας, ἄδηλος ἦν ἡ ῥοπὴ τῆς νίκης. ἐπεὶ δὲ οὗτος, πάντα κίνδυνον ὑπομένων, οὐκ ἠδύνατο βιάσασθαι τοὺς ἀνθεστηκότας, ἡρωϊκῶς δὲ μαχόμενος, καὶ πολλοῖς τραύμασι περιπεσὼν ἐτελεύτησε, τότε συνδρομῆς γενομένης περὶ τοῦ πτώματος, νεκρῶν πλῆθος ἐσωρεύθη. ἀναρχίας δὲ γενομένης περὶ τὸ κέρας, οἱ μὲν περὶ τὸν Ἐπαμινώνδαν βαρεῖς ἐγκείμενοι Λακεδαιμονίοις, τὸ μὲν πρῶτον τῇ βίᾳ βραχὺ παρέωσαν ἐκ τῆς τάξεως τοὺς πολεμίους. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι περὶ τοῦ βασιλέως ἀγωνισάμενοι λαμπρῶς, τοῦ μὲν σώματος ἐγκρατεῖς ἐγένοντο, τῆς δὲ νίκης οὐκ ἴσχυσαν ἐφικέσθαι. τῶν γὰρ ἐπιλέκτων ὑπερβαλλομένων ταῖς ἀνδραγαθίαις, καὶ τῆς ἀρετῆς καὶ παρακλήσεως Ἐπαμινώνδου πολλὰ συμβαλλομένης, μό-

iuêre. Postquam autem manus inter sese conseruêre, primum quidem, animosè vtrimque decertantibus, æquilibris erat pugna. Sed postea cum & virtute suorum, & aciei densitate Epaminondas potior esset, multi Peloponnesiorum occumbebant. nec enim sustinere pondus fortitudinemque electorum valebant: sed resistentium alij occumbebant, alij sauciabantur, qui tamen omnia vulnera aduersa accipiebant. Quousque igitur Rex Lacedæmoniorum Cleombrotus in viuis erat, qui multos habebat secum dimicantes, atque alacri animo pro se mortem oppetentes, incertum manebat victoriæ momentum, quorsum inclinaret. Sed vt ille, qui quidem omnia pericula sustinebat, non potuit adversarios vllâ vi repellere, ac pugnans heroïcè multis vndique vulneribus confossus vitam finijt, tunc concursu conflictuque de cadavere eius facto, mortuorum ingens strages coacervata est. Cum autem Duce careret istud cornu, qui cum Epaminonda erant grauiter Lacedæmonios prementes, primùm per vim parum admodum aciem hostium propulêre, Lacedæmonij pro Rege suo præclarè certantes, corpore quidem eius potiti sunt, sed victoriam assequi non potuêre. Nam electis fortitudine superioribus, quos & virtus, & adhortatio Epaminondæ multum iuuabat, vix tamen Lacedæmonij viribus eorum cessêre ac

primum

γις ἐβιάσθησαν οἱ Λακεδαιμόνιοι. καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἀναχωροῦντες τὴν τάξιν διέλυον· τὸ δὲ τελευταῖον, πολλῶν ἀναιρουμένων, τοῦ δὲ παραγγέλλοντος ἡγεμόνος τετελευτηκότος, ἐγένετο παντελὴς τροπὴ τοῦ στρατοπέδου. οἱ δὲ περὶ τὸν Ἐπαμινώνδαν ἐπικείμενοι τοῖς φεύγουσι, καὶ πολλοὺς τῶν ἐναντίων κατακόψαντες, ἀπηνέγκαντο νίκην ἐπιφανεστάτην. συμβαλόντες γὰρ τοῖς ἀρίστοις τῶν Ἑλλήνων, καὶ τοῖς ὀλίγοις τῶν πολλαπλασίων παραδόξως περιγενόμενοι, μεγάλην δόξαν ἐπ᾽ ἀνδρείᾳ κατεστήσαντο. μεγίστων δ᾽ ἐπαίνων ὁ στρατηγὸς Ἐπαμινώνδας ἠξιώθη, διὰ τῆς ἰδίας ἀνδρείας τῆς ἑλλάδος κατεγωνισμένος. ἔπεσον δ᾽ ἐν τῇ μάχῃ, τῶν Λακεδαιμονίων οὐκ ἐλάττους τῶν τετρακισχιλίων, τῶν δὲ Βοιωτῶν περὶ τριακοσίους. μετὰ δὲ ταῦτα περί τε τῆς τῶν νεκρῶν ἀναιρέσεως καὶ τῆς εἰς Πελοπόννησον ἀπαλλαγῆς τῶν Λακεδαιμονίων σπονδὰς ἐποιήσαντο. καὶ τὰ μὲν περὶ τὴν ἐν Λεύκτροις μάχην συμβάντα τοιοῦτον ἔσχε τέλος.

primum quidem cedentes aciem dissoluêre: ast ad vltimum multis e medio sublatis, ac Duce, qui eos adhortaretur, iam mortuo, totus exercitus in fugam versus est. Epaminondæ milites insecuti fugientes, multis adversariorum cæsis, victoriam asportarunt illustrissimam. Commissâ enim cum strenuissimis Græcorum pugnâ, cum eos longè numero plures pauci superassent, magnam fortitudinis gloriam adepti sunt. Maximas verò laudes dux eorum Epaminondas meruit, qui propriâ fortitudine, ac præsertim militari prudentia inuictos Græciæ Duces deuicerat. Cecidêre in eâ pugnâ Lacedæmoniorum non pauciores IV millibus, Bœotorum circiter trecenti. His ita factis & de mortuorum ablatione, & de Lacedæmoniorum in Peloponnesum reditu tuto fœdus pepigerunt. At talem quidem finem pugna, quæ in Leuctris accidit, sortita est.

Pugna ad Mantinæam, inter Epaminondam & Lacedæmonios, descripta a Xenophonte Hellenicῶn lib. VII. *ad finem.*

Πρῶτον μὲν γὰρ, ὥσπερ εἰκὸς, συνετάττετο. τοῦτο δὲ πράττων σαφηνίζειν ἐδόκει ὡς εἰς μάχην παρασκευάζετο. ἐπεὶ γε μὴν ἐτέτακτο αὐτῷ τὸ στράτευμα ὡς ἐβούλετο, τὴν μὲν συντομωτάτην πρὸς τοὺς πολεμίους οὐκ ἦγε, πρὸς δὲ τὰ πρὸς ἑσπέραν ὄρη τῆς Τεγέας καὶ ἀντιπέραν ἡγεῖτο. ὥστε δόξαν παρεῖχε τοῖς πολεμίοις μὴ ποιήσασθαι μάχην ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. καὶ γὰρ δὴ ὡς πρὸς ὄρει ἐγένετο, ἐπεὶ ἐξετάθη αὐτῷ ἡ φάλαγξ, ὑπὸ τοῖς ὑψηλοῖς ἔθετο τὰ ὅπλα· ὥστε εἰκάσθη στρατοπεδευομένῳ. τοῦτο δὲ ποιήσας, ἔλυσε μὲν τῶν πλείστων πολεμίων τὴν ἐν ταῖς ψυχαῖς πρὸς μάχην παρασκευήν, ἔλυσε δὲ τὴν ἐν ταῖς συντάξεσιν. ἐπεὶ γε μὴν παραγαγὼν τοὺς ἐπὶ κέρως πορευομένους λόχους εἰς μέτωπον, ἰσχυρὸν ἐποιήσατο τὸ περὶ ἑαυτὸν ἔμβολον, τότε δὲ ἀναλαβεῖν παραγγείλας τὰ ὅπλα, ἡγεῖτο. οἱ δ' ἠκολούθουν. οἱ δὲ πολέμιοι ὡς εἶδον παρὰ δόξαν ἐπιόντας, οὐδεὶς αὐτῶν ἡσυχίαν ἔχειν ἠδύνατο· ἀλλ' οἱ μὲν ἔθεον εἰς τὰς τάξεις, οἱ δὲ παρετάττοντο, οἱ δὲ ἵππους ἐχαλίνουν, οἱ δὲ θώρακας ἐνεδύοντο. πάντες δὲ πεισομένοις τι μᾶλλον ἢ ποιήσουσιν ἐῴκεσαν. ὁ δὲ τὸ στράτευμα ἀντίπρωρον

PRimum, vt par erat, aciem construebat [*Epaminondas*] Id autem agens palam indicare videbatur, quod ad pugnam se compararet. Postea quam ipsi exercitus ex animi sententia instructus esset, in hostes eum non duxit, quo poterat viæ compendio; sed ad montes Tegeæ occasum versus, ac ex opposito sitos ductabat. Vnde opinionem hostibus iniecit, ac si eo die prælium facturus non esset. Et enim, vt ad montem venerat, cum Phalangem explicasset, sub excelsioribus locis arma ponit, quasi videretur castra metaturus. Eo facto plerisque hostium simul, quam animis pugnæ capessendæ conceperant spem exemit, simul etiam instructæ aciëi apparatum dissoluit Interim cum, deductis in frontem militibus, qui in cornu incedebant, cuneum iuxta se validum fecisset; tum verò arma resumere suis iussit. Ipse verò præcedebat, illi sequebantur. At hostes cum præter opinionem viderent illos in sese euntes, nemo quieti locum dare potuit. nam alij ad ordines suos currebant: alij sese instruebant: alij equos frænabāt: alij loricas induebant: adeoque omnes magis cladem accepturis, quam illaturis similes erant. *Epaminondas* autem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

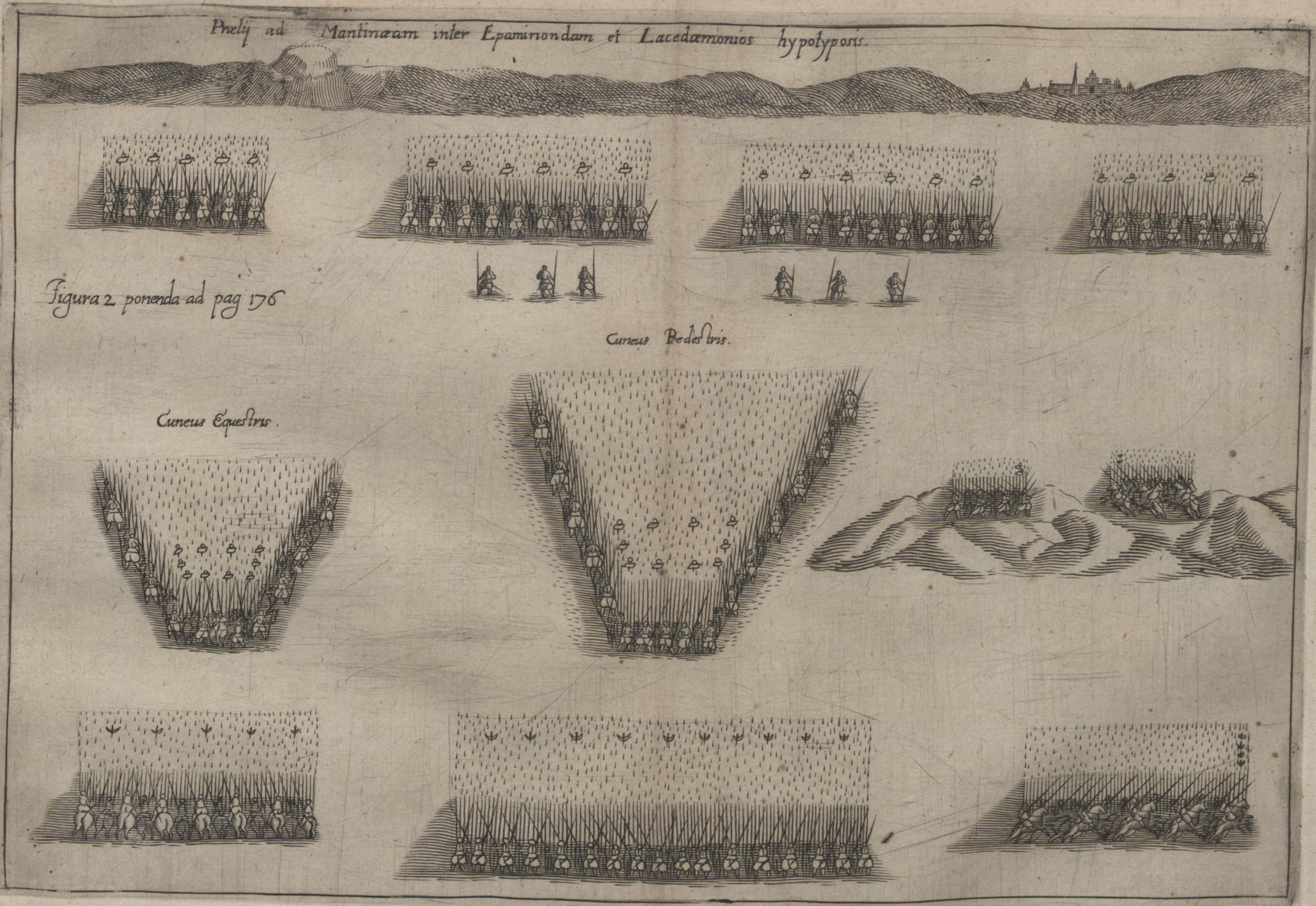

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

ὥσπερ τριήρη προσῆγε, νομίζων, ὅπη ἐμβαλὼν διακόψειε, διαφθερεῖν ὅλον τὸ τῶν ἐναντίων στράτευμα. καὶ γὰρ δὴ τῷ μὲν ἰσχυροτάτῳ παρεσκευάζετο ἀγωνίζεσθαι, τὸ δὲ ἀσθενέστατον πόρρω ἀπέστησεν, εἰδὼς ὅτι ἡττηθὲν ἀθυμίαν ἂν παράσχοι τοῖς μεθ' αὐτοῦ, ῥώμην δὲ τοῖς πολεμίοις. καὶ μὴν τοὺς ἱππέας οἱ μὲν πολέμιοι αὐτοὶ παρετάξαντο ὥσπερ ὁπλιτῶν φάλαγγος (φάλαγγα alij) βάθος ἐξῆς, καὶ ἔρημον πεζῶν ἁμίππων. ὁ δ' Ἐπαμινώνδας αὖ καὶ τοῦ ἱππικοῦ ἔμβολον ἰσχυρὸν ἐποιήσατο, καὶ ἁμίππους πεζοὺς συνέταξεν αὐτοῖς, νομίζων τὸ ἱππικὸν ἐπεὶ διακόψειεν, ὅλον τὸ ἀντίπαλον νενικηκὼς ἔσεσθαι. μάλα γὰρ χαλεπὸν εὑρεῖν τοὺς ἐθελήσοντας μένειν, ἐπειδάν τινας φεύγοντας τῶν ἑαυτοῦ ὁρῶσι. καὶ ὅπως μὴ ἐπιβοηθῶσιν οἱ Ἀθηναῖοι ἀπὸ τοῦ εὐωνύμου κέρατος ἐπὶ τὸ ἐχόμενον, κατέστησεν ἐπὶ γηλόφων τινῶν ἐναντίους αὐτοῖς καὶ ἱππέας καὶ ὁπλίτας, φόβον βουλόμενος καὶ τούτοις παρέχειν, ὡς, εἰ βοηθήσαιεν, ὄπισθεν οὗτοι ἐπικείσοιντο αὐτοῖς. τὴν μὲν δὴ συμβολὴν οὕτως ἐποιήσατο. καὶ οὐκ ἐψεύσθη τῆς ἐλπίδος. κρατήσας γὰρ ᾗ προσέβαλλεν, ὅλον ἐποίησε φεύγειν τὸ τῶν ἐναντίων. ἐπεί γε μὲν ἐκεῖνος ἔπεσεν, οἱ λοιποὶ οὐδὲ τῇ νίκῃ ὀρθῶς ἔτι ἐδυνάσθησαν χρήσασθαι, ἀλλὰ φυγούσης μὲν αὐτοῖς τῆς ἐναντίας φάλαγγος, οὐδένα ἀπέκτειναν οἱ ὁπλῖται, οὐδὲ προῆλθον ἐκ τοῦ

autem exercitum suum instar triremis aduorso rostro inducebat, autumans, quacumque impressione factâ perrumperet, se totum aduersariorum exercitum dissipaturum: nam cum robustissimâ suarum copiarum parte prælium committere paratus erat, infirmiore longius remotâ: quod sciret, si ea vinceretur, ijs, qui secum erant, animum deiectum, hostibus autem fiduciam, roburque additum atque auctum iri. Hostes equitem suum instruxêre, perinde ac peditum grauis armaturæ Phalangem, continuâ altitudine, ac destitutum Peditibus. Epaminondas vero Equitum etiam facto Cuneo firmo Pedites ijs adiunxit, existimans, si equitatum perrupisset, totum aduersariorum exercitum superatum iri. Admodum enim difficile est, inuenire qui manere velint, cum suorum aliquos fugientes conspiciunt. Et vt ne Athenienses a sinistro cornu opem ferrent proximis, in nonnullis collibus constituit aduersos ijs tum equites, tum grauiter armatos Pedites, cupiens & illis metum inijcere, vt si succurrerent, a tergo ipsos hi inuaderent. Atque hoc modo & conflixit, & spes eum minime frustrata est. nam quâ parte hostem adortus est, superior factus totum ad versariorum exercitum in fugam dedit. Vt vero ipse occubuit, cæteri rectè victoriâ vti amplius non potuêre. quippe fugiente hostili Phalange neque occiderunt quemquam gravis armaturæ Pedites, ne-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

χωρίου ἔνθα ἡ συμβολὴ ἐγένετο. φυγόντων δ' αὐτοῖς καὶ τῶν ἱππέων, ἀπέκτειναν μὲν οὐδ' οἱ ἱππεῖς διώκοντες οὔτε ἱππέας, οὔθ' ὁπλίτας· ὥσπερ δὲ ἡττώμενοι, πεφοβημένως διὰ τῶν φευγόντων πολεμίων διέπεσον. καὶ μὴν οἱ ἄνιπποι καὶ οἱ πελτασταὶ συνηνοηκότες τοῖς ἱππεῦσιν, ἀφίκοντο ἐπὶ τοῦ εὐωνύμου, ὡς κρατοῦντες, ἐκεῖ δ' ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων οἱ πλεῖστοι αὐτῶν ἀπέθανον.

que e loco progressi sunt, in quo prælium commissum erat. Sed neque ex Equitatu in fugam verso neque Peditatu quemquam Equites ipsi persequendo interfecêre: verum ac si ipsi victi fuissent, pauidè per fugientes hostes elabebantur. Pedites, & Peltastæ, qui vna cum Equitibus vicerant, ad Læuum cornu contendebant, ac si ea quoque pars victoriâ potiretur. Ibi autem ab Atheniensibus plerique eorum trucidati sunt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

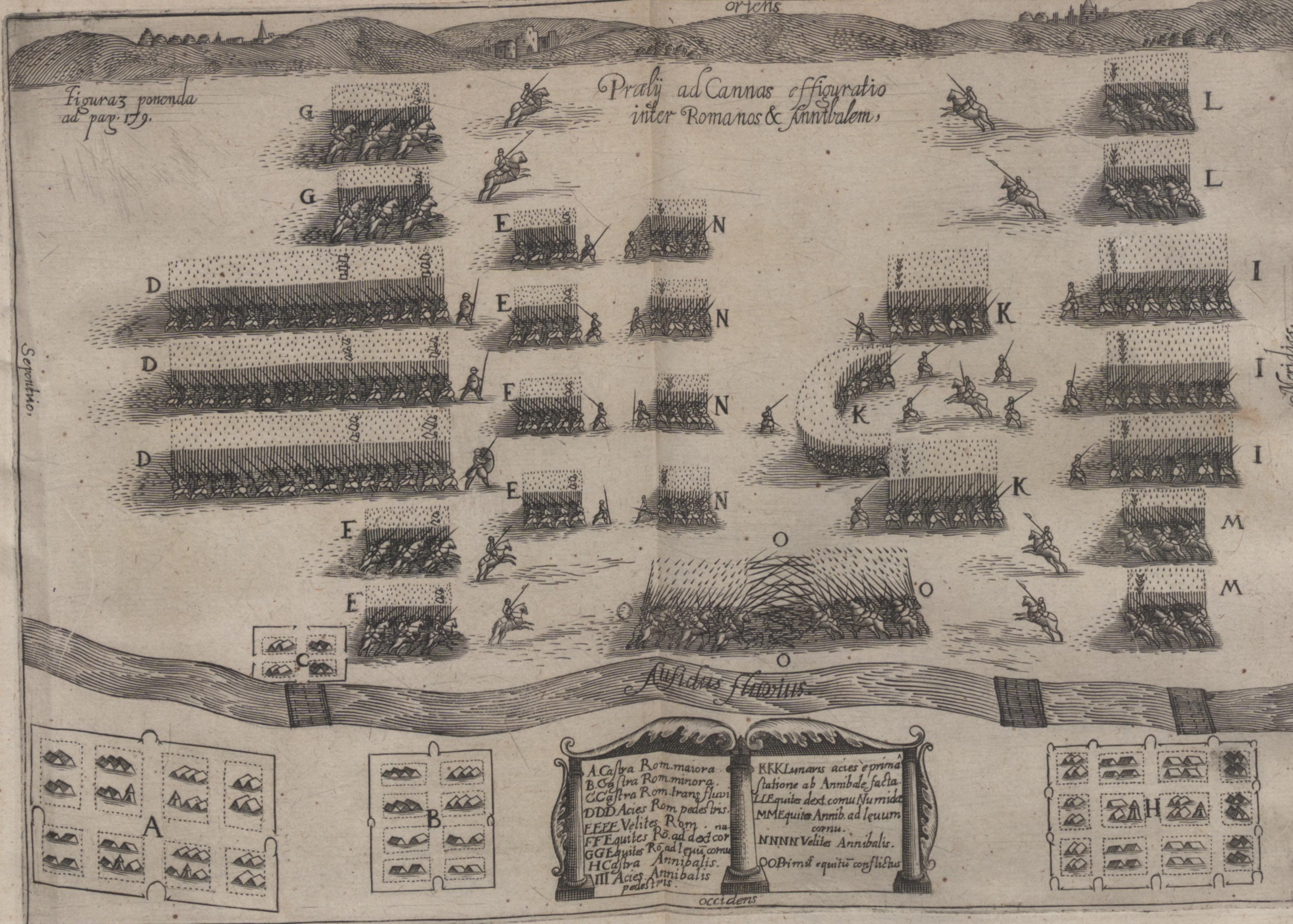

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

Pugna Romanorum, & Carthaginensium ad Cannas, descripta a Polybio Historiarum lib. III.

Ὁ δὲ Γάϊος ἅμα τῷ παραλαβεῖν τὴν κατὰ πόδας ἡμέραν τὴν ἀρχὴν, ἄρτι τῆς κατὰ τὸ ἥλιον ἀνατολῆς ἐπιφαινομένης, ἐκίνει τὴν δύναμιν ἐξ ἑκατέρας τῆς παρεμβολῆς. καὶ τοὺς μὲν ἐκ τοῦ μείζονος χάρακος διαβιβάζων τὸν ποταμὸν εὐθέως παρενέβαλε. τοὺς δὲ ἐκ θατέρου συνάπτων τούτοις ἐπι τὴν αὐτὴν εὐθεῖαν ἐξέταττε, λαμβάνων πᾶσαν τὴν ἐπιφάνειαν τὴν πρὸς μεσημβρίαν. τοὺς μὲν οὖν τῶν Ῥωμαίων ἱππεῖς παρ' αὐτὸν τὸν ποταμὸν ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ κέρατος κατέστησε, τοὺς δὲ πεζοὺς συνεχεῖς τούτοις ἐπὶ τῆς αὐτῆς εὐθείας ἐξέτεινε, πυκνοτέρας ἢ πρόσθεν τὰς σημαίας καθιστάνων, καὶ ποιῶν πολλαπλάσιον τὸ βάθος ἐν ταῖς σπείραις τοῦ μετώπου. τοὺς δὲ τῶν συμμάχων ἱππεῖς εἰς τὸ λαιὸν κέρας παρενέβαλε. πάσης δὲ τῆς δυνάμεως προέστησαν τοὺς εὐζώνους ἐν ἀποστάσει. ἦσαν δὲ σὺν τοῖς συμμάχοις πεζῶν μὲν εἰς ὀκτὼ μυριάδας, ἱππεῖς δὲ μικρῷ πλείους τῶν ἑξακισχιλίων. Ἀννίβας δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν τοὺς μὲν Βαλεαρεῖς, καὶ λογχοφόρους διαβιβάσας τὸν ποταμὸν, προεβάλετο τῆς δυνάμεως. τοὺς δὲ λοιποὺς ἐξαγαγὼν ἐκ τοῦ χάρακος καὶ περαιώσας κατὰ διττοὺς τόπους τὸ ῥεῖθρον ἀντετάττετο τοῖς πολεμίοις. ἐτίθει δὲ ἐπ' αὐτὸν μὲν τὸν ποταμὸν ἐπὶ τῶν εὐωνύμων τοὺς Ἴβηρας καὶ Κελτοὺς, ἀντίους τοῖς Ῥωμαίων

Caius verò Terentius, vt insequẽs dies initium sumsit, vix dum exortu Solis conspicuo, ex utrisque simul castris copias mouebat, atque eas, quæ e maioribus erant, fluuium traijciens ilico instruxit: eas autem, quæ e minoribus, coniunctas hisce eadem fronte ordinauit, aspectum omnem Meridiem versus nactus. Romanos Equites ad ipsum flumen in dextro coruu constituit. His coniunctos Pedites eadem longitudine extendit, densiores, quam ante, manipulos constituens, ac longitudine altitudinem in cohortibus multo maiorem efficiens. Sociorum vero Equites ad læuum cornu statuunt. Omnibus autem copijs leuem armaturam aliquo interuallo præposuit. quæ cum Auxiliaribus Peditum erant ad octoginta mille, Equites paulo amplius sex mille. Hannibal quoque eodem tempore Baleares, ac Sagittarios fluuium traduxit, suisque copijs anteposuit. reliquos eductos castris duobus locis flumen traiecit, atque instructos hostibus opposuit. Collocabat autem iuxta fluuium Iberas ac Celtas aduersos Romanis E-

ἱππεῦσι. συνεχεῖς δὲ τούτοις, πεζοὺς τοὺς ἡμίσεις τῶν ἐν τοῖς βαρέσι καθοπλισμοῖς Λιβύων. Ἑξῆς δὲ τοῖς εἰρημένοις Ἴβηρας καὶ Κελτούς. παρὰ δὲ τούτοις τὸ λοιπὸν μέρος ἔθηκε τῶν Λιβύων. ἐπὶ δὲ τοῦ δεξιοῦ κέρως ἐπέταξε τοὺς Νομαδικοὺς ἱππεῖς. ἐπεὶ δὲ πάντ' ἐπὶ μίαν εὐθεῖαν ἐξέτεινε, μετὰ ταῦτα λαβὼν τὰ μέσα τῶν Ἰβήρων καὶ Κελτῶν τάγματα προῆγε. καὶ τ' ἄλλα τούτοις ἐκ τοῦ κατὰ λόγον παρεισαῖαι ζυγοῦντα, μηνοειδὲς ποιῶν τὸ κύρτωμα, καὶ λεπτύνων τὸ τούτων αὐτῶν σχῆμα. βουλόμενος ἐφεδρείας μὲν τάξιν ἐν τῇ μάχῃ Λίβυας αὐτῶν ἔχειν, ὑποκινδυνεῦσαι δὲ τοῖς Ἴβηρσι καὶ Κελτοῖς. ἦν δὲ ὁ καθοπλισμὸς τῶν μὲν Λιβύων Ῥωμαϊκός. οὓς πάντας Ἀννίβας ἐν τοῖς τῆς προγεγενημένης μάχης σκύλοις ἐκλέξας κατακεκοσμήκει. τῶν δ' Ἰβήρων καὶ Κελτῶν ὁ μὲν θυρεὸς ἦν παραπλήσιος, τὰ δὲ ξίφη τὴν ἐναντίαν εἶχε διάθεσιν. * τῆς μὲν γὰρ οὐκ ἔλαττον τὸ κέντημα τῆς καταφορᾶς ἴσχυε πρὸς τὸ βλάπτειν. ἡ δὲ Γαλατικὴ μάχαιρα μίαν εἶχε χρείαν τὴν ἐκ καταφορᾶς. καὶ αὐτὴν ἐξ ἀποστάσεως ἐναλλὰξ ταῖς σπείραις αὐτῶν παρατεταγμένων. καὶ τῶν μὲν Κελτῶν γυμνῶν, τῶν δ' Ἰβήρων λινοῖς περιπορφύροις χιτωνίσκοις κεκοσμημένων κατὰ τὰ πάτρια, ξενίζουσαν ἅμα καὶ καταπληκτικὴν συνέβαινε γίνεσθαι τὴν πρόσοψιν. ἦν δὲ τὸ μὲν τῶν ἱππικῶν πλῆθος τὸ σύμπαν τοῖς Καρχηδο-

quitibus: quibus proximè adiunxit dimidiam Peditum partem, Afros grauis armaturæ. deinde iam dictis Hispanos ac Gallos, atque his reliquam Afrorum partem apposuit. Ad dextrum cornu Numidas Equites adiunxit. Postquam vero omnes in vnam rectamque frontem extendit, tum deinde acceptis Iberorum ac Celtarum, qui medij erant, agminibus progressus est. ac reliquis, quæ cum ijs iugum faciebant, pro ratione succedentibus, Lunarum gibbositatem efficiebat, horumque ipsorum formam attenuabat. volebat enim Afros subsidij ordinem in prælio obtinere, atque ante ipsos discrimen subire prius Hispanos, ac Gallos. Erat vero Afrorum armatura Romanorum similis. nam eos omnes ex spolijs præcedentium præliorum electos ita adornârat Hannibal. Iberorum ac Celtarum scutum eiusdem pene formæ erat, at gladij diuersimodè se habebant. illi enim non minus punctim quam cæsim lædere poterant. Gallicus vero ensis, unicum tantum vsum præstabat cædendo. Illi ergo cum alternis cohortibus aliquo spatio iuxta se constituti, ac Celtæ nudi, Iberes lineis tunicis purpurâ intextis more patrio essent ornati, id aspectum nouum simul ac formidabilem exhibebat. Erat porro Equitum multitudo Carthaginiensibus to-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

νιοις εἰς μυρίους. τὸ δὲ τῶν πεζῶν οὐ πολὺ πλεῖον τετρακισμυρίων σὺν τοῖς Κελτοῖς. εἶχε δὲ τὸ μὲν δεξιὸν τῶν Ῥωμαίων Αἰμίλιος· τὸ δὲ εὐώνυμον Γάϊος· τὰ δὲ μέσα Μάρκος καὶ Γνήϊος, οἱ τῷ πρότερον ἔτει στρατηγοῦντες. τῶν δὲ Καρχηδονίων τὸ μὲν εὐώνυμον Ἀσδρούβας εἶχε· τὸ δὲ δεξιὸν Ἄννων. ἐπὶ δὲ τοῖς μέσοις αὐτὸς ἦν Ἀννίβας, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ Μάγωνα τὸν ἀδελφόν. βλεπούσης δὲ τῆς μὲν τῶν Ῥωμαίων τάξεως πρὸς μεσημβρίαν, ὡς ἐπάνω προεῖπον, τῆς δὲ τῶν Καρχηδονίων πρὸς τὰς ἄρκτους, ἑκατέροις ἀβλαβῆ συνέβαινε γίνεσθαι τὴν κατὰ τὸν ἥλιον ἀνατολήν. γενομένης δὲ τῆς συμπλοκῆς τῆς πρώτης ἐκ τῶν προτεταγμένων, τὰς μὲν ἀρχὰς αὐτῶν τῶν εὐζώνων ἐπίσος ἦν ὁ κίνδυνος· ἅμα δὲ τῷ τοὺς Ἴβηρας καὶ Κελτοὺς ἱππεῖς ἀπὸ τῶν εὐωνύμων πελάσαι τοῖς Ῥωμαίοις ἐποίουν οὗτοι μάχην ἀληθινὴν καὶ βαρβαρικήν. οὐ γὰρ ἦν κατὰ νόμους ἐξ ἀναστροφῆς καὶ μεταβολῆς ὁ κίνδυνος· ἀλλ' εἰσάπαξ συμπεσόντες ἐμάχοντο συμπλεκόμενοι κατ' ἄνδρα καταβαίνοντες ἀπὸ τῶν ἵππων· ἐπεὶ δὴ δὲ ἐκράτησαν οἱ παρὰ τῶν Καρχηδονίων, καὶ τοὺς μὲν πλείστους ἀπέκτειναν ἐν τῇ συμπλοκῇ, πάντων ἐκθύμως καὶ γενναίως διαγωνιζομένων τῶν Ῥωμαίων τοὺς δὲ λοιποὺς ἤλαυνον κατὰ τὸν ποταμὸν φονεύοντες, καὶ προσφέροντες τὰς χεῖρας ἀπαραιτήτως, τότε δὲ τὰ πεζικὰ στρατόπεδα διαδεξάμενοι τοὺς εὐζώνους συνέπεσεν ἀλλήλοις.

ta ad x mille, Peditum non ſupra xl mille, vna cum celtis. Dextrum Romanorum tenebat Æmilius, Læuum Caius. Mediam aciem Marcus & Cneius ducebant, qui ſuperiori anno exerçitui imperârant. Carthaginienſium læuum Aſdrubal habebat, dextrum Hanno. In media acie erat ipſe Hannibal, habens ſecum fratrem ſuum Magonem. Cum vero Romanorum acies in meridiem ſpectaret, ut ſupra dixi, ac Carthaginienſium in ſeptemtriones, contigit utriſque ſolis exortum nihil officere. Primo itaque conflictu a Velitibus facto, qui præpoſiti erant, initio quidem æquale erat certamen. Sed ſimul ac Iberi Celtæque Equites a læuâ cum Romanis congrediebantur, fiebat ab ipſis vera barbarica pugna. non enim certamen erat ſecundum leges militares ex Reuerſione, ac Immutatione: ſed ſimul ac ſemel impetu facto, ac pariter ab equis deſultu, conſertâ manu præliabantur. Poſteaquam vero Carthaginienſium Equites ſuperiores fuêre, ac pleroſque Romanorum, qui cuncti animoſe ac ſtrenuè pugnabant, in conflictu interfecêre, reliquoſq; fugatos ad ipſum flumen occidere, manuſq; inexecrabiliter intulêre; tũc Pedeſtres copiæ Velitibus ſuccedentes, inter ſeſe concurrêre.

ἐπὶ βραχὺ μὲν οὖν τῶν Ἰβήρων καὶ τῶν
Κελτῶν ἔμενον αἱ τάξεις, καὶ διεμά-
χοντο τοῖς Ῥωμαίοις γενναίως. μετὰ δὲ
ταῦτα τῷ βάρει θλιβόμενοι κλίνον-
τες ὑπεχώρουν εἰς τοὔπισω λύσαντες
τὸν μηνίσκον. αἱ δὲ τῶν Ῥωμαίων
σπεῖραι κατὰ τὴν ἐκθυμίαν ἑπόμεναι
τούτοις διέκοψαν ῥᾳδίως τὴν τῶν ὑπε-
ναντίων τάξιν. ἅτε δὴ τῶν μὲν Κελτῶν
ἐπὶ λεπτὸν ἐκτεταγμένων. αὐτοὶ δὲ
πεπυκνωκότες ἀπὸ τῶν κεράτων ἐπὶ
τὰ μέσα, καὶ τὸν κινδυνεύοντα τόπον.
οὐ γὰρ ἅμα συνέβαινε τὰ κέρατα καὶ
τὰ μέσα συνάπτειν, ἀλλὰ πρῶτα τὰ
μέσα διὰ τοὺς Κελτοὺς ἐν μηνοειδεῖ
σχήματι τεταγμένους πολὺ προπε-
πτωκέναι τῶν κεράτων. ἅτε τοῦ μη-
νίσκου τὸ κύρτωμα πρὸς τοὺς πολε-
μίους ἔχοντος. πλὴν ἑπόμενοί γε τού-
τοις οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ συντρέχοντες ἐπὶ
τὰ μέσα, καὶ τὸν εἴκοντα τόπον τῶν
πολεμίων, οὕτως ἐπὶ πολὺ προέπε-
σον, ὥστ᾽ ἐξ ἑκατέρου τοῦ μέρους κατὰ
τὰς ἐκ τῶν πλαγίων ἐπιφανείας τοὺς
Λίβυας αὐτῶν γενέσθαι τοὺς ἐν τοῖς
βαρέσι καθοπλισμοῖς. ὧν οἱ μὲν ἀπὸ
τοῦ δεξιοῦ κέρατος κλίναντες ἐπ᾽ ἀ-
σπίδα, καὶ τὴν ἐμβολὴν ἐκ δόρατος
ποιούμενοι παρίσταντο παρὰ πλευ-
ρὰν τοῖς πολεμίοις. οἱ δ᾽ ἀπὸ τῶν εὐω-
νύμων ἐπὶ δόρυ ποιούμενοι τὴν κλίσιν
ἐξ ἀσπίδος ἐπιπαρενέβαλον, αὐτοῦ
τοῦ πράγματος ὃ δέον ἦν ποιεῖν ὑποδεικνύντος. ἐξ οὗ συνέβη κατὰ τὴν
Ἀννίβου πρόνοιαν μέσους ἀποληφθῆναι τοὺς Ῥωμαίους ὑπὸ τῶν Λιβύων, κα-
τὰ τὴν ἐπὶ τοὺς Κελτοὺς παράπτωσιν. οὗτοι μὲν οὐκέτι φαλαγγηδὸν, ἀλλὰ κατ᾽

Et quidem alioquo vsque Iberorum ac Celtarum ordinem integri manebat, ac strenue depugnabant. at post paulo pondere pressi Lunari suâ formâ soluta cessêre, ac pedem retulere. Romanorum vero Cohortes addito inde ipsis animo hos insequentes facilè aduersariorum ordinem perrupêre, vtpote Celtarum acie rariore, ac tenuiore, ipsis vere a cornubus ad media ac pugnæ locum densioribus existentibus. nec enim cornua, ac media acies simul concurrebant: sed primo media, propter Celtas lunari formâ ordinatos, multum ante cornua irruebat, quod Lunaris formæ gibberum hostibus aduersum esset. At enim Romani hos insequendo concurrentes ad mediam aciem, atque eum locum, vbi hostis cedebat, eousque proruebant, vt vtrimque, Afri grauis armaturæ ab vtroque latere ipsis apparerent. Quornm alij a dextro cornu in Clypeum declinantes impetum ex hastâ faciebant: alij vero a Læuo in hastam factâ declinatione e clypeo in eos irruebant, re ipsâ quod facto erat opus ostendente. vnde evenit, vt, quod prudenter Hannibal præuiderat, ab Afris in istâ Celtarum persecutione concluderentur Romani. Hi ergo iam non amplius confertim in morem Phalan-

gis,

ἄνδρα, καὶ σπείρας στρεφόμενοι πρὸς τοὺς ἐκ τῶν πλαγίων προσπεπτωκότας ἐποιοῦντο τὴν μάχην. Λεύκιος δὲ καίπερ ὢν ἐξ ἀρχῆς ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ κέρατος, καὶ μετασχὼν ἐπὶ τοῦ τῶν ἱππέων ἀγῶνος, ὅμως ἔτι τότε διεσώζετο. βουλόμενος δὲ τοῖς κατὰ τὴν παράκλησιν λόγοις ἀκολούθως ἐπ᾽ αὐτῶν γίνεσθαι τῶν ἔργων, καὶ θεωρῶν τὸ συνέχον τῆς κατὰ τὸν ἀγῶνα κρίσεως ἐν τοῖς πεζικοῖς στρατοπέδοις κείμενον, παριππεύων ἐπὶ τὰ μέσα τῆς ὅλης παρατάξεως, ἅμα μὲν αὐτὸς συνεπλέκετο, καὶ προσέφερε τὰς χεῖρας τοῖς ὑπεναντίοις, ἅμα δὲ παρεκάλει, καὶ παρώξυνε τοὺς παρ᾽ αὐτοῦ στρατιώτας. τὸ δὲ παραπλήσιον Ἀννίβας ἐποίει. καὶ οὗτος ἐξ ἀρχῆς ἐπὶ τούτοις τοῖς μέρεσιν ἐπέστησε τῆς δυνάμεως. οἱ δὲ Νομάδες ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ κέρατος προσπίπτοντες τοῖς ὑπεναντίοις ἱππεῦσι, τοῖς ἐπὶ τῶν εὐωνύμων τεταγμένοις, μέγα μὲν οὔτ᾽ ἐποίουν, οὔτ᾽ ἔπασχον διὰ τὴν ἰδιότητα τῆς μάχης. ἀπράκτους γε μὴν τοὺς πολεμίους παρεσκεύαζον, περισπῶντες, καὶ πανταχόθεν προσπίπτοντες. ἐπεὶ δὲ οἱ περὶ τὸν Ἀσδρούβαν ἀποκλείναντες τοὺς περὶ τὸν ποταμὸν ἱππεῖς, πλὴν παντελῶς ὀλίγων, παρεβοήθησαν ἀπὸ τῶν εὐωνύμων τοῖς Νομάσι, τότε προϊδόμενοι τὴν ἔφοδον αὐτῶν οἱ σύμμαχοι τῶν Ῥωμαίων ἱππεῖς ἐγκλίναντες ἀπεχώρουν. ἐν ᾧ καιρῷ πραγματικὸν δοκεῖ ποιεῖν, καὶ φρόνιμον ἔργον Ἀσδρούβας. θεωρῶν γὰρ τοὺς Νομά-

gis, ſed viritim, ac per cohortes ſeſe conuertentes cum ijs, qui a lateribus adoriebantur, pugnam faciebant. L. Æmilius etſi ab initio in dextro cornu fuerat, & certamini equitum, quod ab ijs factum, interfuerat, ſaluus tamen adhuc euaſerat. At cupiens non minus ipſa opera, quam verborum adhortatione animum ſuis addere; ac cernens, reputanſque momentum certaminis ſummum in integro Pedeſtris exercitus robore ſitum, verſus medium totius aciei adequitans ſimul ipſe manum cum aduerſarijs conſerebat, ac configebat, ſimul etiam milites ſuos adhortabatur, & incitabat. Idem faciebat quoque Hannibal. nam & ille a principio hiſce partibus exercitus ſui præfuerat. Numidæ ad dextrum cornu in aduerſos equites irruentes, qui erant ad læuum conſtituti propter pugnæ proprietatem nihil magni neque efficiebant detrimenti, neque patiebantur. hoſtes tamen vndique circumuenientes irritam eorum operam opemque reddidêre. At poſtquam Aſdrubal equites ad fluuium interfeciſſet omnes, (paucis admodum exceptis) atque a læua opem Numidis tuliſſet, tunc præuidentes aduentum eorum Socij Romanorum Equites terga dabant, fugamque capeſſebant. Quo tempore videtur Aſdrubal prudentem iuxta, atque vtilem operam nauaſſe. Conſpicatus

δας τῷ τε πλήθει πολλοὺς ὄντας, καὶ πρακτικωτάτους, καὶ φοβερωτάτους τοῖς ἅπαξ ἐγκλίνασι, τοὺς μὲν φεύγοντας παρέδωκε τοῖς Νομάσι· πρὸς δὲ τὴν τῶν πεζῶν μάχην ἡγεῖτο, σπεύδων παραβοηθῆσαι τοῖς Λίβυσι. προσπεσὼν δὲ Ῥωμαϊκοῖς στρατοπέδοις κατὰ νώτου, καὶ ποιούμενος ἐκ διαδοχῆς ταῖς ἴλαις ἐμβολὰς ἅμα κατὰ πολλοὺς τόπους, καὶ ἐπέρρωσε μὲν τοὺς Λίβυας, ἐταπείνωσε δὲ καὶ κατέπληξε τὰς ψυχὰς τῶν Ῥωμαίων. ἐν ᾧ καιρῷ καὶ Λεύκιος Αἰμίλιος, περιπεσὼν νόμῳ, μετήλλαξε τὸν βίον. ἀνὴρ πάντα τὰ δίκαια τῇ πατρίδι κατὰ τὸν λοιπὸν βίον, καὶ κατὰ τὸν ἔσχατον καιρὸν εἰ καί τις ἕτερος ποιήσας. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι, μέχρι μὲν ἐμάχοντο κατὰ τὰς ἐπιφανείας στρεφόμενοι πρὸς τοὺς κεκλικότας, ἀντεῖχον. ἀεὶ δὲ τῶν πέριξ ἀπολλυμένων, καὶ καταβραχὺ συγκλειόμενοι, τέλος αὐτοὶ πάντες, ἐν οἷς καὶ Μάρκος, καὶ Γναΐος, ἔπεσον· οἱ τὸ πρότερον ἔτος ὕπατοι γεγονότες, ἄνδρες ἀγαθοὶ, καὶ τῆς Ῥώμης ἄξιοι γενόμενοι κατὰ τὸν κίνδυνον. κατὰ δὲ τὸν τοῦτον χρόνον καὶ τὴν συμπλοκὴν οἱ Νομάδες ἑπόμενοι τοῖς φεύγουσι τῶν ἱππέων, τοὺς μὲν πλείστους ἀπέκτειναν, τοὺς δὲ κατεκρήμνισαν ἀπὸ τῶν ἵππων. ὀλίγοι δέ τινες εἰς Οὐενουσίαν διέφυγον. ἐν οἷς ἦν καὶ Γαΐοις Τερέντιος ὁ τῶν Ῥωμαίων στρατηγός· ἀνὴρ αἰσχρὰν μὲν τὴν ψυχὴν, ἀλυσιτελῆ δὲ τὴν ἀρχὴν

enim Numidas, qui numero multi erant, plurimum prodesse, ac maximè formidabiles esse ijs, qui semel terga verterant, fugientes persequi Numidis permisit. ipse vero ad Peditum pugnam contendit, Afris, quanta potuit celeritate, auxiliatum veniens. qui in Romanas copias a tergo irruens, ac turmis alternis impetum simul multis locis faciens, tum Afros confirmauit, tum Romanorum animos deiecit, ac consternauit. Quo tempore L. Æmilius multis grauibusque vulneribus confossus, vitam cum morte commutauit, vir, qui, si quis alius, cum in reliquâ vitâ, tum vltimo eius momento omnia decenter officia patriæ præstiterat. Romani, quamdiu adversis aciebus pugnabant, conuersi in eos, a quibus circumuenti erant, impetum eorum sustinebant. Sed cum semper extimi circum circa caderent, ac sensim in arctum concluderentur, tandem isti omnes occubuerunt. inter quos & Marcus & Cneius erant, qui superiore anno consules fuerant, ac fortes sese in ipso discrimine, dignosque ciuitate Romanâ præbuerant. Hoc ipso tempore, & conflictu, Numidæ persecuti fugientes Romanorum Equites, plerosque eorum interfecêre, alios ab equo præcipitauêre. Pauci aliquot Venusium fugâ peruenêre. atque inter eos C. Terentius Romanorum Imperator, vir animi turpis, &qui imperium suum Patriæ inutile reddiderat. Hoc

τὴν αὑτοῦ τῇ πατρίδι πεποιημένος. ἡ μὲν οὖν περὶ Κάνναν γενομένη μάχη Ῥωμαίων καὶ Καρχηδονίων ἐπετελέσθη τὸν τρόπον τοῦτον. μάχη γενναιοτάτους ἄνδρας ἔχουσα καὶ τοὺς νικήσαντας, καὶ τοὺς ἡττηθέντας. δῆλον δὲ τοῦτ' ἐγένετο ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων. τῶν μὲν γὰρ ἑξακισχιλίων ἱππέων ἑβδομήκοντα μὲν εἰς τὴν Ουενουσίαν μετὰ Γαΐου διέφυγον. περὶ τριακοσίους δὲ τῶν συμμάχων σποράδες εἰς τὰς πόλεις ἐσώθησαν. ἐκ δὲ τῶν πεζῶν μαχόμενοι μὲν ἑάλωσαν εἰς μυρίους. οἱ δ' ἐκτὸς ὄντες τῆς μάχης ἐξ αὐτοῦ τοῦ κινδύνου τρισχίλιοι μόνον ἴσως εἰς τὰς παρακειμένας πόλεις διέφυγον. οἱ δὲ λοιποὶ πάντες, ὄντες εἰς ἑπτὰ μυριάδας, ἀπέθανον εὐγενῶς. τὴν μεγίστην χρείαν παρεσχημένοι τοῖς Καρχηδονίοις εἰς τὸ νικᾶν, καὶ τότε καὶ πρὸ τούτων, ἱππέων ὄχλου. καὶ δῆλον ἐγένετο τοῖς ἐπιγενομένοις, ὅτι κρεῖττόν ἐστι πρὸς τοὺς τῶν πολέμων καιροὺς ἡμίσεις ἔχειν πεζούς, ἱπποκρατεῖν δὲ τοῖς ὅλοις μᾶλλον, ἢ πάντα παρ' ἴσα τοῖς πολεμίοις ἔχοντα διακινδυνεύειν.

quidem modo Romanorum & Carthaginiensium ad Cannas pugna peracta est. Pugna, in quâ viri fortissimi tam victi quam victores exstitere. id quod res ipsa comprobauit. nam e sex mille Equitibus septuaginta cum Caio Venusium perfugêre : trecenti circiter sociorum sparsim in vrbes proximas fugientes se seruauêre. E Peditibus autem, qui Pugnæ intererant, ad x mille capti sunt. qui vero extra prælium procul a discrimine fuerant, forte ter tantum mille in vicinas circum secus vrbes fuga se recepêre, ac seruauêre. Cæteri omnes ad septuaginta mille mortem fortiter oppetiêre. Carthaginiensibus & tunc, & antea maximo ad victoriam momento dato ab Equitum multitudine. nam manifestè apparuit, ac posteris documento fuit, satius esse ad bellorum momenta, dimidio Peditum numero inferiorem esse, atque Equitatu præualere, quam æquali per omnia cum hostibus exercitu certaminis discrimen subire.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

Pugna inter Narsetem Persarum Regem, & Francos, atque Alemanos, descripta ab Agathiâ Historiæ lib. 11.

Οἱ μὲν οὖν Ἔρουλοι εὖ μάλα ἐξωπλισμένοι ἐπορεύοντο βάδην ἐν κόσμῳ. Νάρσης δὲ ἐπεὶ ἐν τῷ χώρῳ ἐγεγόνει, οὗ δὴ συμπλέκεσθαι ἔμελλεν, αὐτίκα ἐς φάλαγγα καθίστη τὸν στρατὸν καὶ διέταττεν. οἱ μὲν οὖν ἱππεῖς ἑκατέρωθεν ἐπὶ τῶν ἄκρων τετάχατο, δοράτια φέροντες καὶ πέλτας, τόξα τε καὶ ξίφη παρῃωρημένα. ἦσαν δὲ οἳ καὶ σαρίσσας ἐκράτουν. αὐτὸς δὲ ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ κέρως εἱστήκει. Ζανδαλᾶς τε ὁ τῶν ὀπαδῶν ἐπιστάτης, τοῦ τε θητικοῦ καὶ οἰκετικοῦ ὁπόσον οὐκ ἀπόλεμον ἦν, ἀλλὰ καὶ οἵδε παρῆσαν. ἐπὶ θάτερα δὲ, οἱ ἀμφὶ Βαλεριανόν τε καὶ Ἀρταβάνην, προστεταγμένον αὐτοῖς ὑποκρύπτεσθαι πρὸς βραχὺ ἀνὰ τὰ λάσια τῆς νάπης, καὶ ἐπειδὰν εἰσβάλοιεν οἱ πολέμιοι, τότε δὴ ἀθρόον αὐτοῖς ἐκ τοῦ ἀφανοῦς ἐπιέναι, καὶ ἀμφιβόλως ποιεῖσθαι. ἅπασαν δὲ μεταξὺ χώραν ὁ πεζὸς εἶχεν. ἔμπροσθεν γὰρ ἐπὶ τοῦ μετώπου οἱ πρωτοστάται θώρακας ποδήρεις ἐνημμένοι, καὶ κράνη καρτερώτατα, τὸν συνασπισμὸν ἐπεποίηντο. ἑξῆς δὲ οἱ ἄλλοι ἐς βάθος ἀλλήλοις ἀνέκειντο, ἕως εἰς τοὺς ἀγροὺς ἐτελεύτα· τὸ δὲ ψιλὸν ἅπαν, καὶ ἑκηβόλον, ὄπισθεν περιέθει καὶ ἀνέμεινε τὸν καιρὸν, ἡνίκα δέοι ἀκροβολίζεσθαι. ἀπεκέκριτο δὲ

Heruli optimè armati pulchro ordine progrediebantur citato gradu. Narses vero cum iam in loco esset, vbi conflicturus erat, ilico exercitum in Phalangem disposuit, atque ordinauit. Equites vtrimque in cornubus collocati erant, hastas gestantes, & peltas, item arcus, & dependentes a latere gladios. Erant etiam, qui sarissas habebant. Ipse vero Narses in dextro cornu constitit. Cui Zandalas etiam familiæ præfectus, quotquot seruorum, ac domesticorum ministrorum bello non inutiles erant, hi quoque aderant. Ad vtrumque latus constituti, Valerianus & Artabanes cum suis copijs. Iis autem mandatum erat, aliquantisper in densiore sylua sese occultare, & simul ac hostes impetum facerent, tunc confertim ex occulto in eos irruere, atque incertam ipsis pugnam facere. At vero Pedites locum omnem intermedium occupabant. nam in ipsa fronte Protostatæ induti loricas ad pedes vsque demissas, & galeas validissimas gestantes, Synaspismo facto stabant. quibus alij per altitudinem innitebantur, dum in agros vsque patentes desinerent. Tota leuis Armatura, & quotquot eminus præliantur, a tergo sequebantur, ac tempus jaculandi opportunum exspectabant.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

τοῖς Ἐρούλοις τόπος, τῆς φάλαγγος τὸ μεσαίτατον, καὶ ἦν ἔτι κενός, οὐ γάρ πω ἐκεῖνοι παρῆσαν. ἐν τούτῳ δὲ ἄνδρες δύο τῶν Ἐρούλων, ἐτύγχανον γὰρ ἤδη ηὐτομοληκότες παρὰ τοὺς πολεμίους ὀλίγῳ ἔμπροσθεν, ὡς καὶ ἀγνοεῖν δή που τὰ ὕστερον τῷ Σινδουὰλ βεβουλευμένα, ἐξώτρυνέτην ἅπαντας τοὺς βαρβάρους ὡς τάχιστα ἐπιφοιτᾶν τοῖς Ῥωμαίοις. εὑρήσετε γὰρ αὐτοὺς, ἐφάτην, ταραχῆς τε καὶ ἀκοσμίας ἀναπεπλησμένους, τοῦ μὲν Ἐρουλικοῦ στρατοῦ χαλεπαινόντων, καὶ ξυγκινδυνεύειν ἀναινομένων, τοῦ δὲ ἄλλου πλήθους τῇ ἐκείνων ἀποστάσει καταπεπληγμένου. τούτοις ὁ Βουτιλῖνος ἀνεπέπειστο ῥαδίως, τῷ βούλεσθαι οἶμαι ἀληθῆ γε αὐτὰ καθεστάναι. αὐτίκα δὴ οὖν ἐπῆγε τὸν στρατὸν, καὶ ἅπαντες ξὺν προθυμίᾳ ἐχώρουν ἰθὺ τῶν Ῥωμαίων, οὐ μὴν ἠρεμαῖοι, οὐδὲ κατὰ κόσμον, ἀλλὰ τοῖς ἀγγέλμασιν ἀνεπτερωμένοι, θορύβῳ εἴχοντο καὶ προπετείᾳ, ὡς αὐτοβοεὶ ἅπαν τὸ ἀντιστατοῦν ἀναρπασόμενοι. ἦν δὲ αὐτοῖς ἡ ἰδέα τῆς παρατάξεως, οἱονεὶ ἔμβολον. δελτωτῷ γὰρ ἐῴκει. καὶ τὸ μὲν ἔμπροσθεν ὁπόσον ἐς ὀξὺ ἔληγε, στεγανόν τε ἦν, καὶ πεπυκνωμένον τῷ πάντοθεν ταῖς ἀσπίσι περιπεφράχθαι, φαίης τε ἂν αὐτοὺς συὸς κεφαλὴν τῇ συνθέσει ἀποτυπώσασθαι. τὰ δὲ σκέλη ἑκατέρωθεν κατὰ στίχους τε καὶ λόχους ἐς βάθος ξυγκείμενα, καὶ ἐπιπλεῖστον ἐς τὸ ἐγκάρσιον παραλετα-

ctabant. Herulis autem locus Phalangis medius, qui adhuc erat vacuus (nondum enim illi aduenerant) designatus fuit. Interea duo ex Herulis, qui iam paulo ante ad hostes transfugerant, quique ignorabant, quid postea consilij cœpisset Sindual, omnes Barbaros incitabant, vt quam ocyssime Romanos adorirentur. Deprehendetis enim, dicebant, apud eos tumultus ac perturbationis omnia plena: Herulorum copiis difficiles sese præbentibus, atque indignabundè vnà præliari renuentibus, reliqui vero exercitus multitudine illorum defectione consternatâ. Hisce Butilinus facilè persuasus fidem adhibuit, quod vellet, vt ego quidem existimo, libenter ea vera esse, atque ita se habere. Confestim itaque exercitum suum in Romanos induxit, omnesque cum eo alacri animo rectà in illos ibant, &, non quietè, ac pedetentim aut ordinatè, sed, allatis nuntiis alas ipsis addentibus, tumultuosè, ac cum præcipiti temeritate sequebantur, quasi ilico primo occursu quidquid aduersiorum obuium esset discerpturi. Erat vero ipsis Aciëi forma, instar cunei triangulo similis, ac figuram literæ Græcorum Δ præ se ferens. Atque anteriore quidem sui parte in acutum desinebat, firma existens, ac densa, quod vndique clypeis circumsepta esset. dixisses eos suis caput structurâ suâ efformasse. Alæ, veluti crura, vtrimque serietim, ac decariatim per altitudinem coniun-

μένα, διΐσταντο ἀλλήλων ἠρέμα καὶ ἀπεκέκριντο, καὶ προϊόντα ἐς μέγιστον εὖρος ἀπετελεύτα, ὡς καὶ τὸ μεταξὺ χωρίον κενὸν καθεστάναι, καὶ τὰ νῶτα γυμνὰ τῶν ἀνδρῶν στοιχηδὸν διαφαίνεσθαι. ἀπεστραμμένοι γὰρ σφᾶς αὐτοὺς ἐτύγχανον, ὅπως ἂν τοῖς πολεμίοις ἀντιπρόσωποι εἶεν, καὶ ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς ἀγωνίζοιντο τὰς ἀσπίδας προβεβλημένοι, τὰ δὲ ὀπίσθια τῷ ἀλλήλοις ἀντιτετάχθαι διαφυλάττοιντο. Ἀλλὰ γὰρ Ναρσῇ τύχης τε αἰσίας τυχήσαντι, καὶ τὸ πρακτέον ἄριστα μηχανησαμένῳ ἅπαντα ἐς δέον ἀπέβη. ἐπειδὴ γὰρ οἱ βάρβαροι ξὺν βοῇ καὶ ἀλαλαγμῷ δρομαῖοι ἐπανελθόντες συνέρραξαν τοῖς Ῥωμαίοις, αὐτίκα διέσεισαν τοὺς ἐπὶ τῷ ὀμφαλῷ πρωτοστάτας ἀμφὶ τὸ κένωμα ἐσπεσόντες· οὔπω γὰρ παρῆσαν οἱ Ἔρουλοι: ἤτε ἀρχὴ διατέμνουσα τὸ βάθος τῶν λόχων, καὶ φόνον οὐ πολὺν ἐργασαμένη, ὑπὲρ τοὺς οὐραγοὺς ἐξηνέχθη. ἔνιοι δὲ αὐτῶν καὶ περαιτέρω ἐχώρουν ὡς τὸ στρατόπεδον τῶν Ῥωμαίων αἱρήσοντες. τότε δὴ ὁ Ναρσῆς ἐπικάμψας ἠρέμα καὶ ὑπομηκύνας τὰ κέρατα, καὶ ἐπικάμπιον ἐμπροσθίαν (ὡς ἂν οἱ τακτικοὶ ὀνομάζοιεν) τὴν φάλαγγα καταστήσας, παρακελεύεται τοῖς ἱπποτοξόταις ἐφιέναι τὰ βέλη ἑκατέρωθεν ἐναλλάγδην ἐς τὰ μετάφρενα τῶν πολεμίων. οἱ δὲ κατὰ ταῦτα ῥαδίως ἐποίουν. ἅτε γὰρ πεζοὺς ὄντας τοὺς βαρβάρους ἐκ τῶν ἵππων ὑπερανέχοντες, εὐκολώτατα ἠδύναντο βάλλειν τὸ ἀφεστηκὸς καὶ ἡπλωμένον καὶ ἐλεύθερον τοῦ ἐπιπροσθοῦντος.

ctæ, ac maximam partem in aliquũ protensæ, paulatim a se inuicem diatlabantur, ac dirimebantur, tandẽque in maximam latitudinem desinebant: ita vt intermedius locus vacuus fieret, ac nuda virorum terga serietim apparerent. Auersi enim a se mutuo stabant, vt aduersi hostium fronti essent, & obiectis clypeis tutò dimicarent, ac posteriores mutuâ istâ inter sese oppositione illæsos tutarẽtur. Attenim Narseti, cui & fortuna prospera obtigerat, & qui quod facere expedibat, optimo stratagemate excogitârat, omnia ex animi voto successêre. Nam postquã Barbari sublato clamore, & vlulatu excitato concitatius proruentes cum Romanis congressi sunt, protinus primorum in mediâ acie ordine perrupto in vacuum istum locũ irruerunt, (nondnm enim Heruli aduenerãt) ac primi in cuneo perruptâ decuriarum altitudine, nec cæde editâ magnâ, vltra Tergiduces delati sunt: nonnulli vero ipsorum etiam vlterius progrediebantur, tanquam Romanorũ castra inuasuri, atq; occupaturi: Tum Narses inflexis sensim, ac in longitudinem expãsis cornubus, constitutâq; phalange (quam ἐπικάμπιον ἐμπροσθίαν, hoc est, inflexam antrorsum, tactici vocarint) Equitibus Hippotoxotis præcipit, vt tela alternatim vtrimque in dorsa hostium mittant. at illi facilè id præstabant. Quippe enim ex equis eminentes supra Barbaros, qui Pedites erant, facillimè ferire poterant distantes, atque explicatos, ac destitutos iis qui sese opponere possent, atque id quo minus fieret impedire.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

ἴος. καὶ ἦν οὐ χαλεπὸν οἶμαι τοῖς ἐπὶ τῶν ἄκρων ἱπποτόταις, τὸ μὲν κατὰ σφᾶς μέρος τῶν δυσμενῶν καὶ πλησιαίτατον ὑπερβαίνειν τοῖς βέλεσι, τοὺς δὲ ἀντικρὺ φαινομένους τιτρώσκειν. διεπερόνων τοιγαροῦν πάντοθεν τὰ νῶτα οἱ Φράγγοι. τῶν μὲν ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ κέρως τεταγμένων Ῥωμαίων τοὺς ἐκεῖθεν λυμαινομένων, τῶν δὲ ἐπὶ θάτερα τοὺς ἑτέρους· οὕτω τε οἱ ἄτρακτοι παραλλὰξ ἐς τἀναντία φερόμενοι, καὶ ἅπαν τὸ παρεμπίπτον διαφθείροντες ἐλάνθανον, οὔτε φυλάξασθαι τῶν βαρβάρων οἵων τε γιγνομένων, οὔτε ὅθεν βάλλονται σαφῶς ἐπισκοπούντων. ἀντιμέτωποι γὰρ τοῖς Ῥωμαίοις ἑστῶτες, καὶ ἐς μόνον τὸ καθ᾽ αὑτοὺς ὡς ἕκαστοι ἀποβλέποντες, καὶ πρὸς μὲν τοὺς ἔμπροσθεν ὁπλίτας ἐκ χειρὸς διαμαχόμενοι, τοὺς δὲ ἱπποτοξότας ὡς δὴ ὄπισθεν τεταγμένους οὐ μάλα ὁρῶντες, τά τε στέρνα οὐ βαλλόμενοι, ἀλλὰ τὰ νῶτα, οὐκ εἶχον διαγινώσκειν ὅπερ ἐτύγχανον ὄντες κακοῦ. τοῖς δὲ πλείστοις οὐδὲ τὸ διαπορεῖν, καὶ ἀμφιγνοῆσαι τὰ ποιούμενα χώρα ἐγίνετο, ἅμα τῇ πληγῇ τελευτῆς ἐπιφοιτώσης. πιπτόντων γὰρ ἀεὶ τῶν ἐκτὸς, εὐθὺς οἱ ἔνδοθεν ἀνεφαίνοντο, καὶ τούτου θαμὰ γιγνομένου διέρρει αὐτοῖς τὰ πλήθη ὡς τάχιστα καὶ ἠφανίζετο, καὶ ἐς ὀλιγότητα ὑπεχώρει. ἐν τούτῳ δὲ Σινδουάλ τε καὶ οἱ Ἔρουλοι πελάσαντες τῇ μάχῃ ὑπαντιάζουσι τῶν πολεμίων τοῖς διαπεραιωθεῖσι τὴν παράταξιν καὶ περαλωμένοις. αὐτίκα δὴ οὖν αὐτοῖς ἐς χεῖρας ἐλθόντες ἔργου εἴχοντο.

Neque erat, arbitror, difficile equitibus ad extremitates constitutis partem inimicorum sibi proximam telorum iactu superare, atque eos, qui ex opposito conspiciebantur, vulnerare. Itaque traiiciebantur Francis terga vndiq;, Romanis in dextro cornu constitutis eos qui ab illa erant parte, infestantibus, in altero cornu collocatis eos, qui ab alterâ. Atq; ita tela alternatim in contrarium euntia, atque obuium quodq; disperdentia nó visa ferebantur, barbaris neq; euitare ea valentibus, neque vnde iacerentur, manifestè animaduertentibus. nam cum aduersâ fronte Romanis oppositi starent, ac singuli in id respicerēt tantum, quod iuxta se, & ante pedes esset, atq; aduersus grauiter armatos, qui a fronte erant, consertis manibus præliarentur; Hippotoxotas autem, vtpote retro positos, non conspicerent, telis non in pectora ipsorum, sed dorsa iactis, quo malum, loco essent, dignoscere non poterant. plerisque etiam, quid fieret, locus, ac spatium ne quidem dubitandi, ac ambigendi erat: quia vnâ cum ipso ictu mors illicò consequebatur. Cadentibus enim semper exterioribus statim interiorum terga nudatata apparebāt atque id cum frequenter, & assidue fieret, interibāt ipsis copiæ quam celerrimè, ac disparebant, inque paucitatem redigebantur. Interea Sindual, & Heruli cum prælio appropinquassent, occurrunt hostibus, qui aciem perruptam, penetrârant, ac præterierant quasi palantes.

Statim itaque vt ad manus deuenerunt prælium Chijs commisêre.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

οἱ δὲ τῷ ἀπροσδοκήτῳ καταπλαγέντες, καὶ μᾶλλον ἐνέδραν εἶναι τὸ χρῆμα ὑποπτεύσαντες, εὐθὺς ἐς φυγὴν ἐτράποντο, καταιτιώμενοι τοὺς αὐτομολήσαντας, ὡς δὴ ὑπ' ἐκείνων ἐξηπατημένοι. οἱ δὲ ἀμφὶ Σινδουὰλ οὐκ ἀνήεσαν, ἀλλ' ἔκτεινον ἕως τοὺς μὲν κατεστόρεσαν, οἱ δὲ ἐς τὰς τοῦ ποταμοῦ ἐξέπεσον δίνας. οὕτω τε τῶν Ἐρούλων τῷ σφετέρῳ χώρῳ ἐγκαταστάντων τό τε κένωμα ἐπληροῦτο, καὶ ἡ φάλαγξ συνεκέκλειστο, καὶ τὸ λοιπὸν οἱ Φράγγοι καθάπερ εἰς ἄρκυς ξυνειλημμένοι ἐκτείνοντο πάντοθεν. ἥ τε γὰρ τάξις αὐτοῖς τελεώτατα διελέλυτο, καὶ χύδην ἐπὶ σφᾶς ὑπελίττοντο, οὐκ ἔχοντες ὅ, τι καὶ γένοιντο. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι οὐ μόνον τόξοις αὐτοὺς διεχρῶντο, ἀλλὰ τό τε ὁπλιτικὸν, καὶ οἱ ψιλοὶ ἐπήεσαν δοράτιά τε ἀκοντίζοντες, καὶ τοῖς κοντοῖς διωθούμενοι, καὶ ταῖς μαχαίραις διατέμνοντες, οἵ τε ἱππεῖς ὑπερκερώσεις ποιούμενοι, ὑπεδέχοντο αὐτοὺς εἴσω, καὶ ἀπελάμβανον. εἰ δέ τι αὐτῶν διέφυγε τὰ ξίφη, οἱ δὲ τῇ διώξει ἐκβιαζόμενοι ἐς τὸν ποταμὸν κατεφέροντο, πανταχοῦ τῶν βαρβάρων οἰκτρότατα διολλυμένων. αὐτός τε δὴ οὖν Βουτιλῖνος ὁ στρατηγὸς, καὶ ὅλον τὸ στράτευμα πανωλεθρίᾳ ἠφάνιστο. ἐν τοῖς καὶ οἱ τῶν Ἐρούλων πρὸ τῆς δὲ τῆς συμπλοκῆς μεταβάντες, καὶ οὐδεὶς ὅστις τῶν Γερμανῶν ἐς τὰ πάτρια ἐνόστησεν ἤθη, ὅτι μὴ πέντε ἄνδρες ὁτῳδηοῦν τρόπῳ διαδεδρακότες. πῶς δὲ οὐκ ἂν εἴη ἀρίδηλον ὡς ποι-

at illi inopinato rei euentu perculsi, adeoque insidias esse suspicati, ilico in fugam versi sunt, transfugas, quasi ab iis decepti, insimulantes. Sindual vero cum suis pugnam non intermisêre, sed institêre eo vsque dum alios prostrauêre, alios vltrò in fluminis vortices sese præcipitare coegêre. atque ita Herulis in suum locum receptis & vacuitas illa suppleta, & Phalanx conclusa fuit. ac Franci tandem quasi retibus inuoluti vndique occidebantur. nam & ordo ipsis prorsus dissoluebatur, ac in se mutuo fusim voluebantur, quid essent, aut facerent, nescij. Romani autem non arcubus tantum eos interficiebant, sed & grauis armaturæ miles, & velites in eos ruebant, & hastas euibrantes, & contis propellentes, & gladiis dissecantes; Equites etiam ab vtroque cornu eos circumuenientes intra se recipiebant, ac concludebant. si qui vero ensium ictus effugiebant, ii persequentium vi coacti præcipites in flumen ferebantur, passim barbaris miserrimè intereuntibus. Adeoque ipse Dux Butilinus, ac totus eius exercitus internecinâ clade exstinctus est. vna etiam cum iis illi Heruli, qui ante hunc conflictum defecerant, atque ad hostes transierant. Neque Germanorum quisquam in patriam reuersus est, præterquam viri quinque, qui quoquo modo euasere. Quo pacto autem liquido manifestum non sit, eos

impio-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

νας ὑπέσχειν τῶν ἀδικημάτων, καὶ ὑπερτέρα τις αὐτοὺς μετῆλθεν ἀνάγκη; ὁ μὲν γὰρ μύριος ἐκεῖνος ὅμιλος τῶν Φράγγων τε καὶ Ἀλεμανῶν, καὶ τῶν ὅσοι δὴ αὐταῖς τυχὸν ἕτεροι τὸν πόλεμον ξυνδιήνεγκαν, ἄρδην ἀνήρπαστο· μόνοι δὲ ὀγδοήκοντα τῶν Ῥωμαίων ἄνδρες ἀπέθανον, οἳ δὴ ἐτύγχανον ὑποδεξάμενοι τὴν πρώτην ἐμβολὴν τῶν πολεμίων. ἠρίστευσαν δὲ ἐν τῷδε ἔργῳ τῶν μὲν Ῥωμαϊκῶν ταγμάτων σχεδόν τι ἅπαντες. Βαρβάρων δὲ τῶν ξυστρατευομένων Ἀλίγερνος ὁ Γότθος (παρῆν γὰρ καὶ ὅς ἐν τῇ μάχῃ) Σινδουάλ τε ὁ τῶν Ἐρούλων στρατηγὸς, καὶ οὐδέν τι ἔλαττον ἔσχε τῶν ἄλλων. ἅπαντες δὲ τὸν Ναρσῆν ἐν ἐπαίνῳ ἐποιοῦντο καὶ ἀπεθαύμαζον, ὡς τῇ ἐκείνου προμηθείᾳ ἐπὶ μέγα δόξης χωρήσαντες. νίκη γὰρ οὕτω λαμπρὰ καὶ διαφανὴς, καὶ ἐς τόδε ὑπερβολῆς προελθοῦσα οὐ ῥαδιώς οἶμαι ἀνὰ τὸν ἔμπροσθεν χρόνον ἑτέρῳ τῳ ξυνηνέχθη.

impiorum facinorum prænas luisse, ac superiorem necessitatem eosdem pressisse? Infinita enim ista Francorum & Alemannorum turba, & quotquot alii forte vna cum ipsis bellum istud gesserant, funditus deleta est. E Romanis octoginta tantum viri occubuêre, qui primum hostium impetum sustinuerant. In hoc autem certaminis opere maximè, strenuos sese præbuêre E Romanis copiis pene omnes: E Barbaris, quæ auxiliares ipsis vna militabant, Aligernus Gotthus, (nam & ille prælio intererat) & Sindual Herularum dux, qui nihilo aliis inferior erat. Cæterum omnes Narsetem laudibus efferebant, atque admirabantur, tanquam ipsius solerti prudentiâ ad ingentem istam gloriam prouecti. Tam enim splendidam, illustrem, atque excellentem victoriam, non facilè credo cuiquam prioribus sæculis contigisse.

Armaturæ Macedonum, ac Romanorum, atque Acierum, quæ vtrisque in vsu fuere, comparatio.

Locus perelegans, e Polybi Eclogâ Historiarum. XVII.

Ἐγὼ δὲ κατὰ μὲν τὴν ἕκτην βίβλον ἐν ἐπαγγελίᾳ καταλιπών, ὅτι λαβὼν τὸν ἁρμόζοντα καιρόν, σύγκρισιν ποιήσομαι τοῦ καθοπλισμοῦ Ῥωμαίων καὶ Μακεδόνων, ὁμοίως δὲ καὶ τῆς συντάξεως τῆς ἑκατέρων, τί διαφέρουσιν ἀλλήλων πρὸς τὸ χεῖρον, καί τι πρὸς τὸ βέλτιον, νῦν ἐπ' αὐτῶν τῶν πράξεων πειράσομαι τὴν ἐπαγγελίαν ἐπὶ τέλος ἀγαγεῖν. ἐπεὶ γὰρ ἡ μὲν Μακεδόνων σύνταξις ἐν τοῖς πρὸ τοῦ χρόνοις δι' αὐτῶν τῶν ἔργων διαδοῦσα τὴν πεῖραν ἐκράτει τῶν τε κατὰ τὴν Ἀσίαν, καὶ τῶν Ἑλληνικῶν συντάξεων· ἡ δὲ Ῥωμαίων τῶν τε κατὰ τὴν Λιβύαν, καὶ τῶν κατὰ τὴν Εὐρώπην προσεσπερίων ἐθνῶν ἁπάντων· ἐν δὲ τοῖς καθ' ἡμᾶς καιροῖς οὐχ ἅπαξ, ἀλλὰ καὶ πλεονάκις γέγονε τούτων τῶν τάξεων, καὶ τῶν ἀνδρῶν πρὸς ἀλλήλους διάκρισις· χρήσιμον καὶ καλὸς ἂν εἴη, τὸ τὴν διαφορὰν ἐρευνῆσαι, καὶ παρὰ τί συμβαίνει τοὺς Ῥωμαίους ὑποκρατεῖν, καὶ τὸ πρωτεῖον ἐκφέρεσθαι τῶν κατὰ πόλεμον ἀγώνων· ἵνα μὴ τύχην λέγοντες, μὴ μόνον μακαρίζωμεν τοὺς κρατοῦντας ἀλόγως, καθάπερ οἱ μάταιοι τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' εἰδότες τὰς ἀληθεῖς αἰτίας ἐπαινῶμεν καὶ θαυμάζοιμεν κατὰ λόγον τοὺς ἡγουμένους. περὶ μὲν οὖν τῶν πρὸς

Ego cum libro VI promissum reliquerim, me datâ occasione commoda facturum comparationem Armaturæ Romanorum, & Macedonum, & similiter Instructionis acierum, quæ vtrisque in vsu fuit, quid inter sese differant, vt alterutra modo deterior sit, modo melior; promissum istud in ipsis rebus gestis adimplere nunc conabor. Quia enim Macedonum Instructio superioribus temporibus, per ipsamet effecta dato experimento, potior erat omnibus tam Asiaticis, quam Græcanicis Instructionibus; Romanorum vero primas obtinebat inter Africæ, atq; Europæ occidentales populos omnes; ac nostris temporibus non semel, sed pluries hi ordines ac viri inter sese commissi sunt: vtile iuxta ac pulchrum fuerit, discrimen, quod inter eos est, vestigare, atque adeo vnde contingat, Romanos superiores esse, ac primas e certaminibus bellicis auferre. vt ne Fortunam aliquam allegantes siue ratione vincêtes extollamus, (quod faciunt homines stolidi) sed cognitis veris eiusce rei causis cum ratione Duces & laudemus, & admiremur.

Equi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

Ἀννίβαν ἀγώνων γεγονότων Ῥωμαίοις, καὶ τῶν ἐν τούτοις ἐλαττωμάτων οὐδὲν ἂν δέοι πλείω λέγειν. οὐ γὰρ παρὰ τὸν καθοπλισμὸν, οὐδὲ παρὰ τὴν σύνταξιν, ἀλλὰ παρὰ τὴν ἐπιδεξιότητα τὴν Ἀννίβου, καὶ τὴν ἀγχίνοιαν περιέπιπτον τοῖς ἐλαττώμασι. δῆλον δὲ τοῦτο πεποιήκαμεν ἡμεῖς ἐπ' αὐτῶν ἐπιδεικνύοντες τῶν ἀγώνων. μαρτυρεῖ δὲ τοῖς ἡμετέροις λόγοις, πρῶτον μὲν τὸ τέλος τοῦ πολέμου. προσγενομένου γὰρ στρατηγοῦ τοῖς Ῥωμαίοις παραπλησίαν δύναμιν ἔχοντος Ἀννίβᾳ, ταχέως καὶ τὸ νικᾶν συνεξηκολούθησε τοῖς προειρημένοις. εἶτ' ἐν αὐτοῖς Ἀννίβας ἀποδοκιμάσας τὴν ἐξ ἀρχῆς αὐτοῖς ὑπάρχοντα καθοπλισμὸν, ἅμα τῷ νικῆσαι τῇ πρώτῃ μάχῃ παραχρῆμα τοῖς Ῥωμαίων ὅπλοις καθοπλίσας τὰς οἰκείας δυνάμεις, τούτοις διετέλεσε χρώμενος τὸν ἐξαρχῆς χρόνον. Πύρρος γε μὴν οὐ μόνον ὅπλοις, ἀλλὰ καὶ δυνάμεσιν Ἰταλικαῖς συγκέχρηται, τιθεὶς ἐναλλὰξ σημείαν, καὶ σπεῖραν φαλαγγιτικὴν ἐν τοῖς πρὸς Ῥωμαίους ἀγῶσιν. ἀλλ' ὅμως οὐδ' οὕτως ἐδύνατο νικᾶν, ἀλλ' ἀεί πως ἀμφίδοξα τὰ τέλη τῶν κινδύνων αὐτοῖς ἀπέβαινε. περὶ μὲν οὖν τούτων ἀναγκαῖον ἦν προειπεῖν, χάριν τοῦ μηδὲν ἀντεμφαίνειν ταῖς ἡμετέραις ἀποφάσεσι. ἐπάνειμι δ' ἐπὶ τὴν προκειμένην σύγκρισιν. Ὅτι μὲν ἐχούσης τῆς φάλαγγος τὴν αὐτῆς ἰδιότητα, καὶ δύναμιν, οὐδὲν ἂν ὑποσταίη κατὰ πρόσωπον, οὐδὲ μεῖναι τὴν ἔφοδον αὐτῆς, εὐχερὲς καταμαθεῖν ἐκ πολλῶν.

Equidem de certaminibus, quæ Romanis cum Hannibale fuêre, quodque in iis inferiores fuerint, nihil opus multa dicere. nec enim ob armaturam, nec ob acierum instructionem, sed dexteritatem solertiamque Hannibalis inferiores detrimenta passi sunt. idque in ipsis certaminibus ostendentes manifestum fecimus. Quinimo eius, quod dicimus, primo quidem belli istius exitus testimonio est. nam cum Romani Ducem nacti essent facultate Hannibali parem, ilico etiam victoria prædictos consecuta est. Deinde, & ipse Hannibal reprobatâ, quæ primum ipsi in usu fuerat, armaturâ, simul ac primâ pugnâ victor fuisset, confestim suas copias Romanorum armis armauit, inque eorum vsu toto post tempore continuauit. Profectò Pyrrhus quoque non solum armis, verum & copijs Italicis vsus simul est, positis alternatim Manipulo & Phalangitarum cohorte in præliis, quæ aduersus Romanos habuit. Nihilominus tamen nec ita eos deuincere potuit. Sed dubii discriminum exitus ipsis fuere. De hisce igitur quædam præfari necesse fuit, ne quid huic nostræ sententiæ aduorsari videretur. Sed redeo ad propositã comparationem. Equidẽ quod Phalangis, proprietatẽ suam ac vim obtinentis, incursum atque aduersam in fronte impressionem manere, ac sustinere nihil valeat, e multis id discere facile est.

ἐπεὶ γὰρ ὁ μὲν ἀνὴρ ἵσταται σὺν τοῖς ὅπλοις ἐν τρισὶ ποσὶ κατὰ τὰς ἀναγωνίους πυκνώσεις, τὸ δὲ τῶν σαρισσῶν μέγεθός ἐστι κατὰ τὴν μὲν ἐξ ἀρχῆς ὑπόθεσιν ἑκκαίδεκα πηχῶν, κατὰ δὲ τὴν ἁρμογὴν τὴν πρὸς τὴν ἀλήθειαν δεκατεσσάρων, τούτων δὲ τοὺς τέτταρας ἀφαιρεῖ τὸ μεταξὺ ταῖν χεροῖν διάστημα, καὶ τὸ κατόπιν σήκωμα τῆς προσβολῆς, φανερὸν ὅτι τοὺς δέκα πήχεις προπίπτειν ἀνάγκη τὴν σάρισσαν πρὸ τῶν σωμάτων ἑκάστου τῶν ὁπλιτῶν, ὅταν εἴη δι' ἀμφοῖν ταῖν χεροῖν * προβαλλόμενος ἐπὶ τοὺς πολεμίους. ἐκ δὲ τούτου συμβαίνει τὰς μὲν τοῦ δευτέρου, καὶ τρίτου, καὶ τετάρτου πλεῖον, τὰς δὲ τοῦ πέμπτου ζυγοῦ σαρίσσας δύο προπίπτειν πήχεις πρὸ τῶν πρωτοστατῶν, ἐχούσης τῆς φάλαγγος τὴν αὐτῆς ἰδιότητα, καὶ πύκνωσιν κατ' ἐπιστάτην, καὶ κατὰ παραστάτην. ὡς Ὅμηρος ἐπιδείκνυσιν ἐν τούτοις·

Nam quia vir cum armis, imminente conflictu dum fit densatio, stat occupans locum trium pedum, ac sarissæ longitudo secundum primum institutum cubitorum est sedecim, at secundum veram congruentiam quatuordecim, quorum quatuor spatium aufert, quod est inter vtramque manum, quodque in protensione æquipondium aliquod confert; inde liquet, necessariò pro corporibus singulorum decem cubitis prominere, cum vtrâque manu in hostes protensa est. Hinc adeo accidit, sarissas iugi secundi, tertij, & quarti pluribus, quinti vero iugi duobus cubitis ante protostatas prominere: habente nimirum Phalange suam proprietatem, ac densationem secundum Parastatam, atque Epistatam, quemadmodum, exemplum eius est apud Homerum in his versibus:

Ἀσπὶς ἄρ' ἀσπίδ' ἔρειδε, κόρυς κόρυν, ἀνέρα δ' ἀνήρ,
Ψαῦον δ' ἱππόκομοι κόρυθες λαμπροῖσι φάλοισι
Νευόντων, ὡς πυκνοὶ ἐφέστασαν ἀλλήλοισι·

Et clypeus clypeum, & galeam galea, atque virum vir
Sustinet, implexis vario nutamine cristis
Vibrantum: dum densato stat in agmine miles.

Τούτων δ' ἀληθινῶς, καὶ καλῶς λεγομένων, δῆλον ὡς ἀνάγκη καθ' ἕκαστον τῶν πρωτοστατῶν σαρίσσας προπίπτειν πέντε, δυσὶ πήχεσι διαφερούσας ἀλλήλων * καὶ κατὰ μῆκος. ἐκ δὲ τούτου ῥάδιον ὑπὸ τὴν ὄψιν λαβεῖν τὴν τῆς ὅλης φάλαγγος ἔφοδον,

Hæc cum verè, ac pulchrè dicantur, clarum est, ante singulorum armatorum corpora sagittas prominere duobus cubitis inter se longitudine differentes. Hinc facile est, ob oculos ponere Phalangis totius im-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

καὶ * προβολήν, ποίαν τινα * εἰκότως εἶναι, καί τινα δύναμιν ἔχειν ἐφ' ἑκκαίδεκα τὸ βάθος οὖσαν. ὧν ὅσοι πέμπτον ζυγὸν ὑπεραίρουσι ταῖς μὲν σαρίσσαις οὐδὲν οἷοί τ' εἰσὶ συμβαλέσθαι πρὸς τὸν κίνδυνον. διόπερ οὐδὲ ποιοῦνται κατ' ἄνδρα τὴν * προβολήν. παρὰ δὲ τοὺς ὤμους τῶν προηγουμένων ἀνανευκυίας φέρουσι, χάριν τοῦ τὸν κατὰ κορυφὴν τόπον ἀσφαλίζειν τῆς ἐκτάξεως, εἰργουσῶν τῇ πυκνώσει τῶν σαρισσῶν ὅσα τῶν βελῶν ὑπερπετῆ τῶν πρωτοστατῶν φερόμενα δύναται προσπίπτειν πρὸς τοὺς ἐφεστῶτας. αὐτῷ γε μὴν τοῦ σώματος βάρει κατὰ τὴν ἐπαγωγὴν πιέζοντες οὗτοι τοὺς προηγουμένους βιαίαν μὲν ποιοῦσι τὴν ἔφοδον, ἀδύνατον δὲ τοῖς πρωτοστάταις τὴν εἰς τ' οὔπισθεν μεταβολήν. τοιαύτης περὶ τὴν φάλαγγα διαθέσεως * καὶ καθ' ὅλου, καὶ κατὰ μέρος, ῥητέον ἂν εἴη καὶ τοῦ Ῥωμαίων καθοπλισμοῦ, καὶ τῆς ὅλης συντάξεως τὰς ἰδιότητας καὶ διαφορὰς ἐκ παραθέσεως. ἵστανται μὲν οὖν ἐν τρισὶ ποσὶ μετὰ τῶν ὅπλων καὶ Ῥωμαῖοι. τῆς μάχης δ' αὐτοῖς κατ' ἄνδρα τὴν κίνησιν λαμβανούσης διὰ τὸ τῷ μὲν θυρεῷ σκέπειν τὸ σῶμα συμμετατιθεμένους ἀεὶ πρὸς τὸν τῆς πληγῆς καιρόν, τῇ μαχαίρᾳ δ' ἐκ μεταφορᾶς καὶ διαιρέσεως ποιεῖσθαι τὴν μάχην, προφανὲς ὅτι χάλασμα καὶ διάστασιν ἀλλήλων ἔχειν δεήσει τοὺς ἄνδρας ἐλάχιστον τρεῖς πόδας κατ' ἐπιστάτην καὶ κατὰ παραστάτην, εἰ

petum, atque impressionem, qualem eam esse probabile, ac quam vim habere necesse sit altitudine eius constante è sedecim viris. Quorum quotquot post quintum iugum sunt, etiam si illi suis sarisis nullum possint operæ pretium in conflictu præstare: (non enim viritim impetum faciunt, sed præter humeros præcedentium prominentes eas gerunt, vt verticem totius aciei muniant, tela densitate suâ auertentibus sarissis, quæ supra Protostatarum capita transeuntia possint in posteriores elidi) attamen corporum pondere, cum hi ipsâ in hostes inductione, præcedentes propellant, tum violentam reddunt incursionem, tum prioribus retrocedendi ansam omnem præripiunt. Talis cum sit Phalangis tum in genere, tum in specie dispositio, dicenda quoque factâ comparatione Armaturæ Romanorum, ac totius Instructionis tum differentiæ, tum proprietates. Stant igitur etiam Romani cum suis armis, ac inter sese distant tribus pedibus *quoquouersum*. Cum vero illis Pugna viritim motum capiat, propterea quod corpus tegant scuto transposito semper ad latus ictui opportunum, præliumque faciant gladio cæsim, punctimque ferientes; manifestum hinc, debere spatium ac distantiam seruare inter sese viros istos minimum trium pedum in longitudine, atque altitudine, si quidem vsum commodum poscente ne-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

μέλλουσιν εὐχρηστεῖν πρὸς τὸ δέον. ἐκ
δὲ τούτου συμβήσεται τὸν ἕνα Ῥωμαῖον
ἵστασθαι κατὰ δύο πρωτοστάτας τῶν
φαλαγγιτῶν. ὥστε πρὸς δέκα σαρίσ-
σας αὐτῷ γίνεσθαι τὴν ἀπάντησιν, καὶ
τὴν μάχην. ἃς οὔτε κόπτοντα τὸν ἕνα
κατατασχῆσαι δυνατὸν, ὅταν ἅπαξ
συνάψωσιν εἰς τὰς χεῖρας, οὔτε βιά-
σασθαι ῥάδιον. μηδέν γε τῶν ἐφεστό-
των δυναμένων συμβαλέσθαι τοῖς
πρωτοστάταις, μήτε πρὸς βίαν, μήτε
πρὸς τὴν τῶν μαχαιρῶν ἐνέργειαν.
ἐξ ὧν εὐκατανόητον * οὐχ οἷόν τε μεῖναι
κατὰ πρόσωπον τὴν ἔφοδον τῆς φά-
λαγγος οὐδένα, ἢ τειρούσης τὴν αὐτῆς
ἰδιότητα, καὶ δύναμιν, ὡς ἐν ἀρχαῖς
εἶπα. τίς * οὖν αἰτία τοῦ νικᾶν Ῥω-
μαίους, καί τι τὸ σφάλλον ἐστὶ τοὺς ταῖς
φάλαγξι χρωμένους; ὅτι συμβαίνει
τὸν μὲν πόλεμον ἀορίστους ἔχειν καὶ τοὺς
καιροὺς, καὶ τοὺς τόπους τοὺς πρὸς τὴν
χρείαν. τῆς δὲ φάλαγγος ἕνα και-
ρὸν εἶναι καὶ τόπον, ἓν γένος, ἐν οἷς δύ-
ναται τὴν αὐτῆς χρείαν ἐπιτελεῖν. εἰ
μὲν οὖν τις ἦν ἀνάγκη τοῖς ἀντιπάλοις
εἰς τοὺς τῆς φάλαγγος καιροὺς καὶ τό-
πους συγκαταβαίνειν, ὅτε μέλλοιεν
κρίνεσθαι περὶ τῶν ὅλων, εἰκὸς ἦν κα-
τὰ τὸν ἄρτι λόγον ἀεὶ φέρεσθαι τὸ πρω-
τεῖον τοὺς ταῖς φάλαγξι χρωμένους.
εἰ δὲ δυνατὸν ἐκκλίνειν, καὶ τοῦτο ποιεῖν
ῥαδίως, πῶς ἂν ἔτι φοβερὸν εἴη τὸ προ-
ειρημένον σύνταγμα; καὶ μὴν ὅτι χρείαν
ἔχει τόπων ἐπιπέδων καὶ ψιλῶν ἡ φά-
λαγξ, πρὸς δὲ τούτοις μηδὲν ἐμπόδιον

cessitate præstabunt. Atque hinc
continget, vnum Romanum duo-
bus Phalangitarum Protostatis op-
poni: ita vt decem sarissis illi sit oc-
currendum, cumque iisdem depu-
gnandum. quas postquā manus con-
seruêre, promptè vnus confringe-
re nec facilè per vim vlli e manibus
euellere potest, cum postpositi pri-
oribus nullam operam subsidiariam
queant conferre, nec ad vim infe-
rendam, nec ad gladiorum effica-
cem vsum. E quibus intelligi facile
potest, neminem manere, aut su-
stinere posse aduersum Phalangis in
fronte impetum, quæ quidem pro-
prietatem suam, ac vim, de quibus
ante dixi, conseruat. Quid igitur
causæ est, quod eos frustretur, qui
Phalangibus vtuntur? Quia nimi-
rum contingit in bello infinitas da-
ri temporum occasiones, ac loca ad
vsum varia: Phalangis autem vnam
esse occasionem, vnum locum, &
genus vnum, in quibus suum vsum
exhibere possit. Quod si ergo ne-
cessario aduersarii, quoties de sum-
mâ rerum decertandum, condescen-
dere cogerentur in tempora ac lo-
ca Phalangi propria, meritò e mo-
do dictis vtentes Phalangibus sem-
per primas e præliis asportarent.
Quod si autem ea declinari possint,
id quod factu facile, cur vltra præ-
dicta Instructio formidetur? Quin-
etiam Phalangem postulare loca pla-
na, æqualia, adhæc talia, quæ nul-
lum impedimentum dare queant, vt
sunt, fossæ, salebræ, conualles, tu-
muli, fluuiorum torrentes, id in
confesso

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

ἐχόντων, λέγω δὲ οἷον τάφρους, ἐκρήγματα, συναγκείας, ὀφρῦς, ῥεῖθρα ποταμῶν, ὁμολογούμενόν ἐστι. πάντα γὰρ τὰ προειρημένα παραποδίζειν καὶ λύειν τὴν τοιαύτην τάξιν ἱκανὰ γίνεται. διότι δ᾽ εὑρεῖν τόπους ποτὲ μὲν ἐπὶ σταδίους εἴκοσι, ποτὲ δὲ καὶ πλείους, ἐν οἷς μηδέν τι τοιοῦτον *ὑπάρχειν, σχεδὸν ὡς εἰπεῖν ἀδύνατόν ἐστιν. εἰ δὲ μήγε, τελέως σπάνιον, καὶ τοῦτο πᾶς ἄν τις ὁμολογήσειεν, οὐ μὴν ἀλλ᾽ ἔστω τόπους ἐξευρῆσθαι τοιούτους. ἐὰν οὖν οἱ μὲν πολεμοῦντες εἰς μὲν τούτους μὴ συγκαταβαίνωσι, *περιπορευόμενοι δὲ πορθῶσι τὰς πόλεις καὶ τὴν χώραν τὴν τῶν συμμάχων, τί τῆς τοιαύτης ὄφελος ἔσται συντάξεως; μένουσα μὲν γὰρ ἐν τοῖς ἐπιτηδείοις αὐτῇ τόποις οὐχ οἷον ὠφελεῖν δύναιτ᾽ ἂν τοὺς φίλους, ἀλλ᾽ οὐδ᾽ αὑτὴν σώζειν. αἱ γὰρ τῶν ἐπιτηδείων παρακομιδαὶ κωλυθήσονται ῥαδίως ὑπὸ τῶν πολεμίων, ὅταν ἀκονητὶ *κρατῶσι τῶν ὑπαίθρων. ἐὰν δ᾽ *ἀπολιποῦσα τοὺς οἰκείους τόπους βούληταί τι πράττειν, εὐχείρωτος ἔσται τοῖς πολεμίοις. οὐ μὴν ἀλλὰ κἂν εἰς τοὺς ἐπιπέδους συγκαταβάς τις τόπους μὴ πᾶν ἅμα τὸ σφέτερον στρατόπεδον ὑπὸ τὴν ἐπαγωγὴν τῆς φάλαγγος κατὰ τὸν ἕνα καιρὸν ὑποβάλῃ, βραχέα δὲ φυγομαχήσῃ κατ᾽ αὐτὸν τὸν τοῦ κινδύνου καιρὸν, εὐθεώρητον γίνεται τὸ συμβησόμενον, ἐξ ὧν ποιοῦσι Ῥωμαῖοι νῦν. οὐκ ἔτι γὰρ ἐκ τοῦ λόγου δεῖ τεκμαίρεσθαι τὸ νυνὶ λεγόμενον ὑφ᾽ ἡμῶν, ἀλλ᾽ ἐκ τῶν ἤδη γεγονότων. οὐ γὰρ ἐξισώσαντες τὴν παράταξιν πᾶσιν ἅμα συμβάλλουσι τοῖς στρατοπέδοις μετωπηδὸν πρὸς τὰς φάλαγγας.

confeſſo eſt. nam prædicta iſta ſatis eſſe poſſunt ad ordinem talem aut impediendum, aut diſſoluendum: quod loca reperire quandoque viginti ſtadiorum, quandoq; plurium, in quibus nullum tale offendiculum, pene dixero, impoſſibile ſit; ſin minus, attamen perrarum. idque nemo inficias ibit. Sed eſto, inveniri talia loca. Quid ſi ergo aduerſarij in iſta non condeſcendant, ſed interea circumquaque vrbes atque agros ſociorum deuaſtatum eant, quid talis **Aciei** inſtructio prodeſſe quibit? Nam permanens in conuenientibus ſibi locis tantum abeſt, ſocios & amicos iuuare, vt nec ſe ipſa ſeruare poſſit. Commeatu enim & rerum neceſſariarum importatione facile ab hoſtibus ſecludentur, poſtquam ſine labore illi iam campo potiti ſint. Sin vero illa relinquens loca ſibi propria attentare aliquid volet, facile in poteſtatem hoſtium veniet. Quin ſi etiam in plana locorum quis condeſcendat, nec tamen totum ſuum exercitum vno eodemque temporis momento obiiciat Phalangis Inductioni, ſed receſſim quaſi pugnet ipſo certaminis tempore, quid ſit euenturum facilè intelligi poteſt ex ijs, quæ hodiè a Romanis fiunt. nec enim eius, quod iam a nobis dicitur, certitudinem e verbis amplius colligere oportet, ſed ex iis quæ iam ante facta. Non enim formatâ omni ex parte acie ſimili cunctis ſimul exercitus ſui copiis vnâ fronte cum Phalangibus confligunt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

ἀλλὰ τὰ μὲν ἐφεδρεύει τῶν μερῶν αὐτοῖς πολεμίοις. λοιπὸν εἴτε ἐκπιέσωσιν οἱ φαλαγγῖται τοὺς καθ' αὐτοὺς * προβάλλοντες, εἴτ' ἐκπιεσθῶσιν ὑπὸ τούτων, λέλυται τὸ τῆς φάλαγγος ἴδιον. ἢ γὰρ ἑπόμενοι τοῖς ὑποχωροῦσιν, ἢ φεύγοντες τοὺς προκειμένους, ἀπολείπουσι τὰ λοιπὰ μέρη τῆς οἰκείας δυνάμεως. οὗ γενομένου δέδοται τοῖς ἐφεδρεύουσι τῶν πολεμίων διάστημα καὶ τόπος, ὃν οὗτοι κατεῖχον, πρὸς τὸ μηκέτι κατὰ πρόσωπον ὁρμᾶν, ἀλλὰ παρεισπεσόντας πλαγίους παρίστασθαι καὶ κατὰ νώτου τοῖς φαλαγγίταις. ὅταν δὲ τοὺς μὲν τῆς φάλαγγος καιροὺς καὶ προτερήματα ῥάδιον εἴη φυλάξασθαι, τοὺς δὲ κατὰ τῆς φάλαγγος ἀδύνατον, πῶς οὐ μεγάλην εἰκὸς εἶναι τὴν διαφορὰν ἐπὶ τῆς ἀληθείας τῶν προειρημένων; καὶ μὴν πορευθῆναι διὰ τόπων παντοδαπῶν ἀναγκαῖον τοὺς χρωμένους φάλαγγι, καὶ καταστρατοπεδεῦσαι, ἔτι δὲ τόπους εὐκαίρους προκαταλαβέσθαι, καὶ πολιορκῆσαί τινας, καὶ πολιορκηθῆναι, καὶ παραδόξοις ἐπιφανείαις περιπεσεῖν· ἅπαντα γὰρ ταῦτά ἐστι πολέμου μέρη, καὶ ῥοπὰς ποιεῖ πρὸς τὸ νικᾶν, ποτὲ μὲν ὁλοσχερεῖς, ποτὲ δὲ μεγάλας, ἐν οἷς πᾶσιν ἡ μὲν Μακεδόνων ἐστὶ σύνταξις δύσχρηστος, ποτὲ δ' ἄχρηστος, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι τὸν φαλαγγίτην μήτε κατὰ τάγμα, μήτε κατ' ἄνδρα παρέχεσθαι χρείαν. ἡ δὲ Ῥωμαίων εὔχρηστος. πᾶς γὰρ Ῥωμαῖος ὅταν ἅπαξ καθοπλισθεὶς

Sed quædam ipſis partes in ſubſidiis ſtant quædam cum hoſtibus manus conſerunt. Relinquitur igitur, ſeu Phalangitæ loco pellant ſuos aduerſarios, ſeu ab iis loco pellanrur, proprietatem phalangis diſſolui. Quod dum fit, Subſidiariis hoſtium ſpatium, ac locus ceditur, quem ipſi ante occupabant, non amplius aduerſum impetum a fronte faciendi, ſed a lateribus irruendi, ac phalangitas a tergo etiam inuadendi. cum ergo facile ſit, euitare tempora, ac loca, in quibus Phalanx primas obtinere poſſit, quæ autem phanlangi aduerſa ſunt impoſſibile, quomodo non videatur reuera magna eſſe prædictorum differentia. Adhæc per omnigena loca iter facere phalange vtentes neceſſe eſt, inque iiſdem caſtra ponere: tum etiam loca opportuna præoccupare nonnullaque per obſidionem oppugnare, aut in quibuſdam obſidionem ſuſtinere, adeoque inopinatos hoſtium ſuperuentus experiri. nam hæc omnia velut partes bellum ſibi vendicat, atque in iis momenta quandoque victoriæ ſumma, quandoque magna exhibet. in quibus omnibus Macedonum inſtructio vſum difficilem, aliquando etiam nullum habet: quod Phalangita vtilem operam nec viritim, nec agminatim nauare valeat. Romanorum contra inſtructio in iis vtilis eſt. quiſq; enim Romanorum poſteaquam ſe-

mel

ὁρμήσῃ πρὸς τὴν χρείαν, ὁμοίως ἥρμωσαι πρὸς πάντα τόπον, καὶ καιρὸν, καὶ πρὸς πᾶσαν ἐπιφάνειαν. καὶ μὴν ἕτοιμός ἐστι, καὶ τὴν αὐτὴν ἔχει διάθεσιν, ἄν τε μετὰ πάντων δέῃ κινδυνεύειν, ἄν τε μετὰ μέρους, ἄν τε κατὰ σημείαν ἄν τε καὶ κατ᾽ ἄνδρα. διὸ καὶ παρὰ πολὺ τῆς κατὰ μέρος εὐχρηστίας διαφερούσης, παρὰ πολὺ καὶ τὰ τέλη συνεξακολουθεῖ ταῖς Ῥωμαίων προθέσεσι μᾶλλον ἢ ταῖς τῶν ἄλλων. περὶ μὲν οὖν τούτων ἀναγκαῖον ἡγησάμην εἶναι, τὸ διὰ πλειόνων ποιήσασθαι μνήμην, διὰ τὸ καὶ παρ᾽ αὐτὸν τὸν καιρὸν πολλοὺς τῶν Ἑλλήνων διαλαμβάνειν, ὅτε Μακεδόνες ἡττήθησαν, ἀπίστῳ τὸ γεγονὸς ἐοικέναι, καὶ μετὰ ταῦτα πολλοὺς διαπορήσειν, διὰ τι, καὶ πῶς λείπεται τὸ σύνταγμα τῆς φάλαγγος ὑπὸ τοῦ Ῥωμαίων καθοπλισμοῦ.

mel armatus postulante vsu ad pugnam ruit, simul & ad quemuis locum, & quoduis tempus, & quemuis aspectum compositus est: imo & paratus, eandemque dispositionem obtinens, siue cum omnibus, siue cum parte aliquâ, siue manipulatim, siue etiam viritim discrimen prælij sit subeundum. Quocirca cum particulari ac facili vsu permultum differat, eo fit, vt euentus præliorum vtplurimum magis Romanorum, quam aliorum institutis respondeant. De his itaque prolixius mentionem facere necessarium duxi, quod illo ipso tempore, cum deuicti essent Macedones, multi Græcorum supra fidem illud videri existimarent: quodque multi post hæc dubitaturi sint, cur, ac quomodo constructio Phalangis armaturâ Romanorum sit inferior?

Ex Arriani lib. I. quædam Præliorum deſcriptiones.

Prælium Alexandri cum Thracibus.

Καὶ ἐνταῦθα ἀπήντων αὐτῷ κατὰ τὰ στενὰ τῆς ἀνόδου τῆς ἐπὶ τὸ ὄρος τῶν τε ἐμπόρων πολλοὶ ὡπλισμένοι, καὶ οἱ Θρᾷκες οἱ αὐτόνομοι, παρεσκευασμένοι εἴργειν τοῦ πρόσω, κατειληφότες τὴν ἄκραν τοῦ Αἵμου, τὸν στόλον, παρ' ὃν ἦν τῷ στρατεύματι ἡ πάροδος. ξυναγαγόντες δὲ ἁμάξας, καὶ προβαλλόμενοι πρὸ σφῶν, ἅμα μὲν χάρακι ἐχρῶντο ταῖς ἁμάξαις, εἰς τὸ ἀπομάχεσθαι ἀπ' αὐτῶν, εἰ βιάζοιντο· ἅμα δὲ ἐν νῷ εἶχον ἐπαφιέναι ἀνιοῦσιν, ᾗ ἀποτομώτατον τοῦ ὄρους, ἐπὶ τὴν φάλαγγα τῶν Μακεδόνων τὰς ἁμάξας. γνώμην δὲ πεποίηντο, ὅτι ὅσον πυκνοτέρᾳ τῇ φάλαγγι καταφερόμενοι συμμίξουσιν αἱ ἅμαξαι, τόσῳ μᾶλλόν τι διασκεδάσουσιν αὐτὴν βίᾳ ἐμπεσοῦσαι. Ἀλεξάνδρῳ δὲ βουλὴ γίγνεται, ὅπως ἀσφαλέστατα ὑπερβάλῃ τὸ ὄρος. καὶ ἐπειδὴ ἐδόκει διακινδυνευτέα (οὐ γὰρ εἶναι ἄλλῃ τὴν πάροδον) παραγγέλλει τοῖς ὁπλίταις, ὁπότε καταφέροιντο κατὰ τοῦ ὀρθίου αἱ ἅμαξαι, ὅσοις μὲν ὁδὸς πλατεῖα οὖσα παρέχοι λῦσαι τὴν τάξιν, τούτους δὲ διαχωρῆσαι, ὡς δι' αὐτῶν ἐμπεσεῖν τὰς ἁμάξας. ὅσοι δὲ περικαταλαμβάνοιντο, ξυννεύσαντας τοὺς δὲ καὶ πε-

Hic, ad *AEmum montem*, in faucibus atque anguſtiis, quà is adſcenditur, Alexandro multi negotiatorum armati, & Thraces Autonomi occurrerunt, in hoc parati, vt occupatâ montis ſummitate acceſſum vlteriorem exercitus, quâ viâ tranſitus erat, impedirent. congregatis autem plauſtris, iiſque ante ſeſe obiectis ſimul pro vallo vtebantur, vt ex iiſdem, ſi premerentur, depugnarent: ſimul etiam in animo habebant, ſi adſcenderent, quà præruptiſſimus mons erat, inde plauſtra in aduerſam Macedonum Phalangem deturbare. Nam opinionem ſibi fecerant, quod, quanto confertior eſſet Phalanx, in quam vi illapſa plauſtra deferrentur; tanto magis eam diſſipatura. At vero Alexandro conſilium erat, vt quam tutiſſimè montem ſuperaret. Et quando videbatur periculum eſſe ſubeundum (non enim alia erat tranſeundi via) mandat Scutatis, vt, quum rectâ deferri viderent plauſtra, quibus per viæ latitudinem hoc concederetur, ij ſoluto ordine ſecederent, vt per vacuum ipſis ſpatium illapſa deferrentur plauſtra: quotquot vero anguſtiâ viæ coacti cedere nequirent, vt ii pronos ſimul humi ſe proſternerent clypeis inter ſeſe arctiſſimè conſe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

σόντας εἰς γῆν, συγκλεῖσαι ἐς ἀκριβὲς τὰς ἀσπίδας, τοῦ καὶ αὐτῶν φερομένας τὰς ἁμάξας, καὶ τῇ ῥύμῃ κατὰ τὸ εἰκὸς ὑπερπηδώσας, ἀβλαβῶς ἐπελθεῖν καὶ οὕτω ξυνέβη ὅπως παρήνεσέ τε Ἀλέξανδρος, καὶ εἴκασεν. οἱ μὲν γὰρ διέσχον τὴν φάλαγγα, αἱ δὲ ὑπὲρ τῶν ἀσπίδων ἐπικυλιθεῖσαι ὀλίγα ἔβλαψαν. ἀπέθανε δὲ οὐδεὶς ἐπὶ ταῖς ἁμάξαις. ἔνθα δὲ οἱ Μακεδόνες θαρσήσαντες, ὅτι ἀβλαβεῖς αὐτοῖς, ἃς μάλιστα ἐδεδίεσαν, αἱ ἅμαξαι ἐγένοντο, σὺν βοῇ ἐπὶ τοὺς Θρᾷκας ἐνέβαλον. Ἀλέξανδρος δὲ τοὺς τοξότας μὲν ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ κέρως πρὸ τῆς ἄλλης φάλαγγος, ὅτι ταύτῃ εὐπορώτερα ἦν, ἐλθεῖν ἐκέλευσε, καὶ ἐκτοξεύειν εἰς τοὺς Θρᾷκας, ὅπῃ προσφέροιντο· αὐτὸς δὲ ἀναλαβὼν τὸ ἄγημα, καὶ τοὺς ὑπασπιστὰς, καὶ Ἀγριᾶνας, κατὰ τὸ εὐώνυμον ἦγεν. ἔνθα δὴ οἱ τοξόται βάλλοντες τοὺς προεκθέοντας τῶν Θρᾳκῶν ἀνέστελλον. καὶ ἡ φάλαγξ προσμίξασα οὐ χαλεπῶς ἐξέωσεν ἐκ τῆς χώρας ἀνθρώπους ψιλοὺς, καὶ κακῶς ὡπλισμένους βαρβάρους. ὥστε Ἀλέξανδρον ἀπὸ τοῦ εὐωνύμου ἐπάγοντα οὐκ ἔτι ἐδέξαντο, ἀλλὰ ῥίψαντες, ὡς ἑκάστοις προυχώρει, τὰ ὅπλα, κατὰ τοῦ ὄρους ἔφυγον. καὶ ἀπέθανον μὲν αὐτῶν ἐς χιλίους καὶ πεντακοσίους, ζῶντες δὲ ἄνδρες μὲν ὀλίγοι ἐλήφθησαν, διὰ ὠκύτητα καὶ τῆς χώρας ἐμπειρίαν. γυναῖκες δὲ ὅσαι ξυνείποντο αὐτοῖς, ἑάλωσαν πᾶσαι· καὶ τὰ παιδάρια, καὶ ἡ λεία πᾶσα ἑάλω.

consertis, quò delata in ipsos plaustra, atque ipso impetu, vt erat par, trasiliuntia, innoxiè deorsum ferrentur. Atque ita contigit, vt & suaserat Alexander, & secum reputarat. Diuisa enim ab iis Phalange, plaustra in clypeos deuoluta parum damni dedêre. Sed neque vllus eorum sub plaustris obrutus vitam amisit. Tum verò Macedones animosiores facti, quod plaustra, quæ maximè reformidârant, sine vllo suo damno pertransiissent, sublato clamore in Thracas irruêre. Alexander interim sagittarios a dextro cornu ante aliam Phalangem, quod illac facilior accessus esset, venire iussit, ac tela in eos iacere, quacumque impetum facerent. Ipse agmine regio, ac satellitio cum Agrianis assumpto secum ad læuum cornu duxit. Tum sagittarii quotquot Thracum procursabant, telis reprimebant: Phalanx etiam se iis admiscens haud difficulter leues homines, maleque armatos barbaros loco mouit. itaque Alexandrum a læuâ irruentem non amplius sustinere potuerunt, sed abiectis, vt cuique licebat, armis per montem diffugêre. Occisi quidem ex ipsis ad mille quingenti: superstites viri pauci capti, propter & pedum velocitatem, & regionis quam habebant peritiam. at fœminæ, quotquot ipsos sequebantur, omnes cum pueris, & vniuersâ prædâ captæ, atque abductæ sunt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

Prælium Alexandri cum Triballis.

Ἀλέξανδρος δὲ καὶ αὐτὸς τὴν μὲν φάλαγγα ἐς βάθος ἐκτάξας ἐπῆγε. τοὺς δὲ τοξότας καὶ τοὺς σφενδονήτας προεκθέοντας ἐκέλευσεν ἐκτοξεύειν τε καὶ σφενδονᾶν εἰς τοὺς βαρβάρους, εἴ πως προκαλέσαιτο αὐτοὺς ἐς τὰ ψιλὰ ἐκ τοῦ νάπους. οἱ δὲ, ὡς ἐντὸς βέλους ἐγένοντο, παιόμενοι ἐξέθεον ἐπὶ τοὺς τοξότας, ὅπως ἐς χεῖρας ξυμμίξειαν γυμνοῖς οὖσι τοῖς τοξόταις. Ἀλέξανδρος δὲ, ὡς προήγαγεν αὐτοὺς ἐκ τῆς νάπης ἔξω, Φιλώταν μὲν. ἀναλαβόντα τοὺς ἐκ τῆς ἄνωθεν Μακεδονίας ἱππέας, προσέταξεν ἐμβάλλειν κατὰ τὸ κέρας τὸ δεξιὸν, ᾗπερ μάλιστα προυκεχωρήκεσαν ἐν τῇ ἐκδρομῇ. Ἡρακλείδην δὲ καὶ Σώπολιν τοὺς ἐκ Βοτιαίας τε καὶ Ἀμφιπόλεως ἱππέας κατὰ τὸ εὐώνυμον κέρας ἐπάγειν ἔταξε τὴν δὲ φάλαγγα τῶν πεζῶν, καὶ τὴν ἄλλην ἵππον πρὸ τῆς φάλαγγος παρατείνας κατὰ μέσους ἐπῆγε. καὶ ἔστε μὲν ἀκροβολισμὸς παρ' ἑκατέρων ἦν οἱ Τριβαλλοὶ οὐ μεῖον εἶχον. ὡς δὲ ἥ τε φάλαγξ πυκνὴ ἐνέβαλλεν ἐπ' αὐτοὺς ἐρρωμένως, καὶ οἱ ἱππεῖς οὐκ ἀκοντισμῷ ἔτι, ἀλλ' αὐτοῖς ὠθοῦντες τοῖς ἵπποις. ἄλλῃ καὶ ἄλλῃ προσέπιπτον, τότε δὴ ἐτράπησαν διὰ τοῦ νάπους ἐς τὸν ποταμόν. καὶ ἀποθνήσκουσι μὲν τρισχίλιοι ἐν τῇ φυγῇ, ζῶντες δὲ ὀλίγοι καὶ τούτων ἐλήφθησαν, ὅτι ὕλη τε δασεῖα

Alexander etiam ipsus Phalangem in Altum instructam induxit. Sagittarios autem, ac Funditores ante alios procursare, ac sagittis fundisque barbaros petere iussit, si forte è syluâ eos prouocaret in patentem campum. At illi, vt intra teli iactum venerant, icti telis Sagittariorum in eos cursu feruntur, vt cum ipsis inermibus manus conserant. Alexander postquam extra syluam Triballos produxit, Philotæ imperauit, vt assumptis secum e superiore Macedoniâ Equitibus dextrum hostium cornu adoriatur, quà in ipso excursu maximè processerant: Heraclidem vere, & Sopolin cum Equitibus e Bœotiâ, & Amphipoli adductis in sinistrum cornu impetum facere iussit. Ipse Peditum Phalangem, ac reliquum Equitatum ante phalangem in longitudinem porrectum in medios hostes induxit. Et quidem, quamdiu velitatum vtrimque fuit, Triballi haud inferiores erant. Simul ac vero densa Phalanx in ipsos impetu valido irruit, atque Equites non amplius iam hastis sed ipsis adeo equis ipsos propellerent, ac vndiquaque adorientes premerent, tunc per syluam ad fluuium fugam capessebant. Atque horum quidem in funâ ipsâ periêre tria millia: at pauci viui ca-

pti,

περὶ τοῦ ποταμοῦ ἦν, καὶ νὺξ ἐπιγενομένη τὴν ἀκρίβειαν τῆς διώξεως ἀφείλετο τοὺς Μακεδόνας. αὐτῶν δὲ τῶν Μακεδόνων τελευτῆσαι λέγει Πτολεμαῖος ἱππέας μὲν ἕνδεκα, πεζοὺς δὲ ἀμφὶ τοὺς τεσσαράκοντα. ἀπὸ δὲ τῆς μάχης τριταῖος ἀφικνεῖται Ἀλέξανδρος ἐπὶ τὸν ποταμὸν τὸν Ἴστρον.

pti. quod & densum nemus ante flumen esset, & ingruens nox Macedonibus opportunitatem persequendi præriperet. Ex ipsis Macedonibus mortem obisse autor Ptolemæus, Equites vndecim, Pedites circiter quadraginta. Alexander autem tertio a Pugnâ die ad Istrum fluuium peruenit.

Prælium Alexandri cum Getis.

Ὑπὸ δὲ τὴν ἕω Ἀλέξανδρος διὰ τοῦ λήιου ἦγε, παραγγείλας τοῖς πεζοῖς πλαγίαις ταῖς σαρίσσαις ἐπικλίνοντας τὸν σῖτον, οὕτω προάγειν ἐς τὰ οὐκ ἐργάσιμα. οἱ δὲ ἱππεῖς, ἕς τε μὲν διὰ τοῦ λήιου προῄει ἡ φάλαγξ, ἐφείποντο· ὡς δὲ ἐκ τῶν ἐργασίμων ἐξῄεσαν, τὴν μὲν ἵππον ἐπὶ τὸ δεξιὸν κέρας αὐτὸς Ἀλέξανδρος παρῆγε, τὴν φάλαγγα δὲ ἐν πλαισίῳ Νικάνορα ἄγειν ἐκέλευσεν. καὶ οἱ Γέται οὐδὲ τὴν πρώτην ἐμβολὴν τῶν ἱππέων ἐδέξαντο. παράδοξος μὲν γὰρ αὐτοῖς ἡ τόλμα ἐφάνη τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὅτι εὐμαρῶς οὕτω τὸν μέγιστον τῶν ποταμῶν διεβεβήκει ἐν μιᾷ νυκτὶ, τὸν Ἴστρον, οὐ γεφυρώσας τὸν πόρον· φοβερὰ δὲ καὶ τῆς φάλαγγος ἡ ξύγκλασις, βιαία δὲ ἡ τῶν ἱππέων ἐμβολή. καὶ τὰ μὲν πρῶτα ἐς τὴν πόλιν καταφεύγουσιν, ἣ δὴ ἐπεῖχεν αὐτοῖς ὅσον παρασάγγην τοῦ Ἴστρου. ὡς δὲ ἐπάγοντα εἶδον σπουδῇ Ἀλέξανδρον τὴν μὲν φάλαγγα παρὰ τὸν ποταμὸν, ὡς μὴ κωλυ-

Svb Auroram Alexander aciem per segetem ducebat, Peditibusque mandarat, vt reclinato in terram tranuersis sarissis frumento, ita procederent, donec ex aruis in campos incultos frugibus deuenirent. Equites autem, quam diu per segetem procedebat Phalanx, a tergo sequebantur. Sed vt aruis iam excesserant, Equitatum ipse Alexander ad dextrum cornu deduxit: Nicanorem iussit Phalangem ducere Quadratam. Getæ ne primum quidem Equitum impetum sustinuere. Etenim tum inaudita, atque incredibilis visa ipsis Alexandri audacia, qui vnâ nocte maximum fluuiorum Istrum nullo iuncto ponte traiecisset: tum terribile Phalangis confertis clypeis robur, ac violentus Equitum impetus. Ac primo quidem in vrbem confugiunt, quæ vnâ circiter parasangâ inde aberat. Vbi autem propere secus fluuium Phalangem inducere Alexandrum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

θεῖν πῃ οἱ πεζοὶ, ἐνεδρευσάντων τῶν Γετῶν, τοὺς ἱππέας δὲ κατὰ μέτωπον, λείπουσιν αὖ τὴν πόλιν οἱ Γέται, ὡς κακῶς τετειχισμένην, &c.

videre, ne quà Pedites prohiberentur a Getarum insidijs, equitesque eos antecedere; vrbem quasi male mænitam rursum Getæ desertum eunt.

Prælium Alexandri cum Taulantijs.

Ἀλέξανδρος δὲ, ἐπειδὴ ἀπηγγέλθη αὐτῷ, ὅτι κινδυνεύουσιν οἵ τε ἱππεῖς καὶ τὰ ὑποζύγια, εἰ νὺξ αὐτοὺς καταλήψεται, αὐτὸς μὲν ἀναλαβὼν τούς τε ὑπασπιστὰς καὶ τοὺς τοξότας, καὶ τοὺς Ἀγριᾶνας, καὶ ἱππεῖς ἐς τετρακοσίους, ἐβοήθει σπουδῇ. τὸ δὲ ἄλλο στράτευμα πρὸς τῇ πόλει ἀπέλιπεν, ὡς μὴ, ἀποχωρήσαντος παντὸς τοῦ στρατοῦ, καὶ οἱ ἐκ τῆς πόλεως ἐπιδραμόντες τοῖς ἀμφὶ Γλαυκίαν συμμίξειαν. ἔνθα δὴ Γλαυκίας προσάγοντα Ἀλέξανδρον αἰσθόμενος ἐκλείπει τὰ ὄρη· οἱ δὲ ξὺν Φιλώτᾳ, ἀσφαλῶς ἐπὶ τὸ στρατόπεδον διεσώθησαν. ἐδόκουν δ' ἔτι τὸν Ἀλέξανδρον ἐν δυσχωρίᾳ ἀπειληφέναι οἱ ἀμφὶ τὸν Κλεῖτον, καὶ Γλαυκίαν. τά τε γὰρ ὄρη τὰ ὑπερδέξια κατεῖχον, πολλοῖς μὲν ἱππεῦσι, πολλοῖς δ' ἀκοντισταῖς, καὶ σφενδονήταις, καὶ ὁπλίταις δὲ οὐκ ὀλίγοις. καὶ οἱ ἐν τῇ πόλει κατειλημμένοι προσκείσεσθαι ἀπαλλαττομένοις ἔμελλον· τά τε χωρία, δι' ὧν ἡ πάροδος ἦν τῷ Ἀλεξάνδρῳ, στενὰ καὶ ὑλώδη ἐφαίνετο, τῇ μὲν, πρὸς τοῦ ποταμοῦ ἀπειργόμενα, τῇ δὲ ὄρος ὑπε-

Alexander, postquam nuntiatum ipsi fuit, equites atque impedimenta in discrimine versari, si nox eos obruat, ipse assumpto secum satellitio cum arcuibus, atque Agrianis, equitibusque ad quadringentis, quantâ poterat celeritate, ad auxilium eorum contendit. Reliquum exercitus ad vrbem reliquit, vt ne abscedente toto exercitu oppidani accurrerent, ac Glauciæ sese adiungerent: Glaucias, vt sensit accedentem Alexandrum, montes deserit. Philotas autem tute cum suis saluus in castra redijt. Autumabant Clitus & Glaucias sese Alexandrum difficultate locorum intercepisse. nam & montes superiores multis sagittariis, funditoribus, ac non paucis grauioris armaturæ militibus occupabant: & qui in vrbe obsessi detinebantur, si solueretur obsidio, in discedentes irruptionem facturi erant. ad hæc, loca, per quæ transeundum erat Alexandro, angusta, ac syluosa erant: hinc quidem flumine ea coarctante: illinc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

ρῶ ὑψηλὸν ἦν καὶ κρημνοὶ πρὸς τοῦ ὄρους. ὥστε οὐδὲ ἐπὶ τεσσάρων ἀσπίδων αὐτῷ στρατεύματι ἡ πάροδος ἐγένετο. ἔνθα δὴ ἐκτάσσει τὸν στρατὸν Ἀλέξανδρος ἕως ἑκατὸν καὶ εἴκοσι τῷ βάθει τῆς φάλαγγος. ἐπὶ τὸ κέρας δὲ ἑκατέρωθεν διακοσίους ἱππεῖς ἐπιτάξας, παρήγγειλε σιγῇ ἔχειν, τὸ παραγγελλόμενον ὀξέως δεχομένους. καὶ τὰ μὲν πρῶτα ἐσήμανεν, ὀρθὰ ἀνατεῖναι τὰ δόρατα τοὺς ὁπλίτας, ἔπειτα ἀπὸ ξυνθήματος ἀποτεῖναι ἐς προσβολήν, καὶ νῦν μὲν ἐς τὸ δεξιὸν ἐγκλῖναι τῶν δοράτων τὴν σύγκλεισιν, αὖθις δὲ ἐπὶ τὰ ἀριστερά. καὶ αὐτὴν δὲ τὴν φάλαγγα ἐς τὸ πρόσω ὀξέως ἐκίνησε, καὶ ἐπὶ τὰ κέρατα ἄλλοτε ἄλλῃ παρήγαγε. καὶ οὕτω πολλὰς τάξεις τάξας τε καὶ μετακοσμήσας ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ, κατὰ τὸ εὐώνυμον οἷον ἔμβολον ποιήσας τῆς φάλαγγος, ἐπῆγεν ἐπὶ τοὺς πολεμίους. οἱ δὲ πάλαι μὲν ἐθαύμαζον, τήν τε ὀξύτητα ὁρῶντες, καὶ τὸν κόσμον τῶν δρωμένων. τότε δὴ προσάγοντας ἤδη τοὺς ἀμφὶ Ἀλέξανδρον οὐκ ἐδέξαντο, ἀλλὰ λείπουσι τοὺς πρώτους λόφους. ὁ δὲ καὶ ἐξαλαλάξαι ἐκέλευσε τοὺς Μακεδόνας, καὶ τοῖς δόρασι δουπῆσαι πρὸς τὰς ἀσπίδας. οἱ δὲ Ταυλάντιοι ἔτι μᾶλλον ἐκπλαγέντες πρὸς τῆς βοῆς, ὡς πρὸς τὴν πόλιν ἐπανήγαγον σπουδῇ τὸν στρατόν. Ἀλέξανδρος δὲ λόφον τινὰ κατέχοντας ἰδὼν οὐ πολλοὺς τῶν πολεμίων, παρ' οὗ αὐτῷ ἡ πάροδος ἐγίγνετο,

monte excelso, ac prærupto ita vt ne quatuor quidem scutatis militibus simul via transeundi pateret. Tum vero Alexander aciem instruit, cuius Altitudo in Phalange centum & viginti viris constabat. ad vtrumque cornu adiunctis ducentis equitibus præcepit, vt cum silentio quod mandaretur diligenter ac promptè exciperent. Ac primum quidem iussit, vt sursum erectas hastas armati gestarent, deinde, vt dato signo simul easdem in hostem protenderent: ac modò coniunctis cuspidibus hastas dextrorsum, modo sinistrorsum inclinarent. Ipsam autem Phalangem celiceter prorsum mouit, ac ad cornua hac illac deduxit. atque ita breui temporis spatio multis variisque acierum formis constitutis, factâque ad læuam Phalangis istar cunei structurâ, in hostes iuit. Qui & celeritatem, & ordinem eorum, quæ ab ipso fiebant, cernentes admirabundi stabant. neque propius aduentãtis Alexandri impetum sustinuere, Sed primos montes deseruere. Ille vero & clamorem tollere, & hastis ad clypeos illisis sonitum edere Macedones iussit. Taulantij adhuc magis perculsi isto clamore, exercitum versus vrbem vix reducem abduxêre. Alexander conspicatus non multos hostium collem quandam tenêre, per quem transitus ei dabatur, la-

παρήγγειλε τοῖς σωματοφύλαξι, καὶ τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ἑταίροις, ἀναλαβόντας τὰς ἀσπίδας ἀναβαίνειν ἐπὶ τὸν ποταμὸν ἐπὶ τοὺς ἵππους, καὶ ἐλαύνειν ἐπὶ τὸν γήλοφον. ἐκεῖσε δὲ ἐλθόντας εἰ ὑπομένοιεν οἱ κατειληφότες τὸ χωρίον, τοὺς ἡμισέας καταπηδῆσαι ἀπὸ τῶν ἵππων, καὶ ἀναμιχθέντας τοῖς ἱππεῦσι πεζοὺς μάχεσθαι. οἱ δὲ πολέμιοι τὴν ὁρμὴν τὴν Ἀλεξάνδρου ἰδόντες λείπουσι τὴν γήλοφον, καὶ παρεκκλίνουσιν ἑκάτερα τῶν ὀρῶν. ἔνθα δὴ καταλαβὼν Ἀλέξανδρος τὸν γήλοφον σὺν τοῖς ἑταίροις, τούς τε Ἀγριᾶνας μεταπέμπεται, καὶ τοὺς τοξότας, ὄντας ἐς δισχιλίους· τοὺς δὲ ὑπασπιστὰς διαβαίνειν τὸν ποταμὸν ἐκέλευσε, καὶ ἐπὶ τούτων τὰς τάξεις τῶν Μακεδόνων· ὁπότε δὲ διαβάντες τύχοιεν, ἐπ' ἀσπίδα ἐκτάσσεσθαι, ὡς πυκνὴν εὐθὺς διαβαινόντων φαίνεσθαι τὴν φάλαγγα. αὐτὸς δὲ ἐν προφυλακῇ ὤν, ἀπὸ τοῦ λόφου ἀφεώρα τῶν πολεμίων τὴν ὁρμήν. οἱ δὲ ὁρῶντες διαβαίνουσαν τὴν δύναμιν, κατὰ τὰ ὄρη ἀντεπῄεσαν, ὡς τοῖς μετὰ Ἀλεξάνδρου ἐπιθησόμενοι τελευταίοις ἀποχωροῦσι. ὁ δὲ, πελαζόντων ἤδη, αὐτὸς ἐκθεῖ σὺν τοῖς ἀμφ' αὐτὸν, καὶ ἡ φάλαγξ, ὡς διὰ τοῦ ποταμοῦ ἐπιοῦσα, ἐπηλάλαξεν. οἱ δὲ πολέμιοι, πάντων ἐπὶ σφᾶς ἐλαυνόντων, ἐγκλίναντες ἔφυγον. καὶ ἐν τούτῳ ἐπῆγεν Ἀλέξανδρος τούς τε Ἀγριᾶνας καὶ τοὺς τοξότας δρόμῳ, ὡς ἐπὶ τὸν ποταμόν. καὶ πρῶτος μὲν αὐτὸς φθάσας διαβαίνει, τοῖς τε-

tronibus, ac amicis, qui præſto aderant, præcepit, vt aſſumtis clypeis ad flumen equos conſcendant, ac ad collem contendant. atque vbi eo venerint, ſi quidem, qui locum iſtum occupârant, aduentum eorum operirentur, vt dimidia ipſorum pars ex equis deſiliant, ac mixti Equitibus pedites confligant. Hoſtes, vt viderunt Alexandrum ad ſeſe tendere, collem relinquunt, ac per montes quaqua diffugiunt. Tum vero Alexander cum familiaribus collem occupans, & Agrianas accerſit, & ſagittarios, qui erant ad duo millia. Scutatos fluuium traiicere iuſſit, ac poſt hos Macedonum agmina. Vbi vero traiecerint, factâ in clypeum inclinatione aciem ita inſtruant, vt phalanx eorum qui tranſiiſſent, ilico denſa appareat Ipſe in ſpeculâ exiſtens, e colle hoſtium impetum ſpectabat: illi videntes traiicientes copias, iuxta montes obuiam proceſſere, quaſi a tergo adorturi eos, qui cum Alexandro poſtremi diſcedebant. Ille vero iam appropinquantibus ipſis ipſus cum iis, quos ſecum habebat, excurrit, ac phalanx, ac ſi iam fluuium tranſiiſſet, clamorem ſuſtulit. Hoſtes omnibus in ſeſe ſimul irruentibus, terga dabant, fugamque capeſſebant. Interea Alexander Agrianos, ac ſagittarios in ipſos, quantâ poteſt celeritate, ad fluuium ducit. ac primus quidem i-

pſe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

λευταίοις δὲ, ὡς εἶδεν ἐπικειμένους τοὺς πολεμίους, ἐπιστήσας ἐπὶ τῇ ὄχθῃ τὰς μηχανὰς, ἐξακοντίζειν ὡς πορρωτάτω ἀπ' αὐτῶν ἐκέλευσεν ὅσα ἀπὸ μηχανῶν βέλη ἐξακοντίζεται. καὶ τοὺς τοξότας δὲ ἐκ μέσου τοῦ ποταμοῦ ἐκτοξεύειν, ἐπεσβάντας καὶ τούτους. καὶ οἱ μὲν ἀμφὶ τὸν Γλαυκίαν εἴσω βέλους παρελθεῖν οὐκ ἐτόλμων. οἱ δὲ Μακεδόνες δὲ ἐν τούτῳ ἀσφαλῶς ἐπέρασαν τὸν ποταμόν. ὥστε οὐδεὶς ἀπέθανεν ἐν τῇ ἀποχωρήσει αὐτῶν. τρίτῃ δὲ ἀπ' ἐκείνης ἡμέρᾳ καταμαθὼν Ἀλέξανδρος κακῶς αὐλιζομένους τοὺς ἀμφὶ Κλεῖτον καὶ Γλαυκίαν, καὶ οὔτε φυλακὰς ἐν τῇ τάξει αὐτοῖς φυλαττομένας, οὔτε χάρακα, ἢ τάφρον προβεβλημένους (οἷα δὲ ξὺν φόβῳ ἀπηλλάχθαι οἰομένων Ἀλέξανδρον) ἐς μῆκος δὲ οὐκ ὠφέλιμον ἀποτεταμένην αὐτοῖς τὴν τάξιν, ὑπὸ νύκτα ἔτι λαθὼν διαβαίνει τὸν ποταμὸν, τούς τε ὑπασπιστὰς ἅμα οἱ ἄγων, καὶ τοὺς Ἀγριᾶνας, καὶ τοὺς τοξότας, καὶ τὴν Περδίκκου καὶ Κοίνου τάξιν. καὶ προστέτακτο μὲν ἀκολουθεῖν τὴν ἄλλην στρατιάν. ὡς δὲ καιρὸν εἶδεν εἰς ἐπίθεσιν, οὐ προσμείνας ὁμοῦ γενέσθαι πάντας, ἐφῆκε τοὺς τοξότας, καὶ τοὺς Ἀγριᾶνας· οἱ δὲ ἀπροσδόκητοί τε ἐπιπεσόντες, καὶ φάλαγγι κατὰ κέρας, ᾗπερ ἀσθενεστάτοις αὐτοῖς καρτερωτάτη, τῇ ἐμβολῇ προσμίξειν ἔμελλον, τοὺς μὲν ἔτι ἐν ταῖς εὐναῖς κατέκτεινον, τοὺς δὲ φεύγοντας εὐμαρῶς αἱροῦντες. ὥστε πολλοὶ μὲν αὐτοῦ κα-

pſe alios anteuertens tranſit. vt vero poſtremos premi ab hoſtibus vidit, ad ripam fluminis conſtitutis machinis quam longiſſimè tela, quæcumque ex iis elidi queunt, emititi iubet : etiam ſagittarios e medio flumine, quod & ipſi iam ingreſſi erant, ſagittas euibrare. Glaucias, & qui cum eo erant, intra teli iactum progredi non audebant. Interea Macedones tuto fluuium trangreſſi ſunt. ita vt nemo eorum in diſceſſu vitam amiſerit. Triduo poſt Alexander cum intellexiſſet, Clitum, & Glauciam iniquo loco caſtra metatos, nec excubias ab ipſis agi in exercitu, neque vallo, aut foſſâ caſtra circumdata, (quippe qui putabant præ metu Alexandrum diſceſſiſſe,) aciemque ipſis in longitudinem minimè commodam extenſam; ſub noctem clam fluuium tranſit, ductis ſecum ſcutatis, Agrianis, Arcu tibus, ac Perdiccæ Cænique copijs : dato mandato, vt etiam reliquus exercitus ſubſequeretur. Vt vero opportunitatem inuadendi eos animaduertit, non exſpectato reliquorum aduentu, ſagittarios & Agrianas immiſit. Qui & inexſpectati irruentes, idque phalange rectâ per cornu, quâ maxime infirmis hoſtibus exiſtentibus validiſſimo impetu eos inuaſuri erant, alios adhuc in ſtratis decumbentes interficiunt, alios fugientes facile capiunt. ita vt multi ibidem inopinato obruti : multi in fugâ inordina-

τελήφθησαν, καὶ ἀπέθανον· πολλοὶ δὲ ἐν τῇ ἀποχωρήσει ἀτάκτῳ καὶ φοβερᾷ γενομένῃ, οὐκ ὀλίγοι δὲ καὶ ζῶντες ἐλήφθησαν. ἐγένετο δὲ ἡ δίωξις τοῖς μὲν ἀμφὶ Ἀλέξανδρον, μέχρι πρὸς τὰ ὄρη τῶν Ταυλαντίων. ὅσοι δὲ καὶ ἀπέφυγον αὐτῶν, γυμνοὶ τῶν ὅπλων διεσώθησαν. Κλεῖτος δὲ ἐς τὴν πόλιν τὸ πρῶτον καταφυγὼν, ἐμπρήσας τὴν πόλιν, ἀπηλλάγη παρὰ Γλαυκίαν ἐς Ταυλαντίους.

tà, ac trepidâ interierint; non pauci etiam viui capti ſint. Perſecutus fugientes eſt Alexander ad vſque montes Talautiorum. Quotquot vero ipſorum in fugam ſe dederunt, ij armis ſalui euaſerunt. Clitus, qui primo in vrbem confugerat eâ incenſâ ad Glauciam ſe contulit in Taulantios.

Prælium Alexandri cum Perſis ad Granicum amnem.

ἘΝ τούτῳ ἡ Ἀλέξανδρος προυχώρει ἐπὶ τὸν Γρανικὸν ποταμὸν συντεταγμένῳ τῷ στρατῷ, διπλῆν μὲν τὴν φάλαγγα τῶν ὁπλιτῶν τάξας. τοὺς δὲ ἱππέας κατὰ τὰ κέρατα ἄγων, τὰ σκευοφόρα δὲ κατόπιν ἐπιτάξας ἕπεσθαι, τοὺς δὲ προκατασκεψομένους τὰ τῶν πολεμίων, ἦγεν αὐτῷ Ἡγέλοχος, ἱππέας μὲν ἔχων σαρισσοφόρους, τῶν δὲ ψιλῶν ἐς πεντακοσίους. καὶ Ἀλέξανδρός τε οὐ πολὺ ἀπεῖχε τοῦ ποταμοῦ τοῦ Γρανικοῦ, καὶ οἱ ἀπὸ τῶν σκοπῶν σπουδῇ ἐλαύνοντες, ἀπήγγελλον, ἐπὶ τῷ Γρανικῷ πέραν τοὺς Πέρσας ἐφεστάναι ὡς ἐς μάχην τεταγμένους. ἔνθα δὴ Ἀλέξανδρος μὲν τὴν στρατιὰν πᾶσαν συνέταττεν ὡς μαχομένους· Παρμενίων δὲ προσελθὼν λέγει Ἀλεξάνδρῳ τάδε, Ἐμοὶ δοκεῖ, βασι-

INterea Alexander ad Granicum amnem exercitu inſtructo progrediebatur, duplici armatorum Phalâge ordinatâ. Equites in cornubus ducens, impedimenta pone ſequi iuſſit. Speculatores, qui hoſtes obſeruaturi eſſent, duxit Hegelochus, habens ſecum equites Sariſſophoros, ac velites circiter quingentos. Alexander, cum iam non procul a fluuio Granico abeſſet, ocyus e ſpeculatoribus citis equis aduolant ei nuntiantes, in vlteriore ad Granicum ripâ Perſas ſtare acie ad prælium inſtructâ. Tum Alexander totum exercitum ad Pugnam etiam ſtruxit. Parmenio autem accedens ad Alexandrum eum his verbis alloquitur: *Videtur mihi, o Rex, in præ-*

ſentia-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

λευ, ἀγαθὸν εἶναι ἐν τῷ παρόντι, καταστρατοπεδεῦσαι ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ τῇ ὄχθῃ, ὡς ἔχομεν. τοὺς γὰρ πολεμίους οὐ δοκῶ τολμήσειν πολὺ τῶν πεζῶν λειπομένους πλησίον ἡμῶν αὐλισθῆναι, καὶ ταύτῃ παρέξειν ἕωθεν εὐπετῶς τῷ στρατῷ διαβαλεῖν τὸν πόρον. ὑποφθάσομεν γὰρ αὐτοὶ περάσαντες, πρὶν ἐκείνους ἐς τάξιν καθίστασθαι. νῦν δὲ οὐκ ἀκινδύνως μοι δοκοῦμεν ἐπιχειρήσειν τῷ ἔργῳ, ὅτι οὐχ οἷόν τε ἐν μετώπῳ διὰ τοῦ ποταμοῦ ἄγειν τὸν στρατόν. πολλὰ μὲν γὰρ αὐτοῦ ὁρᾶται βαθέα· αἱ δὲ ὄχθαι αὗται, ὁρᾷς, ὅτι ὑπερύψηλοι καὶ κρημνώδεις εἰσὶν αἱ αὐτῶν. ἀτάκτως τε οὖν καὶ κατὰ κέρας, ᾗπερ ἀσθενέστατον, ἐκβαίνουσιν ἐπικείσονται ἐς φάλαγγα συντεταγμένοι τῶν πολεμίων οἱ ἱππεῖς. καὶ τὸ πρῶτον σφάλμα εἴς τε τὰ παρόντα χαλεπὸν, καὶ ἐς τὴν ὑπὲρ παντὸς τοῦ πολέμου κρίσιν σφαλερόν. Ἀλέξανδρος δὲ, Ταῦτα μὲν, ἔφη, ὦ Παρμενίων, γιγνώσκω, αἰσχύνομαι δὲ, εἰ τὸν μὲν Ἑλλήσποντον διέβην εὐπετῶς, τοῦτο δὲ σμικρὸν ῥεῦμα (οὕτω τῷ ὀνόματι τὸν Γρανικὸν ἐκφαυλίσας) εἴρξει ἡμᾶς τοῦ μὴ διαβῆναι, ὡς ἔχομεν. καὶ τοῦτο οὔτε πρὸς Μακεδόνων τῆς δόξης, οὔτε πρὸς τῆς ἐμῆς ἐς τοὺς κινδύνους ὀξύτητος ποιοῦμαι· ἀναθαῤῥήσειν τε δοκῶ τοὺς Πέρσας, ἀξιομάχους Μακεδόσιν ὄντας, ὅτι οὐδὲν ἄξιον τοῦ σφῶν δέους ἐν τῷ παραυτίκα ἔπαθον.

sententiarum consultum, ad fluminis ripam eo quo sumus ordine castra locare. Hostes enim Peditum numero longè nobis inferiores iuxta nos haud iudico ausuros pernoctare: atque ideo cras primo diluculo facilem exercitui nostro traiiciendi fluminis opportunitatem datum iri. Nos enim in oppositam ripam citius transibimus, quam ipsi aciem instruere poterunt. Nunc vero non absque periculo videmur opus hoc aggressuri, quia fieri nequit, vt rectâ atque explicatâ fronte per flumen exercitum ducamus. multæ enim eius apparent profunditates. Ripæ etiam hæ aduersæ, vides, vt prealtæ sint, ac præruptæ. Itaque nobis egredientibus sine ordine ac fronte angustâ, quâ ea infirmissima est, in phalangem instructi simul hostium equites incumbent eritque hic primus iacturæ error non modo ad præsentem rerum statum grauis, verum etiam ad totius belli iudicium, atque euentum periculosus. Ad hæc Alexander, *Intelligo quidem, atque agnosco ista, o Parmenio: sed pudeat me, si, qui sine difficultate Hellespontum traieci, hic riuulus* (ita eo nomine Granicum extenuabat) *nobis obstabit, quo minus transeamus, quo sumus, & possumus ordine. Atque id præter & Macedonum gloriam, & meam in adeundis periculis celeritatem fore autumarem. viderer que Persis animum additurus ac si Macedonibus pares in prælys essent, quia nihil suo ipsorum metu dignum nunc statim experti, ac passi sint.*

Ταῦτα εἰπὼν, Παρμενίωνα μὲν ἐπὶ τὸ εὐώνυμον κέρας πέμπει ἡγησόμενον, αὐτὸς δὲ ἐπὶ τὸ δεξιὸν παρῆγεν. προετάχθησαν δὲ αὐτῷ τοῦ μὲν δεξιοῦ, Φιλώτας ὁ Παρμενίωνος, ἔχων τοὺς ἑταίρους τοὺς ἱππέας, καὶ τοὺς τοξότας, καὶ τοὺς Ἀγριᾶνας τοὺς ἀκοντιστάς. Ἀμύντας δὲ ὁ Ἀρραβαίου, τούς τε σαρισσοφόρους ἱππέας ἔχων, Φιλώτᾳ ἐπετάχθη, καὶ τοὺς Γαίονας, καὶ τὴν ἴλην τὴν Σωκράτους. ἐχόμενοι δὲ τούτων ἐτάχθησαν οἱ ὑπασπισταὶ τῶν ἑταίρων, ὧν ἡγεῖτο Νικάνωρ ὁ Παρμενίωνος· ἐπὶ δὲ τούτοις, ἡ Περδίκκου τοῦ Ὀρρόντου φάλαγξ· ἐπὶ δὲ, ἡ Κόινου τοῦ Πολεμοκράτους· ἐπὶ δὲ, ἡ Ἀμύντου τοῦ Ἀνδρομένους· ἐπὶ δὲ, ὧν Φίλιππος ὁ Ἀμύντου ἦρχε. τοῦ δὲ εὐωνύμου πρῶτοι μὲν οἱ Θετταλοὶ ἱππεῖς ἐτάχθησαν, ὧν ἡγεῖτο Κάλας ὁ Ἁρπάλου. ἐπὶ δὲ τούτοις, οἱ ξύμμαχοι ἱππεῖς, ὧν ἦρχε Φίλιππος ὁ Μενελάου· ἐπὶ δὲ τούτοις, οἱ Θρᾷκες, ὧν ἦρχεν Ἀγάθων· ἐχόμενοι δὲ τούτων, πεζοὶ, ἥ τε Κρατεροῦ φάλαγξ, καὶ ἡ Μελεάγρου, καὶ ἡ Φιλίππου, ἔς τε ἐπὶ τὸ μέσον τῆς ξυμπάσης τάξεως. Περσῶν δὲ ἱππεῖς μὲν ἦσαν ἐς δισμυρίους, ξένοι δὲ πεζοὶ μισθοφόροι ὀλίγον ἀποδέοντες δισμυρίων· ἐτάχθησαν δὲ τὴν μὲν ἵππον παρατείναντες τῷ ποταμῷ, κατὰ τὴν ὄχθην ἐπὶ φάλαγγα μακράν, τοὺς δὲ πεζοὺς κατόπιν τῶν ἱππέων· καὶ γὰρ ὑπερδέξια ἦν τὰ ὑπὲρ τὴν ὄχθην χωρία. ᾗ δ' Ἀλέξανδρον αὐτὸν καθεώρων (δῆλος γὰρ ἦν, τῶν τε ὅπλων τῇ

Hæc locutus Parmenionem ad læuum cornu ducendum mittit. ipſe dextrum ducturus, eo conceſſit. Præpoſiti autem ipſi in dextro Philotas Parmenionis filius, qui ſocios equites, Sagittarios, & Agrianas iaculatores ducebat. Inde poſt Philotam conſtitutus eſt Amyntas Arrhabæi filius, habens ſecum & ſarriſſophoros Equites, & Pæonas, & Socratis turmam. Proximi his adiuncti ſcutati Sociorum, quos Nicanor Parmenionis ducebat. inde ab his Perdiccæ Orrontis phalanx: inde Cæni Polemocratis: inde Amyntæ Andromenis: inde ij, quibus Philippus Amyntæ præerat. In ſiniſtro cornu primi quidem Equites Theſſali conſtituti ſunt, quorum præfectus Calas Harpali erat. Poſt hos Equites Auxiliares, quibus Philippus Menelai præerat: inde Thraces, quibus præfectus erat Agatho: proximi inde his pedites, & Crateri phalanx, & Meleagri, & Philippi, ad vſque totius aciei medium. Perſarum equites ad viginti mille erant: Peregrini pedites mercenarij paulum infra totidem mille. Equitatum Perſæ in longam porrectum phalangem ad fluminis ripam collocarant, ac pone equites Peditatum. nam loca ſupra ripam excelſiora erant. Cæterum quâ parte ipſum Alexandrum conſpicabantur ad ſiniſtrum ſuum cornu tendentem (conſpicuus enim erat tum armo-

rum

λαμπρότητι, καὶ τῶν ἀμφ' αὐτὸν τῇ σὺν ἐμπλήξει θεραπείᾳ) κατὰ τὸ εὐώνυμον μὲν σφῶν ἐπέχοντα, ταύτῃ πυκνὰς ἐπέταξαν τῇ ὄχθῃ τὰς ἴλας τῶν ἵππων. χρόνον μὲν δὴ ἀμφότερα τὰ στρατεύματα ἐπ' ἄκρου τοῦ ποταμοῦ ἐφεστότες, ὑπὸ τοῦ τὸ μέλλον ὀκνεῖν ἡσυχίαν ἦγον· καὶ σιγὴ ἦν πολλὴ ἀφ' ἑκατέρων. οἱ γὰρ Πέρσαι προσέμενον τοὺς Μακεδόνας, ὁπότε ἐσβήσονται ἐς τὸν πόρον, ὡς ἐπικεισόμενοι ἐκβαίνουσιν. Ἀλέξανδρος δὲ ἀναπηδήσας ἐπὶ τὸν ἵππον, καὶ τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ἐγκελευσάμενος ἕπεσθαί τε καὶ ἄνδρας ἀγαθοὺς γίνεσθαι, τοὺς μὲν προδρόμους ἱππέας, καὶ μὴν καὶ τοὺς Παίονας, προεμβαλεῖν εἰς τὸν ποταμὸν ἔχοντα Ἀμύνταν τὸν Ἀρραβαίου, καὶ τῶν πεζῶν μίαν τάξιν, καὶ πρὸ τούτων τὴν Σωκράτους ἴλην Πτολεμαῖον τὸν Φιλίππου ἄγοντα, ᾗ δὴ καὶ ἐτύγχανε τὴν ἡγεμονίαν τοῦ ἱππικοῦ παντὸς ἔχουσα ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. αὐτὸς δὲ ἄγων τὸ δεξιὸν κέρας ὑπὸ σαλπίγγων τε, καὶ τῷ Ἐνυαλίῳ ἀλαλάζοντας, ἐμβαίνει ἐς τὸν πόρον, λοξὴν ἀεὶ παρατείνων τὴν τάξιν, ᾗ παρεῖλκε τὸ ῥεῦμα· ἵνα μὴ ἐκβαίνοντι αὐτῷ οἱ Πέρσαι κατὰ κέρας προσπίπτοιεν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς, ὡς ἀνυστὸν, τῇ φάλαγγι προσμίξῃ αὐτοῖς. οἱ δὲ Πέρσαι, ᾗ πρῶτοι οἱ ἀμφὶ Ἀμύνταν καὶ Σωκράτην προσέσχον τῇ ὄχθῃ, ταύτῃ καὶ αὐτοὶ ἄνωθεν ἔβαλλον· οἱ μὲν αὐτῶν, ἀπὸ τῆς ὄχθης ἐξ ὑπερδεξίου ἐς τὸν ποταμὸν ἐσακοντίζοντες· οἱ δὲ, κατὰ τὰ χθαμαλώτερα αὐτῆς ἔς τε ἐπὶ τὸ ὕδωρ καταβαίνοντες. καὶ

rum ſplendore, tum ſtupendo, quo ſtipatus erat, famulitio) hac turmas equitum denſas ad ripam collocarunt. Vterque autem exercitus aliquandiu ad ſummam fluminis oram ſubſiſtens, quod euentum formidaret, quietè ſe continuit ſummoque cum ſilentio. Nam Perſæ exſpectabant dum Macedones in fluuium deſcenderent, vt in eos egredientes impetum facerent. Alexander vero vt in equum inſilijt hortatus eos, qui vna ſecum erant, ſequi, viroſque fortes ſeſe præbere, antecurſores equites, Pæonaſque, ac Peditum vnam cohortem, quibus præerat Amyntas Arrhabæi, primos in flumen deſcendere iuſſit atque ante eos Socratis turmam quam Ptolemæus Philippi ducebat, cui eo die totius equitatus præfectura contigerat. Ipſe dextrum cornu ducens, quod tubarum clangore & fauſtis Marti clamoribus ſublatis reſonabat, flumen ingreditur, qua curſus amnis ferebatur, obliquam ſemper aciem obtendens, vt ne Perſæ ipſi egredienti in cornu rectà irruerent: ſed vt quoad eius fieri poſſet, ipſe potius phalange in ipſos inueheretur. Perſæ, quà Amyntas, ac Socrates primi ripas appropinquabant, hac ipſi in eos deſuper tela mittebant: alij ex editiore ripâ in flumen jaculantes: alii per planiora, ac decliuiora ripæ loca in amnem deſcendentes. Eratque Equitum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

ἦν τῶν τε ἱππέων ὠθισμὸς, τῶν μὲν ἐκβαίνειν ἐκ τοῦ ποταμοῦ, τῶν δ' εἴργειν τὴν ἔκβασιν. καὶ παλτῶν ἀπὸ μὲν τῶν Περσῶν πολλὴ ἄφεσις, οἱ Μακεδόνες δὲ ξὺν τοῖς δόρασιν ἐμάχοντο. ἀλλὰ τῷ τε πλήθει πολὺ ἐλαττούμενοι Μακεδόνες ἐκακοπάθουν ἐν τῇ πρώτῃ προσβολῇ, καὶ αὐτοὶ ἐξ ἀβεβαίου τε ἅμα κάτωθεν ἐκ τοῦ ποταμοῦ ἀμυνόμενοι. οἱ δὲ Πέρσαι ἐξ ὑπερδεξίου τῆς ὄχθης· ἄλλως τε καὶ τὸ κράτιστον τῆς Περσικῆς ἵππου ταύτῃ ἐπετέτακτο. οἵ τε Μέμνονος παῖδες, καὶ αὐτὸς ὁ Μέμνων μετὰ τούτων ἐκινδύνευσε. καὶ οἱ μὲν πρῶτοι τῶν Μακεδόνων συμμίξαντες τοῖς Πέρσαις, κατεκόπησαν πρὸς αὐτῶν, ἄνδρες ἀγαθοὶ γενόμενοι, ὅσοι γε μὴ πρὸς Ἀλέξανδρον πελάζοντα ἀπέκλιναν αὐτῶν. Ἀλέξανδρος γὰρ ἤδη πλησίον ἦν, ἅμα οἱ ἄγων τὸ κέρας τὸ δεξιόν. καὶ ἐμβάλλει ἐς τοὺς Πέρσας πρῶτος, ἵνα τὸ πᾶν στῖφος τῆς ἵππου καὶ αὐτοὶ οἱ ἡγεμόνες τῶν Περσῶν τεταγμένοι ἦσαν. καὶ περὶ αὐτὸν ξυνειστήκει μάχη καρτερὰ, καὶ ἐν τούτῳ ἄλλαι ἐπ' ἄλλαις τῶν τάξεων τοῖς Μακεδόσι διέβαινον οὐ χαλεπῶς ἤδη. καὶ ἦν μὲν ἀπὸ τῶν ἵππων ἡ μάχη, πεζομαχία δὲ μᾶλλόν τι ἐῴκει. ξυνεχόμενοι γὰρ ἵπποι τε ἵπποις, καὶ ἄνδρες ἀνδράσιν, ἠγωνίζοντο, οἱ μὲν ἐξῶσαι εἰσάπαν ἀπὸ τῆς ὄχθης, καὶ ἐς τὸ πεδίον βιάσασθαι τοὺς Πέρσας, οἱ Μακεδόνες· οἱ δὲ εἶρξαί τε αὐτῶν τὴν ἔκβασιν οἱ Πέρσαι, καὶ ἐς τὸν ποταμὸν αὖθις

turbulentus conflictus, his flumen exire, illis exitum prohibere nitentibus. A Persis tragulæ frequentes emittebantur. Macedones hastis pugnabant. Illi autem & numero multo inferiores, & quod ex humili, ac lubrico loco e flumine pugnarent, Persæ vero ex eminentiore ripâ, in primo congressu damnis afficiebantur, eoque magis, quod Persicus Equitatus ad ripam constitutus, eam defensaret: cum quo & Memnon ipse, & eius filij prælij discrimen sustinebant. Ac primi quidem Macedonum, qui inito cum Persis conflictu viros fortes sese præbebant, cæsi sunt omnes, iis exceptis, qui ad appropinquantem Alexandrum sese receperunt. Is enim iam prope aderat dextrum cornu adducens. qui etiam primus in Persas irruit, vbi tota equitum acies conferta, ac Persarum duces constituti erant. Ibi vero dum circa ipsum ingens acrisque pugna commissa est, interea Macedonum cohortes alia post aliam iam sine difficultate transibant. Et quamuis equestre esset prælium, tamen pedestre magis videbatur. nam equi equis, viri viris mutuò hærentes, ac confligentes prorsus arcere a ripâ Persas ac in campum vi repellere nitebantur Macedones, Persæ contra exitu eos prohibere, ac rursus in fluuium retrudere. Tandem tamen iam superiores euadebant Macedones tum robore, tum peritiâ, ac vsu belli, tum etiam, quod aduersus tragulas hastis e corno confectis pugnarent. Hic vero

inter,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

ἀπώσασθαι. καὶ ἐκ τούτου ἐπλεονέκτουν ἤδη οἱ σὺν Ἀλεξάνδρῳ τῇ τε ἄλλῃ ῥώμῃ καὶ ἐμπειρίᾳ, καὶ ὅτι ξυστοῖς κρανείνοις πρὸς παλτὰ ἐμάχοντο. ἔνθα δὴ καὶ Ἀλεξάνδρῳ ξυντρίβεται τὸ δόρυ ἐν τῇ μάχῃ, ὁ δὲ Ἀρέτην ᾔτει δόρυ ἕτερον, ἀναβολέα τῶν βασιλικῶν. τῷ δὲ καὶ αὐτῷ πονουμένῳ συντετριμμένον τὸ δόρυ ἦν. ὁ δὲ τῷ ἡμίσει κεκλασμένου τοῦ δόρατος οὐκ ἀφανῶς ἐμάχετο, καὶ τοῦτο δείξας Ἀλεξάνδρῳ, ἄλλον αἰτεῖν ἐκέλευε. Διβάρατος δὲ, ἀνὴρ Κορίνθιος τῶν ἀμφ' αὐτὸν ἑταίρων, δίδωσιν αὐτῷ τὸ αὑτοῦ δόρυ. καὶ ὃς ἀναλαβὼν, καὶ ἰδὼν Μιθριδάτην τὸν Δαρείου γαμβρὸν πολὺ πρὸ τῶν ἄλλων προϊππεύοντα ἅμα οἷ, ὥσπερ ἔμβολον τῶν ἱππέων, ἐξελαύνει καὶ αὐτὸς πρὸ τῶν ἄλλων. καὶ παίσας ἐς τὸ πρόσωπον τῷ δόρατι καταβάλλει τὸν Μιθριδάτην. ἐν δὲ τούτῳ Ροισάρης μὲν ἐπελαύνει τῷ Ἀλεξάνδρῳ, καὶ παίει Ἀλεξάνδρου τὴν κεφαλὴν τῇ κοπίδι. καὶ τοῦ μὲν κράνους τι ἀπέθραυσε, τὴν πληγὴν δὲ ἔσχε τὸ κράνος. καὶ καταβάλλει καὶ τοῦτον Ἀλέξανδρος παίσας τῷ ξυστῷ διὰ τοῦ θώρακος ἐς τὸ στέρνον. Σπιθριδάτης δὲ ἀνετέτατο μὲν ἤδη ἐπ' Ἀλέξανδρον ὄπισθεν τὴν κοπίδα, ὑπερφθάσας δὲ αὐτὸν Κλεῖτος ὁ Δροπίδου παίει κατὰ τοῦ ὤμου, καὶ ἀποκόπτει τὸν ὦμον τοῦ Σπιθριδάτου ξὺν τῇ κοπίδι· καὶ ἐν τούτῳ ἐπεκβαίνοντες ἀεὶ τῶν ἱππέων ὅσοις προυχώρει κατὰ τὸν ποταμὸν, προσεγίγνοντο τοῖς ἀμφ' Ἀλέξανδρον. καὶ οἱ Πέρσαι παιόμενοί τε πανταχόθεν ἤδη ἐς τὰ πρόσωπα αὐτοί τε, καὶ οἱ ἵπποι τοῖς ξυστοῖς, καὶ πρὸς τῶν ἱππέων ἐξωθούμενοι,

inter confligendum hasta Alexandro confringitur. qui aliam ab Arete regiorum equorum stratore petijt. Sed cum & illi in prælio laboranti hasta diffracta esset, ita vt cum dimidio eius fragmento, quod ostendebat, pugnare manifesto videretur, aliam poscere iussit Alexander. Dibaratus autem Corinthius vnus e socijs, qui circa regem erant, suam ipsi hastam tradit. Eâ arreptâ conspicatus Mithridatem Darij generum longè ante alios equo prouectum, cum turmâ equitum cunei instar formatâ, ipsus quoque ante alios equo effertur, ac hastâ faciem feriens Mithridatem prosternit. Interibi Rœsaces in Alexandrum inuehitur, ac caput eius securi percutit: diffractaq; nonnihil galeâ ictus tamen non penetrauit. Hunc etiam hastâ prosternit Alexander in pectus vsq; traiectâ loricâ. Pone autem Spithridates iam in Alexandrū securim eleuârat. quem præuortens Clitus Dropidæ filius, securi in humerum adactâ brachium ei abscidit. Interea equites quotquot poterant egredientes sensim e flumine Alexandri copijs adiungebantur. At Persæ vndique iam tum ipsi, tum ipsorum equi ictus hastarum in faciebus aduersos accipientes, atque ab equitibus pressi, ingens etiam damnum

πολλὰ καὶ πρὸς τῶν ψιλῶν ἀναμεμιγμένων τοῖς ἱππεῦσι βλαπτόμενοι, ἐγκλίνουσι ταύτῃ πρῶτον ᾗ Ἀλέξανδρος προεκινδύνευεν. ὡς δὲ τὸ μέσον ἐνεδεδώκει αὐτοῖς, παρρήγνυτο δὴ καὶ τὰ ἐφ' ἑκάτερα τῆς ἵππου. καὶ ἦν δὲ φυγὴ καρτερά. τῶν μὲν δὴ ἱππέων τῶν Περσῶν ἀπέθανον εἰς χιλίους. οὐ γὰρ πολλὴ ἡ δίωξις ἐγένετο, ὅτι ἐξετράπη Ἀλέξανδρος ἐπὶ τοὺς ξένους τοὺς μισθοφόρους· ὧν τὸ στῖφος, τὸ πρῶτον ἐτάχθη, ἐκπλήξει μᾶλλόν τι τοῦ παραλόγου, ἢ λογισμῷ βεβαίῳ ἔμενε. καὶ τούτοις τήν τε φάλαγγα ἐπαγαγών, καὶ τοὺς ἱππέας πάντῃ προσπεσεῖν κελεύσας ἐν μέσῳ, δι' ὀλίγου κατακόπτει αὐτούς. ὥστε διέφυγε μὲν οὐδείς, ὅτι μὴ διέλαθέ τις ἐν τοῖς νεκροῖς.

velitibus, qui Equitibus erant intermiſti, paſſi, in eam partem primum inclinationem ad fugam faciunt, vbi inter primos Alexander diſcrimen prælij ſubibat. Simul ac vero medium ipſorum agmen cedere cæpit, equitatuſque ad vtrumque cornu diſſipatus fuit, ingens ac vehemens fuga fuit. Et quidem Equitum Perſarum mille circiter occiſi ſunt. nec enim diuturna illorum perſecutio fuit, quia Alexander ad mercede conductos exteros ſe conuertit, quorum agmen quo primum loco conſtitutum fuerat, eodem ſtupore magis inopinati euentus, quam certâ firmâque ratione motum ſubſiſtebat. In hos & immiſſâ, inductâque phalange, & equitibus ab omni parte impetum facere iuſſis, in media acie exiguo temporis ſpatio ipſos concidit. ita, vt nemo eorum euaſerit, niſi qui forte inter cadauera delituit.

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

LEONIS IMP.

TACTICA.

SIVE

DE RE MILITARI

LIBER.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

τῶν πολεμικῶν παρασκευῶν πίναξ.

Περὶ τακτικῆς καὶ στρατηγοῦ. ΔΙΑΤΑΞΙΣ α΄.

περὶ τοῦ οἷον δεῖ εἶναι τὸν στρατηγόν. β΄.

περὶ τοῦ πῶς χρὴ βουλεύεσθαι. γ΄.

περὶ διαιρέσεως στρατοῦ, καὶ καταστάσεως ἀρχόντων. δ΄.

περὶ ὅπλων ε΄.

περὶ ὁπλίσεως καβαλλαρικῶν καὶ πεζικῶν. ς΄.

περὶ γυμνασίας καβαλλαρικῆς καὶ πεζικῆς. ζ΄.

περὶ στρατιωτικῶν ἐπιτιμίων. η΄.

περὶ ὁδοιπορίας. θ΄.

περὶ τοῦ λεγομένου τούλδου. ι΄.

περὶ ἀπλήκτων. ια΄.

* περὶ τῆς προκατασκευῆς καὶ παραγγελίας. ιβ΄.

* τί δεῖ γίνεσθαι πρὸ τῆς τοῦ πολέμου ἡμέρας. ιγ΄.

ὅσα ἐν τῇ τοῦ πολέμου ἡμέρᾳ ἐποφείλεται. ιδ΄.

περὶ πολιορκίας. ιε΄.

περὶ τῶν μετὰ τὸν πόλεμον. ις΄.

* περὶ ἐφόδων ἀδοκήτων. ιζ΄.

* περὶ μελέτης διαφόρων ἐθνικῶν τε καὶ ῥωμαίων παρατάξεων. ιη΄.

* περὶ ναυμαχίας. ιθ΄.

* περὶ διαφόρων γνωμικῶν κεφαλαίων. κ΄.

* ὑπόθεσις περὶ ἐπαγγελμάτων. κα΄.

ΤΕΛΟΣ.

Constitutiones asterisco notatæ desiderabantur in codice Palatino: quarum XII. XIII. suffectæ sunt ex MSto. Regio, XVII. XVIII. XX. XXI. è Pistoriano.

TABVLA CAPITVM, QVÆ IN HOC LIBRO tractantur.

DE re militari & Imp.	CAP. I.
Qualem esse oporteat Imp.	II.
De diuisione exercitus & præfectis constituendis.	III.
Quomodo consilium capiendum sit.	IV.
De apparatu armorum.	V.
De armatura equestri & pedestri.	VI.
De exercitatione equestri & pedestri.	VII.
De mulctis militaribus.	VIII.
De itinere exercitus.	IX.
De tuldo: id est, impedimentis.	X.
De aplicto, id est, castris.	XI.
De apparatu belli.	XII.
De die ante bellum.	XIII.
De die belli.	XIV.
De obsidione.	XV.
De incursionibus post bellum.	XVI.
De incursionibus nec opinatis.	XVII.
De diuersarum gentium & Romanorum studio in aciebus instruendis.	XVIII.
De nauali prælio.	XIX.
Diuersarum sententiarum militarium summa.	XX.
Argumentum in Epilogo.	XXI.

ΛΕΟΝ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

ΛΕΟΝΤΟΣ ΕΝ ΧΡΙΣΤΩι ΤΩι ΘΕΩι ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ τῶν ἐν πολέμοις τακτικῶν σύντομος παράδοσις.

LEO PACIFICUS IN CHRISTO IMPERATOR, FIDELIS, PIUS, semper augustus Cæsar.

PROOEMIUM.

ΟΥ βασιλικὴ δορυφορία καὶ ἐξουσία, οὐ τῆς ἐξουσίας δυναστεία καὶ περιουσία, οὐ τῆς περιουσίας ἐπίδειξις καὶ ἀπόλαυσις, οὐδὲ ὅσα τῶν ἐν ἀνθρώποις ἐπιθυμητῶν καὶ τιμίων, τὴν ἡμετέραν οὕτως εὐφραίνει βασιλείαν, ὡς ἡ τῶν ὑπηκόων εἰρήνη καὶ εὐημερία, καὶ τῶν πολιτικῶν πραγμάτων ἡ δι' αὐτῶν κατάστασις. ὥσπερ τὸ ἐναντίον οὐδὲν οὕτως τὴν ἡμῶν καρδίαν ἀνιᾷ καὶ λυπεῖ, ὡς ἡ τῶν ὑπὸ χεῖρα δυσπραγία, καὶ τῶν περὶ αὐτοὺς ἀγαθῶν ἡ δι' ἀμέλειαν ἐλάττωσις, καὶ κατάπτωσις. εἰ γὰρ ἑνὸς ἀνδρὸς τῆς ἡμῶν ἠξιωμένου προνοίας, ἡ μὲν ἐπὶ τὸ κρεῖττον ἀνάνδυσις ἄφατον ἡμῖν εὐφροσύνην ἐργάζεται, ἡ δ' ἐπὶ τὸ χεῖρον ἀπόνδυσις ὀδύνην

NEQUE regium satellitium nostrum & potentia, neq; potentia nostra dignitas & amplitudo, neq; amplitudinis nostra splendor atq; fructus, neq; quicquam ex iis qua in hominibus expetenda & honorata sunt, Maiestatem nostram perinde oblectat, vt eorum qui sub dominatum nostrum subiecti sunt, pax atq; tranquillitas, & Reipublica nostra firma constitutio, atque ad optimum rerum statum traductio: nihilq; contra est quod nostram mentem de salute regni cogitantem ita vexet & solicitet, ac eorum qui nostro imperio obedientes sunt perturbatio & rerum meliorum, vel propter negligentiam amissio, vel propter imperitiam labefactio. Si enim vnius alicuius viri, cuius nos procurationem provisionemque suscepimus, progreßio ad melius incredibem nobis voluptatem affert, & ad deteriorem partem applicatio, permagnum nobis dolorem ap-

portat, quid nunc efficere debemus tantæ hominum & tam frequenti ac pene infinita multitudine sub nostram providentiam secundum Deum statim subiecta, quorum curam provisionemq; nocturnis vigiliis & diurna solicitudine non deponimus, vt ab omni molestia & offensione liberi conseruentur, & omni rerum affluentia lætitiaque expleantur?

At si cætera quæ ad Rempub. pace & consilio gubernandam spectant, non recte administrantur, haud magnum inde detrimentum oriri, non graues rerum perturbationes ac mutationes effici videmus: disciplina autem militari iacente, tam miseras rerum offensiones ac lamentabiles conuersiones Romani acceperunt, quantas quotidiana rerum experientia ante oculos nostros conspectumq; proponit. Ac homines quidem qui ratione & Dei ipsius imagine insigniti sunt pacem amplecti, mutuaq; se dilectione prosequi oportuit, neq; manus cruentas & cosceleratas contra genus suum & miseros mortales armare.

Quoniam autem ab initio parricida diabolus, generis nostri hostis, peccato potens, sua ipsorum natura homines expugnare cogitat, pernecessarium est vt homines illius machinationibus per homines adhibitis occurrant, neque seipsos alijs nationibus bellum inferentibus tradant, sed militaris disciplinæ scientia salutem sibi quærant, & se ab hostium incursionibus

ψυχῆς ἀνυπέρβλητον, τί οὐκ ἂν πάθωμεν τοσούτων μυριάδων τῆς ἡμῶν μετὰ θεὸν κρεμαμένων προνοίας; ὧν τὴν φροντίδα καὶ τὴν ἐπιμέλειαν χρεωστοῦντες νυκτὸς μὲν ἐπαγρυπνοῦμεν, ἡμέρας δὲ διαμελετῶμεν πάσης μὲν ἀηδίας καὶ βλάβης ἐλευθέρους διατηρεῖσθαι, πάσης δὲ χαρᾶς καὶ εὐημερίας προσηκόντως ἐπαπολαύειν.

Ἀλλὰ τῶν μὲν ἄλλων περὶ τὴν πολιτείαν πραγμάτων μικράν τινα δεξαμένων ἴσως ἐλάττωσιν οὐ τοσαύτην κατανοοῦμεν τὴν βλάβην. τῆς δὲ στρατηγικῆς μεθόδου διαπεσούσης, τοσοῦτον τὰ ῥωμαίων συνηλάθη κακότητι πράγματα, ὅσον ἡ πεῖρα χρόνου πᾶσιν ἅπαντα κατ' ὀφθαλμοὺς ὁρώμενα παρίστησι πρόδηλα. ἔδει μὲν γὰρ ἀνθρώπους ἅπαντας εἰκόνι θεοῦ καὶ λόγῳ τετιμημένους τὴν εἰρήνην ἀσπάζεσθαι, καὶ τὴν εἰς ἀλλήλους περιθάλπειν ἀγάπην, καὶ μὴ φονικὰς χεῖρας κατὰ τῶν ὁμογενῶν καθοπλίζειν.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἀπ' ἀρχῆς ἀνθρωποκτόνος διάβολος, καὶ τοῦ γένους ἡμῶν ἐχθρὸς, διὰ τῆς ἁμαρτίας ἰσχυρᾶς κατὰ τῆς ἰδίας φύσεως ἀντιστρατεύεσθαι τοὺς ἀνθρώπους παρεσκεύασε, πᾶσα ἀνάγκη τῶν αὐτοῦ γινομέναις διὰ τῶν ἀνθρώπων μηχαναῖς ἀνθρώπους ἀντιστρατεύεσθαι, καὶ τοῖς ἐθέλουσι πολεμοῦσιν ἔθνεσι μὴ εὐχειρώτους καθίστασθαι, ἀλλὰ ταῖς στρατηγικαῖς μεθόδοις τὴν σωτηρίαν πορίζεσθαι,

καὶ

καὶ δι᾽ αὐτῶν φυλάττεσθαι μὲν ἀπὸ τῶν ἐπερχομένων πολεμίων, πράττειν δὲ κατ᾽ αὐτῶν ὅσα ἐκεῖνοι παθεῖν εἰσὶν ἄξιοι. ὡς ἂν ἐκκοπέντος τοῦ διὰ τῶν πονηρῶν ἐγχειρομένου κακοῦ, καὶ πάντων τὴν οἰκείαν σωτηρίαν ἀσπαζομένων, ἡ εἰρήνη ἀγαπηθῇ καὶ πολιτεύοιτο.

Ἕως μὲν οἱ ῥωμαϊκοὶ πόλεμοι εὐταξίᾳ ἐγίνοντο, τῆς θείας ἀπέλαβε βοηθείας τὸ κράτος· νῦν δὲ τῆς τακτικῆς καὶ στρατηγικῆς καταστάσεως ἐπὶ χρόνους οὐκ ὀλίγους ἀμελουμένης, ἵνα μὴ μέγα καὶ εἰς παντελῆ περιελθούσης λήθην, ὡς μηδὲ αὐτὰ τὰ πρόχειρα τοὺς στρατηγεῖν ἐγχειροῦντας ἐπίστασθαι, πολλὰ δυσχερῆ διαφόρως ὁρῶμεν συμβαίνοντα. τῆς γὰρ πολλῶν ἀγαθῶν προξένου ἐπιστήμης διαπεσούσης, ὅσον δι᾽ αὐτῆς ἡ ῥωμαίων πάλαι πολιτεία εὐημέρησε, τὸ ἐναντίον ὁρῶμεν τὴν θείαν ἀποῦσαν εὐμένειαν, καὶ τὴν συνήθη τῆς ῥωμαίων πολιτείας νίκην τῶν ἀγωνιζομένων ἀφισταμένην. κατὰ μικρὸν γὰρ ἀμελουμένης τῆς κατὰ πολέμους εὐταξίας καὶ γυμνασίας συνημελήθη καὶ τῶν ἀριστέων ἡ εὐψυχία. εἶτα ποτὲ μὲν αἰτιώμεθα ἀγυμνασίαν, ἢ δειλίαν καταμεμφόμεθα στρατηγῶν, πολλάκις δὲ τὴν τῶν ἀρχαίων τακτικῶν διάγνωσιν ὡς ἀσαφῆ καὶ δύσκολον παρορῶμεν. ταύτην οὖν τὴν ὠφελιμωτάτην ἐπιστήμην ἀνασώσασθαι σὺν θεῷ, καὶ οἷον ἀπο-

tutos conseruent, & illis inferant, quæ pati illos dignum est, vt omni nefariorum hominum improbitate deleta, & sua ipsorum salute comparata, pax ab omnibus diligatur atque suscipiatur.

Quandiu enim Romanis in bello ordinis conseruatio fuit, tandiu & divino præsidio imperium non destituebatur. Et cum ordinis conseruatione iunctus optimarum labor, splendorem victoriæ maiorem adhibebat: nunc verò cùm & acierum instruendarum ratio & imperatoria ars longo iam tempore neglecta iaceant, vt ne addam quòd in altam obliuionem penitus venerint, ne ipso quidem Imperatore ea quæ in promptu sunt addiscente, magnas & varias perturbationes videmus iniectas esse. Nam cùm hæc ars quæ multorum bonorum & magnorum parens atq; effectrix fuit, quibus antiqua Romanorum Respublica floruit, semel collapsa de gradu cecidit, diuinam quoq; beneuolentiam abysse, & consuetam apud eos militum victoriam è manibus excidisse videmus. Paulatim enim relanguescente militari disciplina atq; industria, omnis ille vigor animi atq; alacritas optimatum consenuit. Itaq; interdum quidem segnitiem atq; ignauiam accusamus militum, interdum inscitiam atq; timiditatem ducum culpamus, interdum antiquarum acierum rationem ad cognoscendum perobscuram negligimus. Cum igitur hanc vtilissimam scientiam recuperare, & è Republica nostra quasi eiectam reuocare

studeamus, in tantis occupationibus nostris haud prætermisimus, quin omnem laborem nobis ipsis assumeremus, ut utilitas inde communis omnibus adferretur.

Nam cùm in antiquis & recentioribus rei militaris atq; imperatoriæ scriptoribus diligenter versati simus, atq; alijs historijs soluta oratione res gestas memoriæ mandantibus diligenter nauauerimus operam, & si quid præterea in manibus hominum est ad bellicos usus idoneum, & quæcunq; mediocri rerum usu hac nostra ætate, ad statum rerum nostrarum aliquid momenti adferre videbantur, ea in omnibus actionibus suscipiendis, rebusq; nostris gerendis examinauimus, & quod in ijs optimum fuit quasi delibauimus: & quæ manifestam quandam atq; euidentem utilitatem adferebant, quàm paucissimis potui complexus sum, & promulgatæ legis vice trado, rerum magis ornamenta quàm verborum persequens, ut compendiariam quandam rei militaris disciplinam nostris Præfectis, atq; ijs quibus cura rerum bellicarum commissa est præscribens, facile perspiciant factu esse ijs qui volunt & cupiunt, ad maiora atq; altiora ordine quodam & gradu procedere.

In qua omni rerum tractatione, dicendi elegantiam, & verborum ornatum nullum adhibuimus: rerum pondus, dicendi perspicuitatem, orationis simplicitatem, quantum fieri potuerat, sequuti sumus. Vnde & verba rei militaris interdum Græca adiunximus, interdum Latinis vocabulis usi sumus, & alias quoq; dictiones usu iam mili-

διωχθεῖσαν ἐκ τῆς ῥωμαϊκῆς ἡμῶν πολιτείας ἀνακαλέσασθαι βουλόμενοι, οὐκ ὀκνήσωμεν σπουδῇ τοσαύτῃ ἀναδέξασθαι μὲν ἰδίως πόνον, κοινὴν δὲ τοῖς ὑπηκόοις χαρίσασθαι τὴν ὠφέλειαν.

Ταῖς γὰρ ἀρχαίαις καὶ ταῖς νεωτέραις στρατηγικαῖς τε καὶ τακτικαῖς φιλοπόνως ἐντυχόντες μεθόδοις, καὶ τὰς ἄλλας ἱστορίας ἀνερευνήσαντες, καὶ εἴ τι χρήσιμον ἔδοξε τῶν ἐν πολέμοις ἀναγκαίων ἐκεῖθεν ἐπιλεξάμενοι, καὶ ὅσα δι' ὀλίγης πείρας ἐπὶ τῶν ἔργων αὐτῶν ἀνεμάθομεν τῷ καθ' ἡμᾶς καιρῷ καὶ τῇ νῦν καταστάσει πρόσφορά τε καὶ ἁρμόδια, ταῦτα ἡμῖν κατὰ τὸ δυνατὸν σύντομόν τε καὶ ἁπλῆν τὴν ὠφέλειαν ἐπὶ τῶν πραγμάτων ἔχοντα ὡς ἄλλον πρόχειρον νόμον παραδίδομεν, ἐν πράξεσι μᾶλλον ἢ λέξεσι τὸ σεμνὸν καὶ χρειῶδες παρεχόμενοι, οἷον εἴσοδόν τινα τακτικὴν τοῖς ἡμετέροις ὑποστρατήγοις, καὶ τὰς πολιτικὰς ἐμπεπιστευμένοις χρείας, δι' ὑμῶν ἐπαγορεύοντες ὡς εὔκολον ἐντεῦθεν εἶναι τοῖς βουλομένοις καὶ ἐπὶ τὰ μείζονα τῶν παλαιῶν ἐκείνων τακτικῶν καὶ ἀρχαίων τάξει τινὶ καὶ βαθμῷ προχωρεῖν. κάλλους μὲν λόγου οὐδεμίαν φροντίδα ποιησάμενοι, πραγμάτων δὲ μᾶλλον καὶ συντόμου καὶ εὐκόλου διηγήσεως φροντίσαντες. Διὰ τοῦτο καὶ τὰς παλαιὰς λέξεις τῆς τακτικῆς ἑλληνικὰς μὲν ἐσαφηνίσαμεν, ῥωμαϊκὰς δὲ διηρμηνεύσαμεν, καὶ ἑτέραις λέξεσιν

ἐχρησάμεθα ἐν στρατιωτικῇ συνηθείᾳ λεγομέναις, πρὸς τὸ εὔκολον τὴν διήγησιν τοῖς ἐντυγχάνουσιν.

tari receptas non repudiauimus, vt omnes manifestè ac perspicuè ista cognoscerent.

Tractationes rerum minimè necessarias, quæcunq; aut superuacaneæ, aut inutiles fuerant, omnes detraximus, vt compendiariam quandam & expeditam rerum bellicarum expeditionumque rationem non verbo solum vtilem, sed re ipsa factisq; maiorum approbatam, & ad nostra vsq; tempora, quanquam rebus gestis minimè, transmissam, quibus Romanum olim florebat imperium, oratione tamen ac literis, quibus res obliuione penè deletæ reuocantur & recuperantur, & ad pristinam iterum dignitatem restituuntur, mandatam habeant, qui ad disciplinam militarem atq; imperatoriam cognoscendam se totos tradunt.

Ἀλλ' εἰ μὲν χρήσιμα τὰ παρ' ἡμῶν ῥηθησόμενα φανῶσι, χάρις τῷ πάντων ἀγαθῶν δοτῆρι Χριστῷ τῷ βασιλεῖ τοῦ παντὸς καὶ θεῷ ἡμῶν, τῷ καὶ τοῖς ἡμετέροις λόγοις δωρησαμένῳ τὴν χάριν. εἰ δέ τις καὶ ἕτερος δι' αὐτῆς τῆς ἐπιμελείας κρείττονα τούτων ἔφερεν, χάρις καὶ οὕτω τῷ παναγάθῳ θεῷ, συγγνώμη δὲ ἡμῖν τῆς προθυμίας ἕνεκεν.

Quòd si aliquid boni oratione nostra effectum est, gratiæ habendæ sunt omnium bonorum largitori CHRISTO, *vniuersitatis Regi, Deoq; nostro, qui & orationi nostræ affundit gratiam. Sin diuersa ab istis & cura cogitationeq; sua meliora quis inuenerit, gratias etiam ille omnis bonitatis autori Deo agat; nobis venia propter studium conatumq; nostrum tribuenda est.*

Πάντως χρὴ, εἴτε ἐπὶ πλέον, εἴτε ἐπ' ἔλαττον τοὺς βουλομένους στρατηγεῖν ταῖς τακτικαῖς τε καὶ στρατηγικαῖς ἐνδιατρίβειν μελέταις. οὐδὲ γὰρ, ὡς ὑπολαμβάνουσί τινες τῶν ἀπείρων, διὰ πλῆθος ἀνδρῶν καὶ θράσους οἱ πόλεμοι κρίνονται, ἀλλὰ διὰ φιλανθρωπίας θεοῦ στρατηγίας, καὶ τάξεως. ἧς μᾶλλον ἐπιμελεῖσθαι χρὴ, ἢ συλλογῆς πλήθους ἀκαίρου. ἡ μὲν γὰρ καὶ ἀσφάλειαν καὶ ὠφέλειαν ἄγει τοῖς καλῶς αὐτῇ κεχρημένοις, ἡ δὲ συντέλειαν καὶ ἐπιζήμιον δαπάνην.

Omnino autem qui se ad imperium administrandum vel magna vel aliqua ex parte dediderunt, in scientia militari atq; imperatoria se diligenter exerceant. Neq; enim, quemadmodum imperiti quidam existimarunt, multitudine ac numero hominum, sed benignitate ac fauore Dei bella conficiuntur, & rei militaris imperatoriæq; scientia, in qua potius quàm in importunæ multitudinis coitionem intuendum est: altera enim res tum vtilitatem tum incolumitatem, ijs qui ea bene vtuntur, apportat, altera verò perturbationem, & sumptus multos infructuosos adfert.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

Quemadmodum enim nauem onerariam per maria trajicere non possumus sine arte gubernatoria, sic neq; bella nostra honestè suscipere, neq; suscepta conficere possumus sine arte militari atq; imperatoria, qua non solùm æqualem & parem numero multitudinem h ostium propitio Deo superamus, sed etiam longè multò maiorem hostium numerum instructioresq; copias fundimus & dissipamus. Quasi igitur legi alicui militari promulgatæ, sic huic tractationi vos parere atq; obedire volumus atq; imperamus.

Primùm igitur nobis describendum est, quidnam res militaris, quidq; Imperator sit: deinde, qualem esse oportet exercitum, & quemadmodum consilium capiendum sit: tum in præfectos omnis generis & milites diuidere exercitum, reliquumq; apparatum omnem militum adhibere, & vniuscuiusq; militis armaturam. Ad hæc, quemadmodum ante vera certamina Imperator singulos exercere debet. Deinceps, quemadmodum singulis rebus propositæ mulctæ in exercitu legantur. Tum de itinere verba facienda sunt, tum in sua tum in hostili terra. Posteà de impedimentis & castris, de apparatu & præceptis, quidq; faciendum ante diem belli sit, quidq; ipso die agendum. De obsidione etiam, atq; de ijs quæ post bellum gerenda sunt. Tum nec opinatas ex insidijs tum nostras tum hostium incursiones, & diuersimodè apud varias gentes acies instructas. De nauali pugna pauca adiun-

Ὥσπερ γὰρ οὐκ ἔτι πλοῖον πελάγη διαπερᾶν χωρὶς κυβερνητικῆς ἐπιστήμης, οὕτως οὐδὲ πολεμίοις καταγωνίζεσθαι τάξεως καὶ στρατηγίας ἐκτὸς, δι' ἧς οὐ μόνον τοῦ ἴσου πλήθους τῶν πολεμίων περιγίνεσθαι σὺν θεῷ δυνατόν ἐστιν, ἀλλὰ καὶ τοῦ πολλῷ πλείονος. ὥσπερ οὖν ἄλλον τινὰ πρόχειρον νόμον ὑμῖν ὡς εἴρηται στρατηγικὸν τὴν παροῦσαν πραγματείαν ὑπαγορεύειν τε προσεχῶς καὶ ἐπιπόνως ἀκούειν ὑμῖν παρακελευόμεθα.

Χρεία τοίνυν πρότερον μὲν ὑπογράψαι τὴν ἐν πολέμοις τακτικήν. καὶ τί ἐστι στρατηγὸς, εἶτα τίνα καὶ ὁποῖον στρατηγὸν εἶναι δεῖ. καὶ ὅπως δέον βουλεύεσθαι. ἑξῆς δὲ τὴν εἰς ἄρχοντας καὶ ἀρχομένους τοῦ στρατοῦ διαθεῖναι διαίρεσιν, τήν τε ἄλλην ἀποσκευὴν, καὶ τῶν ὅπλων κατασκευὴν, καὶ τὴν ἑκάστου μαχομένων ὅπλισιν. πρὸς τούτοις τὴν πρὸ τῶν ἀληθινῶν ἀγώνων τοῦ στρατηγοῦ γυμνασίαν. ἔπειτα δὲ καὶ τὰ κείμενα ὑπαναγνωσθῆναι ἐπιτίμια. εἶτα περὶ ὁδοιπορίας εἰπεῖν τῆς τε ἐν τῇ ἰδίᾳ καὶ τῆς ἐν τῇ πολεμίᾳ, περί τε τοῦ λεγομένου τούλδου, καὶ ἀπλήκτων. τῆς τε προκατασκευῆς καὶ παραγγελίας. καὶ τί δεῖ γίνεσθαι πρὸ τῆς τοῦ πολέμου ἡμέρας, καὶ ὅσα ἐν τῇ τοῦ πολέμου ἡμέρᾳ ἐποφείλεται. καὶ ἔτι περὶ πολιορκίας. εἶτα καὶ τὰ μετὰ τὸν πόλεμον ὀφειλόμενα, καὶ τὰς δι' ἐγκρυμμάτων ἀπροσδοκήτους ἐφόδους τῶν τε ἡμετέρων καὶ πολεμίων.

καὶ ἐπὶ τούτοις διαφόρων παρατάξεων μελέτας ἐθνικῶν τε καὶ ῥωμαϊκῶν. εἶτα ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις καὶ περὶ ναυμαχίας εἰπεῖν. καὶ ἐπὶ τούτοις γνώμας τινὰς τακτικάς τε καὶ στρατηγικὰς ἐκθεῖναι. ἀφ' ὧν ὁρμώμενον σοφὸν ὄντα καὶ ὀξὺν τῇ διανοίᾳ τὸν στρατηγὸν σοφώτερον γενέσθαι ἐλπίζομεν. καὶ πρῶτον μὲν ἀρκτέον ἐντεῦθεν.

gemus. Post hæc omnia, sententiarum quarnndam militarium atq; imperatoriarum descriptionen separatim colligemus, quas in suis locis propter breuitatem & expeditam rationem capitum non posuimus. His rebus instructus qui sapientia & celeritate ingenij Imperatorem abundat, longè perfectior, vti spero, absolutiorque erit. Ac primo hinc incipiendum esse putamus.

FINIS PROOEMII.

CAPVT I.

De re militari & Imperatore.

I.

RES militaris est scientia bellicorum motuum. Motus autem belli duplices sunt: alij enim terra, alij mari fiunt.

2 Res militaris est ars quædam imperatoria acierum instruendarum, & armorum & motuum militarium.

3 Ars imperatoria est in quibus exercitatio, vel studium aut industria ponitur, cum στρατηγημάτων, id est, consiliorum imperatoriorum & trophæorum collectione.

4 Propositum rei militari est, vt opportunis commoditatibus & rebus gestis vincat hostes.

5 Vtilitas rei militaris est, ordinata quadam ac disposita acie cum hostibus confligere.

6 Finis rei militaris est, quoad eius fieri potest, sine vlla offensione exercitum instruere.

7 Bellicus apparatus perfectus duplex est, alter quidem terra terre-

ΔΙΑΤΑΞΙΣ α΄.

Περὶ τακτικῆς καὶ στρατηγοῦ.

α΄

ΤΑκτική ἐστιν ἐπιστήμη πολεμικῶν κινήσεων. κινήσεις δὲ πολεμικαὶ δύο· αἱ μὲν κατὰ γῆν, αἱ δὲ κατὰ θάλατταν.

2 Τακτική ἐστι τέχνη στρατηγικὴ περὶ διατάξεων καὶ ὁπλισμῶν καὶ κινήσεων στρατιωτικῶν.

3 Στρατηγικὴ δέ ἐστιν στρατηγῶν ἀγαθῶν συνάσκησις ἤγουν μελέτη καὶ γυμνασία μετὰ στρατηγημάτων ἤτοι τροπαίων συναθροισμοῦ.

4 Σκοπὸς τῇ τακτικῇ διὰ τῶν ἐνδεχομένων ἐπιβουλῶν καὶ πράξεων νικῆσαι τοὺς πολεμίους.

5 Χρήσιμον δὲ ἐστιν ἡ τακτική, τὸ δι' εὐτάκτου θέσεως συμπλέκεσθαι τοῖς πολεμίοις.

6 Τέλος τῇ τακτικῇ κατὰ τὸ ἐνδεχόμενον ἀμέμπτως διατάξαι τὸ στράτευμα.

7 Αἱ δὲ εἰς τοὺς πολεμίους τέλειαι παρετοιμασίαι δύο εἰσίν. ἡ

μὲν

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

μὲν κατὰ γῆν πεζικὴ, ἡ δὲ κατὰ θάλασσαν ναυτική. περὶ μὲν οὖν τῆς ναυτικῆς ὕστερον ἐροῦμεν. τῶν δὲ κατὰ γῆν ἐπὶ πολέμους ἀθροιζομένων ἀνδρῶν πλῆθος τὸ μέν ἐστι μάχιμον, ἤγουν πολεμικὸν. τὸ δὲ διὰ τὰς τούτου χρείας συνερχόμενον ἄμαχον. καὶ πολεμικὸν μὲν, τὸ παραταττόμενον πρὸς τοὺς πολεμίους στρατιωτικόν. ἄμαχον δὲ τὸ λοιπὸν, οἷοι ἰατροὶ, δοῦλοι, ἔμποροι. καὶ ἄλλοι ὅσοι διὰ τὰς ὑπηρεσίας ἐπακολουθοῦσι. τοῦ δὲ μαχίμου μέρους, ἤγουν πολεμικοῦ στρατοῦ, τὸ μέν ἐστι πεζικὸν, τὸ δὲ καβαλλαρικόν. καὶ τὸ μὲν ἰδίως πεζικὸν τὸ ἐπὶ γῆς ἱστάμενον, τὸ δὲ καβαλλαρικὸν τὸ ἐπὶ τῶν ἵππων ὀχούμενον. ἦν δέ ποτε καὶ ἐπὶ ἀρμάτων δρεπανηφόρων, καὶ ἐπὶ ἐλεφάντων πύργους φερόντων πλήρεις ἀνδρῶν. ἀλλὰ τούτων οὐδεὶς ἡμῖν λόγος νῦν διά τε τὴν ἀχρησίαν, καὶ τὴν παντελῆ ἀργίαν τῶν τοιούτων παρασκευῶν.

testris, alter verò mari naualis. De re nauali postea dicemus. Hominũ autem qui ad bellum confluunt multitudo, altera quidem prœlians est seu bellatrix, altera verò ad vsus belli veniens imbellis. Et bellatores milites sunt qui aduersus hostes instruuntur. Imbelles reliqui sunt, medici, administri, mercatores, & alij qui ad necessarios vsus consequuntur. Pugnantis partis seu bellatricis alia est pedestris, alia equestris. Pedestris est quæ humi consistit. Equestris est, quę equis vehitur, & quæ olim curribus falcatis & elephantis turres hominib. refertas gestantibus vehebatur, de quibus nunc propter huiusmodi apparatuum inutilitatem & tarditatem nulla mentio fiet.

8 Τῆς τακτικῆς οὖν μετρίως οὕτω ὑπογραφείσης, δεῖ καὶ τὸν στρατηγὸν ἀναδειθῆναι, τί τε ἐστιν, καὶ τίς ὁ τῆς τοιαύτης ἐγχειρήσεως ἄξιος.

8 Re militari leuiter ad hunc modum descripta, oportet etiam constituere, quinam Imperator sit, & quisnam huius rei susceptione dignus sit.

9 Στρατηγὸς τοίνυν ἐστιν ὁ τῆς ὑπ᾽ αὐτὸν ἁπάσης ὑπαρχίας μείζονα πάντων ἐξουσίαν ἔχων μετὰ τὸν βασιλέα.

9 Imperator est qui vniuerso exercitui præest, & maximam secundùm Regem habet potestatem.

10 Στρατηγός ἐστιν ὁ τοῦ ὑπὸ χεῖρα στρατιωτικοῦ θέματος κορυφαῖος ἄρχων, ἐκ βασιλέως μὲν προχειριζόμενος, τοὺς δὲ ὑπ᾽ αὐτὸν ἄρχοντας τοὺς μὲν ψήφῳ τῇ αὐτοῦ ἐκ βασιλέως καταπεμπόμενος, τοὺς δὲ ἐξουσίᾳ ἰδίᾳ προβαλλόμενος.

10 Imperator est vniuersæ militiæ præcipuus dux à Rege designatus, qui alios sub se duces partim à Rege missos suffragio suo approbat, partim sua ipsius autoritate designat.

11 Proprium Imperatoris munus est, subiectos suos prudentia, fortitudine, iustitia, temperantia anteire.

11 Ἴδιον δὲ στρατηγοῦ τὸ κρείττω πάντων εἶναι τῶν ὑπὸ χεῖρα φρονήσει, καὶ ἀνδρείᾳ, καὶ δικαιοσύνῃ, καὶ σωφροσύνῃ.

12 Vniuersæ prouinciæ quam accepit, tum militaris tum priuatæ tum publicæ administrationem in se recipere.

12 Τὸ εἰς αὐτὸν ἀναφέρεσθαι τὰς κατ' αὐτὸν ἐπαρχίας τὰς διοικήσεις, ὅσαι τε στρατιωτικαὶ, καὶ ὅσαι ἰδιωτικαὶ, καὶ δημόσιοι.

13 Exercitum inordinatum idonea atque opportuna in acie collocare.

13 Τὸ παραλαβόντα στρατὸν ἄτακτον ἐκτάξαι δεόντως κατὰ τὴν ἁρμόζουσαν τῷ καιρῷ τακτικὴν διάταξιν.

14 Propositum hoc est Imperatori, vt multitudinem suam amplificet, & sine omni offensione, ab hostibus reliquisque iniurijs, à perturbationibus & seditionibus solutos conseruet, hostes omnibus modis vel bello vel incursionibus inopinatis labefactet, & quæ inferre hostibus molitur, circumspiciat ne eadem ab illis patiatur.

14 Σκοπὸς τοῦ στρατηγοῦ τὸ μὲν ὑπ' αὐτὸν θέμα αὐξῆσαι, καὶ ἀβλαβὲς ἀπό τε πολεμίων, καὶ τῶν ἄλλων ἀδικημάτων καὶ ἀταξιῶν καὶ στάσεων διαφυλάξαι. Τοὺς δὲ πολεμίους παντὶ τρόπῳ ἢ πολέμῳ ἢ ἐφόδοις ἀδοκήτοις ταπεινῶσαι, καὶ ἅπερ ποιῆσαι κατὰ τῶν ἐχθρῶν, ταῦτα φυλάξασθαι μὴ παθεῖν ἀπ' αὐτῶν.

15 Finis Imperatoris est maximam gloriam habere, in omnibus Dei & Regis beneuolentiam consequi: sin quod idoneum officioq; suo coniunctum est neglexerit, vt è contrario illi accidat. Ita igitur Imperatoris imagine informata, quasi coloribus quibusdam exprimendę dotes eius sunt, demonstrandumque est quis & qualis esse debeat, qui in hoc dignitatis gradu collocandus sit.

15 Τέλος τοῦ στρατηγοῦ τὸ εὐδοκιμήσαντα διὰ πάντων τῆς τε θείας καὶ βασιλικῆς ἀπολαύειν εὐνοίας, ἢ καταλιγωρήσαντα τῶν πρεπόντων καὶ ἁρμοζόντων πραγμάτων τὰ ἐναντία παθεῖν. Οὕτως τοίνυν καὶ τῆς τοῦ στρατηγοῦ προτυπωθείσης εἰκόνος, δεῖ καθάπερ διὰ χρωμάτων ἡμᾶς ἀναζωγραφῆσαι τὴν τούτου ποιότητα, καὶ δεῖξαι φανερῶς τίς καὶ ποταπὸς εἶναι ὀφείλει εἰς τὴν τοιαύτην ἐξουσίαν προχειριζόμενος.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.587

ΔΙΑΤΑΞΙΣ β'.

περὶ τοῦ οἷον δεῖ εἶναι τὸν στρατηγόν.

1 Κελεύομεν τοίνυν εἶναι τὸν στρατηγὸν σώφρονα περὶ τὸ σῶμα, περὶ τὴν δίαιταν ἐγκρατῆ, νηφάλιον, καὶ ἐγρήγορον, λιτὸν περὶ τὴν χρείαν, ὑπομένοντα τοὺς πόνους, νοήμονα καὶ φρόνιμον, μισοῦντα φιλαργυρίαν, ἔνδοξον, μήτε νέον, μήτε γέροντα, ἱκανὸν δὲ καὶ πρὸς τὸ λέγειν ἀπὸ στόματος ἐν μέσῳ λαοῦ, ἂν τύχῃ, ἔστι καὶ πραπαίδον, μὴ πραγματείας ἀγαπῶντα, ἢ τοιοῦτον, μηδὲ μικρόψυχον, ὡς ἐπὶ τῶν μικρῶν πραγμάτων ἐπιθυμεῖν, καὶ ἁπλῶς εὐγενῆ τὴν ψυχήν, εἰ δυνατόν, καὶ τὸ σῶμα, καὶ ἐν πᾶσι μεγαλόψυχον.

2 Σώφρονα, ἵνα μὴ ταῖς τῆς φύσεως κατασυρόμενος ἡδοναῖς ἀπολείπῃ τὴν τῶν ἀναγκαίων φροντίδα καὶ ἐπιμέλειαν.

3 Ἐγκρατῆ δέ, ἐπειδὴ τηλικαύτης ἀρχῆς μέλλει τυγχάνειν. αἱ γὰρ ἀκρατεῖς καὶ ἀκόλαστοι ὁρμαί, ὅταν προσλάβωσι δύναμιν τοῦ ποιεῖν κατ' ἐξουσίαν ἃ βούλονται, ἀκράτητοι γίνονται πρὸς τὰς ἐπιθυμίας.

4 Νηφάλιον δὲ καὶ ἐγρήγορον, ὅπως ἐπαγρυπνῇ ἐν ταῖς μεγίσταις πράξεσιν. ἐν νυκτὶ γάρ, ὅταν ἡ ψυχὴ ἠρεμῇ μάλι-

CAP. II.

Qualem esse oporteat Imperatorem.

MAndamus igitur vt Imperator sit corpore continens, victu temperans, sobrius, vigilans, frugi, & in rebus necessarijs minimè profusus, in laboriosis negotijs assiduus, circumspectus & prudens, pecuniæ despiciens, famæ commendatione honestus, neque iuuenis, neque ætate ingrauescés, habilis ad dicendum ex tempore in media frequentia hominum, liberorum, si ita vsus ferat, parens, non ad mercaturam faciendam, aut ad huiusmodi lucrum intentus, non parui animi & minutas res expetens, denique generoso tum animo tum corpore quoad eius fieri potest, & in omnibus magnanimo.

2 Continentem esse Imperatorem oportet, ne voluptatibus nimis diffluens, rerum necessariarum curam ac prouisionem abijciat.

3 Temperantem verò, quoniam tale imperium suscepturus est. Intemperantes enim & libidinosæ animi appetitiones, siquando vires ceperint, propter quiduis agendi licentiam in omnes cupiditates infrenatè ruunt.

4 Sobrium autem & vigilantem, vt in maximo acierum apparatu animo quasi excubet. Nocte enim quando animus maximè se-